

Uranimik piiaaneq avammullu annissuineq pillugu nalunaarusiaq

Akuersaanngilluinnarnissamik
politikkeqarnerup
atorunnaarsinneqarnerani
sunniutaasussat pillugit
suleqatigiissitaliaq

Uranimik piiaaneq avammullu annissuineq pillugu nalunaarusiaq

Akuersaanngilluinnarnissamik
politikkeqarnerup
atorunnaarsinneqarnerani
sunniutaasussat pillugit
suleqatigiissitaliaq

Imarisai

Kapitali 1	Naalisarnera	6
Kapitali 2	Aallaqqaasiut	9
Kapitali 3	Urani aamma aatsitassarsiorfimmik ingerlatsineq	10
	3.1 Uranip atorineqartarnera	10
	3.2 Misissuinermit aatsitassarsiorfimmik matusinermut uranimik piiaanerup immikkoortui assigiinngitsut	11
	3.3 Kalaallit Nunaanni uranimik peqarfiit	12
	3.4 Uranip saffiugassartaanit yellow-cake-mut – tunngaviusut pingaarmerit allaaserineqarnerat	14
	3.5 Kuannersuarni uranimik piiaaneq	16
Kapitali 4	Uranimik piiaanermut avammullu annissuinermit tunngatillugu nunanut allanut, illersornissamut sillimaniarnermullu politikkimut sunniutaasut	17
Kapitali 5	Nunanut allanut susassaqarfimmut tunngatillugu maleruagassiineq	20
Kapitali 6	Uranimik piiaaneq avammullu annissuineq pillugit nunani tamalaani malittarisassat	24
	6.1 Siammaatiterinnginnissaq avammullu annissuinermit nakkutilliineq	27
	6.2 Isumannaallisaanerit (Safeguards)	28
	6.3 Avammut annissuinermit nakkutilliineq	30
	6.4 Isumannaallisaaneq (Safety) – qinngornernut ulorianartunut naleqqiullugu qinngornernut avatangiisinullu isumannaallisaanerit	34
	6.5 Isumannarunnaarsaatit	39
	6.6 Assartuineq	42
Kapitali 7	Nunat allat misilittagaat	44
	7.1 Pingaarutilimmik aaqquissuussineq (IAEA, EURATOM)	45
	7.2 IAEA safeguards aamma avammut annissuinermit nakkutiginneriaatsit	47
	7.3 Isumannaatsuuneq (Safety) – Avatangiisit, Qinngornernut isumannaallisaaneq aamma Assartuineq	51
	7.4 Uranisiorfinnik ingerlatsineq aamma uranimik piiaaneq pillugit pisariaqarneratut sulissuteqarnernik inatsisilianillu ataatsimut eqikkaaneq	54
Kapitali 8	Inatsisit aamma maleruagassiineq	56
	8.1 Siaruartitsinnginnissaq aamma avammut annissuinermit nakkutiginninneq	56
	8.2 Safeguards	59
	8.3 Isumannaallisaaneq (Safety) – qinngornernut illersuuteqarneq, atomip nukinganut sillimaniarnerup upalungaarsimanerlu	61
	8.4 Assartuussineq	66
	8.5 Avatangiisit	70
	8.6 Eqikkaaneq	76
Kapitali 9	Oqartussaasut suliassaar aamma isumalluutinut tunngatillugu ilimanaataasut	77
	9.1 Nunani allani misilittakkat	77
	9.2 Kalaallit aamma danskit oqartussaasuisa akornanni suleqatigiinneq	78
	9.3 Siaruartitsinnginnissaq aamma avammut annissuinermit nakkutiginninneq	79
	9.4 Safeguards	81
	9.5 Isumannaallisaaneq (Safety) – qinngornernut illersuineq, atomip nukinganut sillimaniarnerup aamma upalungaarsimanerlu	83
	9.6 Inissisimaffinni isumannaarineq	84
	9.7 Assartuussineq	85
	9.8 Avatangiisit	87
	9.9 Eqikkaaneq	88
Kapitali 10	Inerniliineq	91

Ilangussaq 1	Akuersaangilluinnarnissamik politikkeqarnerup atorunnaarsinneqarnissaa pillugu aalajangiisoqassappat sunniutaasussat aamma uranimik allanillu qinngornernik ulorianartunik akulinnik pīaanissamut avammullu annissuinissamut periarfissat pillugit suleqatigiissitaliap suliaasaannut nassuiaat.....	96
Ilangussaq 2	Uranip saffugassartaanit yellowcake aqqutigalugu "plutonium-ikkooluni imaluunniit uranikkooluni" inuiaqatigiinni imaluunniit sakkutuunit atorneqartussanngorlugu	99
Ilangussaq 3	Uranimik aamma thorium-imik Kalaallit Nunaanni peqarfinnut assersuutit.....	100
Ilangussaq 4	Uranip saffugassartaanit yellow-cakemik sananermi suliap ingerlasarneri ataatsimut isigalugit	101
Ilangussaq 5	Uranimik allanillu aatsitassanik qinngornernik ulorianartunik akulinnik pīaanissamut akuersaangilluinnarnissamik politikkeqarnerup atorunnaarsinneqarsinnaanissaanut imaluunniit allanngortinneqarsinnaanissaanut tunngatillugu pissutsit pillugit nalunaarusiaq – kap. 2: Uranimik allanillu aatsitassanik qinngornernik ulorianartunik akulinnik pīaanissamut akuersaangilluinnarnissamik politikkeqarnerup atorunnaarsinneqarnerani imaluunniit allanngortinneqarnerani inatsisinut tunngassuteqartut.....	103
Ilangussaq 6	Uranimik allanillu qinngornernik ulorianartunik akulinnik pīaanissamut akuersaangilluinnarnissamik politikkeqarnerup atorunnaarsinneqarsinnaanera imaluunniit allannguuteqartinneqarsinnaanera eqqarsaatigalugu Naalackersuisut nunanut allanut politikikkut piginnaatitaaffi pillugit allakkiaq 21. august 2013-imeersoq.....	128
Ilangussaq 7	Uran-imik aatsitassanillu qinngornernik ulorianartunik akulinnik pīanermut avammullu annissuinerup tunngatillugu Naalackersuisut nunanut allanut tunngatillugu piginnaatitaaffi pillugit allakkiaq 13. september 2013-imeersoq.....	135
Ilangussaq 8	Uranimik aamma aatsitassanik qinngornernik ulorianartunik akoqartunik allanik pīaanissamut akuersaangilluinnarnissamik politikkeqarnerup atorunnaarsinneqarsinnaanera imaluunniit allannguuteqartinneqarsinnaanera eqqarsaatigalugu Naalackersuisut nunanut allanut politikikkut piginnaatitaaffi pillugit tapiliussatut allakkiaq 27. september 2013-imeersoq.....	173
Ilangussaq 9	Nunani tamalaani avammullu annissuinerup nakkutiginnittuni ilaasortat	178
Ilangussaq 10	Namminersorneq pillugu inatsimmi § 4 naapertorlugu atomip nukinganut tunngatillugu illersornissamut suliaasaqarfimmi aalajangiisnaatitaaffiit ilai pillugit isumaqatigiissutissamut missingiut	180

Kapitali 1

Naalisarnera

Akuersaangilluinnarnissamik politikkimik taaneqartartup atorunnaarsinneqarsinnaanerata sunniutissaannik qulaajaanissamut, danskit naalakkersuisui 2013-imi upernaakkut uranimut suleqatigiissitaliamik pilersitsipput. Kalaallit Nunaanni Namminersortutik Oqartussat 1. januar 2010 atuutilersumik aatsitassanut suliassaqarfimmik tiguisimanagerat, taamaalillunilu suliassaqarfimmi inatsisiliortutut inatsisinillu atortitsisussatut inississimanagerat kiisalu uranimik piiaanerup avammullu annissuinerup nunanut allanut, illersornissamut sillimaniarnermullu politikikkut ajornartorsiutitaqarnerat, nassuiaasiornissamik pisariaqartitsinermut ilaatigut tunngavilersuutaapput.

Uranip peqqissutsimut avatangiisinullu ajornartorsiutitaqartunik qinngornernik ulorianartunik akoqarnini, aammalu inuiaqatigiinni atornerqarnermi saniatigut ilaatigut atomip nukinganit sakkussiassanik sanaartornermut atornerqarsinnaanini, pinngoqqaatinit allanit allaassutigaa. Uranimik piiaanerup aamma avammullu annissuinerup immikkoortuini tamaginni paasiuminassuseqarnissaa nakkutigineqarnissaalu qulakkeerniarlugu inatsisitigut pisussaaffinnik unioqqutinneqarsinnaangitsunik aammalu malittarisassanik annikinnerusumik pisussaaffiliisunik nunani tamalaani periaatsinik annertuunik inerisaasoqarsimavoq.

Nalunaarusiami nunani tamalaani pisussaaffiit uranimik piiaanermut avammullu annissuinermut atuuttut sammineqarput, aammalu uranimut aamma aatsitassarsiornermik ingerlatsinermut, uranimik piiaanermut avammullu annissuinermut nunani tamalaani malittarisassanut, nunat allat misilittagaannut, danskit kalaallilu inatsisaannut maleruagassiinerannullu atuuttunut tunngatillugu pissusiviusut paasinarsisinneqartut allaaserineqarlutik kiisalu uranimik piiaanermut avammullu annissuinermut malittaasutut oqartussaasut suliassaannik isumalluutinillu pisariaqartitsilernissamik naatsorsuutigineqarsinnaasumik naliliineramik imaqarluni.

Nalunaarusiami takutinneqarpoq nunani tamalaani isumaqatigiissutit attuumassuteqartut Kalaallit Nunaannut maannakkut atuutinngitsut arlaqartut. Aammattaaq nalunaarusiami tikkuarneqarpoq, Kalaallit Nunaannut tunngatillugu Nunani tamalaani Atomip nukinganut suliniaqatigiiffiup (IAEA) safeguards-imut periaasianik (Comprehensive Safeguards Agreements and Additional Protocol) naammassinnissinnaanissaq qulakkeerniarlugu inatsisitigut allatigullu annertunerusumik maleruagassiinissaq aammalu allaffissornikkut aqutsinermi periaatsinik pilersitsinissaq, kiisalu avammullu annissuinermut nakkutiginneriaatsimik Kalaallit Nunaanniit uranimik avammullu annissuinermut atuussinnaasumik pilersitsinissaq pillugit naliliinissaq immikkut pisariaqartinneqartoq.

Qinngornernut sillimaniarnermut suliassaqarfimmut, qinngornernut illersuinissamut, atomip nukinganut sillimaniarnermut aamma upalungaarsimanermut tunngassuteqartumut tunngatillugu nalunaarusiami siunnersuutigineqarpoq, Kalaallit Nunaanni atomip nukinganut sillimaniarnermut suliassaqarfimmi, uranimut imaluunniit thorium-ip saffiugassartaanut tunngatillugu aatsitassarsiorfimmik ingerlatsinermut tassungalu atasunik ingerlatanut tunngatillugu, Namminersorlutik Oqartussat aalajangiisinnaatitaasut, danskit naalackersuisui aamma Namminersorlutik Oqartussat namminersorneq pillugu inatsimmi § 4 naapertorlugu suliassaqarfiup ilaanut atomip nukinganut sillimaniarnermut tunngasumut isumaqatigiissuteqassasut. Suliassaqarfiup ilaanut qinngornernut illersuinissamut tunngasumut, Danmarkimi Peqqissutsimut ministereqarfiup suliassaqarfiata ataaniittumut tunngatillugu, Kalaallit Nunaanni suliassaqarfiup ilaani maleruagassiineq aamma allaffissornikkut aqutsineq qanoq siunissami aqqissuunneqarsinnaanersoq danskit aamma kalaallit peqqissutsimut oqartussaasui suleqatigiipput. Atomip nukinganut upalungaarsimaneq naalagaaffiup susassaqarfigaa, tamatumalu kingunerisaanik Kalaallit Nunaanni atomip nukinganut upalungaarsimaneq pingaarneq tunngaviatigut danskit inatsisaanni ilaavoq. Upalungaarsimanerup ilaannut allanut tassungalu atasunut tunngatillugu Aatsitassanut ikummatissanullu inatsit nalinginnaasumik sinaakkutissaassaaq.

Uranimik piiaanermut avammullu annissuinermit tunngatillugu oqartussaasut suliassaasa taakkualu malittaannik isumalluutini atuinissamik pisariaqartitsinerup aalajangersimasumik annertussusissaa annertooujussuarmik nalorninartortaqarpoq. Tamatumunnga ilaatigut pisinnaatitsissummik pigisaqartut suliaqarnikkut inuiaqatigiinnilu inatsisitigut sunik pisussaaffilerneqarsinnaanersut apeqqutaassaaq. Taamaattoq naliliisoqarpoq (naalagaaffimmut) aningaasaqarnikkut suniuteqassasoq erseqqinnerusumik paasinarsinneqartariaqaraluartunik. Suliaqarneq tamaat najoqqutaralugu malinneqarpoq uranimik piiaanermi avammullu annissuinermit nunani tamalaani malitassat qaffasinnerpaat naammassineqarsimassasut. Nalunaarussiaq manna nassuiaataagallartuuvog, suliassaqarfinnik arlalinnik suliap ingerlaqqinnerani suliarineqartussanik tikkuartuulluni.

Akuersaangilluinnarnisamik atorunnaarsitsinnaanerup imaluunniit allannguuteqartissinnaanera eqqarsaatigalugu Naalackersuisut nunanut allanut politikikkut piginnaatitaaffisa inatsisitigut nalilersorneqarneranut tunngatillugu paasineqarpoq, danskit naalackersuisuisa aamma Naalackersuisut immikkoortuni aalajangersimasuni isumaqatigiinnigissuteqartut, takuuk kapitali 4 aamma 5. Isumaqatigiinnigissuteqarneq pingaartumik aatsitassanut suliassaqarfimmi nunanut allanut aalangiisinnaatitaaffimmi apqutitut tunngassuteqarpoq. Taamaattoqarnera apeqqutaatinnagu danskit naalackersuisuisa aamma Naalackersuisut akornanni suliassaqarfimmi siunissami suleqatigiinnissaq pillugu isumaqatigiissummik suliaqartoqartariaqartoq isumaqatigiissutigineqarpoq.

Kapitali 2

Aallaqqaasiut

Akuersaangilluinnarnissamut tunngaviusumik taaneqartartoq Kalaallit Nunaanni ukiorpassuarni atuussimavoq. Tamatuma suliaqarnikkut atuutsinneqarnera uranimik allanillu qinngornernik ulorianartunik¹ akulinnik misissuinissamut pīaaanissamullu ataatsimut isigalugu inerteqquteqarnermik kinguneqarpoq, taamaattumillu maannamut uranimik suliarinninnissamut tunngatillugu politikkeqavinnissaq naalagaaffeqatigiinnermi pisariaqartinneqarsimanngilaq.

Kisiannili ilaatigut sumiiffinni aalajangersimasuni aatsitassarsiorfimmik ingerlatsinerup imminut akilersinnaanissaa qulakkeerniarlugu, akuersaangilluinnarnissamik politikkeqarnerup atorunnaarsinneqarsinnaanerata oqallisigineqarnerani, ukiuni kingulliunerusuni Kalaallit Nunaanni uranimik pīaaasinnaanissamut apeqqut soqutiginarsinneqarpoq. Naalakkersuisut ulloq 26. marts 2013 Kalaallit Nunaanni naalakkersuisunngortinneqarneranni naalakkersuisooqatigiinnissamut tunngavigisaanni taamaalilluni allassimavoq akuersaangilluinnarnissamut tunngaviusoq atorunnaarsinneqassasoq. Tamanna peqqinnissaq, pinngortitaq avatangiisillu eqqarsaatigalugit ingerlanneqassaaq.

Kalaallit Nunaanni uranimik pīaaaneq avammullu tuniniaaneq aallartinneqassagaluarpat sunniutaasussat pitsaernerpaamik qulaajaavigineqarnissaasa qulakkeerneqarnissaa siunertarlugu, ministereqarfiit iluanni suleqatigiissitaliaq Kalaallit Nunaannit peqataaffigineqartoq pilersinneqarpoq, takuuk ilanngussaq 1-imi suliaqkiissutit nassuiaataat. Suleqatigiissitaliaami siunertaavoq uranimik pīaaanermut avammullu annissuinnermut atatillugu apeqqutit attuumassuteqartut paasinarsinneqarnissaat nalilersoqqissaarneqarnissaallu – nunanut allanut aamma sillimaniarnermut politikkimut tunngatillugu taamatullu Naalagaaffiup iluani ilaatigut nakkutiginninnermut iliuuserisassat annertusineqarnissaannik pisariaqartitsinerup (naalagaaffimmi) aningaasaqarnermut, inatsiseqarnermut immaqalu aamma suliaasatigut sunniutigisassaannut tunngatillugu.

Nalunaarusiami pissutsit uranimik tunisassiatut immikkut issuseqartutut ilersitsisut, tunisassianit allanit allaanerusumik iliuuseqarfigineqarfigineqartariaqalerneranik pisariaqartitsiviusut aallaavigineqarput. Nalunaarusiami aallussineq *nunani tamalaani* pisussaaffiit sorliit suliaasaqarfimmi atuunnersut ilanngullugulu maleruagassat sorliit Danmarkimi aamma Kalaallit Nunaanni atorneqareernersut pissusiviusunik paasiniaanermiippoq. Tamatuma saniatigut nunani allani Danmarkip aamma Kalaallit Nunaata nalinginnaasumik ilisimasassanik aallarfigisartagaanni apeqqutininik taakkuninnga iliuuseqarfiginninnermut misilittakkat nalunaarusiami isiginiarneqarput. Tamatuma kingorna inatsisit maannakkorpiaq Danmarkimut aamma Kalaallit Nunaannut atuuttut allaaserineqarput. Allaaserinninneq taanna peqatigisaanik oqartussaasut suliaasaannut aamma isumalluutininik atuinissamut, uranimik pīaaanermik aamma avammut annissuinnermik aallartitsinerup atasutut naatsorsuutigineqarsinnaasunut tunngatillugu naliliinnermut aallaavigineqarpoq. Tassani pingaartumik suliaasat nunani tamalaani pisussaaffiit malillugit suliaasaasartut pineqarput.

Nalunaarusiami matumani taamaalilluni nunani tamalaani pisussaaffinnut tunngatillugu pingaartumik sunniutaasussanik, minnerunngitsumillu uranimik pīaaanermi avammullu annissuinnermi nunanut allanut, illersornissamut sillimaniarnermullu politikikkut ajornartorsiutaasinnaasunik erseqqinnerusumik nalilersuinnermut pissutsit pingaaruteqartut arlallit, kisiannili aamma nunami namminerimi danskit kalaallillu inatsisaannut maleruagassiuinerannut tunngatillugu pisariaqartitsinerusinnaasut eqqartorneqarput.

1 Tulliuttuni "uran" "uranimut aamma allanut qinngornernik ulorianartunik akulinnut" ataatsimut taaguutitut atorneqarpoq.

Kapitali 3

Urani aamma aatsitassarsiorfimmik ingerlatsineq

3.1 Uranip atorineqartarnera

Aatsitassarpasuit pinngoqqaatinik qinngornernik ulorianartunik uranimik aamma thorium-imik akoqarput. Urani pinngortitami, issumi, ujaqqani imermilu sumiiffippassuarni annikitsuarakkaarluni nassaassaasarpog. Aatsitassat uranimik akullit ilai niuerutigalugu piaanissamut tunngavissaliisarput.

Urani aamma uranip saffiugassartaa, piiaanermut periaatsinut atorineqartunut tunngatillugu, pinngoqqaatinit allanit tunngaviusumik allaanerussuteqanngillat. Taamatuttaaq saffiugassamit aatsitassat uranitallit ataatsimoortilerniarlugit periaatsit atorineqartut aamma aatsitassat saffiugassartaannik allanik piiaanermi atorineqartut assigai.

Kisiannili uranip pinngoqqaatinit allanit qinngornernik ulorianartunik akoqarnini allaanerussutigaa. Tamanna avatangiisinut, peqqinnissamut isumannaallisaanermullu ajornartorsiutitaqarsinnaavoq, tamatumalu kingunerisaanik uranip saffiugassartaanik piiaanermi suliap ingerlanerani immikkoortuini tamaginni immikkuullarissunik sillimaniarluni iliuuseqarnissaq pisariaqarpoq.

Tassunga ilanngutissaaq urani atomip nukinganik (atomar) ikummatissamik pilersitsinissamut² ilaatinneqarsinnaammat, inuiaqatigiinni atorineqarnerata saniatigut aamma assigiinngitsumik ilusilimmik sakkutuunut atorineqarsinnaalluni. Nunarsuarmi uranip piiarneqartup annertunersaa innaallagissamik nukissiornermut atomip nukinganit innaallagissiorfinni atorineqarpoq. Kisianni urani taanna annertuumik akoqartinneqarluni sorsunermi atomip nukinganit sakkussiatut, aqqartartunut atomip nukinganik ingerlatilinnut ikummatissatut atorineqarsinnaavoq, taamatuttaaq urani annikinnerusumik akoqartinneqarluni assersuutigalugu sakkunut imassani aqerlutut aammalu biilini sorsuutini eqqornaveeqqutinik sanaartornermut sisaat pladit akornannut inissillugu qajannaallisaatit qajannaannerulersinnissaannut atorineqarsinnaavoq.

2 Atomip nukinganik (atomare) ikummatissamik pilersitsiartuaarneq, uranip saffiugassartaata piiarneraniit atomip nukinganik innaallagissiorfimmik pilersitsinermut ingerlatsilernermullu atorunnaarsinneqarnissaa tikillugu aammalu qinngornerit ulorianartut eqqagassartaasa toqqorsivimmiitilernissaannut, atomip nukinganik tunisassiornermut atatillugu ingerlatanut tamaginnut taaguutaavoq.

3.2 Misissuinermit aatsitassarsiorfimmik matusinermut uranimik pīaaanerup immikkoortui assigiinngitsut

Najoqqutarisaaq: Courtesy of the IAEA; Photos from AREVA, Cameco, Fortum, Posiva, TVO, and WNA.

Uranip siunertaanngitsumik atorneqannginnissaata qulakkeernissaanut tunngatillugu, suliap ingerlaneri uranimik inuiaqatigiinni atuinermi ilaasut, arlalitsigut suliap ingerlaneranut sorsunnermut atuinissamut sangutitsisinnaasunut assigusuunissaat unammilligassaavoq (takuuk ilusiliaq ilanngussa 2-imi ilanngunneqartoq). Taamaattumik inuiaqatigiinni atuinissamut tunngatillugu aamma pīaaanerup suliap ingerlanerani immikkoortuni tamaginni suliarinninnissamut nakkutiginninnissamullu immikkut piumasaqaatit atuutsinneqarput.

3.3 Kalaallit Nunaanni uraniumik peqarfiit

Danskit naalagaaffimmi ilisimatusarnermut sullissivii piffissami 50-ikkut qiteqqunneranniit 1984 tikillugu uraniumik misissuineramik suliaqarsimapput, Kalaallit Nunaanni peqarfinnik arlalinnik nassaarnermik kinguneqartunik. Sumiiffiit allat uraniumik peqarfeqarfiusinnaasut tamatuma kingorna sumiissusersiinissamut suliniutit Nunami Namminerimi ujarassiornikkut Danmarkimut aamma Kalaallit Nunaannut misissuisarfimmit (GEUS) suliarineqartut aqqutigalugit sumiissusersineqarput.

Kalaallit Nunaanni aatsitassat uraniumik akullit arlallit, kisiimiillutik imaluunniit aatsitassanik allanik (assersuutigalugu aatsitassat qaqutigooortut aatsitassartai) tunisassiornermi saniatigut tunisassiassatut imminut akilersinnaasumik piiarneqarsinnaasussat, nassaarineqarput. Kalaallit Nunaanni Tunumi, Kujataani aamma Kitaani urani nunap sannaani avatangiisini assigiinngitsuni nassaassaavoq, kisianni ilanngussa q 3-imi peqarfiit taaneqartut saniatigut GEUS naliliivoq, assersuutigalugu Thulep sumiiffiani uraniumik peqarfeqarsinnaanera annertooujussuarmik periarfissaqartoq.

Kalaallit Nunaanni uraniumut tunngatillugu pingaartumik Kuannersuit aallunneqarpoq, tassani Greenland Minerals and Energy (GME) misissuinissamut pisinnaatitsissuteqarluni. GME pīaanissamut akuersissummik qinnuteqarsimangilaq, kisianni akuersaanngilluinnarnissaq atorunnaarsinneqassappat taamaaliussasoq naatsorsuutigineqarsinnaavoq.

Kalaallit Nunaanni uranimik akoqartunik aatsitassanik peqarfiit ilisimaneqartut

3.4 Uranip saffiugassartaanit yellow-cake-mut – tunngaviusut pingaarnertit allaaserineqarnerat

Urani pinngortitamiittoq 99 %-imit annertunerusumik uranitaqarpoq 238-imit atomimik oqimaassuseqarluni, taaneqartarluni uran-238 aammalu urani 1 %-imit annikinnerulaartoq 235-imit atomimik oqimaassuseqarpoq, taaneqartarluni uran-235. Uran-235 qaquitigoortuusooq atomip nukinganit nukissiorfinni aamma atomip nukinganik sakkussianut atorneqartarpoq. Urani uranisiorfinnit piarneqartoq siunertanut amerlanernut uran-235-mik annikippallaamik akoqartarpoq.

Uranip atorneqarsinnaanissaanut urani pinngortitamiittoq amerlanertigut atorsinnaanngorsarlugu suliarineqarnera ingerlanneqaqqartussaasarpooq, tassani uran-235-imit akoqarnera annertusarneqartarluni. Urani atomip nukinganut atorneqartussaq amerlanertigut uran-235-imit minnerpaamik 3 %-imik akoqartarpoq, aammalu atomip nukinganik sakkussianut atorneqartussaq uran-235-imit 85 %-imit annertunerusumik akoqartussaavoq.

IAEA-p uranimik peqarfiit ujarassiornikkut suussutsinut assigiinngitsunut 15-inut immikkoortiterpai. Peqarfiit suussusaanni amerlanerpaani uranip aatsitassartai nalinginnaanerpaajusut tassaapput uraninit aamma begblende, annertunerpaartaa uranoxid-imit akuugaasarluni. Tamatuma saniatigut uranip aatsitassartai takussaanninnerusut arlalipparujussuupput.

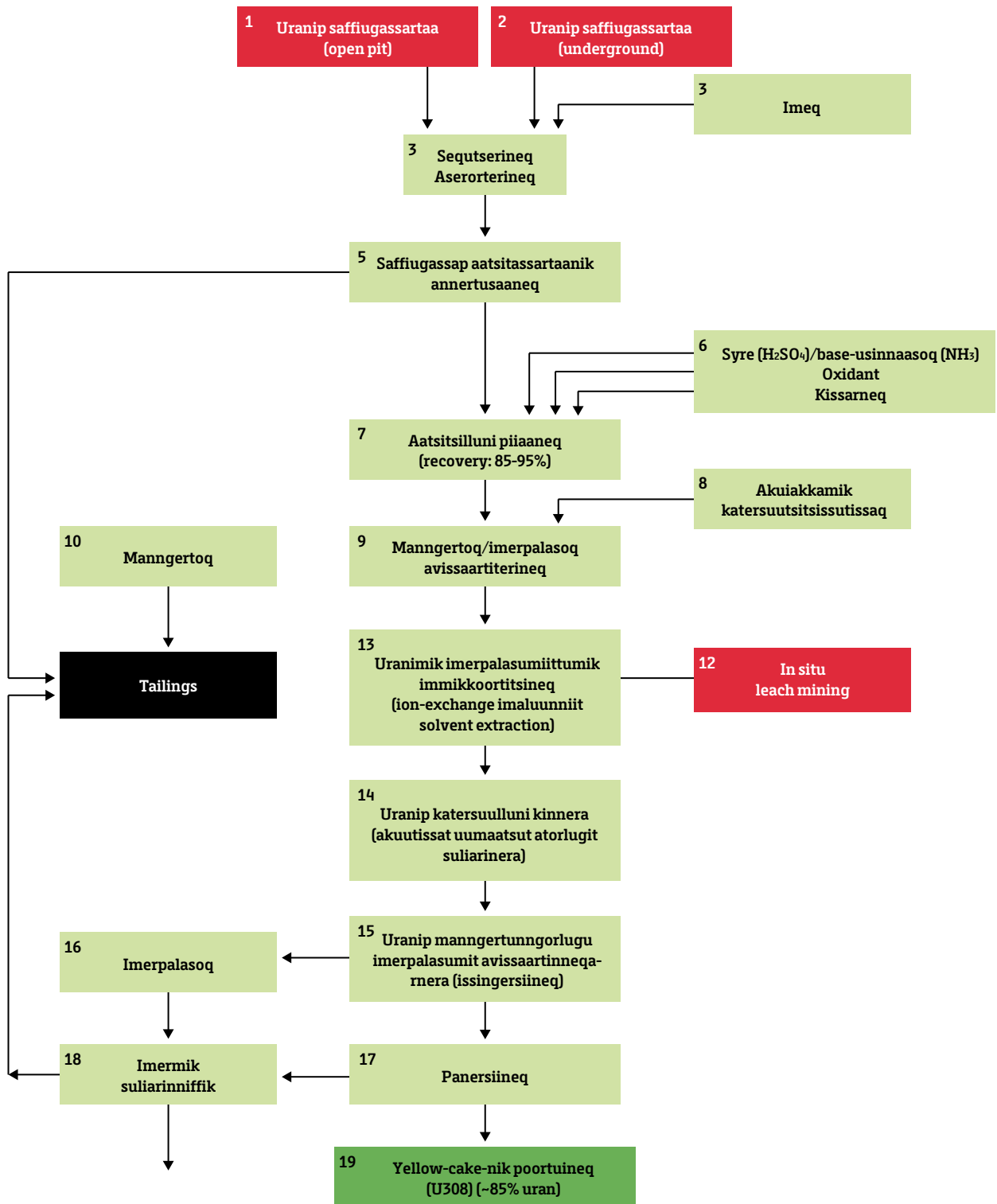
Uranimik peqarfiit suussutsit assigiinngitsut nunap sannaani avatangiisini assigiinngitsuni nassaassaapput aammalu nalinginnaasumik assigiinngitsumik takussaasarnertit iluseqartarlutik, taamaattumik piiaanermut periaatsit assigiinngitsut pingasut atorneqartarput:

- a. Open-pit (nunap qaavani piiaaffik, assersuutigalugu ujaqquqerivimmu assigusoq),
- b. nunap iluani aatsitassarsiorfimmik ingerlatsineq, aamma
- c. nunap iluani in-situ atorlugu aatsitsilluni piiaaneq³ (inuttaqanngitsooq).

Saffiugassap angissusaa, nunap qaavaniit itissusaa, urani akuiagaq aamma saffiugassap katitigaanera peqarfimmiit peqarfimmu assigiinngisitaartarpoq aammalu teknologiimut saffiugassamik piiaanissamut atorneqarsinnaasumut aammalu uranip qanoq annertutigisup pissarsiarisinnaaneranut aalajangiisuulluinnartumik pingaaruteqarluni, tamannalu ataatsimut isigalugu uranimik peqarfimmu aalajangersimasumut imminut akilersinnaassutsimut pingaaruteqarpoq. Taamaattumik saffiugassamut yellow-cake-mut peqarfimmu ataasiakkaamut suliareqqiinnermi immikkoortut tamarmik immikkut tulluurtunngorlugit ilusilersorneqartarput. Assersuutigalugu aatsitassarsiorfiit ilaanni taamaallaat uranip aatsitassartaa akuiagaq pissarsiarineqartarpoq, tamatuma kingorna yellow-cake-nut (uranoxid qajuusaasat minguingaatsartut) tunisassiorfimmu assartorneqartartumik.

Matuma kinguliani suliap ingerlaneranut titartakkami nalinginnaasumik suliap ingerlanerani pisartut, uranip saffiugassartaanit yellow-cake-nngortitsinermik ilaqartut takutinneqarput (sukumiinerusumik allaaserisaq takuuk ilanngussaq 4):

3 In-situ atorlugu aatsitsilluni piiaanermi aatsitassarsiorfivimmik soqar tanngilaq, kisianni imerpalasoq (seernartoq imaluunniit basisk) qaleriiaanut uranimik akoqartunut nunap iluaniittunut maqinneqartarluni aammalu uranip taassuma annertunerpaartaa imerpalasoq aatsinneqartarluni. Imerpalasoq utertillugu maqinneqaqqittarpoq, aamma aatsitamit toqqaannartumik yellow cake-nngortillugit sananeqarsinnaallutik. Piiaanerpil ilusaa taamaattoq taamaallaat uranimik peqarfimmi (sioraqqatut ilusillit) aalajangersimasumik suussuseqartuni ajornanngilaq. Periaaseq Kalaallit Nunaanni peqarfimmut ilisimaneqartunut naleqqutinnigilaq.

3.5 Kuannersuarni uranimik piiaaneq

Greenland Minerals and Energy (GME) ilisimatitsivoq ingerlatseqatigiiffiup najoqqutassianut periarfissat marluk misissorsimagai, taakkunannga najoqqutassiaq 1 matuma kingulianiittoq ilimanaateqarnerpaatut isigineqarluni. Najoqqutassianut marluusunut assigiippoq, uranoxid pissarsiarineqartoq uran hexafluorid-imik (UF₆), atomreaktorinut ikummatissanik sanaartornissamut ikkutiinnarissanik sanaartornissamut atugassanngorlugit allanut tunineqartussaana.

Najoqqutassiaq 1-imi tunngavigineqarpoq aatsitassanik qaqtigoortunik aamma uranoxid-imik (yellow-cake⁴) sanaartornissaq Kalaallit Nunaata avataani pissasoq, aatsitassamilli akuiakkamik (steenstrupin) piiaaneq, atorsinnaanngorsaaneq aamma sanaartorneq Kalaallit Nunaanni pissasoq. Aatsitassaq akuiagaq nunamut allamut avammut anninneqassaaq tamatuma kingorna urani – kiisalu aatsitassat qaqtigoortut – aatsillugit piarneqassallutik. (Suliap ingerlaneranut titartakkami matuma siulianiittumi immikkoortoq 1-imi, 3-imi, 4-imi, 5-imi, 11-imi aamma 18-imi aamma ilanngussaq 2-imi ilaapput)

Najoqqutassiaq 2-imi najoqqutassiaq 1-imi suliap ingerlanerani immikkoortut saniatigut tunngaviusoq, aatsitassanik qaqtigoortunik kloridform-imi kiisalu uranoxid-imi (yellow-cake) aatsitsilluni piiaaneq kiisalu sanaartorneq aamma Kalaallit Nunaanni ingerlanneqassasoq: (Suliap ingerlaneranut titartakkami matuma siulianiittumi immikkoortoq 1-imi, 3-imi, 4-imi, 5-imi, 6-imi, 7-imi, 8-imi, 9-imi, 10-imi, 11-imi, 13-imi, 14-imi, 15-imi, 16-imi, 17-imi, 18-imi aamma 19-imi aamma ilanngussaq 2-imi ilaapput)

4 Yellow-cake teknikkimut-niuerner mut tunngatillugu allaavoq, kisianni taaguutitut nalinginnaasumik ator neqarluni.

Kapitali 4

Uranimik piiaanermut avammullu annissuinermit tunngatillugu nunanut allanut, illersornissamut sillimaniarnermullu politikkimut sunniutaasut

Oqaatigineqassaaq kapitalimi matumani, ilanngullugu pingaartumik uranip immikkuullarissuseqarnera pillugu immikkoortoq, aalajangiisinaatitaanermut pissutsit pillugit apeqqutinik, ilanngussaq 5-8-imi sammineqartunik inatsisitigut salliusussanngunngimmat, takuuk kapitali 5, imaluunniit taakkununga nassuiaassutinut ilassuteqarnerunani.

Uranip qinngornernut sillimaniarnermut ajornartorsiutitaqarsinnaalluni qinngornernik ulorianartunik akoqarnini, aammalu atomip nukinganit ikummatissiassanik sananermi ilaasinnaanermigut, inuiaqatigiinni atornerqarnermi saniatigut aamma sorsunnermi sakkutuunit assigiinngitsumik iluseqartumik atornerqarsinnaagami, ilanngullugu atomip nukinganit sakkussiassat, pinngoqqaatinit allanit allaassuteqarpoq.

Nunanut allanut, illersornissamut sillimaniarnermullu politikkimut tunngasortaasinnaasut pingaartumik uranip unioqquitsisumik sakkussiassanut pilersaarutini ilaasinnaanerata, imaluunniit uranip – maannakkorpiaq tamatumunnga aarlerinaataasut annikitsuinnaagaluartut – atomip nukinga atorlugu pinngitsunik qunusiarinninnermut atatillugu atornerqarsinnaanerata aarlerinaateqarneranut tunngassuteqarpoq. Ingerlatanut taamaattunut siunnerfiusut apeqqutaatinnagit, tamatuma pinngitsoortinnissaa, kisiannili soorunami immikkorluinnaq sillimaniarnermullu aarlerisaarinerit Kunngaqarfippiamut, naalagaaffiup soqutigisaannut imaluunniit nunani tamalaani suleqatigisartakkatsinnut taakkualuunniit soqutigisaannut sammitinneqartut pinngitsoortinnissai, nunanut allanut politikikkut anguniagaqarnermi qitiulluinnarput. Uranimik piiaanerup avammullu annissuinerup immikkoortuinik tamaginnik alapernaarsuinissaq nakkutiginninnissarlu qulakkeerniarlugit, nunani tamalaani maleruagassanik periaatsinillu kiisalu qinngornernut tunngatillugu ajornartorsiutaasunik iliuuseqarfiginninnissamut nunani tamalaani malittarisassanik annertooujussuarnik inerisaasoqarsimavoq. Pingaarnerusutigut nunani tamalaani nakkutiginnittartut kiisalu IAEA-p safeguards-imut periaasia FN-imi peqatigiinnermi nunani tamalaani eqqissisimanerup isumannaallisaanerullu attatiinnarnissaa pillugu qitiulluinnartumik siunertaasumi ilaalluinnarput.

Atomip nukinganut suliaasaqarfimmi nunarsuarmi sakkussiakillisaanissaq aammalu siaruartitsinnginnissamik suliniuteqarneq "Atomip nukinganik sakkussianik siaruartitsinnginnissaq pillugu isumaqatigiilluni aalajangersakkami" (Treaty on Non-Proliferation of Nuclear Weapons (NPT) tunngavilerneqarpoq. NPT Nunani tamalaani Atomip nukinganut suliniaqatigiiffimmit (IAEA), inuiaqatigiinni atomip nukinganut teknologiimik atuinissamik siuarsaanissamik suliniuteqartumit kiisalu eqqissisimasumik atuinissaq pineqarnersoq aammalu nunat siaruartitsinnginnissamut pisussaaffimminnik naammassinninersut uppernarsisitsisartumit, allaffissornikkut aqunneqarpoq. Tassani pingaarnerpaaq tassaavoq IAEA-p safeguards-imut periaasia. Suliassaqarfiup malussarissusaa ilaatigut Iran-ip aamma Koreap Avannarliup atomimut pisussanik pilersaarutaannut tunngatillugu IAEA-mi suliaasanit ingerlasunit takutinneqarpoq. NPT-imut naalagaaffittut suleqataasutut aammalu IAEA-mi ilaasortaasutut Danmarki, Kalaallit Nunaat ilanngullugu, taamaalilluni nunani tamalaani pisussaaffinnik arlalinnik, atomip nukinganit atortussianik isumannaatsumik passussinnissamik qulakkeerisussanik malinnittussaapput.

Nakkutiginninnermik suliaqartunut atuuttunut tamanut atuuppoq, IAEA-p safeguards-imut periaasia ilanngullugu, tunngaviatigut sorsunnissamik, akerleriinnissamik imaluunniit allatut eqqissinnermut aarlerisaarinissamik, soorlu assersuutigalugu sunngitsunik qunusaaraluni iliuuseqarnermik, pitsaaliuinerut iluseqartunik sillimaniarnermut politikikkut siunertaqartut, aammalu tassunga tapersiineq tamatuminngalu malinninnissaq soorunami naalagaaffiup nunanut allanut, illersornissamat sillimaniarnermullu politikikianut ilaalluni. Taamaalilluni pingaartumik sillimaniarnermut politikikkut ajornartorsiutaasut, nakkutiginninnermi atuuttussanik pisariaqartunik inerisaanikkut, nunani tamalaani pisussaaffiit naammassineqarnissaasa qulakkeerneqarnissaannik pisariaqartitsinnermut atasuupput.

Tunisassianik uranitit ittunik marloqiusamik atorneqarfissalinnik (inuiaqatigiinni aamma sakkutuunitt atugassat) nakkutiginninnermi qitiusumik iliuusaasussat tassaapput nunap avammut annissuinnermut nakkutiginnieriaasia kiisalu periaatsit IAEA-p safeguards-imut periaasianik malinninnissamat inerisarneqarsimasut. Avammut annissuinnermik nakkutiginninneq aammalu IAEA-p safeguards-imut periaasianik atuutsitsinissamat periaatsit taamaalillutik nunani tamalaani pisussaaffinnik qitiusunik atuutsitsinissamat sakkussaapput aammalu avammut annissuinerup amerlasuunik suujunnaarsitsinissamat sakkussianik ineriartortitsinissamat imaluunniit siammartitsinissamat peqataanninnissaata qulakkeerneqarnissaanik taamaalillunilu nunani tamalaani sillimaniarnermut patajaassusermullu aarlerinaataalinnginnissaannik pinngitsuunngilluinnarluni siunertaqarluni. Taamaalilluni tassani pingaartumik pineqarpoq, urani tiguisussaangitsunit tiguneqassagaluarpat, Kunngeqarfimmuut imaluunniit nunanut allanut siorasaarinerit pilersinnaasut pinngitsoortinnissaat.

Danmarkip naalagaaffiup ataatsimoorullugu nunanut allanut, illersornissamat sillimaniarnermullu politikkiata ilaatut, nunarsuarmi sakkussiakillisaaneq aammalu siaruartitsinnginnissamik suliaqarneq, eqeersimaartumik tapersorsorimavaa, ilanngullugu assersuutigalugu Iran-imi atomip nukinganit sakkussianut pilersaarummik inerisaalernissaa pinngitsoortinniarlugu suliniuteqarneq. Uranimik piiaanermi /avammut annissuinnermi nunani tamalaani maleruagassat aamma suliaqarfimmi nakkutiginninnermi iliuuserineqartut malinneqarnissaat, taamaalillunilu nunat tamarmik iliuusissanik taakkuninnga malinninnissaat qulakkeerniarlugu naalagaaffimmi ukiorpasuarni nunanut allanut, illersornissamat sillimaniarnermullu politikikkut suliniuteqarsimanermit ataqatigiissinissaq, naalagaaffiup nunanut allanut, illersornissamat sillimaniarnermullu politikikianut pingaaruteqarpoq. Nunani tamalaani sakkussiakillisaanerup aamma siaruartitsinnginnissamik suliaqarnerup pitsanngorsarneqarnissaa danskit naalakkersuisuisa naalakkersuisooqatigiinnissamat tunngavigisaannut saneqqunneqarsinnaanngitsumik ilaavoq.

Nunap urani pigisaa sakkussianut pisussanut pilersaarummi unioqqutsitsisumik ilaasinnaasoq imaluunniit atomip nukinganik pinngitsunik qunutitsinnermut atatillugu atorneqarsinnaasoq tunngavilersorneqartumik pasitsaassaqarneq imaluunniit aarlerinaateqarnera – nunap nammineq sillimaniarnerata saniatigut – nunap nunanut allanut, illersornissamat sillimaniarnermullu politikikkut soqutigisaannut pingaaruteqarsinnaavoq.

Taamaalilluni uranimik passussinnermut avammullu annissuinnermut atatillugu, suliaqarfimmi nunani tamalaani malitassat qaffasinnerpaat malillugit paasiniaanissaq, aallaaviatigut naalagaaffeqatigiinnermut pissusissamisoortussaavoq.

Nunarsuaq tamakkerlugu nunat 30-nit amerlanerusut uranimik piaffeqarput, aammalu nunanit allanit misilittakkat takutippaat uranimik piiaaneq avammullu annissuineq nunani tamalaani maleruagassanut aammalu nunap pingaarnertigut nunanut allanut, illersornissamat sillimaniarnermullu politikikkut soqutigisaannut tamakkiisumik naapertuuttumik ingerlanneqarsinnaasoq.

Uranip periusissatigut pisussutitut pingaaruteqartutut, aamma sorsunnermik siunertaqartumik atorneqarsinnaasutut immikkuullarissuseqarnerata kingunerisaanik, uranimik piiaaneq avammullu annissuineq aamma nalinginnaanerumik naalagaaffimmut nunanut allanut, illersornissamat sillimaniarnermullu politikikkut tunngaviusumik atugassarititaasunut sunniuteqarsinnaavoq. Aatsitassanut periusissanut atorneqarsinnaasunut tunngatillugu, naalagaaffiit pissaanilissuit soqutigisaqartuusarnerat ileqquvoq, tamannalu minnerunngitsumik uranimut atuuppoq, aammalu taamaattumik Kalaallit Nunaannit uranimik piiaaneq avammullu annissuineq suliaqartuusunit nutaanit, ilanngullugulu aamma naalagaaffiit pissaanilissuit eqqummaariffiginilererat, atorneqalersinnaanerata naatsorsuutigineqarsinnaavoq. Tassunga atatillugu mattunneqarsinnaanngilaq niuerneramik tunngaveqartumik soqutigisaqarnerup ersarilluinnartup saniatigut aamma eqqumaffiginilererup taamaattup, naalagaaffimmut tamarmiusumut pingaaruteqartumik, periusissatigut politikikkut aningaasaqarnikkullu isumaliutersuuteqarnerit pingaarnerusutigit piusinnaasut. Tamanna periusissatigut soqutigisaqarnerit aamma

aralinni inissisimaffeqartumik soqutigisat aklerliinnerisa nutaamik pisariusumik ataqatigiilernerinut pissutissaqalersitsinnaassaaq, naalagaaffiup nunanut allanut, illersornissamut sillimaniarnermullu politikkiata piareersimaffigilertussaassallugu.

Naalakkersuisut oqaatigaat misissueqqissaarnerit taamaattut immikkoortup siuliani sammineqartut iluaqutaasartut. Tamatuma saniatigut Naalakkersuisut oqaatigaat immikkoortumi immikkut aalajangiisinnaatitaanermut agguataarinissamut ilusiliamik Naalakkersuisut isumaqatiginngisaannik oqaatigininniartoqarsinnaasoq. Aammattaaq tunngaviusut nunanut allanut, illersornissamut sillimaniarnermullu politikkimut killissaliussat iluarsineqarnissaannut pissutissaqalersitsinnaasut immikkoortumi allassimasut tamaasa Naalakkersuisut isumaqatiginngilaat.

Nunani tamalaani naapittarfinni toqqaannartumik siaruartitsinnginnissamik suliaqartuni allanik ajornartorsiutaasunik malitseqarsinnaanera, kisiannili aamma FN-imi atitunerusumik naapittarfinni, siaruartitsinnginnissamut susassaqarfimmi Danmarkip, ilanngullugu Kalaallit Nunaat, isummernissaata sammineqarnerulernissaa naatsorsuutigineqarsinnaammat, tassani ilaalluni apeqqutinut nunanut allanut, illersornissamut sillimaniarnermullu politikikkut annertunerusumik pingaaruteqartunut tunngatillugu. Aamma Danmarkip, ilanngullugu Kalaallit Nunaat, nunani tamalaani naapittarfinnut taakkununga tunngatillugu maannaminngarnit eqeersimaarnerusumik suliniuteqarnissaa naatsorsuutigineqalersinnaavoq. Taamaattumik aamma Kalaallit Nunaanni uranimik piiaanerup avammullu annissuinerup pilernissaa sillimaffiginiarlugu, nunani tamalaani kattuffinnut tunngatillugu naalagaaffiup nunanut allanut politikkiata iluarsineqarnissaa pisariaqartinneqalersinnaavoq.

Taamaalilluni nunani tamalaani sakkussiakillisaaneq, siaruartitsinnginnissaq aamma atomip nukinganik eqqissisimasumik inuiaqatigiinni atuinissamik qulakkeerinissaq pillugit suleqatigiinnermut tunngatillugu Danmarkip, ilanngullugu Kalaallit Nunaat, inissisimanerani pingaaruteqanngingitsumik allannguuteqalersinnaavoq. Taamaattoq annertunerusumik misissueqqaartoqartinnagu tamatuma aalajangersimasumik sunniutigisassai aammalu annertussuserisinnaasaa erseqqissumik oqaatigineqarsinnaanngillat.

Kapitali 5

Nunanut allanut susassa-qarfimmut tunngatillugu maleruagassiineq

Akuersaanngilluinnarnissamik politikkeqarnerup atorunnaarsinneqarsinnaanera allannugteqartinneqarsinnaaneralu eqqarsaatigalugit Naalakkersuisut nunanut allanut piginnaatitaaffinik inatsisitigut nalilersuineranut tunngatillugu paasineqarpoq, immikkoortuni aalajangersimasuni isumaqatigiinngittoqartoq.

Uranimik allanillu aatsitassanik qinngornernik ulorianartunik akulinnik piaanissamut akuersaanngilluinnarnissamik politikkeqarnerup atorunnaarsinneqarsinnaaneranut imaluunniit allannugteqartinneqarsinnaaneranut tunngatillugu pissutsit pillugit nalunaarusiami, takuuk ilanngussaq 5, eqqartuussissuserisut suliffeqarfiannit suliarineqartumi kapitali 2 ilaatigut uranimik allanillu aatsitassanik qinngornernik ulorianartunik akulinnik piaanissamut akuersaanngilluinnarnissamik politikkeqarnerup atorunnaarsinneqarsinnaanera imaluunniit allannugteqartinneqarsinnaanera eqqarsaatigalugu, Naalakkersuisut nunanut allanut politikikkut piginnaatitaaffinik inatsisitigut naliliinermik imaqarpoq. Eqqartuussissuserisut suliffeqarfiata naliliineranut danskit naalakkersuisui immikkoortuni aalajangersimasuni isumaqataangillat. Tassunga atatillugu Nunanut allanut ministereqarfiup aamma Inatsisinik atortitsineranut ministereqarfiup allakkiaa 21. august 2013-imeersoq innersuussutigineqarpoq, takuuk ilanngussaq 6. Nunanut allanut ministereqarfiup aamma Inatsisinik atortitsineranut ministereqarfiup allakkiaani danskit naalakkersuisuisa naliliinerannut immikkoortuni arlalinni Naalakkersuisut isumaqataangillat. Uranimik aamma aatsitassanik allanik qinngornernik ulorianartunik akulinnik piaanermut avammullu annissuineranut tunngatillugu Naalakkersuisut nunanut allanut pissutsinut aalajangiisnaatitaaffii pillugit Inuussutissarsiornermut, Aatsitassaqarnermut Suliffeqarnermullu Naalakkersuisoqarfiup aamma Nunanut allanut Pisortaqarfiup allakkiaa 13. september 2013-imeersoq innersuussutigineqarpoq, takuuk ilanngussaq 7. Ilaatigut tassani allassimavoq aatsitassanut suliassaqarfimmi (illersornissamut sillimaniarnermullu pissutsit tassani ilaanatik) Naalakkersuisut nunanut allanut aalajangiisnaatitaaffeqartut kiisalu naalagaaffimmi oqartussaasut illersornissamut sillimaniarnermullu pissutsinut tunngatillugu nunanut allanut aalajangiisnaatitaaffeqartut. Nalunaarusiami matumani oqaaseq nunanut allanut, illersornissamut sillimaniarnermullu politikki, atorneqarmat Naalakkersuisut oqaatigaat, nunanut allanut politikkimut aamma sillimaniarnermut illersornissamullu politikkimut tunngatillugu aalajangiisnaatitaaffinni pissutsit assigiinngitsut atuuttut. Danskit naalakkersuisuisa paasinnineq taanna isumaqatigiinngilaat, pissutigalugu nunanut allanut politikki, ilanngullugu aatsitassanut suliassaqarfik, naalagaaffiup susassaqarfimmagu, takuuk ilanngussaq 8.

Kisiannili suleqatigiisitaliami ilaasortat isumaqarput, ilaatigut uranimik passussineranut avammullu annissuineranut tunngatillugu nunani tamalaani piussaaffiit malinneqarnissaat qulakkeerniarlugu, suleqatigiinnissamut isumaqatigiisuttip aalajangersimasumik suliqaarnikkullu suleqatigiinermik aalajangersaasussap suliarineqarnerata ingerlaqqinnissaa pillugu maannamut politikikkut paasinnineq – taassuma ataani inatsisitigut isumaqatigiinnginneq apeqqutaatinnagu – illuatungeriit attatiinnartariaqaraat.

Isumaqatigiilluni aalajangersakkanik isumaqatigiissuteqartarneq pillugu maleruagassat nalinginnaasut

Naalagaaffimmi inuiaqatigiinni pinnaatitaaffinnut piussaaffinnullu inatsisini tunngaviusut nalinginnaasut malillugit isumaqatigiilluni aalajangersagaq, allamik isumaqatigiilluni aalajangersakkami allassimasoqanngippat imaluunniit allatut aalajangersarneqarsimangippat, naalagaaffinnut peqataasunut ataasiakkaanut tamaginnut taassuma nunamut oqartussaaffianut tamarmut piussaaffiliivoq, takuuk isumaqatigiilluni aalajangersakkanut nunani tamalaani isumaqatigiisummi artikel 29.

Ilaatitsinnginnermut "allamik isumaqatigiilluni aalajangersakkami allassimasoqanngippat" tunngatillugu ilaatigut tassaasinnaavoq isumaqatigiilluni aalajangersakkami nunami oqartussaaffiup ilaani aalajangersimasumi killiilerneqartumut atuutsitsinissaq inatsisitigut tunngavissaqartoq, imaluunniit oqaasertaani erseqqissumik allassimasinnaasoq, isumaqatigiilluni aalajangersagaq nunami sumiiffinni erseqqinnerusumik allassimasuni

taamaallaat atuuttoq. Kiisalu isumaqatigiilluni aalajangersakkap najoqqutassatigut imarisaasa malitsigisaanik nunami oqartussaaffiup ilaani aalajangersimasuni atuutsinneqarsinnaanngissinnaavoq, pisunut imaluunniit pissutsinut sumiiffinni taakkunani takussaasanngitsunut tunngassuteqarnera pissutaalluni.

Ilaatitsinnginnermut "allatut aalajangersarneqarsimappat" tunngatillugu ilaatigut tassaasinnaavoq naalagaaffik nalunaaruteqartoq isumaqatigiilluni aalajaangersagaq (maannamuugallarsinnaasoq) naalagaaffiup nunamut oqartussaaffiata ilaani atuutissanngitsoq.⁵

Naalagaaffimmi inuiaqatigiinni pisinnaatitaaffiit pisussaaffiillu pillugit isumaqatigiissuteqartarnej pillugu danskit naalagaaffiata aamma Namminersorlutik Oqartussat suleqatigiinnerat, namminersorneq pillugu inatsimmi § 13-imi maleruagassani pineqartunut ilaasut aammalu § 12-imi maleruagassani pineqartunut ilaanngitsut

Namminersorneq pillugu inatsimmi § 13, imm. 1, naalagaaffimmi inuiaqatigiinni pisinnaatitaaffiit pisussaaffiillu pillugit isumaqatigiissutinik Kalaallit Nunaannut immikkut pingaaruteqartunik, aammalu § 13-imi maleruagassani pineqartunut ilaasunik aamma § 12-imi maleruagassani pineqartunut ilaanngitsunik, isumaqatiginninniarnernik aallartitsinissaq sioqqullugu danskit naalakkersuisuisa Naalakkersuisut ilisimatittassagaat pillugu aalajangersakkamik imaqrpoq. Namminersornerunermut inatsimmut naleqqiullugu aalajangersagaq nutaajuvoq, kisianni nunani tamalaani isumaqatiginninniarnernik aallartinnginneranni sioqqutsisumik ilisimatitsisarnissaq pillugu tunngaviusoq, suliaqarnikkut namminersorneq pillugu inatsisip siornatigut annertuumik malinneqartarsimavoq.

Kalaallit Nunaanni Namminersorlutik Oqartussat namminersorneq pillugu inatsimmi §§ 2-4-imi suliaasaqarfinni akisussaaffimmik tigusinissamut maleruagassat malillugit aatsitassanut suliaasaqarfinni akisussaaffik tigoreerpaat.

Namminersorneq pillugu inatsit malillugu Kalaallit Nunaanni Namminersorlutik Oqartussat aatsitassanut suliaasaqarfinni akisussaaffimmik tigusernermik kingorna aatsitassanut suliaasaqarfinni inatsisiliornissamut inatsisinillu atuutsinissamut pissaaneq tiguaat, taamaallutillu Inatsisartut aatsitassanut suliaasaqarfinni inatsisinik aalajangersaasinnaalerput, aammalu Naalakkersuisut ilaatigut aatsitassanut suliaasaqarfinni nalunaarutinik aalajangersaasinnaalerput aamma aatsitassarsiorluni misissueqqaarnissamut, misissuinissamut p̄iaanissamullu akuersissutinik tunniussisinnaalerlutik.

Kalaallit Nunaanni Namminersorlutik Oqartussat aatsitassanut suliaasaqarfinni aalajangiisnaatitaaneranni ikummatissiasat aamma aatsitassat manngertut pineqarput, ilanngullugi aamma aatsitassat qinngornernik ulorianartunik akoqartut, aammalu Naalakkersuisut uranimik aamma aatsitassanik allanik qinngornernik ulorianartunik akulinnik misissuinissamut p̄iaanissamullu akuersissutinik tunniussisinnaapput.

Aammaattaaq namminersorneq pillugu inatsimmi § 12 malillugu:

"§12 Naalakkersuisut naalagaaffik sinnerlugu nunanik allanik aamma nunat tamalaat akornanni soqutigisaqaq-qatigiiffinnik isumaqatiginninniarsinnaapput isumaqatigiissuteqarsinnaallutillu inatsisit inuiannut tamanut tunngasut pillugit, tassunga ilaatillugit aqutsinermut tunngatillugit isumaqatigiissutit Kalaallit Nunaannuinaq tunngasut, aamma suliaasaqarfinnut tamakkiisumik tiguneqarsimasunut tunngassutillit.

Imm. 4. Inatsisit inuiannut tamanut tunngasut pillugit isumaqatigiissutit illersornissamik sillimianermillu attuisut aammalu inatsisit inuiannut tamanut tunngasut pillugit isumaqatigiissutit Danmarkimut atuuttussat imaluunniit soqutigisaqaqatigiiffinni nunat tamalaat akornanni Kunneqarfiup Danmarkip ilaasortaaffigisaata iluani isumaqatigiinniutigineqartut § 13-imi maleruagassatut aalajangersakkat malillugit isumaqatigiinniutigineqarlutillu isumaqatigiissutigineqartassapput."

Namminersorneq pillugu inatsit kapitali 4-imi (§§ 11-16) Naalakkersuisut aamma danskit naalakkersuisuisa inuianni pisinnaatitaaffinnut pisussaaffinnullu isumaqatigiissutinik isumaqatigiissuteqarnermut aamma nunanut allanut pissutsinut tunngatillugu aalajangiisnaatitaaffiinnut aamma suleqatigiinnissamut maleruagassanik arlalinnik imaqrpoq.

Namminersorneq pillugu inatsimmut nassuiaatini immikkoortoq 7.5.-ip ataani allassimavoq, naalagaaffimmi oqartussaasunit ilisimatinneqarnej malillugu Naalakkersuisut isummersuutinik isumaqatiginninniarnerni ilaatinneqartussatut kissaatigineqartunik saqqummiussipata, isummersuutit taakkua isumaqatiginninniarnissat piareersarneqarneranni ilaatinneqartussaasat.

5 Nalunaarusiami matumani ILO-mi isumaqatigiilluni aalajangersagaq pillugu danskit naalakkersuisuisa aamma Naalakkersuisut akornanni maannakkut oqallinnermut qallitissanngilaq

Oqaatigineqareersut § 13, imm. 4-imi aalajangersagaq, naalagaaffimmi inuiaqatigiinni pisinnaatitaaffiit pisussaaffiillu Kalaallit Nunaannut immikkut pingaaruteqartut pillugit isumaqatigiissuteqannginnermi imaluunniit atorunnaarsitsinnginnermi Naalakkersuisunut oqaaseqarfisassanngorlugit saqqummiunneqartarnissaat pillugu maleruagassamik imaqarpoq. Aalajangersagaq namminersornerunermet inatsimmut taamaallaat isumaqatigiissutinut aalajangersimasunut Folketing-ip akuersinissaanik pisariaqartitsiviusunut tusarniaaarnissamik aalajangersaasumut naleqqiullugu annertuumik annertusineqarpoq. Taamaattoq § 13, imm. 4-imi aalajangersagaq, namminersorneq pillugu inatsisip siornatigut suleriaatsimut atuutereersumut annertunerpaatigut naapertuuppoq.

§ 13, imm. 4-imi aalajangersakkami aamma aalajangersarneqarpoq, Naalakkersuisut akuersitinnagit isumaqatigiissuteqarnissaq danskit naalakkersuisuisa pisariaqarsorippagu, tamanna Kalaallit Nunaannut atuuttussaangitsumik sapinngisamik pisassasoq.

Tassunga atatillugu namminersorneq pillugu inatsimmut nassuiaatini allassimavoq, danskit naalakkersuisuisa isumaqatigiilluni aalajangersakkanik aalajangersimasunik sukkasuumik atuutsitsilernissaq suliaqarnikkut qaqutiguunngitsumik kissaatigisaraat, Naalakkersuisulli isumaqatigiilluni aalajangersakkap Kalaallit Nunaannut atuunnissaa kissaatigisarnaagu imaluunniit piffissaliussap aalajangersimasup iluani apeqqummut isummernissaminut periarfissaqartaratik.

Taamaattoqartillugu danskit naalakkersuisui, tamanna pillugu kingusinnerusukku immikkut nalunaaruteqartoqassanngippat, akuersinermet atatillugu isumaqatigiilluni aalajangersakkap Kalaallit Nunaannut atuutinnginnissaa pillugu nalunaaruteqartarput. Periaaseq taanna isumaqatigiilluni aalajangersakkap Kalaallit Nunaannut atuutinnginnissaanik Namminersorlutik oqartussat kissaateqarnerannik isumaginninnissamut periarfissaqarnerulersitsisarpoq. Taamaattorli nunani tamalaani isumaqatigiissutini aalajangersimasumik suussusilinni – assersuutigalugu inuttut pisinnaatitaaffinnut imaluunniit pinngitsunik qunusiarinninnermik akiuniarnermet tunngatillugu – isumaqatigiissutip nunami akisussaaffeqarfimmi atuuffissaanut tunuarsimaarnissaq imaluunniit killilersuinissaq ajornartarpoq imaluunniit kissaatiginartarani.

Naalagaaffimmi inuiaqatigiinni pisinnaatitaaffinnut pisussaaffinnullu isumaqatigiissutip Kalaallit Nunaannut atuunnissaa pillugu danskit naalakkersuisuisa immikkut nalunaaruteqartarnera taamaalilluni Namminersorlutik Oqartussat apeqqummut isummereeraangata aammalu danskit oqartussaasui attuumassuteqartut suleqatigalugit pisarpoq.

Namminersorneq pillugu inatsimmi § 13-imi killissaliussat iluanni danskit naalakkersuisuisa aamma Namminersorlutik Oqartussat akornanni suleqatigiinneq, ilanngullugu nunani tamalaani isumaqatigiissutinut tunngatillugu nalunaarutiginnittarnerit

§ 13-mut killissaliussat iluanni ministerit suliassaqarfiisa ataasiakkaat iluanni, suleqatigiinnissamut maleruagassat erseqqinnerusut pillugit ministerip pineqartup aamma Naalakkersuisut akornanni aalajangersimasunik isumaqatigiissuteqarsinnaanernut periarfissanik aammaassisumik § 13, imm. 1 aamma aalajangersakkamik imaqarpoq, tassani ilaalluni qaqugukku isumaqatigiissutit Kalaallit Nunaannut immikkut pingaaruteqartutut isigineqartarnissaannut tunngavissarititaasussanik erseqqinnerusumik aalajangersaanissaq.

Statsministereqarfiup iltersuutaani nr. 58, 2. juli 2012-imeersumi allassimavoq, *nunani tamalaani pissutsit* pillugit ministereqarfiup Namminersorlutik Oqartussanut *suleqatigiinnermik* pilersitsinissaa amerlanertigut tulluurtuussasoq, tassani ilaalluni isumaqatigiissut qaqugukku Kalaallit Nunaannut immikkut pingaaruteqartutut isigineqassanersoq tunngavissarititaasussat pillugit, kiisalu nalinginnaanerusumik nunani tamalaani isumaqatigiissutit pillugit isumaqatiginninniarnermet tunngatillugu aammalu isumaqatigiissutip ataani nalunaarutiginnittarnerit Kalaallit Nunaannik ilaatitsiviusut, kiisalu nunani tamalaani naapittarfinni ataatsimiinnerit suliassanik Kalaallit Nunaannik kalluaasunik suliarinniffiusussat.

Silap pissusaanut, nukissiuuteqarnermet illuutinullu ministeri aamma taamanikkut ineqarnermet, attaveqarnermet angallannermullu naalakkersuisuusoq, FN-imi silap pissusaanut isumaqatigiissutip ataani § 13, imm. 1-imi aalajangersagaq malillugu, ulloq 15. august 2012 nunani tamalaani silap pissusaanut isumaqatiginninniarnerit pillugit suleqatigiinnissamut isumaqatigiissuteqarput.

Nunani tamalaani isumaqatigiissutit ataanni naalagaaffiup nalunaarutiginninneranut atatillugu danskit ministereqarfia pineqartoq Namminersorlutik Oqartussanut taamaalilluni isumaqatigiissutip ataani suliassaqarfinnut Namminersorlutik Oqartussanit tiguneqareersimasunut tunngatillugu naalagaaffiup ataatsimoortumik nalunaarutiginninneranut ilassutissaminik danskit ministereqarfianut nassiussisartunut tunngatillugu suliaqarnermik ataqatigiissaarisuusarpoq. Danskit ministereqarfia pineqartoq nunani tamalaani kattuffimmut pineqartumut pisortatigoortumik attaveqarnermik isumaginnittuusarpoq.

Nalunaarutiginninnernik saqqummiussinnermut atatillugu naalagaaffiup aallartitaannut Namminersorlutik Oqartussat peqataanissaannut, nunani tamalaani isumaqatigiissummik pineqartumik Namminersorlutik Oqartussat pingaartitsinerat apeqqutaasarpoq. Taamaalilluni suleriaaseq aalajangersimasooq malillugu, assersuutigalugu inuit pisinnaatitaaffiit nunani tamalaani isumaqatigiissutip ataani nalunaarutiginninnermut tunngatillugu naalagaaffiup saqqummiineranut atatillugu Namminersorlutik Oqartussat peqataasarput.

Suliassaqarfinnut akisussaaffimmik tiguserernerup kingorna danskit aamma kalaallit oqartusaasuisa akornanni suleqatigiinneq

Namminersorlutik oqartussat suliassaqarfinnut akisussaaffimmik tiguserernerisa kingorna danskit aamma kalaallit oqartusaasuisa akornanni suleqatigiinneq Kalaallit-danskit namminersorneq pillugu isumalioqatigiissitap isumaliutissiissutaani (nr. 1497) kapitali V, immikkoortoq 6-imi nassuiarneqarpoq.

Taamaalilluni isumaliutissiissummi allassimavoq Namminersorlutik Oqartussat suliassaqarfinnut nutaanut akisussaaffimmik tiguseranerannut atatillugu, piffissami ikaarsaarfiusumi, kalaallit aamma danskit oqartusaasuisa aammalu sullissiviit akornanni suleqatigiinnerup ingerlaannarnissaa naleqqussinnaasoq. Tassaasinnaavoq assersuutigalugu suliassaqarfinnut pisariusunut teknologimik immikkuullarissumik atuutsitsiviusunut imaluunniit piffissami aalajangersimasumi sulisussanik pisariaqartunik suliassaqarfimmi inuttaliinissaq ajornarsimatillugu, akisussaaffimmik tiguserinnermut tunngatillugu.

Aammattaaq isumaliutissiissummi allassimavoq, allatigut misilittakkat takutikkaat, namminersornerunerup atuutilernerata kingorna kalaallit aamma danskit oqartusaasuisa akornanni suleqatigiinnerit arlallit pilersinneqarsimasut, tassani ilaallutik suleqatigiinnermi naapittarfiit pisortatigoornerusumik ataatsimiinnernik aqqissuussiffiusut (assersuutigalugu isumaginninnermut suliassaqarfimmi aamma peqqinnissamut suliassaqarfimmi) aammalu pisortatiguunnginnerusumik, pisariaqartitsinnermik tunngaveqartutut iluseqarnerusut.

Namminersorneq pillugu inatsit malillugu suliassaqarfinnut akisussaaffimmik tiguserernerup kingorna suleqatigiinnerit suut takorloorneqarsinnaanersut, aatsitassanut suliassaqarfimmut akisussaaffimmik tigusererup kingorna danskit naalakkersuisuisa aamma Namminersorlutik Oqartussat akornanni suleqatigiinneq immikkoortoq 9.2-imi taaneqartoq eqqaassanngikkaanni, isumalioqatigiissitap nalinginnaasumik isumaliutersuuteqanngilaq.

Aammattaaq namminersorneq pillugu inatsimmi immikkoortoq 4.2-imut nassuiaatini tunngavissaritinneqarpoq, tiguserinnermut atatillugu allaffissornikkut suliaqarnikkullu apeqqutit paasinarsisinnissaat siunertaralugu, Namminersorlutik Oqartussat suliassaqarfinnut akisussaaffimmik tiguserinnermut kalaallit oqartusaasuisa aamma naalagaaffimmi oqartusaasut akornanni ataatsimoorussamik piareersarneqartassasoq. Tassunga atatillugu allassimavoq ilaatigut isumaliutersuutigineqarsinnaassasoq suliassaqarfinni ataasiakkaani apeqqutit kalaallit oqartusaasuisa aamma naalagaaffimmi oqartusaasut akornanni suleqatigiinnissamut isumaqatigiissutinut imaluunniit allatut ataqatigiissarinnermut ilaatinneqartariaqartunik peqarnerusut. Tassani assersuutigalugu pineqarput oqartusaasut akornanni suliaqarnikkut suleqatigiinnermut tunngasut.

Kapitali 6

Uranimik piiaaneq avammullu annissuineq pillugit nunani tamalaani malittarisassat

Atortussiassanik qinngornernik ulorianartunik akoqartunik passussineq aamma nakkutilliineq nunanit tamalaanit aqqissuussivigisaavoq, ilaatigut siammaassuinninnissamik suliniuteqarnerup ilaatut, ilaatigullu pissutigalugu qinngornerit ulorianartut inunnut uranimik attuisut peqqissusaannut sunniisinnaammat, aamma pinngortitamut avatangiisinullu ajoqusiisumik sunniinissaat pinaveersaartinniarlugit.

Kinguliini nunat tamalaat aqqissuussineri allaaserineqassapput, uranimik piiaanerup passussinerullu isumannaatsumik pinissaa qularnaarniarlugu isumaqatigiissutaasut. Sakkussakillilerinermut siammaatiterinninnissamullu tunngassutillit eqqartorneqarumaarput tamatumani immikkut pingaartillugit avammut annissuinerup pisariaqarneratut nakkutigineqarnissaa, isumannaallisaaniutit, navianaallisaanerit aamma nalunaarusiortarneq assartuinerlu. Tamatuma saniatigut isumaqatigiissutit isumannaallisaanermilu najoqqutassat, inuit, pinngortitaq avatangiisillu qinngornernut illersorniarnissaat pillugu suliaasut, sammineqassapput.

Nunat tamalaat aqqissuussinerat assigiinngiaartuuvoq imarisaallu inatsisitigut pisussaaffinniit naalakkersuinikkut pinngitsoorani malinneqartussatut najoqqutassianut tunngassuteqartarput. Isumannaallisaanerit (Safeguards) soorlu assersuutigalugu inatsisitigut pinngitsoorani malitassat tunngavigalugit isumaqatigiissutaapput, pineqartunut tunngasuni, tassa uranimik piiaanerni, nunani tamalaani naalagaaffiit arlaliusutut isumaqatigiissutaattulli. Akerlianik atomip nukingata isumannaatsuunissaa (Safety) aamma navianaallisaaneq (Security)⁶ aamma atomip nukinga pillugu tenologi pillugit tunngaviusarput malitassiatut ilitsersuusiat tamanullu najoqqutassiat. Tamakkununga ilanngunneqassapput nunat tamalaat avammut annissuinerik nakkutilliinertigut periaasissiat annertuut, tamakkunani nunat peqataasut imminnut pisussaattissimapput tunisassianik marloqiusaasumik atuisinnaaneq, tassalu tunisassiat inuinnarnut atornerqarsinnaasut aamma sakkutooqarnikkut atornerqarsinnaasut imaluunniit soppassuarnik aseruisinnaasutut sakkussiornermut atasumik atornerqarsinnaasut (dual-use produkter) pillugit nakkulliinnikkut misissuisarnissamat.

Det Internationale Atomenergiagentur (IAEA) atomip nukinganut tunngasuni suliniaqatigiiffiuvoq pingaarnarpaatut najoqqutassiorsinnaallunilu malittarisassiorsinnaasoq. Suliniaqatigiiffik taanna nunani tamalaani naalagaaffiit isumaqatigiissutaannut allatigullu inatsisit tunngavigalugit isumaqatigiissutinut naleqqiullugu toqqorsiviusarlunilu oqartussaassuseqartitaavoq. IAEA isumannaallisaanikkut qarasaasiatigut toqqortanut (safeguardssystemet) akisussaaffinnittuuvoq aamma uranimik piiaanermut avammullu annissuinerimut atasumik sunik tamanik alaatsinaarinikkut nakkutilliinertigullu kiisalu ilaatigut qinngornernut atasumik isumaallisaanermut, ilanngullugit assartuinerit isumannaallisaatitigut najoqqutassianut naapertuuttuunissaat, naleqqiullugu pingaaruteqarluinnartuulluni.

Nunani EU-mut ilaasortaasuni uranimik piiaanermut avammullu tunnioraanermut naleqqiullugu EURATOM ingerlatsinerimi qituuvoq. Siammaassuinninnissaq pillugu aalajangersaaqatigiissut (NPT) piumasaqarpoq IAEA-p

6 Oqaatsit isumannaallisaaneq aamma navialitsaaliineq immikkoortoq 6.4-mi erseqqinnerusumik nassuiarneqarput.

isumannaallisaasiaa nunanit atomilerisuunngitsunit NPT-mi ilaasortaasunit tamanit malinneqassasoq, peqatigisaanilli periarfissiilluni ilanngunnissaq malinninniarnissarlu nunanit ataasiakkaanit imaluunniit nunat allat peqatigalugit pisinnaasut. Tassunga atatillugu IAEA'p isumannaallisaanerata EU-p iluani naammassiniarneqarnissaa pillugu

EURATOM-ip aamma IAEA'p akornanni isumaqatigiissusiortoqarpoq, 1977-imiilli atuutitinneqalersumik.

EURATOM-imi aalajangersaaqatigiissut aamma Det Europæiske Økonomiske Fællesskab (EØF) pillugu Aalajangersaaqatigiissut – ataatsimut "Ruumami aalajangersaaqatigiissutinik" taasat – atsiorneqarput 25. marts 1957-imi atuutitinneqalerlutillu 1. april 1958. Aalajangersaaqatigiissutit atsiorneqarput Det Europæiske Kul- og Stålfællesskab-imit (EKSF)-ip ilaasortaani. 1965-imi Katigutitsinissamik Aalajangersaaqatigiissut atsiorneqarpoq, taamalu peqatigiissut taakku pingasut ingerlatsivimminnik ataatsimut katigutitsivillutik. Ullumikkut EU-mi suliffeqarfiupput, EURATOM-imit ingerlatsisuusut, EURATOM-illu ilaasortai tassaapput naalagaaffiit EU-mi ilaasortaasut. EU-tulli EURATOM nammineerluni inatsisitigut ingerlatsisuuvoq.

Kalaallit Nunaat peqatigiissuni taakkunani pingasuni, EURATOM, EØF aamma EKSF, ilaasortanngorpoq Danmarkip 1. januar 1973-imiit ilaasortanngorneranut atasumik. Taamaalliluni Kalaallit Nunaat EURATOM-imi aalajangersaaqatigiissummi ukiuni 12-ini ilaasimavoq 1. februar 1985 angullugu, taamanikkut inunnik taasisitsisoqareerneratigut peqatigiissunit taakkuninnga pingasuniit tunuarluni.

IAEA-p aamma EURATOM-ip akornanni isumaqatigiissutip nassataraa, EURATOM-ip nunanit EU-mut ilaasortaasunit ataasiakkaanit nalunaarusiat tunngavigalugit naatsorsuusiortuunera aamma uranimik stoffenillu allanik radioaktivusunik nakkutillisuunera, nalinginnaasumik nunagisamiit IAEA-mut nalunaarusiat tunngavigalugit nunagisami qarasaasiaqarfitsigut (aaqqissuussinertigut) suliassaagaluani. Peqatigitillugu EURATOM-ip IAEA suleqatigaa misissuiartortarnernik naammassinninnissap tungaatigut. EURATOM arlalippassuarnik suliaqartuuvoq, tamakkunani pingaaruteqarluinnarmik akisussaaffigalugu qularnaarneqassasoq, saffiugassat, annissugassatut atortussiat aamma fissilenik immikkut ittunik atortussiat atuisussanit taasaniit siunertanut allanut atornerannginnissaat. Danskít IAEA-mut nalunaarusiornissakkut pisussaaffii taamaallilutik pisarput EURATOM, aamma EU-mi namminerminni nakkutilliinikkut suliassanik isumaginittuusooq, aqqutigalugu.

Kalaallit Nunaat EURATOM-imi ilaasortanngimmat, pisariaqassaaq naalagaafeqatigiit qarasaasianik pilersitsinissaat, maannakkut Danmarkimut tunngatillugu EURATOM aqqutigalugu pisartutut, IAEA-mut nalunaarusiortarnissamik isumannaallisaasussamik. Kalaallit tungaanniit EURATOM-imut atassusiinissaq piviusunngorsinnaassappat, inatsisitigut naalakkersuunik kullu pissutsit assigiinngitsut isumalioqqutigineqartariaqassapput.

Inatsisitigut pissutsit: Kalaallit Nunaata EURATOM-imut ilannguteqqinnissaa naalagaaffiit maannakkut aalajangersaaqatigiissutaat tunngavigalugit pisinnaangilaq, EURATOM-imulli naalagaaffiit aalajangersaaqatigiissutaat allannguuteqartittariassalluni. Taamaalliluni Kalaallit Nunaat EURATOM-imut ilanngusinnaassanngilaq danskít/kalaallit illuinnarsiortumik iliuseqarnerisigut. Aalajangersaaqatigiissutinut tunngaviusut tassaapput naalagaaffiit peqataasut tamarmik tamanna pillugu isumatigiissinnaappata aatsaat allanngortinneqarsinnaassasut. Tunngaviusooq tamanna aamma EURATOM pillugu atuuppoq, tassami erseqqinnerusumik aalajangiiniarnissaaq pisussaammat nunat ingerlatsiveqarfiillu EU-mut ilaasortaasut oqalliseqatigalugit.

EURATOM-imi aalajangersaaqatigiissummi *artikel 198* tassaassaaq allannguuteqatinniaqassaaq. Aalajangersakkap taassuma ilaatigut makku aalajangerpai:

"Allatut aalajangiisoqarsimangippat, aalajangersaaqatigiissummi tassani aalajngersakkat atortinneqassapput naalagaaffiit ilaasortaasut Europami suliassaqarfiinut aamma europa-miuunngitsut suliassaqarfiinut taakkununnga oqartussaaffigisassanngortitaasunut.

Taamatuttaa q atortuutinneqassapput europamiut susassaqarfiinut, nunanut allanut tunngasutigut suliassaqarfii naalagaaffimmit ilaasortaasumit isumagineqartunut.

Immikkoortut siuliiniittut apeqqutaatinngit makku atuutissapput:

a. Aalajangersaaqatigiissut manna Savalimmiuni atortuutinneqassanngilaq

Aalajangersaaqatigiissut manna Kalaallit Nunaanni atortuutinneqassanngilaq. ..."

Nalakkersuinnikkut pissutsit: Kalaallit EURATOM-imi ilaasortanngorsinnaanerit pillugu apeqqut malersorumaneqassagaluarpat aamma kalaallinit soqutigineqartariaqassaaq suleqatigiinnermi peqataanissaq europamiullu suleqatigiinneranni ingerlatsinikkut aqqissuussinernik malinninnissaq. Aammattaaq paasinianeqartariaqassaaq EU-mi suleqataasut allat tungaanniit Kalaallit Nunaata EURATOM-imi suleqatigiinnermi ilaatinneqalernissaa kissaatiginartinneqassanersoq Kalaallit Nunaata peqatigitillugu europamiut suleqatigiinnerisa ilaani allani peqataalernissamik nalunaaruteqannginnera tunngavigalugu.

Pineqartunut tunngasutigut nunat tamalaat suliniaqatigiiffii allat tassaapput OECD'mi "Nuclear Energy Agency" aamma "International Commission on Radiological Protection" (ICRP). ICRP attaviitsutut ingerlatsiviuvuq, 1928-miilli inassuteqaasiorlunilu ilitsersuusiorlunilu inuit qinngornernut atomitalinnut (qinngortaanerit aamma radioaktivusunik qinngorfigitittarnerit) illersorniarnissaat pillugu ilisimatuussutsikkut teknikikkullu pissutsinut tunngavissiissutaasunik.

ICRP'p inassuteqaatai ilitsersuusialu IAEA-p isumannaallisaanikkut najoqqutassiaanik aamma qinngornernut illersuiniutissat pillugit EU-p direktiviinik suliarinninnerni taamatullu aamma danskit pineqartut tungaasigut inatsisiliaannut tunngaviusussaapput. Tamatuma saniatigut nunani tamalaani suliniaqatigiiffiit assigiinngitsut malittarisassianik pinngitsoorani malitassanik aalajangersagarput IAEA-miit najoqqutassianik tunngaveqartitanik.

Taamaappoq s.ass. imaatigut stoffenik radioaktivusunik assartuineq pillugu malittarisassiani FN's International Maritimi Organization-mit (IMO) aalajangersarneqartuni. Silaannakkut assartuinnermi atuupput FN's International Civil Aviation Organization-ip (ICAO) malittarisassiai, aamma aqqusinertigut qimuttuitsutigullu assartuinnermut aalajangersarneqartut tulleriinnerisut Alternative Dispute Resolution-konventionen (ADR)-imit Regulations concerning the International Carriage of Dangerous Goods by Rail-ip (RID)-imillu.

Kiisalu Nuclear Security Summit (NSS) pillugu nunani tamalaani naalakkersuinnermik ingerlatsinikkut naammassiniagassaqarpoq, 2010-mi Washington D.C.-mi aallarnerneqartunik, atomip nukinganik isumannaallisaaneq pillugu nunat tamalaat siullermeersumik ataatsimeersuarnerisigut. Pingaarnertut siunertarisat tassaanerupput atomip nukinga atorlugu peqqarniitsuliornissamik qunusaarinerit pinngitsoortitsiniarnissaat.

6.1 Siammaatiterinnginnissaq avammullu annissuineramik nakkutilliineq

Nunarsuaq tamakkerlugu atomip nukinganut tunngassutilinni sakkussakillisaanikkut aamma siammaatiterinnginnissaq pillugu suliniuteqarnerit tunngaveqartitaapput "Atomimik sakkussiaanik siaruarterinnginnissaq pillugu Aalajangersaaqatigiissut" (NPT)-mik, atomimik sakkussiaatillit aamma taama ittunik peqanngitsut akornanni peqqissaarussatut isumaqatigiissutaagallartut naapertorlugit suliaasoq. Aalajangersaaqatigiissut sukaasanik pingasunik toqqammaveqarpoq, tassaasunik 1) naalagaaffiit atomip nukinganik sakkussiaatillit⁷ pisussaasut atomimik sakkussiaatiminnik annikillilerinissamut; 2) tamanit pisussaaffiussasoq atomimik sakkussianik siammaatiterinaveersaarnissaq aamma 3) tamanut pisinnaatitaaffiussasoq atomimit teknologimik eqqissisimanartunut atuinissaq. NPT atsiorneqarpoq nunanit tamanit taamaallaat pinnatik Pakistan, Israel aamma Korea Avannarleq.

NPT aqunneqarpoq IAEA-mit atomimit teknologip inuinnarnut atorneqarsinnaanerata siuarsarnissaanik suliaqartumit aamma nunani atuinerup eqqissisimanartunut atuineruneranik nunallu siammaatiterinnginnissamut pisussaaffiminnik eqquutsitsinerannik uppernarsaasussamit. Nalornisoornartoqartillugu suliaat IAEA'p styrelsesrådanut immaqalu aamma FN'ip sikkerhedsrådanut saqqummiunneqartarput. Naalagaaffittut NPT-mi peqataasutut aamma IAEA-mi ilaasortaasutut Danmark, ilanngullugu Kalaallit Nunaat, taamaalilluni nunat tamalaat pisussaaffiini atortussianik radioaktiviusunik suliaqarnerit isumannaatsuunissaannik qularnaarisussaavoq.

Tamatununga ilanngunneqassaaq CTBT-mik (Comprehensive Nuclear Test-Ban Treaty) aalajangersaaqatigiissut, atomimik qaartartorsuarnik misiligaanissat tamarmik inerteqqutaanerannik nassataqartussaq. Aalajangersaaqatigiissut 1996-imi atsiorneqarnissamut ammarneqarpoq sulilu atortuulersinneqarani.

Aalajangersaaqatigiissutip naalagaaffiit peqataasut pisussaaffilerpai sakkussianik atomimit pisunik misiligaalluni qaartitsisoqartannginnissaanut allatulluunniit ilusilittut atomimik suliarisanik tamanik qaartitsisoqannginnissaanik, aamma taamatut qaartitsinissani peqataannginnissamut imaluunniit kajumisaarneqannginnissamut. Aalajangersaaqatigiissutip nassatarisussaavaa nunarsuarmut tamarmut tunngatitamik uppernarsaatissatigut toqqorsiviliortoqarnissaa, nunani tamalaani alaatsinaarinernut, paasiniaasarnertigut, pisoqarfiusumi misissuiartornernut aamma tatiginaatillittut sulissuteqarnernut tunngassutilinnik imalimmik.

Aalajangersaaqatigiissummut attuumassutilittut pilersinneqarpoq suliniaqatigiiffik Comprehensive Test-Ban Treaty Organization (CTBTO), aalajangersaaqatigiissutip aalajangersagartaanik aamma nunarsuaq tamakkerlugu uppernarsaatissaasiviup annertusaaviginissaanik aqutsisuusussaq. Kalaallit Nunaanni CTBTO-p alaatsinaariffii (uuttortaaveqarfii) marluk pioreerput.

Siammaatiterinnginnissamik isumaqatigiissutit Dk-imi aamma Kal.Nunaanni atuunneri

Isumaqatigiiss.taaguutaa	DK-imut atuuppoq	Kalaallit Nunaannut atuuppoq
Non-proliferation Treaty (NPT)	Aap	Aap
Comprehensive Test Ban Treaty	Aap	Aap
Partial Test Ban Treaty 1963	Aap	Aap

7 NPT naapertorlugu naalagaaffiit atomip nukinganik sakkussiaatillit akuerisat tassaapput; USA, Rusland, Kina, UK Frankrigilu.

6.2 Isumannaallisaanerit (Safeguards)

Safeguards-regimenik pineqarput atominik atortussiat allatigullu pissutsinik atomimik ikummatissiornerup (nukissiornerup) inerisaaviginissaanut pingaarutilit pillugit IAEA-mut paasissutisseeqatigiittarneq. Isumannaallisaanerit tunngassutilinni ukkanneqarput nalunaarusiortarnertigut oqartussaaitallu akisussaaffigisaasigut pisussaaffissat. Tamatuma nassataraa nalunaarusiortarneq aamma akisussaaffiginnittutut oqartussaassusilinnik pilersitsinissaq pillugit inatsisitigut pinngitsoorani malitassatut piumaqaateqarneq.

IAEA'p "Comprehensive Safeguards Agreement" IAEA'p aamma naalagaaffiit ataasiakkaat imaluunniit nunat arlaluisut ataatsimoortut akornanni isumaqatigiissutaasutigit periaasissiaa EURATOM-imut tunngatillugu pisutulli. (Agreement of 5 April 1973 between the non-nuclear-weapon States of EURATOM, EURATOM and the IAEA (INFCIRC/193).

Naalagaaffiit isumaqatigiissusianik atsiuisut tamarmik pisussaapput isumannaallisaanikkut AEA-mut atomimik inuinnarnut atuinissami najoqqutassat tungaasigut isumaqatigiissuteqarnissamut, IAEA-lumi uppersisitsisaanerit alaatsinaarinissallu tungaasigut ataqatigiissaakkatut aqqissuussinernik annertusaaviginissimavoq. Naalagaaffiit ilaasortaasut tamatuma saniatigut tapiliussatut isumaqatigiissummut tapiliussamik taagorneqartoq aqqutigalugu IAEA-mut pisinnaatitsissuteqarput annertusisamik misissuiartortissinnaaneq pillugu. Tapiliussatut isumaqatigiissummut tapiliussaq (Protocol Additional to the Agreement between the Government of the Kingdom of Denmark and the International Atomic Energy Agency for the Application of Safeguards in Connection with the Treaty on the Non-Proliferation of Nuclear Weapons) 22. marts 2013 annertusineqarpoq aamma Kalaallit Nunaat pineqartussanngorlugu.

Nunat atomimik sakkussiaateqanngitsut, IAEA'p isumaqatigiissusianik ataqatigiissaakkamik atsiuisut, pisussaapput IAEA ilisimatittassallugu aamma IAEA'p misissuisartui pisinnaatissallugit nunami pineqartumi piliorfiit atomip nukinganik ikummatillit ilaannik tamanik misissuisarnissanut. Tamatumani aatsitassarsiorfiit aamma ikummatissanik suliarinneqqaartarfiit akuinillu annertusaanerit ilaatinneqarput. IAEA-mut qularnaarneqarsinnaaqullugu atortussiasanik atomitalinnik allanut nuussuinnginnissaq, IAEA aamma ilisimatinneqartassaaq tunisassiasat annertussusissaatut ilimagisat pillugit.

Tapiliussatut isumaqatigiissut atuuffissamut nutaamut annertusineqarpat, naalagaaffiup pisussaaffigaa atsiuinermit ullut 180-it qaangiutsinnagit tamatumalu kingorna tapiliussamut naapertuuttumik ingerlaartumik nalunaarusiortarnissaq Artikel 2.a.(i)-mut, (iii)-mut, (iv)-mut, (v)-mut, (vi)(a)-mut, (vii)-mut aamma Artikel 2.b. (i)-mut⁸ naleqqiullugit assigiinngitsunik paasissutissartaqartussanik.

Naalagaaffiit IAEA-mi isumannaallisaatit pillugit ataatsimut isumaqatigiissutaannik akuersissutiginnittut pisussaaffii makkuupput:

- Atomimik atortussiat, piliorfiit sulissuteqarnerillu pillugit IAEA-mut paasissutisinnissaq
- IAEA pisinnaatissallugu misissuiartortarnissamut aamma piliorfiup ilusilersugaanera pillugu paasissutissanik uppersisitsinissamut
- Isumannaallisaatit pillugit isumaqatigiissutinik piviusunngortitsinissani IAEA-mik suleqatiginninnissaq

8 Pineqarpoq makkua ataatsimut nassuiarnerat: Atomimik ikummateqarnermut atasumik ilisimatusarnerit inerisaanerillu piliorfeqarfinni tamani illuni ataasiakkaani atomimik atortussianik atuiiffunngitsuni, ilanngullugit atuieneri imarisaallu, sumiiffinni tamani ilanngussivigalugit titartakkatigut takussutissanik aamma tapiliussami Annex I-imi iliuutsinik iliuuseqarfiusuni sulissuteqarnerit annertussusiinik. Uranimik piiaaviit, uranimut akuiaaviit, aamma thoriumimik akuiaaviit inissisimani, ingerlatsinerini killiffiusut aamma ukiumoortumik tunisassiarisinnasaasa missangeri pillugit paasissutissat. Paasissutissat tamakku atomimik atortussiat pillugit sukumiisunik naatsorsuusiortariaqanngillat. Annertussutit, kemiskimik akuugaanerat atorneqarfissaallu imaluunniit suli ikummatissiarineqarnissamut akuitsutut naammassineqanngitsut imaluunniit pinngoqqaanerisut atorsinnaanngorsagaanngitsut pillugit paasissutissat. Ukiuni tulliuttuni 10-ni atomimik ikummatissiornerup ineriartortinnissaanut pilersaarusi atakuersat pillugit paasissutissat. Sumiiffiit, atortussiat atomitaqanngitsut atorlugit atomimik ikummatissiornerit atasumik naalagaaffiup ingerlassarinngisaanik ilisimatusarfiullutillu ineriartortitsiviusut, pillugit nassuiaatit.

- Atomimik atortussiat pillugit nunagisami naatsorsuisarnerit nakkutilliinerillu pillugit qarasaasiatigut attaveqaatissanik pilersitsinissaq aserfallattaaliinissarluk
- Pilersaarutaareersutut misissuiartortarnissat akuersaarsinnaassallugillu pisariaqassappat paasissutissittassallugit
- Atomimik ikummatissiornermut, atormik atortussianik atuiffiunngitsumut, atasmusik ilisimatusarnikkut ineriartortitsinikkullu sulissuteqarnerit pillugit IAEA-mut nalunaarusiortarnissat
- Atortussiassanik atomitaqanngitsunik atominik ikummatissiornermut tunngassutilittut avammut annissuinerit pillugit qaammatit pingasukkaarlugit nalunaarusiortarnissaq aamma atortussianik taama ittunik eqqussuisoqarpat tamanna pillugit apeqqutinut akissuteqarneq
- Atortussiassanik atomitalinni pigisaqarnissamut akuersissuteqartarneq

Isumannaallisaatit pillugit isumaqatigiissutit taakkualu Danmarkimi Kalaallit Nunaannilu atuussinnaassuseqarneri

Isumaqatigiiss.taaguutaa	DK-mut atuuppoq	Kalaallit Nunaannut atuuppoq
Atomip nukinganit atortussiat atomip nukinganit sakkussiornermut imaluunniit allanut atomip nukinganit qaartartuliornermut atorineqarnissaasa pinngitsoortinniarnissaa siunertaralugu Danmarkip IAEA-mut isumaqatigiis-sutaa (Comprehensive Safeguards Agreement (CSA)(INFCIRC/ 176))	Naagga Taarserneqarpoq IAEAp EURATOM-illu isumaqati-giissutaannik	Aap
Atomip nukinganit atortussiat atomip nukinganit sakkussiornermut imaluunniit allanik atomip nukinganit qaartartuliornermut atorineqarnissaat pinngitsoortinniarlugu IAEA-p aamma EURATOM-imi naalagaaffiit atomip nukinganit sakkussiaqarfiunngitsut akornanni isumaqatigiissut	Aap	Naagga
Safeguards pillugu Danmarkip aamma IAEA-p akornanni isumaqatigiissummut tapiliusseq (Kalaallit Nunaannut)	Naagga Taarserneqarpoq IAEAp EURATOMillu isumaqatigiis-sutaannik	Aap
Safeguards-it pillugit IAEA-p aamma EURATOM-imi naalagaaffiit atomip nukinganit sakkussiaqarfiunngitsut akornanni isumaqatigiissummut tapiliusseq	Aap	Naagga

6.3 Avammut annissuineramik nakkutillineq

Avammut annissuineramik nakkutillineq nunat tamalaat suleqatigiinneraat siunertaqartoq tunisassiat sensitiviusut teknologiillu atornerluisinnaasunit taamalu sorpassuarnik aseruisinnaasutut sakkussiornerni siammaassueqataalersinnaasunit pissarsiarineqarsinnaajunnaarlugit isumannaallisaanissamik, imaluunniit nunani tamalaani sillimaniarnikkut patajaallisaanikkullu aarlerinartorsioritsisinnaasunut tuniorarneqannginnissaannik qularnarinissamik Avammut annissuineramik nakkutillineq pingasutigut aqunneqarpoq, tamarmik immikut pingaartumik isumaqatigiinniuteqarlutillu allatuisartunik tunisassiat teknologiillu suut avammut annissuineramik nakkutillineq pineqarnissaat pillugit taamalu akuerineqqaartariartut. Avammut annissuineramik nakkutillisuutitanik aqutsisuusut sisamat tassaapput Nuclear Suppliers' Group (NSG), Australien Gruppen, Wassenaar aamma Missile Technology Control Regime (MTCR). Kiisalu Zanngger Komiteen atomimik tunisassianik avammut annissuineq pillugu nunat tamalaat suleqatigiinnerannut attuumassutilittut oqaaseqartinneqartartoq. Avammut annissuineramik nakkutillisuutitani nunanit tamalaanit ilaasortaasut pillugit takussutissiaq ilanngussaq 2-miippoq.

Immikkut pingaaruteqartut tassaapput avammut annissuineramik nakkutillinerit pillugit aqqissuussinerit uranimik nunanut allanut tunioraanerit inatsisinut naapertuuttumik siunertanut pinissaanik atomilu atorlugu pilersaarutipilunnut atorniarneqannginnissaannik qularnarnaarisussat. Kinguliini nassuiarneqassapput FN'ip sakkussiaruarnik sorpassuarnik aseruisinnaasunik, tamakkunungalu igeriussisarfinnik, tamakkunungalu allatigut atortunik, avammut tunioraanerit pillugit Isumannaallisaanermik Aalajangersagaa 1540. Tamatuma saniatigut erseqqinnerusumik nassuiaateqarfigineqassapput ukunani Nuclear Suppliers Group, NSG (tak. immikkoortoq 2.3.3.), aamma Zanngger Komiteen-imi suleqatigiinnerit pisussaaffiillu, uranimut tunngasutigut avammut tunioraanerit nakkutillinerit suliaqarnerni immikkut ittumik attuumassuteqartuusutut naliliiffigineqartut. Australien Gruppen, Wassenaar aamma MTCR naliliiffigineqarput pingaaruteqannginnerusutut kinguliinilu nassuiaateqarfigineqassanatik.

Danskit piviusunngortitsiniarnerat EU-p peqqussutaa immikkoortoq 6.3.5-imi allaaserineqartoq aqutugalugu pivoq. Kalaallit Nunaata danskit imaluunniit EU-p inatsisiliaani ilaatinneqannginnera allannguuteqartissanngilai avammut tunioraanerit nakkutillisuusut aqutsineranni, Kalaallit Nunaannut tunngatillugu nangaassuteqarfiunngitsuni, nunat tamalaat pisussaaffii.

6.3.1 FN'ip pineqaatissiissutai aamma sakkussianik eqqusseqqusiinnginnerit

FN-ip angerfigeqatigiissutaa aalajangersagartaqarpoq eqqissisimanissamut qunusaarinninnerit, eqqissisimajunaarsitsinerit aamma saassussinerit pillugit iliuusissatigut malittarisassanik (FN-ip angerfigeqatigiissutaa kapitali VII). Eqqissisimanissamut qunusiarinnittoqalersillugu Sikkerhedsrådet aalajangiisnaavoq iliuusissatigut malittarisassiat suut aalajangersarneqassasut naalagaaffiillu FN-imut ilaasortaasut kajumissaarsinnaallugit iliuusissatut malittarisassianik taama ittunik atortitsiniaalernissamut.

Sikkerhedsrådet taamaalilluni aalajangersakkanik akuersissutiginnikkut nunamut inuiaat allat eqqissisimanissaannik sillimaniarnerannillu qunutsitsisuusumut tunngatillugu sakkussianik eqqusseqqusiunnaarsinnaavoq. Aalajangersakkat taama ittut naalagaaffinnit FN-imut ilaasortaasunit inatsisitigut pinngitsoorani malitassaapput, t.i. inuiaat assigiinngitsut inatsisitigut pisussaaffigaat nunagisaminni inatsisiliatigut sakkussianik eqqusseqqusiunnaarnerit naamaassineqarnissaat atortinniarnissaallu.

Sikkerhedsrådet atomimik missilenillu sanaartorniarnernut teknologimik Koreamut Avannarlermut tunioraanissat pillugit inerteqqummigut (aalajangersagaliat 1695 aamma 1718) Iranimullu (aalajangersagaliat 1696, 1737, 1747, 1803 aamma 1929) naalagaaffinnut ilaasortaasunut pisussanngortitsivoq NSG'p aamma Missile Technology Control Regimeip najoqqutassianik atuinikkut inerteqqummik atortitsiniaanissamut, tamannalu avammut annissuineramik nakkutillisuutut oqartussaasunut nakussassaataavoq.

FN'ip pineqaatissiissutai aamma sakkussianik eqqusseqqusiunnaarneri FN'ip Sikkerhedsrådet-ianit aalajangersarneqartut Danmarkimi aamma Kalaallit Nunaanni atortuutinneqarput.

6.3.2 Sikkerhedsrådip aalajangersagaliaa 1540 (2004)

FN'ip Sikkerhedsrådiata aalajangersagaliaa 1540 naalagaaffinnut tamanut pisussanngortitsivoq sakkussianik sorpassuarnik aseruisinnaasunik, igeriussivinnik tamakkununggalu tunngasutigut atortunik nakkutilliinikkut iliuusissanik naammassinninniarnissamut atortitsinissamullu aamma nunanut allanut nuussuinernek, ilanngullugit avammut annissuinernek, akunnnniffiusunillu kiisalu niueqatigiinnerni akunnermiliuttutut ingerlatsivinnik misissuisarnertigut. Aalajangersakkat tamakku siuliini immikkoortoq 6.2.1-imi taaneqartutut inuiaat assigiinngitsut inatsisaasigut pisussaaffiupput.

Aalajangersagaliaq naapertorlugu naalagaaffiit ilaasortaasut pisussaapput sakkussianik sorpassuarnik aseruisinnaasunik siammaassuineq akiorniarlugu nunagisami suliniuteqarneq pillugu nalunaarusiortarnissamut – aalajangersakkamut naapertuuttumik - Sikkerhedsrådip ataani komitéliamut: "1540-komitéen", sikkerhedsrådimi ilaasortaasunit tamarmiusunit 15-iniit peqataaffineqartartumut. Tamatumunnga pingaarutilittut sakkussa q tassavaoq 1540-komitéen-ip nunat ataasiakkaat nunagisaminni aalajangersagaliamik malinninniarneq pillugu nalunaarussiaannik misissuataarisarnissaa.

Sikkerhedsrådip aalajangersagaliaa 1540 Danmarkimi aamma Kalaallit Nunaanni atortinneqarpoq.

6.3.3 Nuclear Suppliers Group (NSG)

Nuclear Suppliers Group (NSG) nunat 48-t suliniaqatigiiffigaat, siunertaqartoq atomimik atortussianik tamakkununggalu tunngassutilittut teknologimik atortulersuutinillu avammut annissuinerup nunanut atomimik sakkussiaateqartussatut akuerisaanngitsunut siammaassuilernek nassataqannginnissaanik peqatigisaanillu nunanik allanik niueqateqarnerit suleqateqarnerillu naleqqutinngitsumik annikillililerneqannginnissaanik qularnaarinninnissamik. Taamatut suliaqarnissamut misissuiffineqartartussat allattorsimaffii najoqqutassiallu marluusut gruppemik suliarineqarput atomimik tunisassianik avammut annissuineq (NSG part 1)-tut aamma atomimik atortussianik marloqiusaasumik atuisinnaaneq (NSG part 2)-tut. Najoqqutassiat taakku piviusunngortinneqarput nunat ilaasortaasut nunagisani inatsisiliaasigut aamma akuttunngitsunik iluarsiivigalugit naleqqussartagassatut.

Uranmalm NSG'p allattugaani taakkunani taaneqanngilaq. Akerlianik ilaatigut uranissaq suliarineqanngitsaq yellowcake-lu NSG part 1-imi – triggerlistimik taagorneqartumi - taaneqarput, NSG-mik tunisassiani misikkarinnerpaanut tunngatitami. Taamaalliluni nunamit ataatsimit toqqarneqassappat uranmalm-imik s.ass. yellowcake-tulli sulii allatigut suliarisamik avammut annissuineq, tamanna NSG'p aamma IAEA-p najoqqutassiaanut naapertuuttunik assigiinngitsutigut immikkut pisussaaffeqalersitsissaaq.

Taamaalliluni tunisassiat triggerlistimiittut pillugit immikkut ittunik assiginngitsutigut patsisissaatitaqarpoq avammut annissuineq akuersissagaanni sianigisassanik. Ilaatigut pigineqassapput naalakkersuisut qanoq annertutigisumik qularnaarinninnaasimanerintut uppersaatissat, tassa tunisassiassat sorpassuarnik aseruisinnaasutut sakkussianik siammaassuinernek atorineqannginnissaat, naalagaaffik annissuiffiususaaq naalagaaffiit atomimik sakkussianik peqarnissamut akuerisat tallimat ilaginngippassuk, misissussallugu atortussiat qinngornernik ulorianartunik akoqartut taamaallaat siunertanut eqqissisimanartunut atorineqannginnissaat pillugu IAEA-mut isumaqiissuteqarsimanersoq, kiisalu naggataagut pigineqassapput nunamit annissivissamiit tunisassiornernek/tunisassianik namminernek najoqqutassianut akuerisanut naapertuuttumik isumannaallisaanissaq pillugu isumaqatigiissutit qularnaveeqqusiinerillu

NSG'p part 2-ani allattugaapput atortulersuutit, atortussiat teknologiillu marloqiusaasumik atorineqarsinnaasut, taamaallaat nunanut allanut atuniorneqarsinnaasut nunap annissiviusussap uppersarsarpagu sakkutooqarnikkut siunertanut atorineqannginnissaat, atuiiffiusussallu IAEA'p nakkutilliinikkut isumannaallisaanerinit (comprehensive safeguards) misissuiffineqartassasut, imaluunniit akisussaaffimmik tamatumunnga IAEA isumagininnissinnaajunnaarpat "tilbagefalds-safeguards"- imik taagorneqartunit. Najoqqutassiat aamma piunasaqateqarput nunap avammut annissuissuup qularnaarsimassagaa atortussianik/teknologimik/atortulersuutinillu pineqartunik nuna aallaqqaammut annissuissuup akuersiseqqaartinnagu nunanut allanut annissilluni ingerlatitseqqinnginnissaq aamma nunami pisiortortuusumi tillinnianut unioqqutitsisumillu niuernernek pitsaaliuutit isumannaallisaanikkut sunniutilinik iliuusissiaqarnissaq.

NSG'p najoqqutassiai imaqarputaaq siammaatiterinningsaq pillugu periaasissanik pingaarutilinnik gruppemit 1994-imi akuersissutigineqartunik. Tassa immikkut piimasaqaataasut pillugit Cath-all –imik taagorneqartoq, atortulersuutit, atortussiat teknologilu pillugit nakkutigisassatut allattugaatinut ilassutaasoq. Cath-all'imik tunngavissinerup nassataraa, atomimik tunisassianik allatukkani ilaanngitsunik nunanut allanut annissinissamut akuerineqarnissap qinnutigineqartarnissaa, ilisimaneqarpat imaluunniit pasitsaanneqarpat tunisassiat atomimik qaartartuliornernut atasumik atorniarneqartut. Taamatut pisoqartillugu avammut annissinernik nakkutilliisutut oqartussaaitat pisussaapput avammut annissinissaq itigartitsissutigissallugu.

Periaatsit sunniuteqarluarnissaat qularnaarumallugu nunat NSG-mut ilaasut avammut annissinissap itigartitsissutaanerani akunnerminni nalunaarfigeqatigiittussaapput, taamatulli avammut annissinissap akuerineqarsinnaanera aalajangiiffiginiassagaangamikku.

NSG aqutugalugu aqqissuussineq tamanna Danmarkimi aamma Kalaallit Nunaanni atuuppoq.

6.3.4 Zangger komitéen

Zangger Komité taanna 1971-imi pilersinneqarpoq ataatsimiititaliatut atomimik annissisuusup pillugit apeqqutinik avammut annissuinerik nakkutilliineq pillugu siammaatiterinningsamik naalagaaffiit isumaqatigiissutaanni aalajangersakkanut aamma IAEA'p pineqartunik avammut annissinernut isumannaallisaasiaanik atuinissanut tunngassutillitsigut apeqqutit qanoq paasineqarsinnaanerisa oqaluuserineqartarnissaat siunertaralugu. Naalagaaffiit NPT-mi peqataasut ikiorserniarnissaat sammineqartarpoq atortulersuutininik atortussanillu, avammut tunioreaannernik nakkutilliinerni misissorneqartartussanik suussusersiniaanerni.

Zangger Komité 1974-imi pilersitsivoq allattuiffiliorpoq atomimik tunisassiat nunanut siammaatiterinningsaq pillugu isumaqatigiissummik akuersissutiginningsunut aatsaat nakkutilliinikkut immikkut ittumik iliussissiat tunngavigalugit avammut tuniorarneqarsinnaasut allattorneqarfigisassaannik. Allattuiffiit taakkua assigaat NSG'p triggerlistia.

Tunisassianut nakkutigisaasunut assersuutaapput plutonium, uran aamma reaktorinut atortulersuutit atortullu allat aamma akuiaanerni atortut. Kinguliini taagorneqarput nunat peqataasut komitép tungaanut pisussaaffii nakkutigisassat allattorsimafianni atortunik avammut annissinermut naleqqiullugu. Nunap avammut annissisuusup nakkutigisassarai,

- Atortulersuutit sakkutooqarnikkut atominik sanaartorniakkanut atorneqannginnissaa
- Naalagaaffiup atomimik sakkussiaateqanngitsup pineqartunik pisiortortuusup malitassaraa isumannaallisaasiat aqutugalugit IAEA-mit nakkutigineqarnissaq
- Atortulersuutit nunanut IAEA-p isumannallisaasiaanik malinnittussaanningsunut tunioraqqinneqannginnissaat.

Zangger komitép aqqissuussinera Danmarkimi aamma Kalaallit Nunaanni atuuppoq.

6.3.5 EU-p aqqissuussinera

Danmarkimi nunani tamalaani pisussaaffiit avammut tuniniaanernik nakkutilliinernut naleqqiullugu tunisassianik marloqiusaasumik atuisarneq aqqissuussivigineqarpoq EU'p marloqiusaasumik atuisarneq pillugu peqqussutaanik nr. 428/2009-mik. Peqqussut taanna inatsisitigut pinngitsoorani malitassatut Danmarkimi sunniuteqarpoq Kalaallit Nunaannili pinnani. Peqqussuttip ilaatigut siunertaraa naalagaaffiit ilaasortaasut nunat tamalaat pisussaaffiinik isumaqatigiissutinik atsiuinerikkut pisussaaffigillikkaminik imaluunniit siammaatiterinningsamik avammullu annissinernik nakkutilliinerni oqartussaaqataasutut eqquutsitsisinnaalernissaat, tak. siuliiniittut. Taamaattumik EU'p nakkutigisassatut allattugai, peqqussummumut ilanngussatut ilaasut, imaqarput avammut annissinernik nakkutilliisutit sisamaasut nakkutigisassatut allattugaannik. Pineqartut tassaapput akuutissat qinnqornernik ulorianartunik akoqartut (uran akuiarneqanngitsoq, uran akuiarneqarnissamut piareersagaq, thorium, yellowcake il.il.) NSG'p nakkutigisassatut allattugaaneersut nakkutigisassatut allatukkani ilanngussaapput taamalu avammut tuniorarnissaat akuerineqaaqqaartarluni. Tamatuma saniatigut peqqussuttip nassatarai "cath-all'imik taagorneqartut pillugit aalajangersakkat, tassa tunisassianik marloqiusaasumik atorneqarsinnaasunik, nakkutigisassat allattorsimafianni taaneqanngitsunik, avammut tunioreaannissami akuerineqarnissap qinnutigineqartarnissaa, naluneqanngippat imaluunniit paasineqarsimappat tunisassiat tamakku sakkussianik sorpassuarnik aseruisinnaasunut atasumik inerisaanernut tamakkunungalu atugassatut missil-inik sanaartornissamut tunisassiornissamullu atorneqassasut, imaluunniit nunami nunat tamalaat akuersissutigisaattut sakkussianik eqqussivigeqqusaanngitsumi sakkutooqarnikkut atugassatut naatsorsuussaassappata.

Peqqussut aamma aalajangersagartaqarpoq tuniniaanerni akunnermiliuttut ingerlatsivinnik akunniffiusussanillu nakkutilliinissaq tamatuminnnga FN'ip Sikkerhedsrådiata aalajangersagaliaani 1540 (2004)-mi pisussaaffiit naammassiniarlugit.

Sakkutooqarnikkut atuisinnaanerit pillugit arlaatigut iliuuserineqarsinnaasunut atasumik teknikikkut ikiuuttarnerup nakkutigineqarnissaa pillugu Fælles Aktion 2000-imi EU-p akuersissutigaa. EU'p Fælles Aktion-ia kinguneraa EU-p avataani teknikikkut ikiuunissamut akuersissuteqartarnerup inerteqqutaalerluniluunniit akuerineqarnissap piumasaaqataalernissaa, ilisimaneqarpat imaluunniit pasitsaanneqarpat taamatut teknikikkut ikiuunneq sakkussianik sorpassuarnik aseruisinnaasunik inerisaaviginninnermut atasumik atorneqassasoq. Fælles Aktion Danmarkimi naammassineqarpoq pisinnaatitsissutit pillugit danskit inatsisaanni⁹ teknikikkut ikiuunissap inerteqqutaanissaatut.

Tamatuma saniatigut EU-mi akuersissutigineqarput Iranimut, Syriamut aamma Koreamut Avannarlermut tunioraanernut atasumik immikkut ittumik killilersuutit iliuusissiat. Pineqarput peqqussusiat, danskit inatsisaat aqqutigalugit atortitaasut. Iranimut naleqqiullugu nakkutigisassat allattorsimaffianni marloqiusaasumik atorneqarsinnaasut tunisassiat tamarluinnangajammik tuniorarnissaasa inerteqqutaanissaat. Tamatumani aamma kinguneraa akuutissat qinngornernik ulorianartunik akoqartut inerteqqutaalernera. Tamakkua saniatigut aamma tunisassiat assigiinngitsut (marloqiusaasumik marloqiusaannngitsumillu atorneqarsinnaasut) Iranimut tuniorarnissaat inerteqqutaalerpoq.

EU-p aaqqissuussinera Danmarkimi atuuppoq Kalaallit Nunaannili pinnani.

Avammut annissuinerinik nakkutilliissutit taakkualu Danmarkimi Kalaallit Nunaanilu atuunneri

Isumatigiissutip taaguutaa	DK-mut atuuppoq	Kalaallit Nunaannut atuuppoq
FN-ip pineqaatissiissutai	Aap	Aap
Sikkerhedsrådiap aalajangersagaa 1540	Aap	Aap
NSG(1993 Revision of NSG London Guidelines	Aap	Aap
Wassenaar Arrangementet, MTCR,Australien Gruppen	Aap	Aap
Zangerkomitéen	Aap	Aap
EU-p maloriusam.atuineq pillugu peqqussutaa nr.428/2009	Aap	Naagga
EU-p pineqaatissiissutai	Aap	Naagga

9 Den Europæiske Union-ip nunanut ilaasortaanngitsunut il.il. aningaasarsiornikkut attaveqarfiit pillugit inatsisitigut allakkiaasa ilaannik atuinissaq pillugu inatsimmik nalunaarut nr. 635, 9.juni 2011-meersoq.

6.4 Isumannaallisaaneq (Safety) – qinngornernut ulorianartunut naleqqiullugu qinngornernut avatangiisinullu isumannaallisaanerit

Isumannaallisaanermi pineqarput uranissamik piiaanermut, suliarinneqqaanermut il.il. atasumik akuutissanit qinngornernik ulorianartunik akulinnit qinngornernik ajoqusiinnaasunik inunnut, uumasunut naasunullu isumannaallisaaniutit tamarmik, tak. aamma immikkoortoq 8.3. Akuutissanik qinngornernik ulorianartunik akulinnik aamma atortussiassanik atomitalinnik akuerisaanngitsumik pissarsinnaanerit ajoqusiiniutitullu atuisinnaanerit pitsaaliorniartugit akornuserniartugillu sulissuteqarnerit taagorneqarput isumannaallisaanernik eqqartorneqarpullu immikkoortoq 6.5-imi.

Uranissamik piiaanermut akuiaanernullu, saffiugassaniit uranimik kemi atorlugu piiaaneq malitsigisaanillu perlukunik qinngornernik ulorianartunik akulinnik passussinissamut atatillugu nunat tamalaat inassuteqaataat pisussaaffiilu pigineqarput.

IAEA-p inassutigaa, "lif cycle" taagukkat pillugit piliorfeqassasoq (t.i. uranimik piiaanermiit perlukunik qinngornernik ulorianartunik akulinnik inassutaasumik passussinissaq tikillugu sulissuteqarneq tamakkerlugu atorneqartussamik). Qinngornernut illersuiniutini pineqartut tassaanerupput Perlukut pillugit Isumaqaatigiissut aamma IAEA'p isumannaallisaatit najoqqutassiai, kisiannili aamma UNECE's ESPOO-mi aamma Århus-imi isumaqaatigiissusiat naleqquttuusinnaapput.

IAEA-miit naliliineruvoq uranimik piiaanissap aallartitarnerani qinngornernut isumannaallisaatissat siullertut ukkanniarneqartassasut. Pineqarput ilaatigut iluaqutiginninnissamut, toqqortarinninnissamut, assartuinissamut kingusinnerullu aatsitassarsiorfinnik matusiniarnissat. IAEA'p tungaaniit tamanut inassutigineqarpoq nunap uranimik iluaqutiginninniarnissaq aallarnerneqalersinnagu avatangiisinut qinngornernullu tunngassutilinni il.il. tunngavigisassatigut paasiniaaqqartarnissaq¹⁰.

6.4.1 IAEA'p isumannaallisaanerni najoqqutassiai

IAEA'p isumannaallisaanerni najoqqutassiai (Fundamental Safety Principles, Safety Requirements aamma Safety Guides) pinngitsoorani malinniagassaangillat, kisiannili ullumikkut nunat tamalaat akornanni "periaatsit pitsaanerpaat" tut naatsorsuunneqqarsinnaasutut tunngaviginiagassaapput. Isumannaallisaanerni najoqqutassiat taakku benchmarking¹¹ pillugu tunngavissiusaapput aamma nunap aalajangersimasup qinngornernut illersuiniutissat aamma atomitalit pillugit isumannaallisaatit tungaasigut inatsisiliornikkut oqartussaaitatigullu peer reviews-imik¹² periaaseqarnerni tunngavissiusaallutik.

Isumannaallisaanermi najoqqutassiat nunagisami qinngornernut illersuiniutissanik tamanik matusiviginnittuupput imaqarpullu assersuutigalugu qinngornernit pinngorarfii pillugit inatsisiliornissaq, oqartussaaitanut qinngornernit piffiinut, annertussutsit tungaasigut killissarititanut aamma annertussutsinik alaatsinaarinissamut, sulisunik, innuttaasunik avatangiisinullu ajoqusitsaaliuinissamut tunngatillugu akisussaaffiginnittussanut piumasaqaatinik.

10 Tamatumani s.ass.pineqarput nunap uumassusillillu pissusiisigut paasissutissanik tunngaviginiagassanik paasiniaaneq, pilersaarusiit pilersinnagit siulliutatut.

11 Bnchmarking isumaqarpoq nunat IAEA'p isumannaallisaanerni najoqqutassiaa atuisinnaanerit aalajangersimasutigit anguniakkanik uuttortaatit saqqummiussinissani, nunani ataasiakkaani oqartussaaitat qinngornernut avatangiisinullu tunngassutilinni nunagisami anguniagassatut atorsinnaasaattut. Tamanna aamma periarfissiisaaq nunat akornanni suariaatit pitsaanerumik saniliussuunniarnissaannut.

12 nunani tamalaani peer reviews-imik pineqarput nunap isumannaallisaatitigit najoqqutassiai naliliiffigineqassagaangata (ilanngullugit avammut attaveqarnertigit oqartussaaitatigullu isumannaallisaatinik naliliiffiginninniarnernit) IAEA-mit imaluunniit nunat tamalaat suliniaqatigatigiiffiinit aqqissuussisarneq naliliisartunillu nunanit allaneersunit immikkut ilinniarsimasunit ingerlanneqartussatut.

Aatsitassarsiornernut allanut sanilliullugu uranisorfiit pillugit immikkut sakkortusisanik malittarisassaqtitaapput qinngornernut isumannaallisaatit aamma qinngornerit annertussusiisigut alaatsinaarissaq pillugit. Naalagaaffiit nunagisami inatsisiliornerminni IAEA'p isumannaallisaatit najoqqutassiai atorneruaat.

6.4.2 EU-mi maleruagassiineq

EURATOM-imi isumaqatigiisummi Artikel 30 naapertorlugu innuttaasut sulisuusullu peqqissutsikkut qinngornernut atomimit pisunut aarlerinartorsiorntitaannginnissaat pillugu tunngavissisussatut najoqqutassiat atortinneqartussaapput. Tamanna pivoq innuttaasut sulisuusullu peqqissutsikkut atomip qinngornerinut aarlerinartunut illersorniarnissaanni isumannaallisaanikkut tunngavissisunik najoqqutassiornissaq pillugu Rådip direktiviatigut nr. 96/29/EURATOM-ikkut 13. maj 1996-imeersukkut, aamma EU'p qinngornernut illersuiniutissanik direktivianik taagorneqartukkut. Qinngornernut illersuiniutissanik direktivi taanna ilaneqarpoq katsorsaanikkut qinngortaasarnert pillugit direktivenik (97/43/EURATOM). Qinngornerit aalerinartorsiuersillugit innuttaasunut paasissutissiisarneq pillugu (89/618/EURATOM), sulisorisat nunanit allaneersut pillugit (90/641/EURATOM), qinngornerit sakkortuut pinngorarfiit (2003/122/EURATOM)¹³ aamma nunat ilaasortaasut akornanni akuutissanik qinngornernik ulorianartunik akulinnik nuussuinerit pillugit peqqussut (93/1493/EORATOM). Tamakkununga tapiliussami naammassineqarput atomimut tunngasutigut isumannaallisaatit pillugit direktivi (2009/71/EURATOM), perlukut qinngornernik ulorianartunik akoqartut pillugit (2011/70/EURATOM) aamma perlukunik qinngornernik ulorianartunik akoqartunik nuussuineq pillugu (2006/117/ EURATOM).

EU'p aaqquissuussineri Danmarkimi atuupput, Kalaallit Nunaannili pinnatik.

6.4.3 Ikummatissanik atornikunik aamma eqqagassanik qinngornernik ulorianartunik akulinnik isumannaatsumik passussinissaq pillugu nunat tamalaat ataatsimut isumaqatigiissutaat (Eqqagassat pillugit Isumaqatigiissut)

Ikummatissanik atornikunik aamma perlukunik qinngornernik ulorianartunik akoqartunik isumannaatsumik passussinissaq pillugu nunat tamalaat ataatsimut isumaqatigiissutaat (Joint Convention on the Safety of Spent Fuel Management and on the Safety of Radioactive Waste Management 1997-imeersoq).

Isumaqatigiissut taagorneqartoq "kajumissaarutitut" isumaqatigiisummi, siunertaqarpoq nunarsuarimi tamarmi ikummatissanik atornikunik eqqagassanillu qinngornernik ulorianartunik akulinnik passusisarnertup isumannaalluinnartuunissaata anguniarnissaanik tamatumalu piunnartinnissaanik. Tamanna pissaaq nunagisami sulissuteqarnerit sakkortusarnerisigut aamma nunanik tamalaanik nunat ataasiakkaat killiffigisanik nalunaaruserisartagaat aamma ukiut pingajussaata tamaasa naliliiniarluni ataatsimiittarnerit, nunat ataasiakkaat nalunaaruserisartagaat, nunanilu ataasiakkaani ikummatissanik atornikunik perlukunillu qinngornernik ulorianartunik akoqartunik passusisarnerni kajumissaarutitut nukittorsaatissanillu oqalliffiusussat aqutugalugit.

Isumaqatigiissut taanna Danmarkimit atsiorneqarpoq 9. februar 1998 akuersissutiginninnermillu allakkiani IAEA'p generalsekretærianut toqqortillugit 3. september 1999.

Perlukut pillugit Isumaqatigiisummut Danmarkip ilanngunnerani Kalaallit Nunaat ilaannigulaq, kisiannili Kalaallit Nunaat aamma ilaalersillugu annertusineqarsinnaavoq. Perlukut pillugit isumaqatigiisummi allassimavoq taamaallaat eqqagassat nalinginnaasumik pinngortitamittartunik akuutissanik qinngornernik ulorianartunik akoqartut pineqartut, perlukut atomitalinnik ikumatissiornermiit pisuunngippata¹⁴.

13 EU'p qinngornernut illersuutissiornissaq pillugu direktivianik aamma ilassutitut direktivit 4-t qinngornernut illersuiniutit pillugit direktivimi nutaami ataatsimut katiginneqartut, 2013-ip ukiaani Rådimit akuersissutigineqartussatut ilimagisat, tamatumalu kingorna nunani tamalaani inatsisiliorneritigut naammassiniarneqartussat kingusinnerpaamik atortuulersitsinermit ukiut 4 qaangiuppata.

14 Den nukleare (atomare) brændselscyklus taaguutaavoq atomip nukinganik tunisassiornermut atasumik sulissuteqarnernut tamanut atatillugu uranissamik p̄iaalernermit p̄iaanerlu tamaat atomimik nukiliorfinnik pilersitsinerit ingerlatsinerinnullu aamma tamakkuninnga atuiunnaarnerni eqqagassanik qinngornernik ulorianartunik akulinnik toqqortarinnerit.

Isumaqatigiissut taanna atuutilerpoq 18. juni 2001 nunanit 25-nit atortuulersitsissummik atsiorneqareernermit, akuersarneqareernermit imaluunniit akuersissutigineqareernermit.

6.4.4 Sulisorisat atomip qinngornerinut illersorniarnissaannik ILO-mi isumaqatigiissut nr. 115

Isumaqatigiissummi artikel 13 naapertorlugu sukkulluunniit ilisimalikkat tunngavigalugit sutigut tamatigut pisariaqarneratut isumannaarniarneqalersussaapput sulisorisat isumannaatsuunissaat peqqinnissaallu pillugit atomip qinngornerinut sukumiisunik illersuiniutitut sulissutigisassat.

ILO-mi isumaqatigiissut Danmarkimi atuuppoq, kisinnili Savalimmiuni aamma Kalaallit Nunaanni atortinneqarani.

6.4.5 Atomip nukinganik pissuteqartumik ajutoortoqartillugu imaluunniit radiologiikkut ajornartorsiortoqalersillugu ikiuunnissaq pillugu isumaqatigiissut

Atomip nukinganik pissuteqartumik ajutoortoqartillugu imaluunniit radiologiikkut ajornartorsiortoqalersillugu ikiuunnissaq pillugu isumaqatigiissut (Det Internationale Atomenergi-agentur-imi atomip nukinganik pissuteqartumik ajutoortoqartillugu imaluunniit radiologiikkut atornartorsiortoqalersillugu ikiuunnissaq pillugu isumaqatigiissummik Danmarkip akuersissutiginninnera pillugu inatsit (inatsit nr. 464 17/06/2008-meersoq). Isumaqatigiissummik siunertaavoq atomimik pissuteqartumik ajutoortoqarnerani imaluunniit radiologiikkut ajornartorsiulersoqartillugu nunat tamalaat akornanni sukkasuumik ataqatigiissaarluakkamillu suleqatigiinnissaannut najoqqutassiornissaq. Naalagaaffiit isumaqatigiissusioqataasut IAEA-mut isumaqatigiissusiortusumut nalunaarutigisassaraat ikiorsiiveqqusatut pisumut atatillugu isumalluutissatigut atugassiisutaasinnaasut. Ikiorsiisoqartassaaq naalagaaffinnut tamatumingga kissaateqartunut isumaqatigiissusioqataasunut paatsisissaatitat erseqqinnerusumik taagorneqartut tunngavigalugit.

Isumaqatigiissut Danmarkimit atsiorneqarpoq septemberimi 1986 atortuossanngortitsissutitullu atsiukkat IAEA-mut tunniullugit septemberimi 2008, tamanna pereermat isumaqatigiissut Danmarkimi atortinneqalerluni oktoberimi 2008. Atortussanngortitsissutitut atsiukkani allassimavoq isumaqatigiissut Kalaallit Nunaanni Savalimmiuniluunniit atortinneqassanngitsoq.

6.4.6 Atominik isumannaallisaaneq pillugu isumaqatigiissut

isumaqatigiissummik siunertaavoq atomimik nukiliorfinnik ingerlatsinernut pilersitsinernullu atatillugu isumannaallisaanernik siuarsaaniarnissaq atominut tunngatillugu qaffasinnerpaamik isumannaallisaasiornissaq anguniarnissaat aalajangiusimanissaallu aqqutigalugit isumagissallugu atomimik nukiliorfimmi sunniutilinnik isumannaallisaataasunik pilersitsinissaq tamakkuninngalu attassiinnarnissaq radiologiikkut ajutoorsinnaanerit akiorniarlugit aamma radiologip nassatarisinnaasaanik ajutoorsinnaanerit akiorniarlugit taamatullu pisoqassagaluarpat kingunerisassat taaneqartut itut sakkukinnerutinniarlugit.

Naalagaaffiup isumaqatigiissusioqataasup nammeneq atomimik nukiliorfeqarnera apeqqutaatinnagu naalagaaffik atomip tungaatigut piareersimasussaavoq, ulorianartunut nunani allani atomimik nukiliorfitsigut nalaanneqartunut atatillugu naalagaaffimmit misigisaqarfiusimasumut naleqqussakkamik, taamatullu atomip nukinganut tunngasutigut piareersimasussaaneq akuttunngitsunik misiligarneqartartussaavoq.

Isumaqatigiissut Danmarkip atsiorpaa septemberimi 1994 akuersissutitullu atsiukkat IAEA-mut isumaqatigiissuortitsisusumut tunniullugit novemberimi 1998, tamanna pereermat isumaqatigiissut Danmarkimi atortussanngortinneqarluni februarimi 1999. (akuersissuteqarnermik atsiuineq allaffissornikkut "atortussanngortitsinerusuu"simagunarpoq.

Atsiukkani allassimavoq isumaqatigiissut Kalaallit Nunaanni atuutissanngitsoq (aamma Savalimmiuni).

6.4.7 Espoo-mi Isumaqatigiissut

Nunat killeqarfii akimorlugit avatangiisigisanut sunniutaasunik naliliiffiginnittarneq pillugu isumaqatigiissut (The Convention on Environmental Impact Assessment in a Transboundary Context

(EIA Convention), UNECE, 1991) (Espoo-mi Isumaqatigiissut) peqataasunut pisussanngortitsivoq pilersaarusiordermi siusiinnakkulli aalajangersimasutigit sulissuteqarnerit avatangiisigisanut sunniutaannik naliliiffiginninnissaq pillugu. Tamatumani saniatigit isumaqatigiissut aalajangersarpaa nunani peqataasuni nalinginnaasumik pisussaaffiussasoq pilersaarutit annertunerusut isumalioqqutaasut tamaasa pillugit paasiniaavigeqatigiittarnissaq, taamatut pilersaarutaasut nunap killeqarfii akimorlugit avatangiisigisanut malunnartunik ajoqusiisinnaasutut isumaqarfiginassappata.

Isumaqatigiissut, 10. september 1997-imi atuutinneqalersoq, Danmarkimit atsiorneqarpoq 26. februar 1991-imi atortussanngortitaallunilu 14. marts 1997-imi. Isumaqatigiissut taanna Kalaallit Nunaanni atuuppoq.

6.4.8 Aarhus-imi isumaqatigiissut

Paasisutissatigit pisinnaatitaaneq, innuttaasut aalajangiiffiginninniarnerni peqataasinnaanerit aamma naammagittaalliorsinnaaneq eqqartuussiviillu avatangiisigisanut tunngassutilinni aalajangiussaanerat pillugit isumaqatigiissut (The UNECE Convention on Access to Information, Public Participation in Decision-making and Access to Justice in Environmental Matters, (1998)). Isumaqatigiissummik siunertaavoq innuttaasut avatangiisigisanut tunngassutilinni pisinnaatitaaffiinik qularnaarinnissaq. Isumaqatigiissut, nunanit 35-nit ulloq 25. juni 1998 atsiorneqartoq atuutilerpoq 30. oktober 2001. Isumaqatigiissut Kalaallit Nunaanni atuutinnigilaq.

6.4.9 London-imi tapiliussaq

London-imi Isumaqatigiissut (perlukunik stoffenillu allanik eqqaanertigit immanik mingutsinissap pinaveersaarnissaa pillugu isumaqatigiissut) aalajangersarpaa, stoffenik assigiinngitsunik atortussanilu, ilanngullugit atortussiat qinngornernik ulorianartunik akullit eqqaasarnerup inerteqqutaanissaa, imatut oqaasertalittut: "High-level radio-active wastes or other high-level radioactive matter, defined on public health, biological or other grounds, by competent international body in this field – at present the International Atomic energy agency – as unsuitable for dumping at sea".

London-imi tapiliussaq (1996-imit tapiliussaq) London-imi isumaqatigiissummik taarsiullugu nunanut tapiliussamik akuersissutiginnittunut atuutinneqarpoq. Danmarkip tapiliussaq akuersissutigaa 17. april 1997-imi, tapiliussarlu atuutilerluni 24. marts 2006-imi. Danmarkip akuersissutiginninnerani nangaassutitalineqarpoq, taamaalilluni tapiliussaq Kalaallit Nunaanni Savalimmiuniluunniit atuutinneqartussaani. Nangaassuteqarnerli Kalaallit Nunaannut tunngatillugu atorunnaarsinneqarpoq 29. oktober 1997-imi.

Taamaalilluni London-imi tapiliussaq Danmarkimi aamma Kalaallit Nunaanni atuuppoq.

6.4.10 OSPAR-imi isumaqatigiissut

Isumaqatigiissummi annex2, artikel 3-mi allassimavoq, orsuaasanik aamma akuutissat qinngornernik ulorianartunik akullit akornannut, ilanngullugit perlukut, eqqaanissaq inerteqqutaasooq. Isumaqatigiissummi annex 1, artikel 1-imi aamma allassimavoq, stoffenut radioaktivusunut, ilanngullugit perlukut, tunngasutigit ingerltasinissamut sulissuteqarnissamullu najoqqutassanik akuersissutiginninnerni, naalagaaffiit ilaasortasut aamma sianigissagaat:

- a. nunat tamalaat suliniaqatigiiffiiniit aqutsisoqarfiiniillu allaniit pineqartunut tunngasutigut inassuteqaatit,
- b. alaatsinaarinikkut periaasissat, nunat tamalaat suliniaqatigiiffiiniit aqutsisoqarfiiniillu taakkunannga inassuteqaataasut.

Allantikup avannaata kangisissortaani immatigut avatangiisinik mingutsitsinaveersaarinnissaq pillugu isumaqatigiissut (OSPAR-mi isumaqatigiissut, Paris-imi isumaqatigiissummik 1974-imeersumik aamma Oslo-mi isumaqatigiissummik 1972-imeersumik taarsiisuusoq] atuutilerpoq 25. marts 1998.

OSPAR-imi isumaqatigiissummik Danmarkip atsiuineranut atatillugu Savalimmiut aamma Kalaallit Nunaat pillugit nangaassutitaqartitsisoqarpoq. Taamatut nangaasuteqaat danskit OSPAR-imi isumaqatigiissummik atortussannortitsissutitut atsiuineranni atorunnaarsinneqarpoq, tamatumalu isumaqatigiissutip oqaasertaani 24.juli 1998-imi iluarsineqarnera allassimalerpoq.

Qinngornernut isumannaallisaatit avatangiisillu pillugit isumaqatigiissutit taakkualu Danmarkimi aamma Kalaallit Nunaanni atuussinnaassuseqarnerat

Isumaqatigiissutip taaguutaa	DK-mi atuuppoq	Kalaallit Nunaanni atuuppoq
Atomitalinnik isumannaallisaaneq pill. isumaqatigiiss.	Aap	Naagga
Perlukut pillugit isumaqatigiissut	Aap	Naagga
Sulisut atomip qinngornerinut illersorni-arnissaannik ILO-mi isumaqatigiissut nr.115	Aap	Naagga
Atomi pissutaall.ajutoortoqartill.imlt. radiologiimik ajornartorsiulersoqartill. ikiunnissamik isumaqatigiiss.	Aap	Naagga
Espoo-mi isumaqatigiissut	Aap	Aap
Århus-imi isumaqatigiissut	Aap	Naagga
London-imi tapiliussaq	Aap	Aap
OSPAR-imi isumaqatigiissut	Aap	Aap

Qinngornernut isumannaallisaatinik nakkutilliinerit pillugit oqartussaaitat taakkualu Danmarkimi Kalaallit Nunaannilu atuussinnaassuseqarnerat

Oqartussaas.taaguutaat	DK-mi atuuppoq	Kalaallit Nunaanni atuuppoq
Qinngornernut illersuutissat pillugit EURATOM-ip ilitsersuutaa	Aap	Naagga
Atomimut tunngasutig.isumannaallisaatit pillug. EURATOM-ip ilitsersuutaa	Aap	Naagga
Perlukut qinngornernik ulorianartunik akullit pill. EURATOM-ip ilitsersuutaa	Aap	Naagga
IAEA Fundamental Safety Principles	Aap, "best practise" nassuiarlugu aamma pinngitsoor. malitassaanngitsoq	Aap, "best practise" nassuiarlugu aamma pinngitsoor.malitassaanngitsoq
IAEA Safety Requirements	Aap, "best practise" nassuiarlugu aamma pinngitsoor. malitassaanngitsoq	Aap, "best practise" nassuiarlugu aamma pinngitsoor.malitassaanngitsoq
IAEA Safety Guides	Aap, "best practise" nassuiarlugu aamma pinngitsoor. malitassaanngitsoq	Aap, "best practise" nassuiarlugu aamma pinngitsoor.malitassaanngitsoq

6.5 Isumannarunnaarsaatit

Pingaartumik atom atorlugu peqqarniitsuliornertigut tamatuminngalu qunusaarneqarnertigut aarlerinartorsiorfiusinnaasut pillugit apeqqutinut tunngatitaapput, ilaatigut uranimik atortussianik toqqortarinninnernut, assartuinnermut passussinernullu atatillugu. Ingerlatsilernerit imikkoortuini siullerni, tassa misissuinerne, aatsitassarsiornernik ingerlatsinerne aamma saffiugassanik aserorterinerne, aarlerinartorsiuutaasinnaasut annikitsuinnaasussatut naliliiffigineqarput, taamaattumillu apeqqut naleqqunnerulissalluni "yellow cake"mik taagukkanik suliaqalerneq nallerpat.

6.5.1 Atomimik peqqarniitsuliortarnerit pillugit FN-imi isumaqatigiissut

Isumaqatigiissummik taassuminnga pingaarnertut siunertaavoq atomimik peqqarniitsuliortarnerit pinerluttuliornerusutut naatsorsuunneqartalernerisigut isumannarunnaarsaanissaq politiillu aamma inatsisitigut oqartussaaitat suleqatigiinnerannik siuarsaanissaq atomimik peqqarniitsuliortarnerit pinnaveertinniarlugit. Pingaarutilik tassaavoq akuutissat qinngornernik ulorianartunik akullit akuliullugit iliuuserisat inunnik, illorsuarnik avatangiisinilluunniit aserorterinissaq siunertaralugu pigaangata nunanit ilaasortaasortaasunit naatsorsuunneqartarnissaat pinerluttuliornerusutut.

Danmarkip isumaqatigiissut atsiorpaa 14. september 2005 Kalaallit Nunaat Savalimmiullu pillugit nangaassutitalerlugu, atortussanngortitsissummillu atsiorneqarluni 20. marts 2007. Taamaalilluni isumaqatigiissut Kalaallit Nunaanni atuutinngilaq.

6.5.2 FN'ip Sikkerhedsrådiata aalajangersagliaa 1540 sakkussianik sorpassuarnik aseruisinnaasunik pingaartumik naalagaaffinnut taamaattunik sakkussiaateqanngitsunut siammaassuinnginnissaq pillugu.

Uranimik piiaanerni/tunisassionerni qularnaallisaanermut tunngasutigut apeqqutinik nunani tamalaani aaqqissuussineq nutarfasissuuvoq. FN'ip Sikkerhedsrådiata isumagiilluni ulloq 28. april 2004 akuersissutigaa sakkussianik sorpassuarnik aseruisinnaasunik naalagaaffinnut atomimik sakkussiaateqanngitsunut siammaanneqannginnissa pillugu aalajangersagliaq 1540. Aalajangersakkap taassuma, inuiaat assigiinngitsut inatsisaasigut pinngitsoorani malinniagassap, aalajangiusimavaa ilaatigut sakkussianik sorpassuarnik aseruisinnaasunik (atomimik, kemisk-iusunik biologiskiusumillu sakkussianik) naalagaaffinnut taama ittunik sakkussiorfinngitsunut siammaatiterinerit nunani tamalani eqqissisimanissamat isumannaatsuunissamullu qunusaarinerusoq. Sikkerhedsrådi 20. april 2011aalajangiivoq komitép qinikkatut pisinnaatitaanera ukiuni qulinik 2021 angullugu sivitsorneqassasoq.

Aalajangersagaq naapertorlugu naalagaaffiit tamarmik tamannarpiaq pissutigalugu naalagaaffinnut pineqartutut sakkorsioruunngitsunut, ilanngullugit peqqarniisaarniat, sakkussianik sorpassuarnik aseruisinnaasunik siammaassuisinnaanerup inerteqqutaanissaa pillugu nunagisami inatsisilianik akuersissutiginnillutillu atortitsiniartussaapput, ilaatigut atomimik atortussiat namminneq isumannaatsuunerinik qularunaarsitsinertigut.

Tamatuma saniatigut aalajangersagaq naalagaaffinnut tamanut peqqusivoq nunagisami nakkutilliinikkut iliuusissionnissami tamakkuninnga atortitsiniaanissamik sakkussianik pineqartutut ittunik inatsisinut unioqqutitsisumik siammaassuisinnaaneq pinngitsoortinniarlugu. Takuuk siuliini Avammut annissuinerinik Nakkutilliineq pillugu immikkoortoq.

Sikkerhedsrådi aalajangersagliaa 1540 Danmarkimi aamma Kalaallit Nunaanni atuuppoq.

6.5.3 Atomimik atortussianik namminernik isumannaallisaaneq pillugu isumaqatigiissut taassumallu allannguutaanik isumaqatigiissut

Atomimik atortussianik namminernik isumannaatsuutitsineq pillugu isumaqatigiissut (The Convention on the Physical Protection of Nuclear Material (1980)) siunertaqarpoq atomimik atortussianik sakkussionerni/qaartartuliornerni atornerqarsinaasunik isumannaatsuutitsinissaq pillugu "susassaqqanngitsut"nit pissarsiarineqarsinnaanerit akiorniarlugu isumannaallisaanissamik. Isumaqatigiissut naapertorlugu naalagaaffiit isumaqatigiissusioqataasut ilaatigut qularnaassavaat, atortussianik taama ittunik assartuinerit (nunani tamalaani) namminernik isumannaallisaanissaq.

Isumaqatigiissut Danmarkip atsiorpaa juni 1980 atortussanngortitsissutitullu atsiukkani IAEA-mut, isumaqatigiissusiorititsisusumut tunniullugit septemberimi 1991, tamanna pereermat isumaqatigiissutigisut Danmarkimi aamma Kalaallit Nunaanni atuutilerluni 6. oktober 1991-imiit.

Isumaqatigiissutip allannguutai ilanngullugit saniatigut atomimik atortussianik namminernik isumannaatutsinissamik IAEA-mi suliaqarnerit kinguneqarput IAEA'p inassuteqaataanik 2005-imeersumik "Nuclear Security Recommendations on Physical Protection of Nuclear Material and Nuclear Facilities"-imik.

Inassuteqaatit assersuutigalugu tillinniarnernik, isertortumik nussuiniarnernik aamma akornusiiniutitut aserorterinerinik (sabotage) pisoqqannginnissaa pissutigalugu isumannaallisaanikkut iliuusissat pillugit ilitersuusaaapput, atortussianik namminernik isumannaallisaaneq pillugu isumaqatigiissutip saniatigut IAEA-miit nassiussuunneqartatut.

Isumaqatigiissup aamma nassiussuunneqartutut inassuteqaatit nassiussuunneqartut suliarineqarneranni piffissap atukkap nikingassuteqarnera tunulequtaralugu naalagaaffiit aallartitaqarfiisigut ataatsimeersuartoqarpoq julimi 2005-imi isumaqatigiissummut allannguutigitassat – "amendment"imik (pitsanngorsaaitit) taagukkat – pillugit. Tamatumuuna isumaqatigiissummut allannguutit taamanikkut ilitersuutaagaluit/inassuteqaataagaluit inatsisitigut allannguutaanerulerput.

Isumaqatigiissutip allannguutaani pingaartumik atuiffiusinnaasut annertusisinnearput aamma nunagisami atominik atortussianik atuneq, toqqortarinneq assartuinerlu atomimillu atortussianik piliorfinnillu akornusiiniutitut aserorterisoqarsinnaaneranut isumannaallisaanissaq pineqartunut ilaalersillugit.

Isumaqatigiissut allannguuteqartitaq tamatuma saniatigut atomimik atortussianik isumannaallisaanermi periaasissanut tunngavissatut isummersuutiniq 12-inik ilaneqarpoq, tunngaviatigulli pineqartut sorpiaaneri eqqarsaatigalugit allaqqaammulli atomimik atortussiat qaartartuliornissanut piukkunnaateqarsinnaasut namminneq isumannaallisaavigisariaqarnerat allanngortinneqarngilaq. Tamatuma saniatigut atomimik atortussiat radiologiskikkut atuussinnaaffii aserorterisinnasunut illersuiniutissani pingaartinneqassapput.

Ilanngullugu taaneqassaaq isumaqatigiissummut allannguutigitat sulii atuutilinnginnerat, pissutigalugu naalagaaffiit isumaqatigiissummi peqataasut ikittuinnaat allannguutiniq atortuulersitsissutitut atsiuisimmata. "Allannguutiniq isumaqatigiissut" Danmarkimit akuerineqarpoq Kalaallit Nunaat pillugu nangaassutitalimmik akuersissutitullu atsiukkat tunniunneqareerput.

Isumannaarunnaarsaatitut isumaqatigiissutit taakkualu Danmarkimi Kalaallit Nunaannilu atuussinnaassuseqarnerat

Isumaqatigiissutip taaguutaa	DK-mi atuuppoq	Naamik, Kalaallit Nunaannut tunuarsimaarnertaqarpoq
Atomimik peqqarniitsuliuteqartarner. pill.isumaqatigiissut	Aap	Naamik, Kalaallit Nunaannut tunuarsimaarnertaqarpoq
Sikkerhedsrådip aalajangersagaa 1540	Aap	Aap
Atomip nukinganit atortussiat inissisimaffianni isumannaarineq pillugu isumaqatigiissut	Aap	Aap
Atomip nukinganit atortussiat inissisimaffianni isumannaarineq pillugu isumaqatigiissummut allannguut	Aap (atortuulersinneqanngilaq)	Naagga

Malitsigitillugu IAEA-p inassuteqaasii 2005-imi allannguutiniq isumaqatigiissummi inatsisitigut tunngaviusussatut aalajangersarneqarput. Ilttersuusiiq kingullertut luarsaassaq taguuserneqarpoq "Nuclear Security Recommendation on Physical Protection of Nuclear Material and Nuclear Facilities (INFCIRC(225/Revision 5)", ullulerneqarporlu 2911-mi. Imarisamigut allannguutiniq isumaqatigiissut 2005-imeersoq (amendment) assigiinnangajappaa.

Aamma suliaralugu aallartinneqareerpoq "Program on Prudent, Management Practices for the Uranium Industry" naqitertitamik "Nuclear Security in the Uranium Industry"mik tunngaveqartitaq. Siunertaavoq uranimik atorneqanngitsumik suliaqarrfiusutut suliffissuarnut sukumiisumik isumannaallisaanikkut najoqqutassaqartitsinissaq, "nuclear security guidelines".

6.6 Assartuineq

Uranimik assartuinermit immikkut ittunik arlaliusunik piumasaqaateqarpoq. Atortussianik qinngornernik ulorianartunik akulinnik assartuinermit isumannaallisaaernerit aamma isumannarunnaarsaaernerit pineqarput.

Tamakkunatigit najoqqutassiat pingaaruteqarnerpaat aalajangersagaapput IAEA'p "Regulations for the Safe Transport of Radioactive Material"-imi, nunakkuutaartumillu najoqqutassiat suliaaerusarput nunani ataasiakkaani assartuineq pillugu oqartusaatitanit nunagisami immikkut oqartussaataaasut, qinngornernut isumannaallisaatinut akisussaaffiginnittuusut suleqatigalugit.

6.6.1 Aqqusinertigit assartuineq

Nunani tamalaani usinik ulorianartunik aqqusinertigit assartuineq pillugu europamiut isumaqatigiissutaat, "The European Agreement concerning the International Carriage of Dangerous Goods by Road" (ADR-imik isumaqatigiissut) 1957-imeersoq, nutarteriffigineqartarpoq ukiut marluk qaangiunneri tamaasa, kingullermik 2012-imi 1. januar 2013-imiit sunniuteqalersunik. ADR-imik isumaqatigiissummi erseqqinnerusunik patsisissaatitaqarpoq nunani tamalaani usinik ulorianartunik aqqusinertigit assartuinermit tunngatitanik, ilanngullugit poortuutit, nalunaaqutsersuutit pillugit malittarisassiat aamma qamutit usinik assartuisuut sananeqaataat, atortulersuutaat ingerlanneqarnerilu pillugit malittarisassiat.

ADR-imik isumaqatigiissut Danmarkimi aamma Kalaallit Nunaanni atuuppoq, naalagaaffittut oqartussaaffigisat qiviassagaanni Kalaallit Nunaat pillugu nangaassutissaqanngimmat.

6.6.2 Immatigit assartuineq

Imaani inuup inuuneranik isumannaatsuutitsinissaq pillugu isumaqatigiissut, "International Convention for the Safety of Life at sea" (SOLAS-imik isumaqatigiissut), 1974-imeersoq. SOLAS-imik isumaqatigiissutikkut umiarsuartigit assartuisarneq aqqissuussivigineqarpoq imaqarporlu malittarisassianik immikkut ittunik assigiinngitsunik, usinik ulorianartunik, ilanngullugu uran, umiarsuartigit assartuinermit atuuttunik. Uranissaq suliarineqanngitsoq, annikitsumik suliarisaq imaluunniit sulii allatigit suliarisaq atortussiatut qinngornernik ulorianartunik akulittut klassini immikkoortitaavoq.

SOLAS Danmarkimi aamma Kalaallit Nunaanni atuuppoq.

6.6.3 Silaannakkut assartuineq

"Usinik ulorianartunik" timmisartutigit assartuineq pillugu nunani tamalaani aalajangersagaqarpoq ((ICAO (International Civil Aviation Organization) Annex 18 aamma taassumunnga atasutut atuagaq najoqqutassiaq TI: (Technical Instructions). Tassani ilaatigit pineqarput akuutissat qinngornernik ulorianartunik akoqartut aamma sakkussiat/qaarsinnaasut. Misissueqqaarnernut, aatsitassarsiorfiliornernut aamma aatsitassarsiorfinnik ingerlatsinernut uranimillu assartuinermit atatillugu pinngitsoorneqarsinnaagunangilaq usinik taama ittunik timmisartutigit assartuinissaq, tamatumaniilu assartuisuusooq ICAO'ip aalajangersagaanik eqquutsitsisussaavoq.

ICAO-TI Danmarkimi aamma Kalaallit Nunaanni atuuppoq.

6.6.4 Qimuttuitsutigut assartuineq

Qimuttuitsutigut assartuisarneq aqqissuussivigineqarpoq RID 2011 rev 1-ikkut, nunanit tamalaanit suliaasartunit danskit suliarisaat aamma qimuttuitsutigut usinik ulorianartunik assartuineri nunanut tamalaanut malittarisassiat (Nunagisami aamma nunani tamalaani usinik ulorianartunik qimuttuitsutigut angallassineq pillugu Malittarisassiat – Règlement concernant le transport international ferroviaire des marchandises dangereuses).

Malittarisassiat taakku Danmarkimi aamma Kalaallit Nunaanni atuupput, tassa Kalaallit Nunaanni namminerimi nunanilu tamalaani angallannermut, ilanngullugit ikaartarfitsigut sullorsualiatigullu attaveqarnerit, tunngasortai, qimuttuitsutigut assartuinerit tunngasut pinnatik. Kalaallit Nunaannili qimuttuitsut aqquteqalissagaluarpata taamatulli malittarisassiortoqarumaarpoq.

Assartuisarnernik aqqissuussinerit taakkualu Danmarkimi aamma Kalaallit Nunaanni atuussinnaassuseqarneri

Isumaqatigiissutip taaguutaa	DK-mi atuuppoq	Kalaallit Nunaat ilaatinneqarpoq
ADR-mik isiumaqatigiissut	Aap	Aap
SOLAS	Aap	Aap
ICAO-TI	Aap	Aap
RID 2011 rev1	Aap	Aap

Kapitali 7

Nunat allat misilittagaat

Uranimik piiaaneq nunanullu allanut annissuineq ukiorpassuarni ingerlanneqareersimavoq maannakkorpiarlu nunani 30-nit amerlanerusuni ingerlanneqarpoq. Nunarsuarli tamakkerlugu tunisassiat affaat sinnerlugit aatsitassarsiorfinnit quliinnarnit pisuupput nunanut arfinilinnut agguataarneqarsinaasutut. Nunarsuarmi tunisassiornerup annertunersaa pivog Kaskhstanimi, Canadami aamma Australiam.

Kapitalimi matumani eqqartorneqassapput uranimik piiaanernik aamma/imaluunniit nunanut allanut annissuineramik nunanit misilittagaqareersuniit misilittakkatigut paasisat, aamma nunat malittarisassiat misilittagaallu Kalaallit Nunnaanniit Danmarkimiillu atorneqarajuttut nunagisami malittarisassiat atuuttut il.il. oqallissutaanerini. Pineqartut tassaapput Australien, Canada, Finland, Frankrig, Sverige USA-lu.

Piiaaneq nunanullut allanut annissuineq ukiorpassuarni pereersimagaluaq, nunarsuaq tamakkerlugu isigissaanni pingaaruteqanngitsuunngillat kiassutsip/hillissutsip nikingassutai aamma nunani ataasiakkaani aqqissuussinerit ilusilersugaanerisa assigiinngissutaat. Peqatigisaanik qitiusutut iliuuseqartuusut arlallit soorlu Canadap, Australiap, USA-p aamma EURATOM-ip aqqissuussineq nakkutilliinerillu siunertanut assigiimmik pingaarutilinnut tunngavissuissaq ineriartortissimavaat "periaatsit pitsaanerpa"-tut tunngavigneqarsinnaasutut oqaatigineqarsinnaanngorlugu, naak aalajangersimasutigit ilusilersugaanera soorunami nunagisami pisaatsit naalakkersuinnikkullu pissutsit malillugit allanngoraateqaraluaq. Nunat Danmarkimit aamma Kalaallit Nunaannit paasisutissarsiorfigineqartut qiviraanni, tamarmik uranimik piiaanissaq nunanullu allanut annissinissaq eqqarsaatigalugit isumannaallisaatitigit navialitsaaliu inertigullu (safety & security) aamma avatangiisigisanut tunngassutilitsigit periaasissanik annertuunik ineriartortitsisimapput. Kiisalu nunat tamarmik avammut annissuineramik nakkutilleeriaatsinik annertooujussuarmik piorsaaviginnereersimapput.

Kinguliini eqqartorneqassapput nunani ataasiakkaani periaatsini pingaaruteqarnerpaat punktunik makkuninnga sanilliussuineq tunngavigalugu:

- 1) Pingaarutilimmik aqqissuussineq (IAEA-p isumannaallisaanernut najoqqutassiai, EURATOM),
- 2) IAEA'p safeguards aamma avammut annissuineramik nakkutilliissutai,
- 3) Isumannaatsuunissaq, peqqinnissaq avatangiisillu aamma assartuineq toqqortarinninnerlu.

Nisissuaraarinerimi isumannaatsuunissamut, peqqinnissamut avatangiisinut assartuinernullu naleqqiullugu pingaartinneqassapput Canada Australialu, tassami nunat allat tunisassiornerat annikitsuinnaammat (Frankrig Sverigelu uranimik nunagisaminni piiaajunnaareerput avammullu annissuineq sulii ingerlallugu) imaluunniit – USA-misut - periaaseqarmata misilittagaannik annertussutsitigit ataatsimullu eqqikkaaniarnikkut imaaliinnarlugit nunanut allanut nuussiniarnissaq ajornakusoorsinnaalluni. Canadami, Australiam USA-milu aamma nunat naalagaaffeqatigiinnikkut aqqissuussaaneerat nunani ataasiakkaani periaasissanik qanoq-iliornikkut aqqissuussinissamut toqqaasimaneerat pingaaruteqarpoq. Danskit kalaallillu akornanni naalagaaffeqatigiinnikkut pissutsinik aqqissuussineq taakkunanisulli inngilaq. Kiisalu naggataagut nunat ataasiakkaat uranimik inuinnarnut aamma/imaluunniit sakkutooqarnikkut iluaqutiginninersut apequtaavoq pingaarutilik (Canada-tut, USA-tut, Frankrig-itut, Sverige-tut aamma Finland-itut Australialu pinnani), taamaappammi periasissat annertusagaaneruseriaqarmata.

IAEA'p isumannaallisaanikkut najoqqutassiai pingaarutilit nunat tamalaat pisussaaffiinik aamma EURATOM'ip nunanut EU-mi ilaasortaasunut atsumik pingaarutilittut iliuusai naammassiniarlugit suut inissereersimasariaqarnerannik misissuataarinernut aallaaviutinneqartariaqarput.

7.1 Pingaarutilimmik aaqqissuussineq (IAEA, EURATOM)

7.1.1 IAEA

IAEA'p pingaaruteqarluinnartumik tikkuarppaa nunagisami immikkut inatsisiliorlunilu aaqqissuussisariaqarneq. Tamatumunnga atatillugu immikkoortoq pingaarutilik tassaassaaq nunagisami pisortaqaarfimmik oqartussaasutut akisussaassuulimmik pilersitsinissaq (suliassat aamma pisortaqaarfimmik arlaliusunut agguataaneqarsinnaapput). Pisortaqaarfik taanna aaqqissuussinernut, pinnaatitsissutinik (licens-inik) tunniussisarnissamut aamma pisariaqartinneqartutut peqqussutaajunnartunik tunniussisarnissamut pisariaqarneratut pinnaatitaassaaq. Nunani allani pisortaqaarfimmik, ilanngullugit inatsisinik atortitsiniaasutut pisortaqaarfimut aamma nunani tamalaani suliffeqarfimut (IAEA), suleqateqarnissaq piorsaavigisaariissaaq. Pisortaqaarfik sulisorisatigut aningaasatigullu pisariaqarneratut isumalluutissaqariissaaq. Pisortaqaarfik taanna atomimik atortussianut atasumik naatsorsuusiornissanut nakkutilliinissanullu IAEA'p naalagaaffiup ingerlatsinerani periaasiusutut taasaatulli pingaarnertut aallaaviussaaq (State System of Accounting for and control of nuclear material, naalisarlugu SSAC). SSAC-mik pilersitsinerup saniatigut akisussaasutut pisortaqaarfik pinnaatitaassaaq atomimik atortussianik ingerlatsinerit immikkoortuini tamani sukkulluunniit malinaanissamut aamma isumannaallisaanikkut isumaqatigiissutaanut tapiliussatullu isumaqatigiissummut naapertuuttumik pisariaqartinneqartunik paasissutissiisarnissanut naleqqiullugu IAEA-mut attaveqartarnernik ingerlatsinnarnissamut, isumannaallisaanikkut isumaqatigiissutini IAEA-p nakkutilliisuutitai uppersaataassarsiornernik naammassinninniarnerini tapersersuissamut aamma nakkutilliinikkut misissuiartortut misissuinerini ingiallortarnissaannut. Pingaartumik pinnaatitsissutit nakkutilliisutullu misissuiartortarnerit pillugit immikut najoqqutassiornerup saniatigut avammut annissuinernek nakkutilliisutut oqartussaasut pilersinneqassapput/ilusilersorneqassapput.

Nunagisami aalajangersimasutigut immikkoortortaqarfimmik pisortaqaarfiornerup saniatigut IAEA'p uparuuppaa nunagisami inatsisiliornerneq licensit, misissuiartortarnerit, perqqusinissanut periarfissat, pinerluttuliornikkut pisartut, eqquusuinernek- annissuinerneq nakkutilliinerit aamma ilinniartitaanerit ilaatinneqarsinnaanerit.

IAEA'p pingaarutilittut inassutigaa, pinnaatitsissutissat amerlanerpaat pisortaqaarfimmit aaqqissuussisussami ataatsimut katersorneqarnissaat. Periaasissalli nalinginnaasumik aaqqissuunneqarsinnaapput iloriaatsini arlalinni, aamma pinnaatitsissutitigut suliassat naammassineqanngikkallartillugit pisortaqaarfimmik arlaliusunut agguataarlugit.

7.1.2 EURATOM

Uranimik piiaanermut avammullu annissuinerneq naleqqiullugu nunanut EU-mi ilaasortaasunut EURATOM pingaarnertut toqqammavissaavoq, aamma Finland-imut, Frankrig-imut Sverigemullu. Siammaatiterinnginnissaq pillugu isumaqatigiissut (NPT) piimasaqaateqarpoq IAEA'p isumannaallisaasiaanik nunat NPT-imi ilaasortaasut atomitalinni sulissuteqarfiunngitsut tamarmik malinninniarnissaannik peqatigisaanilli periarfissiilluni taakkuninnga akuersissuteqarnissap malinninniarnissallu nunanit ataasiakkaanit imalunniit nunanik allanik peqateqarnikkut pinnaaneranut. Tassunga atatillugu EURATOM'ip IAEA'llu akornanni isumaqatigiissut pilersinneqarpoq 1997-imiilli atuussimasooq, IAEA'p isumannaallisaanikkut periaasissiaanik EU'p iluani malinninniarnissaq pillugu. Isumaqatigiissutip kingunerana, EURATOM'ip nunanit EU-mut ilaasortaasunit ataasiakkaanit nalunaarusiat tunngavigalugit uran-imik akuutissanillu qinngornernik ulorianartunik akulinnik allanik naatsorsuusiornernut nakkutilliinikkullu suliassanut, nalinginnaasumik nunagisamiit IAEA-mut nalunaarusiat tunngavigalugit isumagineqartartussanut naleqqiullugu isumaginnittalernera. Peqatigitsaanik EURATOM IAEA-mik suleqatiginnilerpoq misissuiartortitsisarnerit tunngaasigut. EURATOM arlalippassuarnik suliaqarpoq, tamakkunani

pingaarnertut akisussaaffigalugu aatsitassat, annissuineri atortut aamma atortussiat qullorsinnaassuseqartut¹⁵ immikkut ittut, atuisussat taasaanniit siunertanut allaanerusunut atorineqannginnissaasa qularnaarneqarnissaat. Dansk IAEA'-mut nalunaarusiortussaanerit taamaalilluni pisussaavoq EURATOM, aamma EU-p iluani nakkutilliinikkut suliaassanik isumaginnittuusoq, aqutugalugu. Kalaallit Nunaat EURATOM-imi ilaasortaangilaq.

7.1.3 Aqutsinikkut pingaarnertigut aaqqissuussineq

Nunani taaneqartuni tamani (aamma EURATOM'-ip akisussaaffigisaani) aqutsinikkut periaassiat paasiuminaatsut annertusaavigineqarput, nunani tamalaani pisussaaffinnik naammassinninnissamat IAEA'-p tamanut najoqqutassiaanik naammassinnitumik. Takornartaanngilarli uranimik piianerup, suliarinneqqinerup avammullu annissuinerup immikkoortuinut assigiinngitsunut naleqqiullugu pisortaqarfinnik assigiinngitsukkuutaanik akuliutsisarneq, taamaattorli sumiiffinni amerlanerpaani pingaarutilittut pisinnaatitsissutit pisortaqarfimmut ataatsimut katersorneqartarlutik. Tamatuma saniatigut naalagaaffeqatigiinni suliaassanik agguataarineri qitiusup immiikkoortortallu akornanni naliigiissitsinissaq pingaartinneqartarpoq. IAEA'-p isumannaallisaataanik malinniarnermut atasumik aamma avammullu annissuineri nakuutiillineri nalinginnaasumik nunanut allanut annissuineri nakkutilliisutitanik nunagisallu nunanut allanut ministereqarfianik atuimissat pingaartinneqartarput.

7.1.4 Canadami, Australiami, USA-mi Frankrigimi, Sverigimi Finlandimilu pingaarnertigut maleruagasiineq

Canada-mi suliaasaqarfimmi Canadian Nuclear Safety Commission (CNSC)-mi akisussaaffignittoq tassaavoq canadamiut naalagaaffeqatigiinnikut oqartussaataitaat. Uranimik piianeq naalagaaffeqatigiinnikkut inatsisini oqartussaaffigisat ataanniippoq, provinsilli territoriallu aamma imminni inatsisiliamikkut susassaarfigisatik attorneqartillugit pisinnaatitaapput aalajangeeqataanissamat. Canadamut tunngatillugu provinsi Saskatchewan, Canadami maannakkut kisiartaalluni uranimik piiavioq, pillugu taamaappoq. Atomitalinnik marloqusaasumik atorineqarsinnaasunik atomititaqanngitsunillu nunanut allanut annissuineri nakkutilliineq candamiut nunanut allanut ministereqarfiannut aamma CNSC-mut avitatut pisinnaatitsissutaavoq.

Canadamiut nunanut allanut ministereqarfiat, CNSC-miit isummersorneqarnikkut atomitalitsigut suleqatigiinnissaq pillugu illugiimmik isumaqatigiinniuteqartussaavoq.

Australia-mi pisinnaatitsissutit pisortaqarfinnut assigiinngitsunut agguataagaanerupput. Australiami Department of Resources, Energy and Tourism naalakkersuinnikkut aamma inatsisilianik aqutsinikkut ineriartortitsineriut naleqqiullugu pingaarnertut oqartussaassuseqarpoq, kisiannili aamma Departemnt of Sustainability, Enviroment, Water, Population and Cummunities (SEWPaC), Australian Maritime Safety Authority, Attorney General's department (AGD), Australian Radiation Protection and Nuclear Safety Agency (ARPANSA) aamma Australian Nuclear Science and Technology Organization, pingaarutilinnik suliaasaqartitaapput. Siammaassuinnigissamat aamma avammullu annissuineri nakkutilliineriut naleqqiullugu Australien Safeguards and Non-Proliferation Office (ASNO) pingaarnertut iliuuseqartussaavoq.

USA-mi qitiusumik oqartussaataitaavoq Nuclear Regulatory Commission (NRC). 1954 angullugu USA-mi uranimik tunisassiorneq aaqqissuussiviniarlugu malittarisassiatigut, oqartussaataitigut imaluunniit nunanut allanut attaveqaatigut atortulersuutini aaqqissuussisoqarsimangilaq. Tamatuma nassatai ilaatigut tassaalersimapput avatangiisitigut peqqinnissakkullu annertuunik kingupiloqartitsinerit. United States Nuclear Regulatory Commission (NRC)-mik pilersitsineq sioqqullugu Atomic Energy Commission atomitalinnik tunisassiornerup peqatigisaanillu uranimik piiarnermut atasumik innuttaasut ulorianartunut illersorniarinissaannik siuarsaanissanut akisussaaffignittussaataitaavoq. 1975-imi amerikamiut oqartussaataitaat soqutigisatigut taamatut akerleriittoqarnera pillugu aatsaat iluamik paasisaqarfigaat. Tamanna nassataqarpoq NRC-mik pilersitsinerimik, siuliini taasat pissutigalugit attaviitsutut nakkutilliineriut oqartussaassuseqartoq. NRC-p akisussaaffigai inuunnaat piliorfiinik, atomimik atortussianik immikkut ittumik tunisassiorneq aamma/imaluunniit perlukuneersutut tunisassiat. Aammattaaq NRC inatsisilik pineqartutut aaqqissuussanik piviusunngortitsiniaaneri siunnersuisuuvoq. NRC aamma avammullu annissuineri nakkutigisaaneriniut naleqqiullugu pingaarnertut suliaasaqartitaavoq.

USA nunanut amerikamiut uraniannik pisisartunut tikeraartitsisarpoq. Tamanna pisarpoq ilaatigut qularnaarniarlugu nunami artortussiamik pisisartuni pisariaqarneratut isumannaallisaanissat timitalerneqarsimanersut. USA tamatumunnga atatillugu nunanut 45-nit amerlanerusunut tikeraartitsisarsimavoq.

Nunani EU-mut ilaasortaasuni *Frankrigimi*, *Sverigemi* aamma *Finlandimi* aaqqissuussinerup pingaarnersortaa, tassa IAEA'-p isumannaallisaanikkut aaqqissuussineranik malinninnissaq, EU-p peqqussutaasigut aamma EURATOM-ip

15 Atortussiat qullorsinnaassuseqartut paasineqassapput tassaasut atomip nukinganit atortussiat qullorsinnaasut.

pimoorussamik iliuusaasigut naammassineqarput. EU-p iluani uranimik nuussuinissat avammut annissuinissaq pillugu akuerineqaqaarnissaat pisariaqarneq ajorpoq.

Sverige-mi Strålesäkerhetsmyndigheten svenskit avatangiisinut ministereqarfiata ataani pingaarnertut oqaasissaqartitaavoq akisussaaffigalugillu atominut tunngasunik isumannaallisaaneq, qinngornernut illersuinissaq aamma atomimik siammaassuinninnissaq, ilanngullugit avammut annissuinerit. Strålesäkerhetsmyndigheten aamma Inspektionen för Strategiska Produkter-ip, tunisassianik allanik aamma sakkutooqarnikkut sakkunik maloqjusaasumik atornerqarsinnaasunik nakkutillinerup saniatigut avammut annissuinerit tamanut akisussaaffinnittuusup, akornanni suleqatigiilluarneqarpoq, tamatumalu saniatigut svenskit ilanngaaserisoqarfiat aamma suleqatigiilluarneqarluni. Uranimik avammut annissuinerit nunanut EU-mi ilaasortaannngitsunut illugiimmik isumaqatigiissutini, EURATOMimit peqataaffigineqartuni, nunagisami nammineerluni passussinissaq taaneqanngilaq misissuinerit tunngavissanut peqataassinnaanerup saniatigut. Taamaakkaluartoq illugiimmik isumaqatigiissutit tamakkua nassatarisinnaavaat aqutsinikkut aalajangersimasut pillugit aqqississuussisariaqarnissaq soorlu avammut annissuinissaq sioqqullugu ataatsimiinnertut imaluunniit allaffigeqatigiinnertut (taamaangajattut Frankrigimi aamma Finlandimi atuupput).

Frankrig suli uranimut pīaaffeqarmat, pīaaneq pillugu tamanut najoqqutassiat patsissisaatitallu pīaaffiusuni pisortatut oqartussaataatitanit Regionale Direktorat for Industri, Forskning og Miljø-mit pinngaarnertut akisussaaffigineqartunit aalajangersagaapput. Siammaassuinninnissamut aamma avammut annissuinerit nakkutillinerit tunngatillugu suliffissuaqarnermut unammillersinnaanermullu ministereqarfik pingaarnertut iliuuseqartussaataitaavoq, immikkut paasiniartarialittut qinnuteqaatit suliassallu "Commission Interministérielle des biens à double usage"-mit franskit nunanut allanut ministereqarfiat aqutsisoralugu suliarineqartarlutik.

Uranimik pīaanissamut *Finland*-imi akuersissuteqartuusarput Statsrådet. Marts 2012-imi aatsitassarsiorfik Talvivaara Sotkamo Oy taamaallilluni akkuereqarpoq ingerlatsinerata uranimik pīaanerit annertusineeqarnissaanut. Strålingssikkerhedscentralen (STUK) tamatumalu saniatigut pingaarnertut oqaasissaqartitaavoq. Finlandimut nunanut allanut ministereqarfiat avammut annissuinissamut akuersissutit qinnutaassagaluarpata akuersissuteqartussaavoq.

7.2 IAEA safeguards aamma avammut annissuinerit nakkutiginneriaatsit

Canada, Australia, USA aamma EURATOM (t.i. aamma Frankrig, Finland Sverigelu) IAEA'p isumannaallisaatitigut aqqissuussaaneq, uranimik avammut annissuinerit atasumik suut inissaminneereernissaat eqqarsaatigalugu iliuusissatigut malittarissioinnissamik siunertaqartitit paasillugit naammassinnereersimapput. Taamatut paasinninneq IAEA'p pisussaaffigitaaneq naammassinnittuuginnaratik suliassaqarfiit allattaaq naammassineqarput. Suut tamarmik uranimut tunngassutillit pineqarput, aamma uranissaq (aatsitassaq tamakkuninnga akulik) NSG-p atortussiat nakkutillinikkut misissorneqartartussat pillugit allattugaani ilaannngitsut.

Aqqissuusinerni qitiusoq tassaavoq atomimut tunngasut pillugit naalagaaffitsigoortumik nunanut pisiortortunut illugiimmik isumaqatigiissuinerit (Nuclear Cooperation Agreement), imaqtussat atortussianik pisiarisanik passussinernut naleqqiullugu inatsisitigut pinngitsoorani malitassatut pisussaaffinnik. Pineqartunut tunngasutigut illugiinnik isumaqatigiissuioortoqassappat, naatsorsuutigineqarsinnaavoq Kalaallit Nunaata Danmarkillu akornanni suleqatigiinnissap isumaqatigiissutigineqarnissaa, Kalaallit Nunaata Danmarkillu akornanni oqartussaassuseqarnikkut pisinnaatitaaffitsigiullu aveqatigiinnissaq atuuttoq tunngavigalugu. Taamaappoq ilaatigut pīaaviusunik matusinissanut, pīarneqartunik allanillu isumannaallisaanerit aamma atornerluisoqarnissaa pinngitsoortinniarlugu nunanut allanut annisseqqissinnaanernut naleqqiullugu. Avammut annissinissami isumaqatigiissutinik taama ittunik suliarinninnissaq pinngitsoorneqarsinnaanngilaq. Tunngavissatut isumaqatigiissutit tamakku ilaartorneqarsinnaapput aqutsinikkut aqqissuussinernik taaneqartartunik (Administrative Arrangements), imaqtussanik pisariaqartinneqartunik nalunaaruteqartarnissaq aamma atomimut tunngasutigut suleqatigiinnissaq pillugu isumaqatigiissutini pineqartutut pisussaaffiusut naammassineqarnerinut qularnaallisaatitut nalunaarusiortarnissaq pillugit aalajangersakkanik.

Aqutsinikkut aqqissuussinernit isertuussassaapput, kisiannili imarisaat tassaaneruserput naatsorsuutit, pinngitsoorani nakkutilliusaaneq aamma nalunaarusiortarnissaq, atomimik atortussianik nuussuinerit paasissutissiinerit, atortussianik sukumiisumik isumannaallisaanerit aamma paasissutissiisutaasunut uppenarssaatissat. Ataatsimut oqaatigalugu pineqartut tassaapput isumaqatigiissutaasutigut kiputtoorutit annertoorujussuullutillu pisariusut.

7.2.1 IAEA-p safeguards-ii aamma Canadami, Australiami, USA-mi aamma nunani EU-mi ilaasortaasuni avammut annissuinermik nakkutiginnineq

Canada-mi nunanut allanut ministereqarfik pingaarutillit pillugit isumaqatigiitissanik isumaqatiginniartartuuvoq, Canadian Nuclear Security Commission (CNSC) aalajangersimasutigit aqutsinikkut aqqissuussinerit isumaqatigiinniutaanissaannut akisussaaffeqartitaalluni. Pingaarutilinnik pineqarput uranimik avammut annissinissamik aqqissuussineq tamanna pillugu inatsisiliat tunngavigalugit aamma pisinnaatitaanertigit Nunanut allanut Ministereqarfiup CNSC- illu akornanni aveqatigiiffusoq. Nunanut allanut ministereqarfiup pisinnaatitaaffianut tunngatillugu pineqarpoq The Export and Import Permits Act aamma CNSC-mut tunngatillugu The Nuclear Safety and Control Act, avammut annissinissaq pillugu akuersissuteqartarnerninik aqutsinernik aqqissuussinerusut.

Australia-mi Australian Safeguards and Non-Proliferation Office (ANO) pingaarnertut akisussaataitaavoq illugiimmik isumaqatigiissutinut aamma atomimik atortussianik avammut annissuinermit, ASNO-illu akisussaaffigaattaq Australiami uranimik avammut annissuinerinik aqqissuussineq, sunilluunniit avammut annissuinerit naapertuuttoq. Avammut annissinissamut akuersissutit tunniunneqartarput Department of Resources, Energy and Tourism-imit ASNO-mut paasiniaareernikkut. Australia taamaallaat yellow-cake-nik avammut annissuivoq. Aalajangersimasutigit patsisissaatitani, uranimik Australiamiit avammut annissuinerit attuumassutilinni, pineqarput uran taamaallaat nunanut allanut NPT-imi ilaasortaasunut (India ilanngunnagu) tuniorarneqarsinnaasog, aamma illugiimmik isumaqatigiisutaasut naapertorlugit, nuna pisiortortussa IAEA safeguards-imi aamma Tapiliussatut isumaqatigiisummi pineqartut ilagissagaat, aamma allatigit isumannaallisaatissat inissinneqareersimassasut (illugiimmik isumaqatigiisutigit) IAEA safeguards arlaannik pissuteqartumik atorunnaassagalarpat atortinneqartussat. Tamatuma saniatigit piumasarineqarpoq atortussianik nunanut allanut ingerlatitseqqilluni annissisoqassagalarpat imaluunniit suliarinneqqittoqassagalarpat Australiap akuersiseqqaarnissaanut qularnaallisaanissaq, atortussiassat pillugit niuernikkut isumaqatigiisusiat aalajangersagartaqassasut isumaqatigiisusiat naalagaaffitsigoortumik illugiimmik isumatigiisutigisaannut tunngatillugu nangaassutitaqartut, aamma nuna pisiortortussa perlukunut akisussaaffiginnissasog.

Avammut annissuinnermut atatillugu Australiami makku piimasaqaataapput:

- Uran annissorneqassasoq nunanut (India ilanngunnagu) NPT-mik atsiuisimasunut aamma Australiamut suleqatigiinnissaq pillugu illugiimmik isumaqatigiissusiorsimasunut. Tamatuma qularnaagassaraa atomimik atortussiat taamaallaat eqqissisimanissamik siunertanut ator neqarnissaat, qaarsinnaasunut aamma sakkuto-oqarnikkut siunertanut ator neqaratik.
- Atomik atortussiat IAEA's safeguards-ianut nakkutigisassanngortitaassasut, aamma nunap eqqusuiviususaaq tassunga tapiliussat IAEA'p Taapiliussatut isumaqatigiissusiaanik akuersissutiginnissimasasooq.
- IAEA's safeguards atorunnaassagaluarpat allatigut nakkutilliinikkut isumannaallisaanerit pigineqassasut.
- Atomimik atortussianik Australiameersunik nunamut allanut nuussinissaq, uran-235-mik 20% sinnerlugu akuariikkamik nuussinissaq aamma suliarinneqqiinnissat siqqullugit Australia akuersiseqqarneqartassasooq.
- Nunat tamalaat pineqartunik isumannaallisaanerit najoqqutassiat atomimik atortussianut Australiameersunut tamanut atortuutinneqassasut.
- Australiamiit uranimik avammut annissuineq pillugu niueqatigiinnikkut isumaqatigiissutit aalajangersa-gartassasut isumatigiissutit atominut tunngassutilinni suleqatigiinnissaq pillugu illugiimmik isumaqatigis-suteqarnissap patsissaatitaanerani.
- Nunat eqqusuissasut akisussaaffigissagaat Australiap uranianik nunap pineqartup atomreaktoriinit pisutut perlukut aamma tunisassianit allaneersut qanoq pineqarnissaat.

USA-mi NRC akisussaassuseqarpoq atomimik atortussianik avammut annissuinnermut aamma illugiimmit isumaqatigiissuteqarnissanut. Amerikamiut tungaanniit uranimik allanut annissuineq pingaernerpaatut tunngavissaatitaasarpooq pisisussap NPT-mik atsiuisimanissaa. Amerikami oqartussaaitat atomik atortussianik assartuinnermik tamanik nalunaarsuisarput aamma uninngasuutit alaatsinaarinnittoqartinnerinik. Aamma IAEA-mit uppersarnerqartarpoq, atortussiat siunertanut eqqissisimanartunut ator neqarnissaat, piliorfillu suut atortussianik suliarinneqqiinnissaat. USA-p uran akuariigaaq avammut tuniorarneruaa. Amerikamiut aqqiissusaanni nalinginnaasumik immikkullu ittunik akuersissuteqartarneq ator neqarpoq. Niueqatigisanut amerlanerusunut, pinnagit Kina, Rusland Indialu, "aarlerinangitsumik" nuussuinnermut atatillugu nalinginnaasumik akuersissuteqartarneq ator neqarpoq. Nalinginnaasumik akuersissutit atatillugu nuussuinnerit ataasiakkaat tamarmik immikkut akuereqarnissaat pisariaqartinneqarneq ajorpoq, kisiannii ilaatigut nalunaarusiornikkut pisussaaffiit sulii atortitaapput. Akerlianik nuussuinnerit ilaat tamatigut immikkut ittunik akuersissuteqarfusarput. Taamaappooq assersuutigalugu, nuna tigooraasusaaq embargo-listemi allatukkaniippat (soorlu assersuutigalugu maannakkut Cuba, Iran, Sudan, Syrien, Korea Avannarleq allallu), NPT-mut ilaasortaangippat imaluunniit nuussuinnermut attuumassutilinnik isumannaallisaanikkut isumalioqquteqartoqartillugu.

Nunanut EU-mi ilaasortaasunut tunngatillugu nioqqutissanik teknologinillu marloqiusaasumik ator neqarsinnaasunik nunanut allanut annissuineq nakkutigineqartussaavoq, t.i. tunisassianik inuinnarnut naatsorsuussanik aamma sakkutooqarnikkut ator neqarsinnaasunik, pisussaavoq EU'p Rådiate peqqussutaanut 428/2009-mut 5. maj 2009-meersumut naapertuuttumik. Peqqussutikkut tassuuna avammut annissuinnermut akisussaaffiginnittut oqartussaaitat sisamat nakkutigisassat allattugaat inatsisitigut pinngitsooratik malinninniartussaapput. EU-p peqqussutaa akuersissutigineqarpoq aalajangersaaqatigiissummi artikel 207, EU-p niueqatigiinnikkut politik-ianut tunngasooq, malillugu. Akuutissat qinngornernik ulorianartunik akoqartut (uran suliarineqanngitsooq, urani akukillisaasooq, thorium, yellowcake il.il.) Nuclear Suppliers Group'ip nakkutigisassat allattugaani ilaapput. Taamaattumik akuutissat qinngornernik ulorianartunik akullit aatsaat avammut tuniorarneqarsinnaapput nakkutilliinertigut immikkut ittunik iliuusissuornikkut.

Nunat ilaanni (s.ass. Frankrig) avammut annissuineq licensit pillugit qinnuteqaatit ingerlatinneqartarput oqartussaaitanut nalinginnaasumik marloqiusaasumik atuisinnaaneq pillugu apeqqutinik aalajangiiffiginninniartartunut, nunani allani (s.ass.Sverige) immikkut ittunik aalajangiiffiginnittussat oqartussaaitanut ingerlatinneqartarlutik.

Assersuutigalugu *Finland*-imi akuutissat qingornernik ulorianartunik akullit NGS'ip trigger-listiani¹⁶ ilaatinneqartut pillugit avammut annissuinissami akuersissuteqartussa q tassaaavoq finlandimiut nunanut allanut ministereqarfiat. Nunanut allanut Ministereqarfik akuersissuteqariartinagu Sulinermut aamma Inuussutissarsiornermut Ministereqarfik Strålingssikkerhedscentralilu paasiniaavigeqqaagassaapput. NSG'p najoqqutassiaanun naapertuuttumik nunanut allanut ministereqarfik aamma allakkatigut nunamut tigooraasussamut apeqqutinik nassitsisartussaavoq.

EURATOM-ip IAEA-mut nalunaarusiornikkut pisussaaffiit safeguards pillugu isumaqatigiissut aamma Tapiliussatut Isumaqatigiissut naapertorlugit EU-mut ilaasortaasut ataasiakkaat sinnerlugit isumagisarai, tamatuma nassataraa nunat ilaasortaasut ataasiakkaat IAEA-mut ingerlateqqitassanik EURATOM-imut paasissutissiisarnat. Tassa atomimik atortussianik nuussuissamaarnerit pillugit EURATOMimiit IAEA paasissutissinneqartarpoq. Nuussuinerit pisinnaapuut assartuinissaq sivikinnerpaamik sap.akunnerinik marlunnik sioqqullugu isumaqatigiissusiornikkut. Nalunaarusiat imarisassaraat annertussutsitigut ilimagisat aamma atortussiat suuneri kiisalu assartuinissaq pillugu paasissutissat sukumiisuusut aamma tigooraasutut illuatungerisamut akisussaaffinnik nuussineq. Tamatuma qularnaassavaa, atortussianik usingiaasoqalersinnagu IAEA'p misisuisinnaanissaa.

Avammut annissuinerit nakkutilliineq pillugu inatsisiliat aamma –oqartussaaitat pillugit takussutissiaq:

	Avammut annissuinerit nakkutilliineq	Oqartussaasut
Australia	Nunami namminerit inatsisit Suleqatigiit marluk isumaqatigiissutaannik attaveqaatit	Australian Safeguards and Non-Proliferation Office, Dep.of Foreign Affairs and Trade.
Canada	Nunami namminerit inatsisit Suleqatigiit marluk isumaqatigiissutaannik attaveqaatit	Dep.of Foreign Affairs and Int.Trade; Canadien Nuclear Safety Commission
Finland		Qingornernut sillimaniarnermut sullissivik
Frankrig	Marloqiusamik atuisinnaaneq pillugu EU-p peqqusai. EURATOM aqqutigalugu illugiimmik isumaqatigiissusiat.	Suliffissuaqarn. Unammillersin-naanermullu ministereqarfik CIBDU ¹⁶ aqunneqart.franskit nun.allan.ministereqarfiannit
Sverige		Strålsäkerhets-myndigheten svenskit avatangiisin.ministereqarfiata ataani
USA	Nunami namminerit inatsisit Suleqatigiit marluk isumaqatigiissutaannik attaveqaatit	NRC

16 Atortussianik tunisassianillu aatsaat immikkut ittumik iliuusissatigut malittarisassianik atuinikkut avammut tuniorarneqarsinnaasut allattorsimaffiat

17 (Commission interministérielle des biens à double usage)

7.3 Isumannaatsuuneq (Safety) – Avatangiisit, Qinngornernut isumannaallisaaneq aamma Assartuineq

Canadamut Australiamullu tunngatillugu tamakku pillugit inatsisiliat immikkoortortatigoortumik aalajangersagaasinnapput, taamaattumillu immikkortortaniit immikkoortortanut allanngorartuusinnallutik. Taamaappoq Isumannaatsuunissap, peqqinnissap avatangiisillu pillugit.

7.3.1 Avatangiisit

Avatangiisinut tunngatillugu *Canada* naalagaaffeqatigiinnikkut inatsisiliaqarpoq aatsitassarsiornermuttunngasunik nalinginnaasumik aqqissuussiviginnittunik. Pineqartunnut immikkut tunngassutilik tassaavoq Metal Mining Effluent Regulations, nassataqartoq, selskabip aatsitassarsiorfimmik ingerlatsinissaanut akuerineqassappat avatangiisitigut pilersaarussiai naliliiffigineqqaartassasut; Canadian Environmental Protection Act, stoffening toqunartulinnik aniatsitsinerit killissarititanik aqqissuussisuusooq aamma Canadian Environment Assessment Act, naalackersuisut sinnerlugit qitiusooq Responsible Resource Development. Inatsimmi pineqarput avatangiisinik naliliiffiginninnerit pinngortitap pisuusutai pillugit pilersaarussianut nutaanut atatillugu pisassasut, pinngortitamut naalagaaffeqatigiinnermi inatsisitigut oqartussaaffigisamut atavatangiisinik mingutsitsinnaasutut ilimanaateqarsinnaappata. Uranimut naleqqiullugu immikkut tunngassutilittut taaneqarsinnaavoq Nuclear Safety and Control Act, avatangiisitigut isumannaallisaanissaq aamma piianermut, tunisassiornermut, atuinermut aamma atortussianik qinngornernik ulorianartunik akulinnik toqqortarinninnermut atatillugu nakkutilliinissaq pillugit malittarisassianik aalajangersaasussa. Canadami provinsinut tunngatillugu Saskatchewan provinsen Canadami maannakkorpiak kisiartaalluni uranimik piiaavisoq pillugu "The Environmental Management and Protection Act, 2002"-imit aalajangersarneqarput silaannaq, imeq nunalu illersorniarneqassasut aqqissuussinertigut aamma piiaalerneq sioqqullugu, nalaani aatsitassarsiorunnaarnernilu ajoqusiinnaasutut ilimanaatillit pillugit nakkutilliisutut misissuisarnertigut. Canada uranisiorfinni tamani tamakkununga tunngassutilittut atortullersuutinik allanillu ukiut tamaasa nalilersuisitsisarpoq, ilaatigut siunertaralugu avatangiisinik naliliiffiginninnissaq¹⁸, aatsitassarsiorfinnullu allanut sanilliusuussisoqartarluni. Ingerlannissaannut najoqqutaami pineqarpoq qarasaasiatigut qinngornernik ulorianartunik akulinnik aamma atortussianik ulorianartunik "aniatsitsinerit" tamarmik tamakkualu avatangiisinut sunniutaannik suussusersiullunilu alaatsinaanneqassasut. 2011 pillugu paasisat tassaapput avatangiisinik illersuiniarneq iluarisimaanartuusooq.

Australia aamma avatangiisinut tunngasutigut naalagaaffeqatigiittut aamma immikkoortortatut inatsiliaateqarpoq. Pineqartut pingaartumik aqqissuussivigisaapput Environmental Protection and Biodiversity Conservation Act-imit, uranisiorfimmik avatangiisinik naliliiffiginninnissamut tunngavissisumit, tamannalu tunngavigalugu pilersaarutaasutigut akuersissuteqartarnissamut imaluunniit itigartitsisarnissamut aamma patsissisaajunnartunik aalajangersaasarnissamut. Tamatumani aamma ilaatinneqarput perlukunik passussisarnernik naliliiffiginninnissaq, pilersitseqqinnernik, silaannarmik, pujoralannik, tunisassiat sinnikuinik toqqortarinninnermik (tulutt. *tailings*), aatsissamik suliarinneqqiinerneq piarneqartunik, nunallu qaavani qaleriiaatut uninngatinneqartunik imaluunniit piaavisoq imaariikkat ilaanniititanik aamma gråbjerg¹⁹-nik. Naalagaaffeqatigiit inatsisiliaat taakku regionini tamani immikkut, tassa Northern Territory-mi, South Australia-mi, Western Australia-mi aamma Queensland-imi, annertooujussuurtut aqqissuussinernik ilaneqarput. Queensland-imi uranisiornermik ingerlatseqqilersinnaanerup annertuumik paasiniaavigineqarneranut atatillugu uparuarneqarpoq uranisiorfimmik atasumik avatangiisitigut isumalioqqutit allatigut aatsitassarsiornermik pilersaarutitut attuumassutilittut isumalioqqutinut napertuuttuusut, aatsitassarsiornerullu ingerlannerani killiffiusut assigiinngitsut pissutissaqartitsilersinnaasasut avatangiisitigut assigiinngitsunik isumalioqquteqarnissamut. Tamanna nalilerneqarpoq, uranimik piiaanerup avatangiisinut annertuunik sunniuteqarsinnaanerutut kisiannili aqqissuussilluarnikkut aarlerinaatit annikillilerneqarsinnaasutut. Ajornartorsuutit pingaarnersaat tassaavoq nunamik saliinissaq tamatumalu uumasunut naasunullu sunniutissai, piiavimmiit sinnikut (perlukut) aamma aatsitassamik suliarinnereernikkut syrit kuuffii, sinnikunik qaleriissariffiusuniit aniatinneqarsinnaasut, aamma imissaqarniarnermut nunallu qaavani imernut sunniutissat eqqarsaatigalugit.

18 CNSV Staff Report on the Performance of Canadian Uranium Fuel Cycle and Processing Facilities: 2011

19 aatsitassaq piiarsinnaajumallugu piiakkat. Gråbjerg-it stoffenik aatsitassani nassaassaasunit annikinnerusunik akoqarsinnaasarput. Gråbjerg-it perlukutut naatsorsuunneqartarput.

USAmut tunngatillugu 1954 angullug malittarisassianik, oqartussaaitanik imaluunniit avammut tunngasutigit atortissaarutunik uranik tunisassiornermik aaqqissuussinissamut atugassanik suliarinnittoqarsimanngilaq. Inerera ilaatigut tassaasimavoq avatangiisitigut peqqinnissakkullu kingunipiloqartitsineq aamma annertuumik salineq, suli ingerlanneqartumik. Suliat nalingat aningaasaqarniarnikkut avatangiisitigullu annertooujussuusimavoq. Pingaartumik Coloradomi sukumiisumik saliisoqartariaqarsimavoq – aatsitassarsiorfiusuni namminerni piffinnilu qanittuni. Aatsitassarsiorfiusimasuni qimatani najugaqartutukiut arlallit ingerlanerini aatsitassarsiorsimasuniit atortussaminnik aallertarsimapput, ilaatigut illuliornerni, tamannalu annertuumik salinernik aamma peqqinnissap tungaatigut imaannaanngitsunik kinguneqarsimavoq. Uranium Mill Tailings Radiation Control Avt-imik 1954-imeersumik akuersissutiginninneq Environmental Protection Agency (EPA)-mut pisinnaatitsivoq peqqissutsikkut avatangiisitigullu atugarisat unitsinniarneqarnissannut, uranip perluquinik salinernut eqqaanernullu najoqqutassianik atuilernissamik. Piffinni attorneqartuni nunap qaaviniq salineq 1990'ikkut naalerneranni naammassineqarpoq. Imermik nunap iluaneersumik piffinni attorneqartuni, Coloradomi Cheney County-miittuni, salinerit suli ingerlanneqartuarput 2025-imilu naammassineqarnissaat ilimagineqarpoq.

Frankrig-imi *Sverige*-milu maannakkorpiaq pīaasoqanngilaq. *Finland*-imi 2012-imi aatsitassarsiorfimmik Talvivaara Sotkamo Oy-mik ammaanissaq akuersissutaavoq. Aatsitassarsiorfik taanna 2013-ip aallartisimalernerani avatangiisaasigut ajornartorsiorinneqarpoq imikumut katersuivimmiit saffiugassanik oqimaatsunik aniasoqarneq pissutaalluni, maannakkullu aatsitassamik pīaasoqanngilaq. Tamanna aqutsisoqarfimmuut piumasaqaataavoq Tavivaara-mi ingerlatsivimmik avatangiisitigut ajornartorsiotaasut pissutigalugit atorunnaarsitsinissaq.

7.3.2 Qinngornernut isumannaalisaanerit (Qinngornernut illersuineq)

Uranimik pīaaaneri aamma qinngornernuk ulorianartunik akulinnik atuinerni qinngornernut isumannaalisaanernernut tunngassutillit pillugit nunanit tamalaanit akuersissutaasut inassuteqaatit suliarineqarput The International Commission on Radiological Protection-imit (ICRP) aamma IAEA-p isumannaalisaanikkut najoqqutassiai IAEA's Safety Fundamentals taakkununga atasut Safety Requirements aamma Safety Guides pillugit.

Canada-mi uranisiorfinni isumannaalisaanernut malittarisassat sakkortunerusut atortinneqalerput. Tamanna isumaqarpoq, aatsitassarsiorfiit tamarmik qinngornernut isumannaalisaanernik ingerlatsinermut najoqqutassanik sukumiisuusunik inisseereersimassasut qinngornerit sakkortussusiinik nakkutilliinissaq alaatsinaarinissarlu aamma sulisuusut qinngorfigineqartarnerisa qanoq annertutiginerannik uuttortaasarnissaq siunertaralugit ilassutaasunik ilaqartitanik. Pingaarnertut inatsisiliat tassaapput Nuclear Safety and Control Act, sulisorisat pillugit peqqinnissakkut isumannaatsuunissakkullu sakkortusisanik piumasaqaateqarnissamut tunngavissisut, aamma Radiation Protection Regulations, uranidik pilersaarusiatiqut qinngornerit iliuuseqarfiginiaarnissaannut piumasaqaatinik aalajangersaasoq kiisalu Saskatchewan Uranium Mines and Mills Exclusion Regulations Canadian Labour Code-miit aamma Non-Smokers Health Act-imiit, aatsitassarsiorfinni sulisunik, uranisiorfinnut uranmøller-inullu atuumassuteqartunik immikkut ittumik ilanngussinngitsaq. Uranimut tunngassuteqanngitsunik aatsitassarsiorfittut pilersaarutiniit sakkortunerusunik inatsisiliornissaq pineqarpoq. Uranisiorfinni tamani tamakkunani atortulersuuteqarfiusuni sumannaatsuunissakkut peqqinnissakkullu ulorianaatillit ukiut tamaasa naliliiffiginierneqartassapput. Taamaappoq qinngornernik ulorianartunik akoqartunut atasumik ulorianartunut aamma allanut peqqinnissakkut ulorianartorsiorfiusinnaasunut (sulinermi avatangiisit pillugit malittarisassiat nalinginnaasut) tunngatillugu. Qinngornernut ulorianartunut tunngatillugu tunngatillugu immikkut misissorneqarput qinngornerniit elektroniskmagnetiskiusuniit sukkanerusumik sunniuttartuniit, gamma-stråling-iniit qinngornernik ulorianartunik akullit, pujoralaat qinngornernik ulorianartunik akoqartut aamma radongas. Aatsitassarsiorfinni tamani piliorfinnilu qinngornernut isumannaalisaatissiaqarpoq annertuunik ALARA-princip-imik (radiation doses are kept as low as reasonably achievable) tunngaveqartitanik. 2011-mi naliliiffigininneq tassaavoq pissutsit iluarisimaarnartuusut.

Australia-mi sulinermi isumannaallisaanikkut aamma peqqinnissakkut inatsisiliortoqarsimangilaq immikkut ittumik pineqartunik matusiviginnittunik, pineqartulli tamanut atuutsitami Work Health and Safety Act-imiitineqarniarneqarput, soorlulu immikkoortortani tamanut tunngatitaanerusunik inatsisiliaqarluni pineqartunik matusiviginnittunik. Qinnqornernik nakkutilliinernut naleqqiullugu tamakku aaqqissuussivigineqartussaapput naalagaaffeqatigiinnit Australian Radiation Protection and Nuclear Safety Act-imit, ilaatigut qinnqornernik ulorianartunik akulinnut tunngasunut aamma perlukunik passussinerni isumannaallisaaneq pillugu najoqqutassianik, qinnqornernik ulorianartunik akulinnit sunniutaasinnaasut annikillilerniarnissaat pillugu, aamma nunagisami sulinermi il.il. qinnqornernik ulorianartunik akullit sunniutaannut killissarititatu inassuteqaatinik aalajangersaasussamit. Queenslandimiit nalunaarusiami naliliineq tunngavigalugu uranissamik pīaaneq suliarinneqqinerlu peqqinnissakkut ulorianaateqarsinnaasutut isigisariaqarput qinnqornerit ulorianartui pissutigalugit. Peqatigisaanik qinnqornernit ulorianaatit aatsitassarsiorfinni allani pīaanertigut ulorianaatinut sanilliunneqarsinnaasoreneqarput aamma soorlu ulorianaataat jordartenik qaqutigoortunik pīaanerit annikinnerusutut. Tunngaviatigut taamaallunni naliliineruvoq ulorianartorsiorsinnaanerup annikillilernerqarsinnaanerut.

EU-mi EURATOM-ip direktivii pinngitsoorani malinniagassat aalajangersagaapput, pingaarnerusutigut IAEA-p isumannaallisaanernut najoqqutassiaani taaneqartunut naapertuuttut. Taamatuttaaq EU-p qinnqornernut isumannaallisaatini direktivia sukumiinerusunut IAEA General Safety Requirement No. GSR Part 3 (Interim)-imut, Radiation Protection and Safety of Radiation Sources: International Basic Standards-imut.

7.3.3 Assartuineq

Assartuinerit tunngatillugu nnunani tamalaani immikkut ittumik najoqqutassiat aalajangersarneqarput IAEA-mit Regulation for the Safe Transport of Radioactive Material (2012 edition)-imi.

Canadami atortussianik qinnqornernik ulorianartunik akulinnik isumannatsumik assartuinissamut akisussaaffiginninneq tigummissaavoq Canadian Nuclear Safety Commission (CNSC)-mit aamma assartuinerit oqartussaatanit Transport Canada-mit peqatigiinnikkut. Inatsisitigut allakkiat pingaarnertit tassaapput Transport Canada-mit Transportation of Dangerous Goods Regulation, nioqqutissat ulorianartunik sunilluunnit assartuinerit matusiviginnittut, CNSC-mit "Packaging and Transport of Nuclear Substances Regulations" atortussianik qinnqornernik ulorianartunik akulinnik assartuinerit atasumik innuttaaqatigiinnik avatangiisinillu isumannaallisaaviginninnissaq siunnerfigineqarnerutillugu. Malittarisassiat tamanut assartuisuusunut tigooraasussanulluunniit atuutsinneqartussaapput.

Australiami aatsitassanik aatsitassaniillu misiligutinik assartuineq pisarpoq tamanut najoqqutassatut maleruagassiat, aatsitassanut qinnqornernik ulorianartunik akulinnut killissarititatu IAEA standard TS-R-1-imi aalajangersakkat anguneqarsimassanngippata atuuttunik. Assartuinissamut akuersissut pissarsiariniarneqartussaavoq Australian Safeguards and Non-Proliferation Office (ASNO)-mut aamma Australian Radiation Protection and Nuclear Safety Agency (ARPANSA)-mut Nuclear Non-Proliferation (Safeguards) Act naapertorlugu. Uran akulik assartorneqartussaavoq IAEA Regulation for the Safe Transport of Radioactive Material-imut naapertuuttumik nappartat 205 literinik imaqarsinnaasut naqissusersukkat containerini 20 fodsiliniittussat lastbilitigut imaluunniit qimuttuitsutigut assartorneqartussat pillugit. ASNO assartuinissamut akuersissutinut immersugassat immikkut ilusilersukkat tamanut atuuttut qinnuteqaatigineqartussanut akisussaaffiginnittuavoq.

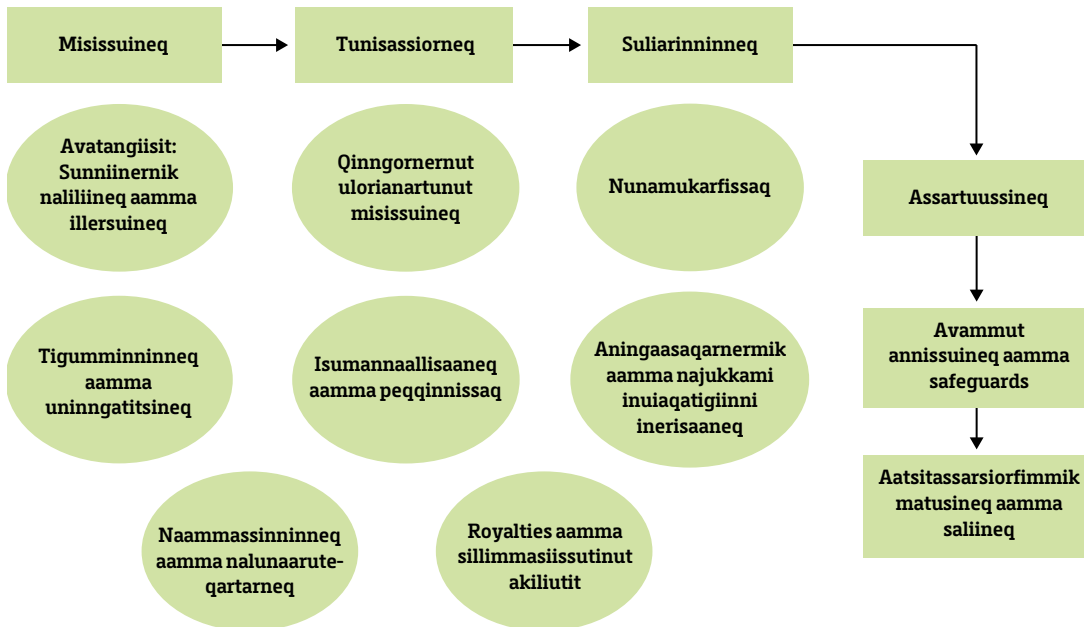
Australiami *Canadami*lu alapernaarsuuteqafinnik pilersitsorsimavoq licensit tungaasigut najoqqutassianut taagukkanut naapertuuttuunissaq aamma assartuisitsisut najoqqutassianik tamakkuninnga malinninnissat qularnaallisarniarlugu.

Uranimik atortussianik toqqortarinninnissaq akuerineqaqqaartariaqarpoq. Australiami ASNO-mit Nuclear Non-Proliferation Act aama toqqortarinninnermi isumannaallisaanermut malittarisassianik aalajangersagartalik tunngavigalugu akuerineqarnissaq piumasaqaataavoq. ASNO tassunga atatillugu aamma kisitsisinik allannqutsaaliuinerit isumaginnittuavoq atomimillu atortussianik uninngasuutinik nakkutilliinikkut misissuisitsisarlu.

7.4 Uranisiorfinnik ingerlatsineq aamma uranimik pīaaneq pillugit pisariaqarneratut sulissuteqarnernik inatsisilianillu ataatsimut eqikkaaneq

Nunat allat misilittakkatigut paasisaannik misissuataarinnermi takuneqarsinaasutut, nunani tamani sanilliunneqarsinnaasuni inatsisiliornerit aqutsinikkullu periaasissiat annertuut suliaasimapput. Kinguliini uranimik pīaanerup avammullu assartuinerup ingerlannerini killiffiusuni assigiinngitsuni killiffiusunut assigiinngitsuni pisariaqarneratut iliuuserineqartut inatsisilianillu ataatsimut eqikkakkatut takkussutissiarineqarput.

Maleruagassiineq aamma nakkutiginninneq: Misissuinermit saliinermut

Case: Queensland-imi, Australien-imiittumi uranimik piiaanermik aallartitseqqinneq

Queensland-imi aatsitassarsiorfinnit uranimik piiaanerup avammullu annissuinerup aallarteqqinneqarnissaa pillugu Australiam i ukiuni kingulliuernerusuni isumaliutersuuteqartoqarpoq. Tassunga atatillugu annertoorujussuarmik piareersaalluni suliaqartoqarpoq²⁰. Pingaarnertigut inerniliineq tassaavoq ajornartorsiuterpasuit avatangiisinut isumannaallisaanermullu tunngassuteqartut, aamma piiaanissamut suliaassani allani takussaasartut (sinnikunik passussineq, sumiiffiup matuneqarnissaanut pilersitsivigeqqinnissaanullu tunngatillugu imeq piareersaanerlu). Kisianni yellow-cake (uranoxid) annikitsumik qinngornernik ulorianartunik akoqarpoq taamaalillunilu aatsitassanit isumalluutaasunit allanit amerlanernit allaanerussuteqarluni. Yellow-cake qanorluunniit iluseqartumik uninngatinneqarnerani, passunneqarnerani assartorneqarnerani allannortannigilaq, aammalu soorunami taamaallaat peqqussutit malinneqanngippata aatsaat annikitsumik aarlerinartortaqarluni. Qinngornernik ulorianartunik akoqarnera annikitsuinnaagaluar toq inuit avatangiisillu illersorneqarnissaat pisariaqartinneqarpoq. Piiaanermut, aserorterinermut aamma suliareqqiinermut atatillugu qinngorneqarnerata iliuuseqarfigineqarnera pingaartumik erngup pitsaassusaanut aamma pujoralaat passunneqarnerannut atassuteqarpoq (allanik aatsitassanik piiaanermut assigusumik), aammalu sapinngisaq tamaat qinngornernik ulorianartunik nalaassinissamik killilersimaarinninnissaq tamatigut aalajangiisuusussaavoq. Qinngornernik ulorianartunik akoqarnera annikitsuinnaagaluar toq inerniliisoqarpoq piiaanermut assartuussinermullu tunngatillugu iliuusissat, isumannaallisaanermut maleruagassiinermullu pisariaqartitsineq atortussianut allanut qinngornernik ulorianartunik akulinnut atuuttut assiganik pisariaqartitsiviusoq, soorlu napparsimavinni nakorsaanermt atortut. Tamanna tunngavigalugu Australiam i oqartussaasut attuumassuteqartut naliliipput, qinngornernut illersuinissamut killissaliussat atuuttut aalajangersimasunik naleqqussarlugit naammassasut.

Kapitali 8

Inatsisit aamma maleruagassiineq

Tulliuttuni nunami namminerimi (Danmarkimut inatsisinut aamma Kalaallit Nunaannut inatsisinut tunngatinneqarpoq) maleruagassat aamma taakkua malillugit suliniutaasussat nakkutiginninnermilu iliuusissat pisariaqartut nassuiarneqarput. Ilaa aalajangersimasut nunani tamalaani pisussaaffinnik nunami namminerimi inatsisini atuutsitsilernissamik siunertaqarput, allallu nunani tamalaani pisussaaffinnut atassuteqaratik nunami namminerimi immikkut inatsisaallutik – taamaattoq pisuni aalajangersimasuni nunani tamalaani malittarisassat pisussaaffiliinngitsut, soorlu IAEA-mi isumannaallisaanermut pitsaassusissat, atuutsinneqalernissaannik siunertaqarlutik. Nunami namminerimi maleruagassat immikkut attuumassuteqartut tassaapput suliasaqqarfiit siaruartitsinnginnissaq aamma avammut annissuinermit nakkutiginninneq, safeguards, isumannaallisaaneq (qinngornernut illersuinissamut (peqqinnissaq aamma nalinginnaasumik sulinerimi avatangiisit), atomip nukinganut sillimaniarneq aamma upalungaarsimaneq), kiisalu assartuinermit avatangiisinullu agguagaallutik.

Kalaallit Nunaannut inatsisinut tunngatillugu inatsisitigut killissaliussat Kalaallit Nunaanni aatsitassanut ikummatissanullu inatsimmiipput (aatsitassat pillugit ingerlatallu tamatumunnga pingaarutillit pillugit Inatsisartut inatsisaat nr. 7, 7. december 2009-imeersoq), tassani aatsitassanut aamma aatsitassarsiorluni ingerlatanun tunngatillugu pissutsit pingaarutillit arlallit maleruagassiiffiqineqarlutik, ilanngullugit aatsitassanik misissuineq aamma piiaaneq kiisalu tassunga atatillugu isumannaallisaaneq, peqqinnissaq aamma avatangiisit. Maleruagassanik pissutsinillu taakkuninnga ingerlatsivimmi aqutsineq oqartussaasumit ataasiinnarmit isumagineqarpoq – Aatsitassanut oqartussaasoq Naalakkersuisut ataaniittoq – ataatsimoortumik akuutitsiviusumillu oqartussaasup ingerlatsivimmi aqutsineratut ingerlatsisuusq. Aatsitassanut ikummatissanullu inatsit inatsisaavoq immersugassaq, aatsitassarsiorluni ingerlatanun tunngaviusunik pingaarnerpaanik aalajangersaaviusoq. Inatsimmi ingerlatat aatsitassarsiorlunissamut akuersissutini pineqartunut ilaasut tamarmik naleqquttumik maleruagassiivigineqarnissai anguniarneqarpoq. Inatsimmi ilaatigut aatsitassarsiorluni ingerlatat isumannaallisaanermut, peqqinnissamut, avatangiisinut, pisuussutinik atuinermut aamma inuiaqatigiinni piujuartussamik sunniuteqartitsinermut tunngatillugu naleqquttumik ingerlanneqarnissaat ilaatigut qulakkeerneqartussaavoq. Killissaliussat taakkua iluanni Naalakkersuisut aalajangersakkanik attuumassuteqartunik aalajangersaanissamut piginnaatitaapput.

8.1 Siaruartitsinnginnissaq aamma avammut annissuinermit nakkutiginninneq

Siaruartitsinnginnissamut nunani tamalaani inuiaqatigiit suliniuteqarnerat nunani tamalaani isumaqatigiilluni aalajangersakkani, isumaqatigiissutini suleqatigiinnernilu arlalippassuarni ilaatinneqarpoq. Aalajangiisuulluinnartumik pingaarnertut sakkutigineqartoq tassaavoq Siaruartitsinnginnissamut isumaqatigiilluni aalajangersagaq (Non Proliferation Treaty - NPT), nunani tamalaani inuiaqatigiit atomip nukinganik sakkussianik siaruartitsinissamik pinngitsoortitsinissamik naggataatigullu sakkussianik taakkuninnga atuiunnaarsitsinissamik ilungersuuteqarnerannut sinaakkusiisuusoq.

Suliaqarnermi NPT-mut isumaqatigiilluni aalajangersakkami aalajangersakkat, nunani tamalaani avammut annissuinermit nakkutiginnittartuni sisamaasuni, Danmarkip peqataaffigisaani, suleqatigiinneq aqutugalugu piviusunngortinneqarput. Avammut annissuinermit nakkutiginninnermi taamaalilluni siunertarineqarpoq tunisassianik aamma teknologiimik mianernartunik avammut annissuineq amerlasoorsuarnik suujunnaarsitsinissamut sakkussianik ineriartortitsinermut imaluunniit siaruartitsinermut peqataannginnissap imaluunniit nunani tamalaani nunanut isumannaallisaanermut patajaassusermullu aarlerinartorsiorlunissunut annissuinnnginnissap, imaluunniit nunani tamalaani isumaqatigiissutinut imaluunniit naalagaaffiup nunanut allanut, illersornissamut sillimaniarnermullu politikkikkut soqutigisaannut akerliusermullu, annissuinnnginnissap qulakkeerneqarnissaa.

Aalajangiisinnaatitaaneq

Siaruartsinnginnissaq aamma avammut annissuinermit nakkutiginninneq pillugit apeqqutit naalagaaffimmi nunanut allanut, illersornissamut sillimaniarnermullu politikkimik kalluaapput. Danskite naalakkersuisuisa aamma Naalakkersuisut akornanni suliaasat agguataarsimanerat erseqqinnerusoq, suleqatigiinnissasmut isumaqatigiissutissap isumaqatigiissutigineqarneranut atatillugu isumaqatigiissutigineqassasoq naatsorsuutigineqarpoq.

Inatsisit Danmarkimut atuuttut

Danmarkimi avammut annissuinermit nakkutiginninnermut tunngatillugu, nunani tamalaani naalakkersuisut pisussaaffii EU-p marloqiusamik atuuffeqartunut peqqussutaani nr. 428/2009-imi maleruagassiiffineqarput. Peqqussut Danmarkimut inatsisitigut toqqaannartumik pisussaaffiliivoq, kisiannili Kalaallit Nunaannut atuunnani. Taamaattoq ataaniittut naalakkuitit sisamaasut suli Kalaallit Nunaannut pisussaaffiliipput, pissutigalugu taakkua naalagaaffimmut tamarmut atuuttumik isumaqatigiissutigineqarmata.

Marloqiusamik atuuffilinnut peqqussummi nunani tamalaani pisussaaffii EU-mi nunat ilaasortaasut nunani tamalaani isumaqatigiilluni aalajangersakkanik akuersinermi imaluunniit siaruartsinnginnissamik aamma avammut annissuinermit nakkutiginninnermi peqataasut pisussaaffigilersimasaat piviusunngortinneqarput, takuuk matuma siulianiittut. Ilaatigut peqqusutit nakkutiginninnermut allattorsimaffimmik taaneqartartoq imaraa, tassaasoq avammut annissuinermit nakkutiginnittut sisamaasut taakkua nakkutiginninnermut allattuiffiik ataatsimoortitsiviusoq. Qinnqornerit ulorianartut akuusut (urani pinngortitameersoq, urani annikillisaq (akukillisaq), thorium, yellowcake il.il.), NSG-ip nakkutiginninnermut allattuiffianeersut EU-p marloqiusamik atuuffilinnut nakkutiginninnermut allattuiffiani ilaapput, taamaalillunilu avammut annissinissamut Inuussutissarsiornermut Aqutsisoqarfimmit sioqqutsisumik akuersissuteqarnissaq pisariaqartitsivilluni.

Peqqussut aamma aalajangersakkanik "catch-all"-inik taaneqartartunik imaqarpoq, tamatuma kingunerisaanik, tunisassiat amerlasoorsuarnik suujunnaarsitsinissamut sakkussianik imaluunniit missil-inik inerisaanermut imaluunniit tunisassiornermut atornerqarnissaat ilisimaneqarpat imaluunniit pasitsaanneqarsimappat, imaluunniit nunani tamalaani sakkunik eqqusseqqusinnginnermik malinnittussaasuni sorsunnermi sakkutuunit atornerqartussat naatsorsuutigineqarpat, taamatuttaaq tunisassianik marloqiusamik atuuffeqartunik nakkutiginninnermut allattorsimaffimmi taaneqanngitsunik avammut annissinissamut akuersissummik peqarnissaq pisariaqarluni.

Kiisalu marloqiusamik atuuffeqartunut peqqussut FN-ip Isumannaallisaanermut siunnersuisoqatigiivini isumaqatigiissummi 1540-imi (2004) tamanna pillugu pisussaaffinnik naammassinninnissaq siunertaralugu isumaqatigiisitsiniarnernik suliaqartarneq aamma tunisassianik marloqiusamik atuuffilinnik aqqusaartitsisarneq pillugit maleruagassanik imaqarpoq.

Marloqiusamik atuuffilinnut peqqussut Danmarkimi, nunanut allanut il.il. aningaasaqarnikkut attaveqartarneq pillugu Den Europæiske Union-ip inatsisitigut allakkiaannik aalajangersimasunik atuisarneq pillugu inatsimmut nalunaarut nr. 635, 9. juni 2011-imeersoq (inatsit piginnaatitsissutaasoq) aamma tunisassianik teknologimillu marloqiusamik atuuffilinnik ("dual-use") annissuinermit nakkutiginninneq aamma teknikkikkut ikiuuttarnernut nakkutiginninneq pillugit nalunaarut nr. 475, 14. juni 2005-imeersoq, aqutugalugit nunami namminermi maleruagassanik tapertaqartinneqarpoq. Inatsit piginnaatitsissutaasoq, EU-p ataatsimoorussamik niuernermit politikkianik piviusunngortitsinissaq pillugu aalajangersakkanik aalajangersaanissamut inuussutissarsiornermut siuariartortitsinermullu ministerimut nalinginnaasumik piginnaatitsissummik imaqarpoq. Tassani ilaatigut allaffissornikkut aqutsinermi aalajangersakkat aammalu pineqaatissiinnernut aamma pillaatitsitsisarnermut aalajangersakkanut atatillugu akiliutissat pillugit aalajangersakkat pineqarput. Tamatuma saniatigut teknikkikkut ikiuunnissaq amerlasoorsuarnik suujunnaarsitsinissamut sakkussianik ineriartortitsinermut imaluunniit missil-inik sakkussianik taamaattunik aallartitsinissamut atatillugu atornerqartussat aalajangerneqarsimappat, EU-p avataani teknikkikkut ikiuunnissamut inerteqquteqarnermik inatsit imaqarpoq. Taamatuttaaq inatsit inerteqquteqarnermut aalajangersakkamik imaqarpoq, tassani assartuussisut piaaralutik tunisassianik marloqiusamik atuuffilinnik amerlasoorsuarnik suujunnaarsitsinissamut sakkussianut atatillugu atornerqartussanik assartuussisut pillarneqarnissaat ajornarunnaarsinneqarluni. Teknikkikkut ikiuunnissamut inerteqquteqarnermi, EU-p sorsunnermi sakkutuut aalajangersimasumik iluseqartunik inaarutaasumik atuinernut atatillugu teknikkikkut ikiuunnermik nakkutiginninneq pillugu ataatsimoorussamik iliuuseqarnera 2000-meersoq atuutinneqarpoq, tunisassianilli marloqiusamik atuuffilinnik assartuinnissamik inerteqquteqarnermi, FN-ip Isumannaallisaanermut siunnersuisoqatigiivisa isumaqatigiissutaannut 1540-mut (2004) tunngatillugu aalajangersakkat kiisalu nunani tamalaani imarsiornermit isumaqatigiissut Convention for the Suppression of Unlawful Acts against the safety of Maritime Navigation (SUA) atuutinneqarlutik.

Inatsit piginnaatitsissutaasoq Kalaallit Nunaannut atuutinnigilaq.

Tamatuma saniatigut Iran-imut, Syrien-imut aamma Korea Avannarlermut annissuinnermut atatillugu iliuusissanik immikkut killilersuissutaasunik EU-mi akuersisoqarsimavoq. Tassani pineqarput peqqussutit ingerlaannaq danskit inatsisaanni atuuttut. Iran-imut tunngatillugu, tunisassiat nakkutiginninnermut allattuiffimmiittut tamangajalluinnaasa anninneqarnissaat inerteqqutaavoq. Tamanna aamma qinngornernik ulorianartunik akulinnut atuuppoq. Tamatuma saniatigut tunisassiat sulii allat arlallit Iran-imut ingerlasussat (tunisassiat marloqiusamik atuuffillit aamma marloqiusamik atuuffeqanngitsut) Iran-imut anninneqarnissaat inerteqqutaavoq.

Inatsisit Kalaallit Nunaannut atuuttut

Suliassaqarfimmi Kalaallit Nunaannut immikkut inatsisini maleruagasiuisoqanngilaq. Aatsitassanut ikummatissanullu inatsit aatsitassanik, ilanngullugu urani, piiaanissamut avammullu annissuinnissamut maleruagassanik nalinginnaasunik imaqqarpoq. Aatsitassanut ikummatissanullu inatsit naapertorlugu akuersissutit aatsitassanik piiaanissamut avammullu annissuinnissamut aalajangersakkanik imaqqarput. Tamatuma saniatigut Kalaallit Nunaat danskit nalunaarutaanni nr. 315, 27. juni 1972-imeersumi pineqartunut ilaavoq (takuuk erseqqinnerusumik imm. 8.2.-imi).

Immikkoortumut inernililneq

EU-p marloriusamik atuuffilinnut peqqussutaa, Danmarkip avammut annissuinnermik nakkutiginninneranut tunngaviusoq, Kalaallit Nunaannut atuutinnigilaq. Taamaattumik avammut annissuinnermik nakkutiginninnermut suliassaqarfimmi, naalagaaffeqatigiinnermi nunani tamalaani avammut nakkutiginninnissamut pisussaaffiit naapertorlugit, pisussaaffiit qanoq iliornikkut Kalaallit Nunaanni atuutsinneqassanersut isummernissaq pisariaqarpoq. Tamatumani avammut annissuineq, isumaqatigiisitsiniarnermik suliaqartarnek, aqqusaartitsisarnek, teknikkikkut ikiuuttarneq aamma assartuinnermut suliassaqarfik pineqarput.

Taamaalilluni Kalaallit Nunaanni nunani tamalaani pisussaaffiit malinneqarnissaat pisariaqartoq qulakkeerniarlugu inatsisitigut, allaffissornikkut aamma inatsisinik atuutsitsinnermut tunngatillugu suliniuteqarnissaq pisariaqartinneqarpoq. Ilusiliat assigiinngitsut Danmarkip aamma Kalaallit Nunaata akornanni aalajangiisinnaatitaanerup agguataarneqarneranut naapertuuttussat ilanngullugit isiginiarneqarsinnaapput. Tassunga atatillugu aamma isiginiarneqarsinnaavoq, piiaanissamut akuersissutini attuumassuteqartuni aalajangersimasuni atugassarititaasussanik aalajangersaasarneq ilusiliani taamaattumi qanoq annertutigisumik ilaasinnaansoq. Kalaallit Nunaanni nunani tamalaani pisussaaffinnik malinninnissaq pisariaqartoq qulakkeerniarlugu inatsisitigut, allaffissornikkut aamma inatsisinik atortitsinnermut suliniuteqarnissap pisariaqartup annertussusissaa, taamaalilluni avammut annissuinnermut aalajangersakkanut piiaanissamut akuersissummi atugassarititaasussat ilanngunneqartunut ataqatigiisillugit isigineqarsinnaapput.

Uranip saffiugassartaanik suliarineqanngitsumik aamma/imaluunniit uranip saffiugassartaanik annikitsumik suliarineqarsimasumik, nunani allani suliareqqinneqartussanngorlugit avammut annissuineq, avammut annissuinnermik nakkutiginnittartuni taakkunani sisamani maleruagassiuffigineqanngilaq. Kisiannili nunat uranimik avammut annissuisartut arlallit, ilaatigut USA, Australien aamma Canada ilanngullugit, suliassaqarfimmi nunami namminermi piimasaqaatinik atuutsitsilersimapput, takuuk immikkoortoq 7, nunat allat misilittagaannut tunngassuteqartoq. Kalaallit Nunaata uranip saffiugassartaanik suliarineqanngitsumik imaluunniit annikitsumik suliarineqarsimasumik avammut annissuinnissaq toqqassappagu, maleruagassanik annertunerusunik aalajangersaasoqassaaq, ilanngullugu suliassaqarfimmut tassunga immikkuullarissumut aatsitassanut ikummatissanullu inatsimmi aamma/imaluunniit aatsitassanut ikummatissanullu inatsit malillugu nalunaarutini aamma akuersissummut atugassarititaasussani.

Kalaallit Nunaannut tunngatillugu piiaanissamut akuersissummi atugassarititaasussanik atuinissamut periarfissaqarnera

Erseqqinnerusumik misissorneqarsinnaavoq piiaanissamut akuersissummi aammalu inatsisit pingaarnert killissaliussaasa iluanni avammut annissuineq pillugu aalajangersakkanik aalajangersaasoqarsinnaassanersoq, ilanngullugu nunanut sorlernet aammalu aqqusissat suut atorlugit. Avammut annissuineramik nakkutiginninneq sapinngisamik sunniuteqarluarnerpaamik aningaasartuutinillu eqqumaarinnilluni pisinnaassasoq, piiaanissamut akuersissummi atugassarititaasussanik aalajangersaanermi annertuumik eqqarsaatigisassatut ilanngunneqarsinnaassaaq. Tassunga atatillugu atugassarititaasussanik immikkut aalajangersaasoqarsinnaavoq paasinninnermut iluaqutaasinnaasunik kiisalu akuersissutinik oqartussaasut suliarinninnerannik pisariillsaasinnaasunik. Atugassarititaasut aamma tamatuminnga aalajangersaaneq Danmarkip aamma Kalaallit Nunaata akornanni aalajangiisnaatitaanerup agguataarsimaneranut naapertuutissapput, taannalu malillugu naalagaaffiup oqartussaasut periaasiannik naammattumik pilersitsinermigut inuiaat pisinnaatitaaffiint pisussaaffiinnullu pisussaaffiit naammassineqarnissaat qulakkiissavaa.

8.1.1 Sakkunut aamma pillaasarnermut inatsisit

Inatsisit Danmarkimut atuuttut

Danmarkimut tunngatillugu sakkunut inatsimmi § 5, imm. 1, takuuk inatsimmut nalunaarut nr. 1005, 22. oktober 2012-imeersoq, ilaatigut sakkunut qinngornilinnut aamma atomip nukinganik sakkussianut maleruagassanik imaqarpoq, tassani ilaatigut FN-ip Isumannaallisaanermut siunnersuisooqatigiivisa isumaqatigiissutaata nr. 1540-ip atuutsinnissaa siunertaalluni. Aammattaaq pillaasarnermut inatsimmi §§ 192 b, 114 aamma 114 a, takuuk inatsimmut nalunaarut nr. 1007, 24. oktober 2012-imeersoq, qinngornernik ulorianartunik akoqartut pillugit maleruagassanik imaqarpoq. Pillaasarnermut inatsimmi aalajangersakkanik pinngitsunik qunusiarinnittarneq pillugu FN-ip nunani tamalaani isumaqatigiissutaata aamma atortunik atomip nukinganeersunik timitalimmik illersuinissaq pillugu IAEA-mi nunani tamalaani isumaqatigiissutip piviusunngortinnissaat ilaatigut siunertaavoq.

Inatsisit Kalaallit Nunaannut atuuttut

Kalaallit Nunaannut tunngatillugu nalunaarut nr. 1010, 28. oktober 2009-imeersumi § 1-imi (Kalaallit Nunaannut sakkunut inatsit malillugu aalajangersarneqartoq) aamma Kalaallit Nunaanni pinerluttulerinermut inatsimmi §§ 68-imi, 28-imi aamma 29-imi, takuuk inatsit nr. 306, 30. april 2008-imeersoq, maleruagassat taamaqatai takuneqarsinnaapput.

8.2 Safeguards

Aalajangiisnaatitaaffik

IAEA-p safeguards-imut periaasiani nunanut allanut, illersornissamut sillimaniarnermullu politikki kalluarneqarpoq. Danskit naalackersuisuisa aamma Naalackersuisut akornanni suliasat agguataarneqarnerat erseqqinnerusoq, suleqatigiinnissamut isumaqatigiissuteqarnermut atatillugu isumaqatigiissutigineqassasoq naatsorsuutigineqarpoq.

Inatsisit Danmarkimut atuuttut

Danmarki IAEA-p safeguard-ii – Comprehensive Safeguards Agreement-imik taaneqartartoq – pillugit ulloq 1. marts 1972 atuutilersumik IAEA-mut isumaqatigiissuteqarpoq. Isumaqatigiissutip taassuma ulloq 21. februar 1977 atuutilersumik EURATOM aamma IAEA akornanni safeguard-imut isumaqatigiissut taarserpaa. Suleqatigiit marluk akornanni kiisalu tamatuma kingorna EURATOM aamma IAEA akornanni isumaqatigiissutaqqartoq, aamma Kalaallit Nunaannut atuuppoq. Kalaallit Nunaata EU-imit peqatigisaanillu EURATOM-imit anineranut atatillugu Kalaallit Nunaat ulloq 31. januar 1985 atuutilersumik suleqatigiit marluk akornanni isumaqatigiissutaqqartumi pineqartunut ilaatinneqaqqilerpoq.

Isumaqatigiissut taanna Danmarkimi atortut atomip nukinganeersut eqqissisimasumik atornerqarnerannik nakkutiginninneq pillugu nalunaarummi nr. 315, 27. juni 1972-imeersumi piviusunnngortinneqarpoq. Nalunaarut suliffissuarnut atomitortunut inatsimmi 1962-imeersumi inatsisitigut tunngaveqarpoq. Nalunaarut qanittoq tikillugu Silap Pissusaanut, Nukissiuuteqarnermut, Illuutinunnut ministereqarfimmit suliaqarnikkut allaffissornikkut aqunneqarpoq. Taamaattoq pisortatigoortumik akisussaaffik 1996-imili Nunanut allanut ministereqarfimmut nuunneqarpoq, tamatumalu kingunerisaanik Nunanut allanut ministereqarfik ullumikkut nalunaarummut akisussaasuvoq.

Nalunaarummi pisussaaffiit Danmarkip IAEA-mut isumaqatigiissuteqarnerata malitsigisai piviusunnngortinneqarput. IAEA-mut isumaqatigiissuteqarnermi siunertaavoq, atomip nukinganik sakkussianik siaruartitsinnnginnissaq pillugu isumaqatigiilluni aalajangersagaq tunngavigalugu, "atortussiat atomip nukinganeersut" atomip nukinganik sakkussianik imaluunniit allanik atomip nukinganik qaartiterutissat atortuinik sanaartornermut atornerqarnissaasa pingitsoortinnissaa. Nalunaarummi "atortussiat atomip nukinganeersut" paasineqarpoq tassaasut: urani, plutonium aamma thorium, suliarineqanngitsut – saffiugassat ilaanatik – imaluunniit suliarineqarsimasut, aatsitassatut ilusillit, akuukkaniittut imaluunniit akuutissanik uumaatsunik ataneqartinneqartut.", takuuk § 1.

Atomip nukinganik sakkussianik siaruartitsinnnginnissaq pillugu Isumaqatigiilluni aalajangersakkamut tapiliussatut isumaqatigiissut, Kalaallit Nunaat eqqarsaatigalugu ulloq 22. marts 2013 atsiorneqarpoq. Taanna atortussiat atomip nukinganeersut pillugit ilisimasanut aammalu pissutsinut allanut atomip nukinganik ikummatissiassanik ineriartortitsinermut pingaaruteqartunut tunngassuteqarpoq. Tapiliussatut isumaqatigiissummi nalunaarutiginnittarnissamut pisussaaffiit tamarmik Danmarkimut tunngatillugu EURATOM aqutugalugu, aammalu ilusiliussani EURATOM-imit aalajangersarneqartuni pisarput.

Inatsisit Kalaallit Nunaannut atuuttut

Atortussianik atomip nukinganeersunik eqqissisimasumik atuinerup nakkutigineqarnera pillugu danskit nalunaarutaanni nr. 315, 27. juni 1972-imeersumi Kalaallit Nunaat pineqartunut ilaavoq.

Immikkoortumut inerniliineq

Nunani tamalaani pisussaaffiit malillugit safeguards-mut suliaasaqarfimmi nalunaarutiginnittarnissamut aamma oqartussaasut akisussaaffeqarnerannut inatsisitigut pisussaaffiliisumik piumasaqaateqarpoq. Maannakkorpiaq Kalaallit Nunaannut safeguards-it iluanni allaffissornikkut periaatsimik *soqanngilaq*. Taamaalilluni suleqatigiinnissamut ilusiliaq safeguards-inut periaatsimik Kalaallit Nunaannut atuuttumik pilersitsinermik, ilaatigut immikkoortortamik akisussaasumik ilaatigullu safeguards-it aamma Tapiliussatut isumaqatigiissutip atuutsinneqalernissaanut allaffissornikkut suleriaasissamik aalajangersaanertalimmik aqqissuussinnaasoq pisariaqartinneqarpoq. Avammut annissuinermit nakkutiginninnermi pisumituulli misissorneqarsinnaavoq, safeguards-inik inatsisaanni inatsisitigut tunngaveqartumik sunniuteqarluartumik malinninnissamut ilusiliami, aatsitassanut ikummatissanullu inatsimmi aalajangersakkat sukumiinerusut malillugit aammalu naalagaaffimmi periaatsimik suleqateqarluni, piiaanissamut akuersissutini atugassarititaasussanik aalajangersaaneq aammalu akuersissuteqarneq aamma pisinnaatitsissummik pigisaqartup uranimut piiarneqartumut tunngatillugu nalunaarutiginnittarnissamut nakkutiginninnissamullu pilersaarutaanik nakkutiginninneq aqutugalugit ilaatitsisoqarsinnaanersoq.

8.3 Isumannaallisaaneq (Safety) – qinngornernut illersuuteqarneq, atomip nukinganut sillimaniarneq upalungaarsimanerlu

IAEA-p Danmarkimi safety-mut taaguutaani ("isumannaallisaaneq imaluunniit qinngornernut sillimaniarneq"), ingerlatat aamma qinngorfogitinnermut pisut tamarmik inuit, uumasut naasullu najuuffigisaat imaluunniit qinngornernik ulorianartunik nalaanneqarfigisinnaasaat, tassalu qinngornernik ulorianartunik ilukkut avatikkullu nalaanneqarfigisinnaasaat ilaatinneqarput, tassanilu ilaapput urani aamma thorium taakkualu qinngornernik ulorianartunik nakkaalatitsinerminni pilersitaat.

Suliassaqarfimmi isumannaallisaanermi ilaapput ingerlatanut suliaqarnernullu inunnik qinngorfogininnermik pilersitsisinnaasunut maleruagassiineq, nakkutiginninneq aamma alapernaarsuineq, tassani ilaallutik qinngornernik ulorianartunik akulinnik assartuussineq kiisalu upalungaarsimanertigut iliuusissat. Taamatuttaaq uumasunik naasunillu qinngorfogininneq naleqqutsinneqarpat ilaassaaq. Taamaattumik suliassaqarfimmi isumannaallisaanermut tunngasumi aamma qinngornernik ulorianartunik akulinnut tunngatillugu avatangiisinik illersuinissaq ilaatinneqarpoq. Akuutissanut navianartunut imaluunniit mingutsitsisartunut allanut tunngatillugu avatangiisinik illersuineq immikkoortoq 8.5-imi nassuiarneqarpoq.

Danmarkimi isumannaallisaaneq naalackersuinnikkut suliassaqarfimmi suliassaqarfiit ilaanni qinngornernut illersuinnermut (peqqinnissaq) aamma atomip nukinganut sillimaniarnermut tunngasuni suliassaqarfigineqarpoq. Taamaattumik tulluuttuni isumannaallisaanermut aalajangersakkat suliassaqarfiit ilaannut taakkununga immikkoortuni marlunni allaaserineqarput/nassuiarneqarput, taamatullu upalungaarsimanikkut iliuusissat immikkoortup ataani immikkoortumi nassuiarneqarluni. Peqatigisaanik qinngornernik ulorianartunik akulinnik assartuussinnermut isumannaallisaaneq immikkoortoq 8.4-imi immikkut nassuiarneqarpoq, pissutigalugu suliassaqarfiit ilaat taanna qinngornernut illersuinissamut suliassaqarfiup iluani aalajangersakkat nalinginnaasut saniatigut, naalackersuinnikkut suliassaqarfimmi assartueriaaseq apeqqutaalluni ministereqarfinnut arlalinnut agguagaammat.

8.3.1 Qinngornernut illersuineq

Aalangiisinnaatitaaneq

Suliassaqarfik Danmarkimi Peqqissutsimut ministereqarfiup suliassaqarfiata ataaniippoq, tassani sulianut tunngatillugu aalangiisinnaatitaaneq Peqqissutsimut aqutsisoqarfimmiilluni (Qinngornernut illersuinnermut Naalagaaffimmi sullissivik (Statens Institut for Strålebeskyttelse)). Kalaallit Nunaanni suliassaqarfimmi maleruagassiinerup allaffissornikkullu aqutsinerup siunissami sulisunut, innuttaasunut nalinginnaasumik aamma napparsimasunut tunngatillugu qanoq aaqjissuunneqarsinnaanissaa pillugu, danskit aamma kalaallit peqqissutsimut oqartussaasui suleqatigiippat.

Inatsisit Danmarkimut atuuttut

Suliassaqarfik Danmarkimi qinngornernik ulorianartunik akulinnik atuineq il.il. pillugu inatsimmi nr. 94, 31. marts 1953-imeersumi (qinngornernut sunniisartunut inatsit) allannguuteqartinneqartumi aamma qinnguartaanerimi qinngornernik atuineq pillugu inatsimmut nr. 147, 15. april 1930-imeersumut (qinnguartaanerimut inatsit) tunngatillugu inatsimmut nalunaarummi nr. 1170, 29. november 2011-imeersumi kiisalu inatsisit malillugit nalunaarutini atuutinneqalersimasuni inatsisitigut maleruagassiorneqarpoq.

Suliassaqarfimmi nakorsaanerimut, suliffissuaqarnerimut aamma ilisimatusarnerimut atugassatut qinngornernik atuinermut tamaginnut maleruagassisoqarpoq, ilanngullugit Peqqissutsimut Aqutsisoqarfimmit atuinissamut akuersissuteqarnissaq imaluunniit ingerlatsilernissamut akuersissuteqartarnerit pillugit piimasaqaatit. Tamatta saniatigut suliassaqarfimmi ilaapput annertussusissanut killissaliussanik aamma annertussutsinik malittarinninnissamut, sulisunik, innuttaasunik avatangiisinillu illersuinissamut aalajangersaaneq. Tassunga atatillugu nalunaarut qitiusoq tassaavoq qinngornernut sunniisartunut annertussusissanut killissaliussat pillugit Peqqissutsimut aqutsisoqarfiup nalunaarutaa nr. 823, 31. oktober 1997-imeersoq, kisianni suliassaqarfimmi nalunaarutit 20-init amerlanerupput. Peqqissutsimut aqutsisoqarfik (Qinngornernut illersuinnermut Naalagaaffimmi sullissivik (Statens Institut for Strålebeskyttelse)) suliassaqarfimmi nakkutilliinnermut oqartussaasutut atuuppoq.

Danmarkimi sulinermi avatangiisinut inatsit aamma qinngornernut illersuinissamut tunngassuteqarpoq, aammalu sulisut qinngornernut illersorneqarnissaat taamaalilluni maleruagassanit marlunnit immikkoortunit maleruagassaqartinneqarpoq. Danmarkimi qinngornernut illersuinissamut suliassa qarfimmi sulisut illersorneqarnissaat, Peqqissutsimut aqutsisoqarfiup aamma Suliffinnik nakkutilliisoqarfiup ministereqarfiit suliassa qarfimmu tassunga atasut akornanni isumaqatigiissuteqaqatigiinneq malillugu Peqqissutsimut aqutsisoqarfiimmit isumagineqarpoq, sulisulli allatigut illersorneqarnissaat Suliffinnik nakkutilliisoqarfiimmit isumagineqarluni.

Suliassa qarfimmi maleruagassat ataatsimoortut tamatuma saniatigut EURATOM-imi isumaqatigiilluni aalajangersakkap ataani qinngornernut illersuinissamut peqqussisutaannik tamaginnik kiisalu ILO-mi isumaqatigiissut malillugu pisussaaffinnik Danmarkip atuutsitsineranut tunngapput, taamatullu maleruagassat aamma oqartussaasutut suliaqarneq suliassa qarfimmi IAEA-p isumannaallisaanermut pitsaassusissanut aalajangersagaannut annertunerpaatigut naammassinniffullutik.

Inatsisit Kalaallit Nunaannut atuuttut

Kalaallit Nunaanni immikkut qinngornernut illersuinissamut inatsiseqanngilaq. Sulisut illersorneqarnissaat Kalaallit Nunaanni sulinermi avatangiisit pillugit inatsimmi nr. 295, 4. juni 1986-imeersumi aalajangersaavigineqarpoq. Kalaallit Nunaanni sulinermi avatangiisinut maleruagassiineq danskit maleruagassiinerannut naapertuuppoq, kisiannili taamatut sukumiitiginani, aammalu tunngavissaritinneqarpoq qinngornernut illersuinissamut suliassa qarfik inatsimmi ilaatinneqarpoq.

Sullivinnik nakkutilliisoqarfiup aamma Kalaallit Nunaanni Aatsitassanut oqartussaasup akornanni suleqatigiinnissamut isumaqatigiissut

Nunami aatsitassanut suliassa qarfimmi sulinermut avatangiisinut atatillugu, Suliffinnik nakkutilliisoqarfiup aamma Kalaallit Nunaanni Aatsitassanut oqartussaasup akornanni nakkutilliinermut tunngatillugu suleqatigiinnissamut isumaqatigiissuteqartoqarsimavoq. Suliffinnik nakkutilliisoqarfiup taamaalilluni inatsit allaffissornikkut aqutsivigaa aammalu inatsisip malinneqarnera nakkutigalugu. Isumaqatigiissut taanna Kalaallit Nunaata 2010-imi aatsitassanut suliassa qarfimmi akisussaaffimmik tigusinissaa sioqqullugu suleriaatsimik ingerlatitseqqinneruvoq. Sinerissap avataani aatsitassarsiorluni ingerlatanut tunngatillugu sulinermi avatangiisinut suliassa qarfik Namminersorlutik Oqartussanit tiguneqareerpoq. Peqqissutsimut immikkut ajoqusiisumik sunniinerit aatsitassarsiorfimmi sulinermi malittaasinnaasut pakkersimaarnissaannut suliffeqarfiimmut piumasagaatinik tapiliussanik, aatsitassanut oqartussaasoq akuersissutini aamma akuersissuteqarnerni aalajangersaasarpoq. Aammattaaq aatsitassarsiorfinnik suliassanut angisoorsuarnut atatillugu immikkut akuersissuteqarnermi atugassarititaasunik aalajangersakkanillu oqaasertalersuinissaq ilaasussanngorlugu suleqatigiinnerup annertusineqarnissaa, Suliffinnut nakkutilliisoqarfiup aamma Aatsitassanut oqartussaasup akornanni isumaqatigiissutigineqarpoq.

Kalaallit Nunaanni aatsitassanik piiaanermik suliaqartarneq pillugu nalunaarummut missingiut Suliffinnik nakkutilliisoqarfiup ulloq 8. august 2013 tusarniaassutigalugu nassiuppaa. Missingiut maannakkut ilusimisut iluseqarluni Kalaallit Nunaanni uranisiorfeqalissagaluarpat tassani sulinermi qinngornernut illersuinissamut tunngassuteqarnissaa eqqarsaatigineqanngilaq. Taanna suliarinerani inaarutaasumi erseqqissarneqassamaarpoq.

Immikkoortumut inerniliineq:

Danskit qinngornernut illersuinissamut inatsisaat, nalinginnaasumik peqqinnissamut aamma illersuinermit inatsisinut allanut ilaliullugu Peqqissutsimut ministereqarfiup suliassa qarfiata ataaniippoq. Naalakkersuisut (Peqqissutsimut Attaveqarnermullu Naalakkersuisoqarfik) aamma danskit naalakkersuisui (Peqqissutsimut ministereqarfik) Kalaallit Nunaanni suliassa qarfimmi siunissami maleruagassiinissaq allaffissornikkullu aqutsinissaq pillugit suleqatigiipput.

8.3.2 Atomip nukinganut sillimaniarneq

Aalangiisinnaatitaaneq

Aatsitassarsiorfimmik ingerlatsineranut atatillugu atomip nukinganut sillimaniarnermut suliassaqarfik, aatsitassanut suliassaqarfiup ulloq 1. januar 2010 tiguneqarneranut atatillugu Namminersorlutik Oqartussanit tiguneqarsimanersoq ersarinngilaq. Aalajangiisinnaatitaaneranut tunngasut ersarissitinniarlugit siunnersuutigineqarpoq, uranimut imaluunniit thorium-ip saffiugassartaanut tunngatillugu taakkuninngaaniillu tunisassianik suliareqqiineranut aatsitassarsiorfimmik ingerlatsineranut tunngatillugu Namminersorlutik Oqartussat Kalaallit Nunaanni atomip nukinganut sillimaniarnermut suliassaqarfimmi aalajangiisinnaatitaasut namminersorneq pillugu inatsimmi § 4 naapertorlugu danskit naalakkersuisui aamma Namminersorlutik Oqartussat isumaqatigiissuteqassasut, tassani ilaallutik tunisassianik uninngatitsineq aamma assartuussineq kiisalu tassunga atatillugu qinngornernik ulorianartunik akullit eqqagassartaannik pilersunut tamaginnut passussineq aamma akisussaasuuneq, takuuk isumaqatigiissutissamut missingiut ilanngussaq 10-imi.

Inatsisit Danmarkimut atuuttut

Suliassaqarfik Danmarkimi atomip nukinganik nukissiorfiit pillugit inatsimmi nr. 170, 16. maj 1962-imeersumi (atomip nukinganik nukissiorfinnut inatsit) atomip nukinganik nukissiorfinni ajutoornissamut illersuinermit iliuusissat pillugit nalunaarummi nr. 278, 27. juni 1963-meersumi (atomip nukinganik nukissiorfiit) tassunga atasumi, nalunaarutikkut nr. 502, 1. oktober 1974-imeersukkut allannguuteqartinneqartumi maleruagassaqartinneqarpoq. Atomip nukinganik nukissiorfinni il.il. isumannaallisaanikkut avatangiisitigullu pissutsit pillugit inatsit nr. 244, 12. maj 1976-imeersoq (atomip nukinganik nukissiorfinni isumannaallisaaneranut inatsit) taamaallaat Upalungaarsimaneranut aqutsisoqarfiup suliassaqarfimmi suliassaannut nalinginnaasunut tunngatillugu atuutsinneqarpoq. Peqqissutsimut aqutsisoqarfik aamma Upalungaarsimaneranut aqutsisoqarfik peqatigiillutik danskit atomip nukinganut nakkutilliineranut oqartussaasuitut atuupput.

Inatsit malillugu ilaatigut atomip nukinganik nukissiorfiit peqqissutsimut ministerimit akuersissummik peqarnani ingerlanneqaqqusaanngillat, kiisalu nunami imaluunniit umiarsuarmi atomip nukinganik nukissiorfimmik sananissamut akuersissummik qinnuteqartoq, isumannaallisaaneranut nalunaarusiamik saqqummiussisussaavoq, ilanngullugu nukissiorfiup nassuiaatitaa, aamma ilaatigut atomip nukinganut nakkutilliineranut oqartussaasunut nukissiorfiup sumiiffissaanut / avatangiisuinut nassuiaat.

Danmarkimi Risø-mi atomip nukinganik nukissiorfimmik atorunnaarsitsinissaq kisimi atomip nukinganut sillimaniarnermut maleruagassani pineqartunut ilaavoq. Inatsisit nalunaarutillu taakkununnga atasut, Ingerlatsineranut Atorunnaarsitsinermullu piumasaqaatit allatorneqartut nukissiorfimmik piginnittumut akisussaasuusumut atuuttut (Dansk Dekommissionering) ilanngullugit ataatsimoortumik maleruagassaapput, nukissiorfinni sulisunik, innuttaasunut eqqamiuusunut kiisalu avatangiisinut akuersaarneqarsinnaanngitsumik qinngornernit ulorianartunit nukissiorfimmeersunit qinngorfigitinnissamut illersuinerup qulakkeerneqarnissaa siunertaralugu, nukissiorfiit ingerlanneqarnerannut il.il. maleruagassiiviusut piumasaqaatinillu aalajangersaaviusut.

Inatsisit Kalaallit Nunaannut atuuttut

Atomip nukinganut sillimaniarnermut Kalaallit Nunaannut immikkut inatsiseqanngilaq. Atomip nukinganut sillimaniarnermut maleruagassiiviusoq pingaarneq tassaassaaq aatsitassanut ikummatissanullu inatsit suliqaarnernut tamaginnut akuersissummi pineqartunut ilaasunut atuuttussaq. Atomip nukinganik suliffissuarnut inatsit 1962-imeersoq Kalaallit Nunaannut atuuppoq, kisianni uranimik imaluunniit thorium-ip saffiugassartaanik

aatsitassarsiorfimmik ingerlatsineq ingerlatallu tassunga atasut, isumaqatigiissutissatut siunnersuutip matuma suliianiittup atsiorneqarnerani Kalaallit Nunaata aalajangiisinnatitaaffianiilissaaq²¹.

Immikkoortumut inernilienceq

Aalajangiisinnatitaaffinnut tunngassuteqartut ersarissisinniarlugit siunnersuutigineqarpoq, uranimut imaluunniit thorium-ip saffiugassartaanut tunngatillugu taakkuninngaaniillu tunisassianik suliareqqiinnermut aatsitassarsiorfimmik ingerlatsinnermut tunngatillugu Namminersorlutik Oqartussat Kalaallit Nunaanni atomip nukinganut sillimaniarnermut suliassaqarfimmi aalajangiisinnatitaasut danskit naalakkersuisui aamma Namminersorlutik Oqartussat isumaqatigiissuteqassasut, tassani ilaallutik tunisassianik uningatsineq aamma assartuussineq kiisalu tassunga atatillugu qinngornernik ulorianartunik akullit eqqagassartaannik pilersunut tamaginnut passussineq aamma akisussaasuuneq. Isumaqatigiissummi taamaattumi atomip nukinganut sillimaniarnermut suliassaqarfiup ilaanni allani aalajangiisinnatitaaneq kalluarneqassanngilaq, assersuutigalugu uranimik annertusaaneq, atomip nukinganit ikummatissanut atorussanik tunisassiorneq aamma reaktorinik sanaartorneq ingerlatsinerlu.

8.3.3 Upalungaarsimaneq

Suliassaqarfik atomip nukinganik ajutoornissamut upalungaarsimanermit aamma qinngornernik ajutoornissamut upalungaarsimanermit aggulugaavoq. Atomip nukinganik ajutoornermi ilaavoq atomip nukinganik nukissiorfimmik ajutoorneq, aammalu qinngornernik ajutoornermi ilaavoq qinngornerit pinngorfiannit ajutoornerit qinngorfigitinnerit.

Atomip nukinganik ajutoornissamut upalungaarsimanermit tunngatillugu aalangiisinnatitaaneq

Upalungaarsimanermit inatsit aamma atomip nukinganik nukissiorfinni ajutoornissamut illersuinnermit iliuusissat pillugit nalunaarut Kalaallit Nunaannut atuutinnigillat. Taamaattoq Kalaallit Nunaanni atomip nukinganut upalungaarsimaneq naalagaaffiup susassaqarfigaa, taamaattumik atomip nukinganik nukissiorfimmik ajutoorneq Kalaallit Nunaannut kalluaasinnasimappat oqartussaasunik innuttaasunillu piffissaagallartillugu kalerrisaarinissaq Upalungaarsimanermit aqutsisoqarfiup ilaatigut akisussaaffigalugu, takuuk immikkoortoq 9.7.1 oqartussaasut suliassaannut tunngasoq.

Qinngornernik ajutoornissamut upalungaarsimanermit tunngatillugu aalangiisinnatitaaneq

Danskit qinngornernut upalungaarsimasui immikkut ilisimasallit peqqissutsimut suliassaqarfiup ataani inissisimapput, takuuk immikkoortoq 9.5.

Inatsisit Danmarkimut atuuttut

Atomip nukinganik ajutoornissamut upalungaarsimaneq Danmarkimi upalungaarsimanermit inatsit pillugu inatsimmut nalunaarummi nr. 660, 10. juni 2009-imeersumi aamma atomip nukinganik nukissiorfinni ajutoornissamut illersuinnermi iliuusissat pillugit nalunaarummi nr. 278, 27. juni 1963-imeersumi (atomip nukinganik nukissiorfiit) nalunaarutikkut nr. 502, 1. oktober 1974-imeersukkut allannguuteqartinneqartumi maleruagassaqartinneqarpoq. Nalunaarut malillugu Danmarkimi atomip nukinganik nukissiorfinnut tamaginnut upalungaarsimanermit pilersaarut suliareqartussaavoq.

Upalungaarsimanermit aqutsisoqarfiup atomip nukinganik nukissiorfimmik ajutoortoqartillugu nunami namminermi atomip nukinganut upalungaarsimanermit pingaarnertigut pilersaarusiornissaq isumagisaraa. Tassani ilaatigut ilaapput NOST-ip (Nunami namminermi Atorfilittat Suliareqartussat) Danmarkimut aamma/imaluunniit Kalaallit

21 Taamaattorli namminersorneq pillugu inatsit naapertorlugu danskit inatsisaat Kalaallit Nunaannut tunngatillugu atorunnaarsinneqarnissami imaluunniit allannguuteqartinneqarnissami tunaanut atuupput, kisiannili inatsisit atuuttut maannakkut aalajangiisinnatitaanerup agguataarsimaneranut naapertuuttumik nassuiarneqartassapput. Atomip nukinganik nukissiorfinnut inatsit atomip nukinganut sillimaniarnermi suliassaqarfinnut allanut inatsimmi pineqartunut ilaasunut, qanoq pisoqaraluarpalluunniit suli Kalaallit Nunaannut atuuttussaavoq.

Nunaannut sunniisinnaasumik atomip nukinganik pisoqarneranut tunngatillugu atorfilittat atuuffissaannut pilersaarummut pingaarnermut immikkoortumut pilersaarummik suliaqarnissaq. Atomip nukinganut upalungaarsimanermi ilaatigut oqartussaasut arlalippassuit ilaapput, taakkualu upalungaarsimanermi peqataaneranni suliaqaqarfimmut akisussaasuunermut tunngaviusoq tunngavigineqarpoq. Tassunga atatillugu taamaalilluni Kalaallit Nunaannit oqartussaasut peqataatinneqartarput, taakkua suliaqaqarfii akisussaaffimmik tigusivioereersimasut iluanni, taakkua atomip nukinganut upalungaarsimanermut attuumassuteqarsimappata, suliaqaqarfimmut suliaqarfimmut akisussaasuunermut tunngaviusoq naapertorlugu oqartussaasut imaluunniit immikkoortorta qulluinnarni suliaqaqarfimmut akisussaasuusooq, aamma ajutoornerni annertunerusuni imaluunniit ajunaarnersuaqarnerani tamatumunnga aamma akisussaasuusarpoq.

Upalungaarsimanermut aqutsisoqarfik atomip nukinganut upalungaarsimanermi ulloq unnuarlu sillimasoqarnermut aqqissuussisimavoq, taannalu aqutugalugu ilaatigut annertussutsit annertusisimanerat nalunaarsorsinnaajumallugu paasisinnaajumallugulu, qinngornerit annertussusaannik alapernaarsuunermut atatillugu kalerrisaarineq paasisinnaallugu tigusinnaallugulu. Periaaseq nunani tamalaani alapernaarsueriaatsinut atasuuvoq. Atomip nukinganut upalungaarsimanerup kingunerisaanik taamaalilluni Kalaallit Nunaannut tunngatillugu Upalungaarsimanermut aqutsisoqarfiup qinngornerit annertussusaannik alapernaarsuineq isumagisaraa.

Peqqissutsimut aqutsisoqarfik Qinngornernut illersuunermut Naalagaaffimmi sullissivimmi ulloq unnuarlu sillimasoqarnermut aqqissuussisimavoq, taaneqartartoq upalungaarsimatit qinngornernut immikkut ilisimasallit, CBRNE-mi immikkut ilisimasallit upalungarsimasut allat²² assigalugit danskit upalungaarsimaneranni ataatsimoortumi sulisunut ilaasut.

Immikkut ilisimasallit upalungaarsimatit aallaaviatigut, siooranartumik imaluunniit CBRNE-mi pisut malitsigisaannik annikillitsiniarluni kommunit annaassiniarnermut upalungaarsimatitaannut, politiinut imaluunniit oqartussaasunut suliaqaqarfimmut akisussaasuusunut attuumassuteqartunut siunnersuunermik aamma suliniuteqarnermi sulisussanik ikiuussinnaassapput.

Kalaallit Nunaannut inatsisit

Aatsitassanut ikummatissanullu inatsit pingaarnertut sinaakkutissiivoq. Pisinnaatitsissummik pigisaqartoq piiaanermik aallartitsinnginnermini peqqinnissamut, isumannaallisaanermut, upalungaarsimanermut avatangiisinullu pilersaarutini suliaqarsimasussaavoq akuersissuteqarfigitissimasussaallugillu. Pilersaarutini upalungaarsimasut oqartussaasut upalungaarsimanermik suliaqarsimasut suliaqartartut ilaatillugit allattorsimaffik ilaasussaavoq, tassanilu ilaapput aalajangiisinnaatitaaffiit suliaqaqarfimmi immikkoortuni ataasiakkaani Danmarkimi inissisimasut ataqqillugit aatsitassanut oqartussaasooq, kommuni aamma politiit.

Immikkoortumut inerniliineq

Atomip nukinganut upalungaarsimaneq naalagaaffiup susassaqaqfigaa, tassaniiporlu Kalaallit Nunaanni atomip nukinganut upalungaarsimaneq pingaarneq tungaviatigut danskit inatsisaanni maleruagassaqaqartinneqartoq. Upalungaarsimanermi ilaasunut allanut tassungalu atasunut tunngatillugu aatsitassanut ikummatissanullu inatsit nalinginnaasumik sinaakkusiisuvoq.

Kalaallit Nunaanni upalungaarsimanermut suliassa qarfimmi suliqaarnikkut ingerlatsineq:

Upalungaarsimanermi naatsorsuutigineqarpoq, pisinnaatitsissummik pigisaqartup upalungaarsimanermut pilersaarummut akuerisaasumut isummersornersoq nakkutiginnissaa upalungaarsimanermut oqartussaasut pingaarnertut suliassaraat, ilanngullugu suliniutit pisumik aqutsilluni nakkutiginnissamut aallartinneqartut ingerlaavartumik nalilersortarnissaat. Suliassaqaq alla upalungaarsimanermi pingaaruteqartoq tassaavoq, upalungaarsimanermut oqartussaasut suliqaartuusartut isumalluutissat atatsimut isigalugit pisumik nakkutiginnissamut pissarsiarineqarsinnaasut pillugit ingerlaavartumik ilisimatittarnissaat.

Aatsitassarsiornermut ingerlatani tamaginni ajutoornermi ajunaarnersuaqarneranilu pisinnaatitsissummik pigisaqartup upalungaarsimanermut pilersaarutaa, aammalu upalungaarsimasut pisinnaatitsissummik pigisaqartup atorsinnaasai qitiulluinnassasut naatsorsuutigineqarpoq. Upalungaarsimanermut oqartussaasut pingaarnertigut akisussaaffiat, suliqaarnerat aammalu ajutoornermi ajunaarnersuaqarneranilu suliassaminnik naammassinninnissaminnut periarfissaat, taamaattumik pisinnaatitsissummik pigisaqartup pisinnaasaannut qanimut atuumassuteqarlunnarpoq aammalu Aatsitassanut oqartussaasut aatsitassanut ikummatissanullu inatsit malillugu suliqaartuusup upalungaarsimanermut pilersaarutaannik akuersissuteqarnissamut nakkutiginnissamullu oqartussaasutut suliassaannut nangissutigalugu inissisimalluni. Aatsitassanut ikummatissanullu inatsit malillugu Aatsitassanut oqartussaasut pisinnaatitsissummik pigisaqartumut peqqussisuteqarnissamik piginnaatitaavoq. Taamatuttaaq kinaluunniit aatsitassanut ikummatissanullu inatsit malillugu pisussaaffeqartoq Aatsitassanut oqartussaasumut taamaallillunilu upalungaarsimanermut oqartussaasumut paasissutissanik tamaginnik pisariaqartutut isigineqarsinnaasunik tunniussinissamut pisussaaffeqarpoq.

8.4 Assartuussineq

Qinngornernik ulorianartunik akulinnik assartuussinermi isumannaallisaanermut malittarisassat pingaarnertit, nunani tamalaani isumaqatigiissutini aamma assartuusseriaatsinut ataasiakkaanut nunani tamalaani kattuffiit maleruagassaanni, aamma nunami namminermi maleruagassani ilaasut, teknikkikkut imarisaannut tunngaviusut IAEA-p aalajangersagaani "Regulations for the Safe Transport of Radioactive Material, Safety Requirements No. TS-R-1" aalajangersagaapput. Tamatuma kingunerisaanik poortuutissanut aamma qinngornernut ulorianartunut akuusunut, nassiussat navianaataannik nalunaaqutsersuinermit kiisalu assartuussinermut allakkiat imarisaannut piunarsaqaatinut tunngatillugu teknikkikkut imarisai pingaarnertigut nunarsuarmut tamarmut tulluarsagaapput.

Aalangiisinnaatitaaneq

Assartuussinermut suliassa qarfimmi aalangiisinnaatitaaneq danskit oqartussaasuini pineqartuni inissisimavoq.

Peqqissutsimut aqutsisoqarfik danskit teknikkikkut oqartussaasuutut piginnaaneqartutut, assartuussinermut aalajangersakkat immikkuullarissut naapertorlugit Kalaallit Nunaanni qinngornernik ulorianartunik akulinnik silaannakkut aamma imaatigut assartuussinissamik akuersissuteqarnernut aamma akuersissutinut tamaginnut atatillugu Assartuussinermut aqutsisoqarfimmi aamma Imarsiornermut aqutsisoqarfimmi suliassanik suliarinninnermut ikuuttarpoq.

8.4.1 Aalajangersakkat nalinginnaasut.

Inatsisit Danmarkimut atuuttut

Qinngornernik ulorianartunik akulinnik assartuussisarneq pillugu Peqqissutsimut aqutsisoqarfiup nalunaarutaani nr. 993, 5. december 2001-imeersumi, suliassa qarfimmi aalajangersakkat nalinginnaasut aalajangersarneqarput aammalu assartuusseriaatsinut ataasiakkaanut taakkununga oqartussaasut akisussaasuusut pineqartut isumaqatigalugit aalajangersarneqarlutik (Aqqusinnikkut assartuussineq (ADR): Inatsisinik atortitsinermut ministereqarfik, qimuttuitsunik assartuussineq (RID) aamma silaannakkut assartuussineq (ICAO): Angallannermut aqutsisoqarfik, imaatigut assartuussineq (IMDG-koden): Imarsiornermut aqutsisoqarfik). Peqqissutsimut aqutsisoqarfik qinngornernik ulorianartunik assartuussinermut danskit oqartussaasuutut piginnaaneqartutut IAEA-p tungaanut toqqagaavoq aammalu assartuusseriaaseq apeqqutaatinnagu, assartuussinermut aalajangersakkat

immikkuullarissut naapertorlugit akuersissuteqarnernut akuersissutinullu tamaginnut atatillugu suliaassanik suliarinninnermut ikiuuttarluni.

Kalaallit Nunaannut inatsisit

Qinngornernik ulorianartunik akulinnik assartuussisarneq pillugu Peqqissutsimut aqutsisoqarfiup nalunaarutaa nr. 993, 5. december 2001-imeersoq Kalaallit Nunaannut atuutinngilaq, pissutigalugu nalunaarut qinngornernut ulorianartunut inatsimmi Kalaallit Nunaannut atuutsinneqalersimannngitsumi inatsisitigut tunngaveqartumik aalajangersarneqarmat.

8.4.2 Silaannakkut assartuussineq

Inatsisit Danmarkimut atuuttut

"Usinik navianartunik" timmisartumik assartuussisarneq pillugu nunani tamalaani aalajangersakkat (ICAO Annex 18 aamma tassunga atasoq Doc 9284, Technical Instructions for the Safe Transport of Dangerous Goods by Air – ICAO-TI), inuiaqatigiinni silaannakkut angallannerup iluani teknikkikkut piumasaqaatit aamma allaffissornikkut suleriaatsit tulluassarneqarnissaat pillugit Siunnersuisooqatigiit peqqussutaata (EØF) nr. 3922/91-ip, subpart R (EU-OPS) allannguuteqartinneqarnissaa pillugu Isumalioqatigiissitap peqqussutaani (EF) nr. 859/2008, 20. august 2008-imeersumi aamma usinik navianartunik silaannakkut assartuussisarneq pillugu nalunaarummi nr. 763, 11. juni 2008-imeersumi danskit inatsisaanni marluullutik atuutsinneqarput²³. Maleruagassani usinik navianartunik, ilanngullugit qinngornernik ulorianartunik akullit aamma sakkussiat /qaartiterutissat, immikkoortiterisarneq, poortuusersisarneq, allagartalersuisarneq, poortuisarneq il.il. pillugit aalajangersakkat sukumiisut aalajangersarneqarput. Tamatuma saniatigut maleruagassat nassiussisup pisussaaffiit kiisalu silaannakkut angallassinermut ingerlatseqatigiiffiup usinik navianartunik assartuussineranut aalajangersakkanik imaqarput.

Misissueqqaarnernut, aatsitassarsiorfimmik sanaartornermut, aatsitassarsiorfimmik ingerlatsineranut aamma uranimik assartuussineranut atatillugu pinngitsoorneqarsinnaanngingajavissumik usinik navianartunik timmisartumik assartuussisoqartussaassaaq, tassani assartuussisup ICAO-mi aalajangersakkat, ilanngullugit ilaatigut usinik navianartunik tiguisarneq, usilersortarneq aamma usit qaleriaarneqartarneri pillugit, kiisalu assartuussineranut akuersissummik piniarnerusinnaasunut aalajangersakkat malittussaavai, pissutigalugu sakkussianik, qinngornernik ulorianartunik akulinnik kiisalu usinik navianartunik assartuussinissamut akuersissummik qinnuteqartoqartussaammat, – taakkua assartorneqartussatut inerteqquteqarfigineqartutut immikkoortinneqarsimagaluartut – pisut ilaanni taamaakkaluartoq akuersissummik pisinnaasarmata.

Atortussianik qinngornernik ulorianartunik akulinnik qullorsinnaasunik silaannakkut assartuussineq, qulloorsinnaanera pissutigalugu poortuusersornissaannut il.il. immikkut annertunerusumik piumasaqaateqarfigineqarpoq²⁴.

Inatsisit Kalaallit Nunaannut atuuttut

Silaannakkut angallaneq pillugu inatsit, inatsimmi § 158 malillugu Kalaallit Nunaannut atuuppoq, Kalaallit Nunaanni inatsimmi immikkoortumi qasukkaanertaqarluni. Usinik navianartunik silaannakkut assartuussisarneq pillugu nalunaarut nr. 763, 11. juni 2008-imeersoq taamatuttaaq Kalaallit Nunaannut atuuppoq.

23 Silaannakkut assartuussineranut atatillugu usit navianartut nalunaarummi nr. 763, 11. juni 2008-imeersumi § 1, nr. 9-imi nassuiarneqarput tassaasut: "Atortussat imaluunniit akuutissat peqqissutsimut, isumannaallisaanermut imaluunniit pigisanut timmisartumik assartorneqarnerminni annertuumik aarlerinartorsioertitsinnaasut".

24 Uranimik piiaaneq il.il. assartuussineranut aalajangersakkani eqqarsaatigineqartutut akuutissanik qullorneqarsinnaasunik assartuussinermit malitseqassasoq naatsorsuutigineqanngilaq.

8.4.3 Aqqusinertigut assartuussineq

Inatsisit Danmarkimut atuuttut

Danmarkimut tunngatillugu angallannermut inatsit atuuppoq, takuuk inatsimmut nalunaarut nr. 1055, 9. november 2012-imeersoq. Inatsit naapertorlugu Inatsisinik atortitsinnermut ministereqarfiup usinik navianartunik aqqusinikkut assartuussisarneq pillugu nalunaarut nr. 788, 27. juni 2013-meersoq saqqummersippaa.

Usinik navianartunik aqqusinikkut assartuussisarneq pillugu nalunaarutip atuunnerani, ilaatigut usinik navianartunik aqqusinikkut assartuussineq, tamanna pillugu EU-mi usinik navianartunik aqqusinikkut assartuussisarneq pillugu isumaqatigiissummi maleruagassanut (ADR-mut nunani tamalaani isumaqatigiissut) naapertuuttumik pisussaavoq. Peqatigisaanik nalunaarummi usinik navianartunik nunap iluani assartuussisarneq pillugu Europa-Parlament-ip aamma Siunnersuisooqatigiit malitassiaat 2008/68/EF, 24. september 2008-imeersup ilaa piviusunngortinneqarpoq. Oqariaatsimi "usit navianartut" ilaapput atortut akuutissallu arlalipparujussuit, ilanngullugit qinngornernik ulorianartunik akullit.

Nalunaarut malillugu usinik navianartunik aqqusinikkut assartuussinermi, ADR-mut isumaqatigiissummi aamma nalunaarummi maleruagassat malinneqarsimappata, aallaaviatigut akuersissummik peqarnissaq piimasaqaataannngilaq. Nalunaarutip ilaatigut imarai – ADR-mut isumaqatigiissummi maleruagassat tunngavigalugit – assartuussinermi allakkiat, poortuusersuutinik biilinillu il.il. akuersissuteqarnissaq, aquttut ilinniartitaanerat aamma usinik navianartunik assartuussinermik nakkutiginninneq pillugit aalajangersakkat.

Inatsisit Kalaallit Nunaannut atuuttut

Kalaallit Nunaannut tunngatillugu angallannermut inatsit Kalaallit Nunaannut atuuppoq, takuuk inatsimmut nalunaarut nr. 995, 26. oktober 2009-imeersoq kingusinnerusukkt allannguuteqartoq. Suliassaqarfik danskit oqartussaaffiata ataaniippoq.

Kalaallit Nunaannut angallannermut inatsimmi § 43-imi inatsisinik atortitsinnermut ministerimut angallannermut maleruagassanik annertunerusunik aalajangersaanissaq piginnaatitsissutigineqarpoq, tassani ilaallutik atortussanik immikkut kikkut tamarmik isumannaassusaannut navianartorsiorititsisumik assartuussineq pillugu. Piginnaatitsissutaasoq atorneqarsimannngilaq.

Usinik navianartunik aqqusinikkut assartuussisarneq pillugu nalunaarut matuma siuliani taaneqartoq nr. 818, 28. juni 2011-imeersoq Kalaallit Nunaannut atuutinngilaq, pissutigalugu taanna danskit angallannermut inatsisaanni inatsisitigut tunngaveqartumik aalajangersarneqarmat.

8.4.4 Imaatigut assartuussineq

Inatsisit Danmarkimut atuuttut

Uranimik piiaanerup kingunerisaanik imaatigut assartuussinermut immikkut piimasaqaatit arlaqarput, Imarsionermut aqutsisoqarfiup imaani inuit inuunerannut isumannaallisaaneq pillugu Nunani tamalaani isumaqatigiissutip, SOLAS-imi isumaqatigiissutip, malitsigisaanik Kalaallit Nunaanni umiarsualivinni naalagaaffiup nakkutiginninneranut ilaasussaasunik. SOLAS-imut isumaqatigiissummi umiarsuarmik assartuussineq maleruagassiivigineqarpoq aammalu maleruagassanik immikkuullarissunik arlalinnik usinik navianartunik, ilanngullugu urani, umiarsuarmik assartuussinermut atuuttunik imaqarluni.

Kalaallit Nunaanni imaatigut niuerneramik tunngaveqartumik angallannerup annertusiartornerani, tassani ilaalluni qinngornernik ulorianartunik akulinnik umiarsuarmik aallarussinissaq siunertaralugu, aammattaq umiarsuit sumiiffimmu tikittartussat nakkutigineqarnerat sukannernerulersussaavoq. Tamanna ilaatigut umiarsuarnik naleqquttunik atuisarneq pillugu suliffeqarfinnut umiarsuarmik aallarussisarnissamik pilersaaruteqartunut suleriaasissanut piimasaqaateqarnikkut pissaaq, ilaatigullu umiarsuarnik nunanit allaneersunik tikittunik oqartussaasut ornigullutik misissuisarneratigut pissalluni, tassalu umiarsualivimmi naalagaaffiup nakkutiginninneranik taaneqartartoq.

SOLAS-imi isumaqatigiissut danskit inatsisaanni nalunaarut nr. 386, 27. april 2012-imeersoq aqutugalugu atuutsinneqarpoq; Imarsiornermut aqutsisoqarfimmit nalunaarutit B, umiarsuit sananeqarnerat atortuili il.il. pillugit teknikkikkut peqqussut ("The International Convention for the Safety of life at Sea (SOLAS), 1974 as amended" piviusunngortinneqarnera) aammalu danskit kalaallilu umiarsuaannut kiisalu umiarsuarnut nunanit allaneersunut Danmarkimi aamma Kalaallit Nunaanni umiarsuarnut tikittunut atuulluni. Taamaalilluni nalunaarut Kalaallit Nunaannut atorneqarpoq. Aammattaaq Nunani tamalaani Imaani inatsisinut isumaqatigiissuttip killissalersorneqarnerata ataani umiarsuit nunanit allaneersut danskit aamma kalaallit imartaanni aqqusaaarnerminni aamma ilaatinneqarput.

SOLAS-imi oqaasertaliussat nalunaarummut ilanngussatut, immikkoortoq I-miit X-imut, piviusunngortinneqarput. Immikkoortoq VII-mi usinik navianartunik assartuussinermit maleruagassat aalajangersarneqarput, ilanngullugu usit qinngornernik ulorianartunik sunniisnaasut.

Atortussianik qinngornernik ulorianartunik akulinnik pingasunik suussusilinnik imaatigut assartuussinermit maleruagassiineq pillugu takussutissianngorlugu tassaasinnaapput:

- Usit poortorsimasut annikitsumik qinngornernik ulorianartunik sunniisnaasusillit (qullorsinnaangitsut), usinik navianartunik assartuussinermit nunani tamalaani nalunaaqutsiussaq malillugu poortorneqartussat assartorneqartussallu. (International Maritime Dangerous Goods Code - IMDG-Code)
- Usit manngertut poortuusersorneqanngitsut annikitsumik qinngornernik ulorianartunik sunniisnaasusillit (qullorsinnaangitsut) poortorneqaratik usinik navianartunik manngertutut iluseqartunik poortorneqanngitsunik (tassalu toqqaannartumik lastimi usilersuunneqartussat soorlu assersuutigalugu karritut) assartuussinermit nunani tamalaani nalunaaqutsiussaq malillugu assartorneqartussat (International Maritime Solid Bulk Cargoes Code - IMSBC-Code), kiisalu
- Atomip nukinganik ikummatissiat qinngorfigitissimasut, plutonium aamma eqqagassat annertuumik qinngornernik ulorianartunik akoqartut (qullorsinnaasut) poortuusersorsimasut, IMDG-Code-mi aalajangersarneqartutut usinut navianartunut poortuusersorsimasunut maleruagassanut ilassutigalugu, atomip nukinganik ikummatissanik qinngorfigitissimasunik, plutonium-imik aamma eqqagassanik annertuumik qinngornernik ulorianartunik akoqartunik poortuusersorsimasunik umiarsuarni isumannaatsumik assartuussinermit nunani tamalaani nalunaaqutsiussaq malillugu assartorneqartussat (International Code for the Safe Carriage of Packaged Irradiated Nuclear Fuel, Plutonium and High-Level Radioactive Wastes on board Ships - INF-Code).

Inatsisit Kalaallit Nunaannut atuuttut

Imaatigut assartuussineq pillugu danskit inatsisaat Kalaallit Nunaannut atuuppoq.

Imarsiornermut Aqutsisoqarfiup aamma Kalaallit Nunaanni Aatsitassanut oqartussaasup akornanni suleqatigiinnissamut isumaqatigiissut

Aatsitassarsiorfinnut suliassanut atatillugu imaatigut angalanermit aamma imarsiornerup isumannaassusaanut misissuinerminik suliqaarnissaq pillugu Imarsiornermut Aqutsisoqarfiup aamma Aatsitassanut oqartussaasup akornanni suleqatigiinnissamut isumaqatigiissuteqartoqarpoq aammalu taanna tunngavigalugu imaani angalanissamut piumasaqaatinik immikkuullarissunik aalajangersaasoqarpoq.

Immikkoortumut inernililneq

Imaatigut, aqqusinikkut aamma silaannakkut assartuussinermit tunngatillugu aalajangiisnaatitaaffik Kalaallit Nunaannit tiguneqarsimannigilaq. Imaatigut assartuussinermit tunngatillugu imaani inuit inuunerannut isumannaallisaaneq pillugu nunani tamalaani isumaqatigiissummi nunani tamalaani maleruagassat atuupput, tassani usinik navianartunik, ilanngullugu urani, nunani tamalaani assartuussisarneq maleruagassiiffiqineqarluni. Taakkua danskit inatsisaanni atuutsinneqarput aammalu umiarsuarnut Kalaallit Nunaanni umiarsualivinnut tikittunut atuullutik. Imaatigut assartuussinermit tunngatillugu maleruagassat pisariaqartut inissinneqareersimapput, ilanngullugit umiarsualivinni naalagaaffiup nakkutiginninneranut Imarsiornermut aqutsisoqarfimmit isumannaarneqartumut tunngatillugu.

8.5 Avatangiisit

Nunami avatangiisinut aamma Kalaallit Nunaata imartaani imaani avatangiisinut, tassalu killeqarfimmit sømilit pingasut tikillugit aalajangiisinnatitaaffik Kalaallit Nunaannit tiguneqareersimavoq. Suliassa qarfinni taaneqartuni aatsitassarsiorluni ingerlatani avatangiisinut maleruagassiinerit Kalaallit Nunaanni aatsitassanut inatsit naapertorlugu ingerlanneqarput. Kalaallit Nunaata imartaata avataani imaani avatangiisinut tunngasut danskit aalajangiisinnatitaaffianniippoq. Kisiannili Kalaallit Nunaannut imaani avatangiisinut peqqussummi aalajangersarneqarpoq, suliqarnernut Kalaallit Nunaanni aatsitassanik misissueqqaarnissamut, misissuinissamut pīaanissamullu akuersissutini pineqartunut ilaasunut oqartussaasut piginnaatitaanerit suliassaalu, aatsitassanut ikummatissanullu inatsit naapertorlugu Kalaallit Nunaanni aatsitassarsiornermik ingelatanut ataatsimoortumik oqartussaasut sularinninnerup ilaatut Naalakkersuisunit isumagineqassasoq, takuuk erseqqinnerusumik matuma kinguliani immikkoortoq 8.5.1.

Aatsitassanut suliassa qarfirmut avatangiisinut aqutsisoqarfik aatsitassarsiorluni ingerlatanut atatillugu avatangiisinik pinngortitamillu illersuinerimut oqartussaasuvoq aammalu suliassa qarfirmi ingerlatsivimmi ingerlatsineq aatsitassanut ikummatissanullu inatsit maleruagassallu taanna malillugu aalajangersaneqartut tunngavigalugit ingerlanneqarpoq. Ingerlatsivimmi arlaannaannulluunniit attuumassuteqanngitsumik ilisimatusarnikkut siunnersortit atornerqartarput, ilaatigut DCE-mi Aarhus Universitet-ip ataaniittumi (siusinnerusukkut DMU) aamma Pinngortitaleriffimmi, takuuk aatsitassanut ikummatissanullu inatsimmi § 3a aamma namminersorneq pillugu inatsimmi § 9.

Aatsitassanut ikummatissanullu inatsimmi Kalaallit Nunaanni avatangiisit aamma aatsitassarsiorluni ingerlatanut tunngatillugu pinngortitamik ingerlatsivimmi aqutsineq pillugit maleruagassani, annertuumik avatangiisinut pinngortitamillu illersuinissamut maleruagassani nalinginnaasuni tunngaviusut assigi tunngavigineqarput, taamaattoq aatsitassarsiornerimut ingerlatat pineqarnerisa malitsigisaanik avatangiisinut piumasaqaatini allaassutaasut sukannerusullu ilaatillugit, ilanngullugu qularnaveeqqusiisuteqarnissamik pisinnaatitsissummik pigisaqartunut aningaasaqarnikkut piumasaqaateqartoqarsinnaalluni.

Aatsitassanut ikummatissanullu inatsimmi suliqarnermi imaluunniit ingerlatani aatsitassanut ikummatissanullu inatsimmi pineqartunut ilaasuni ajoqusiinernut kinaassusersiunngitsumik akisussaasuuneq pisussaaffiliissutaavoq, takuuk § 92, imm. 1 aamma imm. 4. Aatsitassanut ikummatissanullu inatsimmi kapitali 14-imi avatangiisini ajoqusiinernut atituumik nassuiarneqartumik, taamaalillunilu silap pissusaanut pinngortitamullu mingutsitsinerit ajoqusiinerillu ilaatinneqarlutik, kinaassusersiunngitsumik akisussaasuuneq aamma saliinissamik pisussaaffeqarner pisussaaffiliissutaavoq. Kinaassusersiunngitsumik akisussaasuunerup malitsigisaanik akisussaasuusoq saliinissamut pisussaaffeqarpoq aammalu tamatumunnga suna pissutaanersoq apeqqaatinnagu ajoqusiinernut akisussaasuulluni.

Kalaallit Nunaata nalinginnaasumik avatangiisinut aalajangiisinnatitaaffimmik tiguserani atomip nukinganut suliassa qarfirmi inatsisit immikkuullarissut, danskit aalajangiisinnatitaaffianiiginnartut, ilaatinneqanngillat²⁵.

Pinngoqqaatinik qinngornernik ulorianartunik akulinnik misissuinerimik pīaanermillu maleruagassiineq Kalaallit Nunaanni avatangiisinut inatsimmi nalinginnaasumi imaluunniit Kalaallit Nunaannut avatangiisinut aalajangiisinnatitaaffiup tunniunneqarnera pillugu inatsimmi ilaatitsinnginnerimut aalajangersakkani pineqartunut ilaangilaq. Taanna Kalaallit Nunaanni aatsitassanut inatsisip atuuttup ataaniippoq.

25 Nunani tamalaani isumaqatigiissutinik London-imi isumaqatigiissutitut aamma OSPAR-itut allatullu itturnik atuutsinissamik piviusunngortitsineq Namminersorlutik Oqartussat avatangiisinut inatsisaat aamma imaani avatangiisinut inatsit naapertorlugit pissasoq naatsorsuutigineqarsinnaavoq, takuuk Kalaallit Nunaata nalinginnaasumik avatangiisinut aalajangiisinnatitaaffeqarnera.

8.5.1 Imaani avatangiisinik illersuineq

Inatsisit Danmarkimut atuuttut

Imaani avatangiisinik illersuineq imaani avatangiisinut inatsimmi, inatsimmut nalunaarummi nr. 963, 3. juli 2013-imeersumi kingusinnerusukkut allannguuteqartumi, maleruagasiivigineqarpoq. Imaani avatangiisinut inatsimmi danskit imaani akisussaaffiat aamma imaani aningaasarsiornermut killeqarfik ilaavoq. Inatsit danskit umiarsuaannut tamaginnut atuuppoq, apeqquataanani taakua danskit imartaaniinnersut taamaannginnersorluunniit. Umiarsuarnut nunanit allaneersunut imaani aningaasarsiornermut killeqarfimmiittunut tunngatillugu eqqumaffigineqassaaq, inatsit nunani tamalaani inatsisinut naapertuuppat aatsaat atornerqarsinnaammat.

Imaani avatangiisinut inatsimmi umiarsuit, timmisartut, sinerissap avataani suliffiliat aamma imaani ruujorit aqqusersuutit maleruagasiivigineqarput. Inatsimmi ilaatigut MARPOL-imi isumaqatigiissut (umiarsuarnit mingutsitsinissamik pitsaaliuinissamut isumaqatigiissut) Danmarkimi atuutsinneqalerpoq. Inatsimmut ilanngussaq 2-imi akuutissat kivisitsinermi immap naqqaniittuni annikitsuinnaasussat aammalu katersuunneri pingaaruteqaratik annikitsuinnaasussat arlallit taaneqarput, aammalu ilanngussami imm. 19-imi taaneqarpoq "Eqqagassat qinngornernik ulorianartunik akullit imaluunniit akuutissat qinngornernik ulorianartunik akullit allat."

Umiarsuarni usit navianartut imaluunniit mingutsitsisartut pillugit paasissutissanik nalunaarutiginnittarneq pillugu nalunaarut nr. 1349, 15. december 2011-imeersoq, imaani avatangiisinut inatsit tunngavigalugu aalajangersarneqarpoq. Nalunaarummi allassimavoq, akuutissat INF-mi nalunaaqutersuummi²⁶ (umiarsuarni puussani atomip nukinganik ikummatissanik qinngorfigitissimasunik, plutonium-imik aamma eqqagassanik annertuumik qinngornernik ulorianartunik akullinnik isumannaatsumik assartuussinissamut nunani tamalaani nalunaaqutersuutaasoq) ilaasut nalunaarutigineqassasut.

Usit navianartut pillugit umiarsuarnit nalunaarutiginneriaaseq SOUNDREP aqutigalugu paasissutissanik nalunaarutiginnittarneq pillugu nalunaarut nr. 1355, 20. december 2011-imeersoq, Øresund aqqusaarlugu usinik navianartunik nalunaarutiginninnissamut immikkut maleruagassanik imaqarpoq.

Imaani avatangiisinik illersuinissaq pillugu inatsit naapertorlugu nalunaarutiginnittarneq pillugu nalunaarummi nr. 573, 18. juni 2008-imeersumi, inatsimmut akerliusumik imaarsisarnermik imaluunniit kivisitsisarnermik Søværnets Operative Kommando-mut nalunaarutiginnittarnissaq malittarisassiuunneqarpoq. Tassani qinngornernik ulorianartunik akoqartut ilaatinneqarput. Imaani avatangiisinut inatsit malillugu kommunalbestyrelsi sinerissani isaterinissamut upalungaarsimanermit pilersaarutinik suliaqartussaavoq.

Inatsisit Kalaallit Nunaannut atuuttut

Danskit imaani avatangiisinut inatsisaat kunngip peqqussutaatigut nr. 1035, 22. april 2004-imeersukkut Kalaallit Nunaannut atuutsinneqalerpoq, Kalaallit Nunaanni pissutsit immikkuullarissut pisariaqarfisutit allaassuteqartinneqarluni aammalu Kalaallit Nunaata imartaata avataaniittoq sumiiffik ilaatinneqarluni. Assersuutigalugu imaani avatangiisinut inatsimmi ilanngussaq 2 Kalaallit Nunaannut atuutinnigilaq, kisianni nalinginnaasumik naliliisoqarluni, danskit imaani avatangiisinut inatsisaata aamma Kalaallit Nunaannut peqqussutit assigiinngissutai, pissutsinik toqqaannartumik imaluunniit toqqaanngitsumik qinngornernik ulorianartunik akullinnut attuumassuteqartunik naleqquttumik maleruagassiinissamut periarfissanik killiliinngitsut.

Peqqussummi § 2, imm. 1 malillugu atuuppoq "suliaqarnernut Kalaallit Nunaanni aatsitassanik misissueqqaarnissamut, misissuinissamut piiaanissamullu akuersissummi pineqartunut ilaasunut, ilanngullugit ikummatissiasat, oqatussaasut piginnaatitaaffii aamma suliassat inatsit naapertorlugu isumagineqassapput, tassani pineqaratik Kalaallit Nunaanni aatsitassanut inatsit (aatsitassanut ikummatissanullu inatsit) aamma nunavittamut inatsit naapertorlugit Kalaallit Nunaanni aatsitassarsiorluni ingerlatanut oqartussaasutut suliarinninnerup ataatsimoortup ilaatut Kalaallit Nunaanni naalackersuisut inatsit naapertorlugu maleruagassanik aalajangersaanissamut piginnaatitaaffii". Taamaattoq imm. 2-imi allassimavoq Kalaallit Nunaanni Naalackersuisut tamanna malillugu inatsimmi imaluunniit maleruagassani inatsit naapertorlugu aalajangersarneqarsimasuni aalajangersakkat, tamanna nunani tamalaani isumaqatigiissutinut akerliusimangippat, saneqqussinnaagaat.

Aatsitassanut ikummatissanullu inatsit naapertorlugu (§ 9, imm. 3) piginnaatitaaffiit imaani avatangiisinut danskit inatsisaanni aalajangersagaasut Aatsitassanut oqartussaasup Naalakkersuisut sinnerlugit atuuffigai, takuuk matuma siuliani nassuiaatit. Aningaasartuutit akilernerqarnissaat qulakkeerniarlugu salinissamut pisussaaffinnut il.il. tunngatillugu pisinnaatitsissummik pigisaqartumit annertoorujussuarnik aningaasaqarnikkut qularnaveeqqisiisuteqarnissamik sillimmasiisuteqarnissamillu Naalakkersuisut piumasaqateqartartut, Aatsitassanut oqartussaasup ilisimatitsissutigaa.

Nalunaarut nr. 573, 18. juni 2008-imeersoq Kalaallit Nunaannut atuutinngilaq, pissutigalugu taanna Kalaallit Nunaannut atuutsinneqalersimannginnami, takuuk nalunaarummi § 16, imm. 3. peqatigisaanik § 16, imm. 3-imi allassimavoq "imaani avatangiisinik illersuinissaq pillugu inatsit naapertorlugu nalunaaruteqartarnissaq pillugu nalunaarutip Kalaallit Nunaannut atuutsinneqalernissaa pillugu nalunaarut nr. 29, 9. januar 1999-imeersoq", nalunaarummi nr. 771, 24. oktober 1998-imeersumik Kalaallit Nunaannut atuutilersitsisoq, nalunaarutip nr. 573, 18. juni 2008-imeersup Kalaallit Nunaannut avatangiisinut ministerimit atuutsinneqalernissaata tungaanut, atuutiinnassasoq.

Taamaalluni imaani avatangiisinik illersuinissaq pillugu inatsit naapertorlugu nalunaaruteqartarnissaq pillugu nalunaarut nr. 771, 24. oktober 1998-imeersoq suli Kalaallit Nunaannut atuuppoq. Nalunaarummi Kalaallit Nunaata aalisarnermut akisussaaffeqarfia – Kalaallit Nunaata imaani akisussaaffeqarfiata avataani – umiarsuup naalagaanit imaluunniit imaani suliffeqarfimmi pisortamit nalunaarutiginninneq Kalaallit Nunaanni Rigsombudsmandimut ingerlanneqassasoq malittarisassiunneqarpoq. Nalunaarutiginninneq ilaatigut imaarsinermi imaluunniit imaarsinissamik navianartorsiormi imaluunniit akuutissanik ajoqusiisartunik kuutsisoornermi pissaq, ilanngullugit akuutissat usinik navianartunik assartuussinermut nunani tamalaani nalunaaqtsiussami IMO-mit saqqummersinneqartumi imaani mingutsitsisartutut paasineqartut.

Umiarsuarni usit navianartut imaluunniit mingutsitsisartut pillugit paasissutissanik nalunaarutiginnittarneq pillugu nalunaarut nr. 1349, 15. december 2011-imeersoq Kalaallit Nunaannut atuutinngilaq, kisianni taamaakkaluartoq assersuutigalugu Kalaallit Nunaannit Danmarkimut uranimik umiarsuarmik assartuussisoqassagalarpata pingaaruteqarluni, pissutigalugu taamaattoqarpat Safe Sea Net-imik taaneqartartoq aqqutigalugu nalunaarutiginnittoqartussaammat. Nunat allat EU-mi ilaasortaasut assigusunik maleruagassaqarput, taamaattumik taamatuttaaq assersuutigalugu Kalaallit Nunaanniit Frankrig-imut uranimik umiarsuarmik angallassinermi nalunaarutiginninneq pisussaalluni.

Kalaallit Nunaata imaani akisussaaffeqarfianut (3 sœmil-it iluanni) imaani avatangiisil illersorneqarnissaat pillugu Inatsisartut peqqussutaat nr. 4, 3. november 1994-imeersoq kingusinnerusukkut allannguuteqartinneqartoq atuuppoq.

Peqqussummi § 6 naapertorlugu, imaani avatangiisinut peqqussummi aalajangersakkamut naapertuuttumik atuuppoq "Kalaallit Nunaata imartaani avatangiisinik illersuinissaq siunertaralugu malittarisassanik aalajangersaaneq kiisalu pisuussutinik uumaatsunik misissueqqaarnernut, ujarlernernut atuinernullu atatillugu avatangiisinut pingaaruteqartumik aqqiisarnerit nakkutilliinerlu, matumani aatsitassat ilanngullugit, peqqussummi matumani ilaatinneqanngillat, ingerlatanilli taamaattunik ingerlatsinissamut pisinnaatsisinermut akuersissuteqarnermulluunniit atatillugu inatsisit manna tikillugu atorneqartut tunngavigalugit pisassalluni, kiisalu suliassat taakku oqartussanit ataatsimut suliarineqarnerannut ilaatillugu pisassalluni".

Inatsisartut peqqussutaat naapertorlugu nalunaarutinik aalajangersaasoqanngilaq.

8.5.2 Akuutissanut uumaatsunut inatsit

Inatsisit Danmarkimut atuuttut

Danskit akuutissanut uumaatsunut inatsisaanni siunertaavoq akuutissanik akuukkanillu sananermut, uninngatitsinermut, atuinermut suujunnaarsitsinermullu atatillugu peqqinnissamut navianartoqarnissaata, pisariaqanngitsumik avatangiisini sunniinissap aamma avatangiisini ajoqusiinissap pitsaaliortinneqarnissaa, takuuk inatsimmi § 1. Taamatuttaaq tunngavigineqartariaqarpoq akuutissat qinngornernik ulorianartunik akullit akuutissanut uumaatsunut inatsimmi pineqartuusut, takuuk inatsimmi § 3.

Akuutissanut uumaatsunut inatsimmi immikkut akuutissat aamma tunisassiat uumaatsut maleruagassiuffigineqarput, aammalu siunertaasumi allassimasutut akuutissat uumaatsut tunisassiallu kaaviaarfinni ingerlaarfiini: akuutissat tunisassiallu taakkua sananeqarnerannit, suliffeqarfanni angerlarsimaffinnilu uninngasuutigineqarnerannut atorneqarnerannullu, inaarutaasumik eqqagassatut suujunnaarsinneqarnerannut, immikkoortuni tamaginni peqqinnissamut navianartoqarnissaata aamma avatangiisinik ajoqusiinissap pitsaaliortinneqarnissaa pingaartinneqarpoq.

Qinngornernik ulorianartunik akulinnik atuineq il.il. pillugit inatsit 1953-imeersaq akuutissanut uumaatsunut inatsimmisuullu atuuffissaqartinneqarpoq. Inatsimmi tassani § 1-imi sananermi, eqqussinermi imaluunniit pigisaqarnermi sioqqutsisumik akuersissummik peqarnissaq piumasaaqatigineqarpoq, aammalu inatsimmi tassani § 2-imi allassimavoq: "*qinngornernik ulorianartunik akulinnik eqqussinermut, sananermut, atuinermut, uninngasuuteqarnermut, assartuussinermut aamma suujunnaarsitsinermut atatillugu isumannaallisaanermut iliussassanut pisariaqartunut tunngatillugu aalajangersakkanik suliaqarnissamut nunami namminermi aamma ineqarnermut ministeri piginnaatinneqarpoq*".

Inatsisinik atuinissamut tunngavisoq lex specialis aallaavigalugu, tassalu inatsit pisumut aalajangersimasumut tunngassuteqartoq, suliassaqarfimmuut ataatsimut tunngatillugu inatsimmit nalinginnaasumit salliussusaasoq, Avatangiisinut ministereqarfiup paasinninnera malillugu, qinngornernik ulorianartunik akulinnik atuineq il.il. pillugit inatsit (qinngornernut ulorianartunut inatsit) tassunga atasunik nalunaarutunik ilaqartoq inatsisinit allanit salliussaaq, tassani aamma ilaalluni akuutissanut uumaatsunut inatsit. Qinngornernut ulorianartunut inatsisip aamma akuutissanut uumaatsunut inatsisip akornanni assigiittoqarneranut, taamaattumillu akuutissanut uumaatsunut inatsit nalinginnaasumik saneqqunneqartussaasoq assersuutissanik nassaarniarneq ajornakusoorpoq.

Akuutissanut uumaatsunut inatsimmi § 7 malillugu atuuppoq, aalajangersakkat inatsisit allat malillugit akuutissanut akuukkanullu aamma nioqqutissanut akuutissanik imaluunniit akuukkanik akoqartunut imaluunniit pitaasartunut atuuttut, akuutissanut uumaatsunut inatsimmut taarsiullugit atorneqassasut. Tamanna isumaqarpoq akuutissamut, tunisassiamut imaluunniit nioqqutissamut aalajangersimasumut inatsisini allani peqqinnissamut navianartoqarnissaata imaluunniit akuutissanik uumaatsunik peqquteqartumik avatangiisinut ajoqusiisoqarnissaata nalinginnaasumik pitsaaliorneqarnissaa siunertaralugu maleruagassiinissamik pisariaqartitsineq isummerfigineqarsimasooq oqartoqarsinnaasimangippat, akuutissanut uumaatsunut inatsit malillugu maleruagassat nalinginnaasut atorneqassasut.

Inatsisit Kalaallit Nunaannut atuuttut

Kalaallit Nunaanni suliassaqarfik ilaatigut uuliakunik akuutissanillu eqqagassat pillugit Namminersornerullutik Oqartussat nalunaarutaat nr. 29, 17. september 1993-imeersumi, kiisalu suliffeqarfiit mingutsitsivallaartut il.il. avatangiisinut tunngatillugu akuersissuteqarfineqartarnerat pillugu Namminersornerullutik Oqartussat nalunaarutaat nr. 11, 20. august 2004-imeersumi²⁷ maleruagassiivigineqarpoq.

Qinngornernik ulorianartunut akulinnut tunngatillugu aatsitassarsiornermi ingerlatat aatsitassanut ikummatissanullu inatsimmi maleruagassiivigineqarput. Peqqinnissamut navianartoqarnissaata, pisariaqanngitsumik avatangiisinut sunniinissamut aamma avatangiisinik ajoqusiinissamut pitsaaliuinissaq siunertaralugu, ingerlatanut aatsitassanut ikummatissanullu inatsit malillugu akuersissummi tunniuneqarsimasumi pineqartunut ilaasunut aalajangersakkanik aamma atugassarititaasussanik aalajangersaasoqarsinnaavoq. Taamaalluni qinngornernik ulorianartunik akulinnik eqqussinermut, sananermut, atuinermut, uninngasuuteqarnermut, assartuussinermut suujunnaarsitsinermullu il.il. atatillugu immikkut killilersuisunik isumannaallisaanermut iliussissanut tunngatillugu, aatsitassanut ikummatissanullu inatsit malillugu aalajangiisoqarsinnaavoq. Tamanna pillugu aalajangersakkat atugassarititaasussallu akuersissutini aamma ingerlatanik akuersissuteqarnermi aatsitassanut ikummatissanullu inatsit malillugu tunniunneqartuni aalajangersaasoqarsinnaavoq.

27 Nalunaarutit avatangiisit innarlitsaaliornissaannik Inatsisartut peqqussutaanni nr. 12, 22. december 1988-imeersumi Inatsisartut inatsisaanni nr. 7, 13. maj 1993-imeersukkut allannguuteqartinneqartumi inatsisitigut tunngaveqarput.

8.5.3 Imeqarfinnut avatangiisit pitsaassusissaannut piumasaqaatit aamma kuunnut, tatsinut imaluunniit imaanut akuutissanik mingutsitsisartunik kuutsitsinermut piumasaqaatit.

Inatsisit Danmarkimut atuuttut

Imeqarfinnut avatangiisini pitsaassusissanut piumasaqaatit aamma kuunnut, tatsinut imaluunniit imaanut akuutissanik mingutsitsisartunik kuutsitsinissamut piumasaqaatit nalunaarummi nr. 1022 af 25/08/2010-imeersumi maleruagassiivigineqarput aammalu avatangiisinik illersuinissamut inatsit malillugu aalajangersaavigineqarlutik. Nalunaarummi kuunnut, tatsinut imaluunniit imaanut akuutissanik mingutsitsisartunik kuutsitsinissamut akuersissuteqartarnermut aamma pissutsinik toqqaannartumik imaluunniit toqqaannangitsumik kuunnut, tatsinut imaluunniit imaanut akuutissanik mingutsitsisartunik akuliutsitsinermik malitseqartunut akuersissuteqartarnermut maleruagassat aalajangersarneqarput.

Aammattaq nalunaarummi imeqarfinnut avatangiisit pitsaassusissaannut piumasaqaatit aamma kuunnut, tatsinut imaluunniit imaanut akuutissanik mingutsitsisartunik²⁸ kuutsitsinissamut piumasaqaatit aalajangersarneqarput.

Avatangiisinut oqartussaasut akuersissutini aamma akuersissuteqarnerni atugassarititaasussanik aalajangersaanermi, imeqarfinnut avatangiisit pitsaassusissaannut piumasaqaatit malinneqarnissaat qulakkiissavaat.

Inatsisit Kalaallit Nunaannut atuuttut

Imeqarfiit qanitaanni aatsitassarsiorluni ingerlatanut atatillugu piumasaqaatit immikkut killilersuiffiusut suut piumasaqaatigineqassanersut Kalaallit Nunaanni aatsitassanut oqartussat aalajangertussaavaat. Ingerlatani akuersissummi aatsitassanut ikummatissanullu inatsit malillugu tunniunneqartumi pineqartunut ilaasuni, akuutissanik imermi tarajulimmi aamma tarajoqanngitsumi mingutsitsinnaasunik, ilanngullugit qinngornernik ulorianartunik akullit, kuutsitsinissamik pitsaaliunermut piffissami pineqartumi teknikki suleriaaserlu pissarsiarineqarsinnaasut pitsaanerpaat atorineqassasut, akuersissutini aamma akuersissuteqarnerni atugassarititaasussanik aalajangersaanermi qulakkeerneqassaaq.

Annertuumik Kalaallit Nunaanni pinngortitamik avatangiisinillu allanngutsaaliuinissamut aalajangersakkat malinneqarput, ilaatigut avatangiisinik allanngutsaaliuinissamut Inatsisartut inatsisaat nr. 9, 22. november 2011-imeersoq tassunga atasunik nalunaarutitaqartoq. Inatsimmi akuutissanik imermi tarajulimmi aamma tarajoqanngitsumi mingutsitsinnaasunik kuutsitsineq maleruagassiivigineqarpoq. Aallaaviatigut akuutissanik mingutsitsisartunik kuutsitsisoqaqqusaanngilaq. Taamaattoorli Naalakkersuisut kuutsitsinissamut akuersissummik tunniussinnaapput aammalu tamatumunnga atugassarititaasussanik aalajangersaasinnaallutik. Avatangiisinut inatsimmi akuutissanut qinngornernik ulorianartunik akulinnut tunngatillugu avatangiisit pitsaassusissaannut piumasaqaatinik immikkuullarissunik aalajangersaasoqanngilaq, pissutigalugu atomip nukinganut suliaasaqarfik 1988-imi avatangiisinut suliaasaqarfiup tiguneqarnerani ilaatinneqanngimmat.

Inatsisartut inatsisaanni nr. 9/2011-imi § 4 malillugu atuuppoq, "Aatsitassat pillugit ingerlatallu tamatumunnga pingaarutillit pillugit Inatsisartut inatsisaanut suliat ilaatinneqartut pillugit maleruagassanik aalajangersaasarnert Inatsisartut inatsisaannut ilaatinneqanngillat".

8.5.4 Erngup pitsaassusissaa aamma imermik pilersuiffinnik nakkutilliineq

Inatsisit Danmarkimut atuuttut

Erngup imigassap pitsaassusissaa aamma imermik pilersuinermit imeqarfinnik nakkutilliineq pillugit nalunaarummi (nalunaarut nr. 1024, 31. oktober 2011-imeersoq Imermik pilersuinermit inatsit naapertorlugu aalajangersaaviusoq)

²⁸ Akuutissani mingutsitsisartuni ilaatigut ilaapput akuutissat aamma nakorsaasiassat imaluunniit taakkuninnga arrortitsinissamut tunisassiat, kræfteqalissutaasinnaasutut imaluunniit sananeqaatinik allanngortitsisumik sunniisinnassuseqartutut (sunniisinnaanerit sananeqaatinik allannguisartut) imaluunniit steroidogene-nik, thyroide-nik imaluunniit pilersitsiortoqqinnernik imaluunniit allanik endokrine-nut (qinerseqarfiit hormoninik atuineri timip ilaani allanut oqariartuutunik nassiussisartut) atuuffinnut imaluunniit erngup avatangiisai aqutugalugit sunniisinnassuseqartutut paasineqarsimasut, takuuk nalunaarummi § 3, imm. 2, aamma ilanngussa 1, immikkoortoq A, nr. 4. Akuutissat qinngornernik ulorianartunik akullit ilai taassuma ataaniipput.

”tritium”-imut aamma ”tamakkiisumik ersarissumik annertussusissat”-nut, tassaasunut imermi imigassami qinngornernik ulorianartunik uuttortaanerit, piumasaqaatit aalajangersarneqarput. Taamaattoq uuttuutitut taakkununga nalinginnaasumik uuttortaaqartanngilaq, pissutigalugu 2006-imi imermi imigassami qinngornernik ulorianartunik peqarnerisq misissuisoqarmat (Radioactive isotopes in Danish drinking water, MST arbejdsrapport nr. 11 2006), tassani paasineqarmat qinngornerit ulorianartut annertussusaat ima annikitsigisoq, allaat Danmarkimi imermi imigassami uuttuutissanut taaneqartunut misissuinissat naleqqunnatik.

Inatsisit Kalaallit Nunaannut atuuttut

Erngup imigassap pitsaassusia aamma imermik pilersuiivit nakkutigineqarnerat pillugu Kalaallit Nunaanni Namminersornerullutik Oqartussat nalunaarutaat nr. 7, 17. marts 2008-imeersumi²⁹ ”tritium”-imut aamma ”tamakkiisumik ersarissumik annertussusissat”-nut, tassaasunut imermi imigassami qinngornernik ulorianartunik peqarneranut uuttortaanerit, piumasaqaatit aalajangersagaapput. Pingaarnertut maleruagassatut mingutsitsinissamik aarlerinaateqarnerani aatsaat uuttuutit taakkua misissuiffigeqqissaarneqartarput. Taamaattoq minnerpaamik ukiut 8.-10-iikkaarlugit, uuttuutitut taakkununga misissoqqissaarneqartussamik misissugassamik tigusisoqartartussaavoq. Imeqarfiit nalinginnaasut illoqarfinnut nunaqarfinnullu pilersuisuusut kiisalu suliffeqarfiit nerisassalerinermik suliaqartut kisimik maleruagassani taakkunani pineqartunut ilaapput. Imeqarfimmik imermik imigassamik aatsitassarsiorfimmut tassunga atasumik ineqarfeqartumut pilersuisussamik akuersissuteqarnermi, erngup imigassap pitsaassusaanik qulakkeerinnissamat maleruagassat nalinginnaasut malinneqarnissaat pillugu piumasaqaateqartoqarsinnaassaaq.

Immikkoortumut inernilineq

Kalaallit Nunaata nunami aamma imaani 3 sœmilinut killeqarfik tikillugu avatangiisinut suliaasaqarfik tigoreepaa aammalu danskit inatsisai sumiiffinnut taakkununga atuutinnigillat. Imaani avatangiisit 3 sœmilimut killeqarfiup avataaniittut danskit aalajangiisinnatitaaffianniipput. Taamaattoq danskit imaani avatangiisinut inatsisaanni aalajangersakkat tunngavigalugit, suliaqarnerit Kalaallit Nunaanni aatsitassamik misissuueqqaarnissamat, misissuinissamat piiaanissamullu akuersissutini pineqartunut ilaasunut oqartussaasut piginnaatitaaffii suliaasaalu, aatsitassanut ikummatissanullu inatsit naapertorlugu ataatsimoortumik oqartussaasut suliarinninnerannut ilaatillugu Naalakkersuisunit isumagineqarput. Uranimik piiaanerup avatangiisinut peqqinnissakkullu sunniuteqarsinnaanera eqqarsaatigalugu isumaliutersuutigineqartariaqarpoq, Kalaallit Nunaanni maleruagassiinikkut imaluunniit inatsisitigut suliniutinik annertunerusunik pisariaqartitsisoqarsinnaanersoq.

Pinngoqqaatinik qinngornernik ulorianartunik akulinnik misissuinerimik piiaanermillu maleruagassiineq Kalaallit Nunaanni avatangiisinut inatsimmi nalinginnaasumik atuuttumi pineqartunut ilaanngilaq, pissutigalugu taanna Kalaallit Nunaanni aatsitassanut inatsimmi atuuttumi inissisimammat.

Suliaasaqarfinni Namminersorlulik Oqartussat aalajangiisinnatitaaffianniittuni pinngoqqaatinik qinngornernik ulorianartunik akulinnik piiaanermut atatillugu avatangiisinik illersuinerimut tunngatillugu immikkut maleruagassat aamma maleruagassiinerimik suliniuteqarnek, Kalaallit Nunaanni aatsitassanut ikummatissanullu inatsit tunngavigalugu suliarineqassaaq maleruagassinneqassallunilu. Aatsitassanut ikummatissanullu inatsit inatsisaavoq immersugassaq, taannalu malillugu akuersissutini aamma akuersissuteqarnermi aatsitassarsiorluni ingerlatanik pinngoqqaatinik qinngornernik ulorianartunik akulinnik ilaatitsiviusunik suliaqarnek pillugu nunani tamalaani suleriaatsit pitsaanerpaat malillugit aalajangersakkanik erseqqinnerusunik aalajangersaasoqarsinnaavoq. Taamaattoq atugassarititaasussamik taamaattunik aalajangersaaneq Danmarkip aamma Kalaallit Nunaata akornanni aalajangiisinnatitaaffiup agguataarsimaneranut naapertuutissaaq, taanna malillugu assersuutigalugu naammattumik oqartussaasut periaasiannik pilersitsinerimigut naalagaaffiup inuiaqatigiinni pisinnaatitaaffiit pisussaaffiillu naammassineqarsimanissaat qulakkeertussaallugu.

²⁹ Nalunaarut avatangiisinik allanngutsaaliuinerimut Inatsisartut peqqussutaat nr. 12, 22. december 1988-imeersumi kingusinnerusukkut Inatsisartut peqqussutaatigut nr. 8 af 15. november 2007-imeersukkut allannguuteqartinneqartumi aamma inuussutissamik nersutillu nappaataannik inunnut tunillaassorsinnaasunik nakkutilliineq pillugu Inatsisartut peqqussutaat nr. 17, 28. oktober 1993-imeersumi, kingusinnerusukkut Inatsisartut peqqussutaat nr. 9, 31. maj 2001-imeersukkut allannguuteqartinneqartumi § 3 a-imi, § 4 a-imi, § 6-imi, § 9 a-imi, § 11 a-imi, § 15, imm. 2-mi inatsisitigut tunngaveqartinneqarpoq

8.6 Eqikkaaneq

Suliassaqarfinni siaruartitsinnginnissaq aamma avammut annissuineramik nakkutiginninneq, safeguards, isumannaallisaaneq (qinngornernut illersuineranut (peqqinnissaq aamma nalinginnaasumik sulineranut avatangiisinut), atomip nukinganut sillimaniarnermut, aamma atomip nukinganut upalungaarsimaneranut agguarlugu), kiisalu assartuussineq aamma avatangiisit, Danmarkimut tunngatillugu EU-mut inatsisit toqqaannartumik Danmarkimut atuunneranni imaluunniit nunani tamalaani aamma nunami namminermit danskit inatsisaattut iluseqartunik annertooujussuarmik inatsiseqarpoq maleruagassiisoqarlunilu. Inatsisit taakkua annikitsuinnarmik aamma Kalaallit Nunaannut atuupput, ilaatigut EU-mi inatsisit Kalaallit Nunaannut atuutinninnerisa malitsigisaanik, ilaatigullu suliassaqarfiit arlallit Kalaallit Nunaannit akisussaaffigineqalersimammata. Kalaallit Nunaannut tunngatillugu inatsit qitiulluinnartoq tassaavoq aatsitassanut ikummatissanullu inatsit, suliassaqarfinnut ataasiakkaanut sukumiisuunngitsumik maleruagassiiviusoq. Annikitsuinnarmik immikkut Kalaallit Nunaanni inatsisinik attuumassuteqartunik peqarpoq.

Siaruartitsinnginnissamat aamma avammut annissuineramik nakkutiginninnermut tunngatillugu Danmarkimi allaffissornikkut periaatsimik annertooujussuarmik EU-mi aamma Danmarkimi maleruagassiinermit tunngaveqartumik pilersitsisoqarsimavoq. Kalaallit Nunaat suliassaqarfimmi EU-mi aamma Danmarkimi maleruagassiinermit pineqartunut ilaangilaq, kisiannili suliassaqarfimmi nunani tamalaani pisussaaffinni Kalaallit Nunaannut atuuttuni pineqartunut ilaalluni. Taamaattumik Kalaallit Nunaannut tunngatillugu nunani tamalaani pisussaaffiit qanoq atuutsinneqalissanersut isumaliutersuutiginnissaa pisariaqartinneqarpoq. IAEA-mi safeguards-inut periaatsimut tunngatillugu taamatuttaaq atuuppoq, maannakkorpiaq Kalaallit Nunaannut allaffissornikkut periaatsimik soqanngitsaq. Taamaattumik tamanna qanoq iliorluni pilersinneqarsinnaanersoq isumaliutersuutiginnissaa pisariaqartinneqarpoq.

Suliassaqarfimmut *qinngornernut illersuineq* (peqqinnissaq) maannakkorpiaq Kalaallit Nunaanni qinngornernut illersuineranut inatsimmik immikkut soqanngilaq imaluunniit tamatuminnga iliuseqarfiginninnissamat allaffissornikkut periaatsimik soqarani. *Atomip nukinganut sillimaniarneraq* aatsitassarsiorfimmik ingerlatsineranut ingerlatanullu tassunga atasunut tunngatillugu isumaqatigiissutisatut siunnersuutaasoq naapertorlugu kalaallit aalajangiisinnaatitaaffeqarfigissavaat, takuuk immikkoortoq 8.3.2, taamaattumillu suliassaqarfik aatsitassanut ikummatissanullu inatsit aqutugalugu maleruagassiivigineqarsinnaassaaq. *Upalungaarsimanermit* tunngatillugu atomip nukinganut upalungaarsimaneq naalagaaffiup susassaqarfigaa. Upalungaarsimanermit suliassat allat Kalaallit Nunaanni suliassaqarfinnut oqartussaasuniippat tamatumalu saniatigut upalungaarsimanerup ilai attuumassuteqartut aalajangersimasut, pisinnaatitsisummik pigisaqartup kalaallit oqartussaasui attuumassuteqartut suleqatigalugit upalungaarsimanermit pilersaarutini ilanngutissagai takorlorneqarsinnaavoq.

Assartuussinermit suliassaqarfimmut tunngatillugu aalajangiisinnaatitaaffik Kalaallit Nunaannit tiguneqarsimangilaq. Maleruagassiineq pisariaqartoq inississimasutut isigineqarpoq, ilanngullugu umiarsualivinni naalagaaffiup nakkutiginninneranut tunngatillugu.

Avatangiisinut suliassaqarfimmut tunngatillugu nunami aamma Kalaallit Nunaata imartaani, tassalu killeqarfimmit 3 sœmillit tikillugit, imaani avatangiisinut suliassaqarfimmi aalajangiisinnaatitaaffik Kalaallit Nunaata akisussaaffigilersimavaa. Suliassaqarfinni taaneqartuni aatsitassarsiorluni ingerlatanik avatangiisinut maleruagassiineq Kalaallit Nunaanni aatsitassanut inatsit naapertorlugu ingerlanneqarpoq. Kalaallit Nunaata imartaata avataani imaani avatangiisinut suliassaqarfik danskit aalajangiisinnaatitaaffianiippoq. Kisiannili Kalaallit Nunaannut imaani avatangiisinut peqqussummi aalajangersarneqarpoq, suliaqarnermut Kalaallit Nunaanni aatsitassanik misissueqqaarnissamat, misissuinnissamat piiaanissamullu akuersissutini pineqartunut ilaasuni oqartussaasut piginnaatitaaffii suliassaalu, aatsitassanut ikummatissanullu inatsit naapertorlugu Kalaallit Nunaanni aatsitassarsiorluni ingerlatanut oqartussaasutut suliarinninnermut ataatsimoortumut ilaatillugit Naalackersuisunit isumagineqassasoq.

Kapitali 9

Oqartussaasut suliassaat aamma isumalluutinut tunngatillugu ilimanaatasut

Danskit imaluunniit kalaallit oqartussaasui arlaannaalluunniit uranimik piiaanermik avammullu annissuineramik misilittagaqanngillat, suliassat suut taamaalillunilu isumalluutissat atornerqartussat qanoq ittut Kalaallit Nunaanni uranimik piiaanermut avammullu annissuinermit malittaasinnaanersut pillugu aalajangersimasumik naliliinissamut tunngavissatut atornerqarsinnaasumik soqanngilaq. Taamaattumik missiliuinerit tamarmik annertuumik nalorninartortaartussaapput. *Uranimik peqarfik naalagaaffeqatigiinnerup iluani sumiluunniit inissisimasooq, aamma Danmarkimiusinnaasooq, takorluuineq aallaavigalugu qanoq naleqqutsiginersooq, oqartussaasut suliassaannik aamma isumalluutinik atuisariaqarnermut tunngatillugu naliliinermit aallaaviuvoq.* Tamaaliortoqarpoq danskit aamma kalaallit oqartussaasuisa akornanni suliassanik agguataarinnineq qanoq ikkaluarpalluunniit suliassat aamma isumalluutinik atuiueq aallaaviatigut assigiittussaanerannik takorluuineq aallaavigalugu, oqartussaasut suliassaannut isumalluutinillu atuinissamut tamarmiusumut tunngatillugu danskit oqartussaasuisa attuumassuteqartut pitsaanerpaamik naliliinerat pissarsiariniarlugu.

Suliassat aamma isumalluutinik atuinissaq danskit oqartussaasuisa naliliinerattut annertutigittillugu toqqaannartumik Kalaallit Nunaannut tunngatillugu nuunneqarsinnaasasooq qularnarluinnarpoq. Suliassaqarfinni aalajangiisinnatitaaffiup Danmarkimiiffiini, Danmarkip aamma Kalaallit Nunaata akornanni aalajangersimasumik isumaqatigiissuteqartoqarsinnaasimanngippat, suliassat isumalluutinillu atuinissaq aamma tassaniittussaavoq. Suliassaqarfinni Kalaallit Nunaata aalajangiisinnatitaaffimmik tigusivigereersimasaanni suliassat aamma isumalluutinik atuinissaq, dankit oqartussaasuinut immikkut isumaqatigiissusiortoqarsimanngippat, taamatutaaq Kalaallit Nunaanniittussaavoq.

9.1 Nunani allani misilittakkat

Uranimik piiaanermi avammullu annissuinermit maleruagassiinermit, allaffissornikkut aqutsinermit aamma nakkutiginninnermut tunngatillugu, oqartussaasut suliassaannut aningaasartuutaannullu nunat allat misilittagaat toqqaannartumik nuunneqarsinnaanngillat. Safeguard-imi pisussaaffiviusut State System of Accounting and Control-itut qitiusumik inissisimanerup isumagineqarnissaanut atasut isumalluutissatigut ajornartorsiutitai kisiisa isigissagaanni, aammalu nunat tunngaviusumik atortorissaarutinik peqartut isigissagaanni, IAEA-p tungaaniit missiliorneqarpoq, safeguard-imi pisussaaffinnik isumaginninnissamut allaffissornikkut sulisussat nalinginnaasut inuit 1-3-iussasut. Safeguard-imi pisussaaffiviusunut aningaasartuutit saniatigut avammut annissuinermit nakkutiginneriaatsimut kiisalu isumannaallisaanermit, isumannaarinissamut, avatangiisinut aamma qinngornernut illersuinermit apeqqutinut tunngatillugu allaffissornikkut nakkutiginninnermit maleruagassiinerimullu aningaasartuuteqartoqartussaasaaq. Tamatumunnga aningaasartuutit ataatsimut isigalugu missiliorneqarsinnaanngillat, kisianni ilaatigut tunisassiorfiup sumiiffia, atortorissaarutissatut naatsorsuutigineqartut, inatsisitigut piumasaaqatit aalajangersimasut aamma attaveqaatinik allaffissornermilu periaatsinik pioreersunik atuinissamut periarfissat pillugit paasissutissat immikkullarissorujussuit arlallit tunngavigalugit tamatumunnga IAEA-mit erseqqinnerusumik naliliinermit pissarsinissaq periarfissaavoq.

Nunat Australien-itut ittut minnerunngitsumillu Canada, tassunga atatillugu nunat taakkua annertooujussuarmik pīaaneermik avammullu annissuineermik ingerlatsiviunerat, nunat atortorissaarnerujussuat qaffasissorujussuarnik safeguard-imi piumasaqaateqarfusut, ataatsimut isigalugu pitsaassusissat malinneqartut qaffasissorujussuunerat aammalu naalagaaffeqatigiinneranni aqqissuussaanerat pissutigalugit, annertooujussuarmik tunuarsimaarnertaqaannartumik, nunanut allanut uuttuutitut atorineqarsinnaapput.

Australien-imut pingaarnerpaatigut missiliuinerut taaneqarsinnaavoq, naalagaaffimmi sulisoqarnikkut isumalluutaasut makkununga taaneqarmata: Assartuussineq: inuit 1-3, avatangiisit: inuit 1-3 aamma suleqatigiit marluk akornanni isumaqatigiissutinuinnaq isumaqatiginninniarnernut: inuit 2-3. Tassunga ilanngutissapput avammut annissuineermik nakkutiginninnermut tunngatillugu inuit arlallit. Suleqatigiit marluk akornanni isumaqatigiissutit Australien Safeguards and Non-Proliferation Office-mit Australiami nunanut allanut ministereqarfiup ataaniittumit isumaqatiginninniutigineqartarput, aammalu missiliorneqarpoq isumaqatigiissutit ataasiakkaat tamarmik isumaqatiginninniutigineqarnerat ukiunik 1-2-nik sivissussuseqartarpoq.

Canada-mut tunngatillugu aningaasartuutit pīaaneermut aamma Canadami uraninut reaktorini uranimik suliarinninnermut tunngasut immikkoortinnissaat ajornarpoq, taamaattumillu kisitsisit annertooujussuusut nuunneqarsinnaanatik.

9.2 Kalaallit aamma danskit oqartussaasuisa akornanni suleqatigiinneq

Kalaallit Nunaanni namminersornermut aqqissuussami pingaaruteqartoq tassaavoq, Namminersorlutik Oqartussat aatsitassanut suliassaqarfimmi oqartussaasut sulinnissamik isumaginninnissamut danskit ilisimatusarnermut sullissiviinit siunnersorneqartarnerup ikiorneqartarnerullu ingerlaannarnissaata qulakkeernissaa. Taamaallilluni namminersoneq pillugu inatsimmi § 9-mi aalajangersarneqarpoq, Kalaallit Nunaanni Namminersorlutik Oqartussat aatsitassanut suliassaqarfimmi tiguseranni danskit naalakkersuisuisa qulakkiissagaat, Namminersorlutik Oqartussat aatsitassanut suliassaqarfimmi atugassaannik akiliuteqarnikkut siunnersuineermik allatullu suliassanik isumaginninnermik sullissisoqassasoq. Inatsimmi tunngavissaritinneqarpoq danskit naalakkersuisui aamma Namminersorlutik Oqartussat tamanna pillugu isumaqatigiissuteqassasut, aammalu isumaqatigiissummik (-tinik) taamaattumik (-nik) isumaqatigiissuteqartoqareernerani danskit naalakkersuisui akeqanngitsumik ilisimatusarnermik Kalaallit Nunaanni aatsitassarsiorluni misissuinermit immikkut attuumassuteqartumik Naalakkersuisunut atugassiissasut.

Kalaallit Nunaanni Namminersoneq pillugu inatsimmut nassuiaatini nalinginnaasuni (immikkoortoq 5.3.6) aatsitassanut suliassaqarfimmi kalaallit aamma danskit oqartussaasuisa akornanni suleqatigiinnermut tunngatillugu imatut allassimavoq:

”Namminersorlutik Oqartussat inatsisissatut siunnersuummi matumani aalajangersakkat malillugit aatsitassanut suliassaqarfimmi tiguserinnissaa tungaanut, aatsitassanut suliassaqarfik namminersornerumut inatsimmi, aatsitassanut ikummatissanullu inatsimmi kiisalu isumaqatigiissutini inatsit manna tunngavigalugu Naalakkersuisut aamma danskit naalakkersuisuisa akornanni isumaqatigiissutigineqarsimasuni imaluunniit isumaqatigiissutigineqarumaartussani maleruagassaqartinneqarpoq, ilanngullugu ”Kalaallit Nunaanni atortussiassat aatsitassanit pisunut tunngatillugu ingerlatsineq pillugu Kalaallit Nunaanni Naalakkersuisut aamma danskit naalakkersuisuisa akornanni isumaqatigiissut 1. juli 1998-imeersoq”.

Namminersorlutik Oqartussat aatsitassanut suliassaqarfimmi tiguserannut atatillugu, aatsitassanut oqartussaasoq aamma Danmarkimi Avatangiisinut misissuisarfik (DMU) – maannakkut DCE – aatsitassanut suliassaqarfimmi avatangiisinut tunngatillugu siunnersuineermik sullissisarnerup ingerlaannarnissaa pillugu ukiuni tallimani atuuttussamik isumaqatigiissuteqarput. Taamatuttaaq Aatsitassanut oqartussasoq aamma GEUS sullissivimmi aamma ilisimatusarnermi suliassanik nalinginnaasunik, GEUS-ip maannamut Kalaallit Nunaanni aatsitassarsiorluni misissuinermit attuumassuteqartunut suliarisarsimasaannik, sullissinissaq pillugu ukiuni tallimani atuuttussamik isumaqatigiissuteqarput.

Tamatuma saniatigut Namminersorlutik Oqartussat Sullivinnik Nakkutilliisoqarfimmut aamma Imarsiornermut Aqutsisoqarfimmut suleqatigiinnissamut isumaqatigiissuteqarput, taamaattoq taakkua namminersoneq pillugu inatsimmi § 9-imi maleruagassiinerup avataaniipput.

9.3 Siaruartitsinnginnissaq aamma avammut annissuinermik nakkutiginninneq

Avammut annissuinermik nakkutiginninnermi ilaapput maleruagassiinnermut tunngatillugu piginnaatitaaffiit pisariaqartut, avammut annissinissamut akuersissutinik itigartitsissutinillu tunniussisarneq, nakkutiginninneq maleruagassanillu atortitsineq kiisalu peqqusissutaasinnaasut pisariaqartut nalunaarutigisarneri. Ulluinnarni suliaassanik suliarinninnermi ilaapput suleqatini tusarniaanerit aamma suliaassanik suliarinnittut ataatsimiittarneri, nunani tamalaani avammut annissuinermik nakkutiginnittartut itigartitsinernut qarasaasiatigut katersiviini ujarlertarnerit aamma amerlasoorsuarnik sujunnaarsitsinissamut sakkussianik siaruartitsinissaq pingitsoortinniarlugu aamma unammilleqatigiinnermut atugassarititaasut naapertuulluartaunissaat qulakkeerniarlugu nunanik allanik oqaloqateqartarnerit, tunisassianik teknikkikkut nalilersuinerit, akuersissutinik/ itigartitsissutinik nalunaaruteqartarneq kiisalu ilanngaaserisutut oqartussaasunik suleqateqarneq. Tassunga ilanngutissaq nakkutiginninneq aamma maleruagassanik atortitsineq, ilanngullugu akuersissutinut atugassarititaasut malinneqarnerat qulakkeerniarlugu avammut annissuisartuni nakkutiginnilluni pulaarneq, ilanngaaserisutut oqartussasunut nakkutiginninneq kiisalu maleruagassanik atuuttunik unioqquitsinermik pasitsaasaqarnermi eqqartuussivinnut suliaakkiisutiginissinnaaneq siunertarlugu politiinut tunniussinissamik isumaliutersuuteqarneq.

Taamaalilluni avammut annissuinermik nakkutiginninnermut suliaasaqarfimmi oqartussaasut pisussaaffii arlalipparujussuupput. Danmarkimi Inuussutissarsiornermut Aqutsisoqarfik Inuussutissarsiornermut Siuariartortitsinermullu ministereqarfiup ataaniittoq, tunisassianut marloqiusamik atuuffeqartunut avammut annissuinermik nakkutiginninnermut tunngatillugu piginnaasaqartutut oqartussaasuvoq. Suliaasaqarfimmi Aqutsisoqarfik oqartussaasunik arlalinnik suleqateqarpoq, ilanngullugu Nunanut allanut ministereqarfik naalagaaffiup nunani tamalaani avammut annissuinermit nakkutiginnittuini peqataaneranut tunngatillugu kiisalu naalagaaffiup nunanut allanut sillimaniarnermullu politikianut, naalagaaffiup isertortumik paasiniaasartuinut marluusunut, AKILERAARTARNERMUT, Sakkutuut Atortussaannut kiffartuussivimmuut kiisalu Uumassuilinnik isumannaarinissamut Upalungaarsimanermullu sullissivimmuut akisussaasuusoq.

Urani qanoq ittorluunniit Kalaallit Nunaannit avammut annissorneqassanersoq apeqqutaatinnaq, naalagaaffeqatigiinnermi nunani tamalaani pisussaaffiit naapertorlugit, uranimik allanillu qinnqornernik ulorianartunik akulinnik kiisalu aamma allanik tunisassianik marloqiusamik atuuffeqarsinnaasunik Kalaallit Nunaanneersunik uranimik piiaanermi ilaasimasinnaasunik – assersuutigalugu imaarsaatit maskiinallu aserorterutit aalajangersimasut – avammut annissuinermik iliuseqarfiginninnissamut avammut annissuinermik nakkutiginneriaatsimik pilersitsinissaq atuutsitsinissarlu piimasaqaataavoq.

Avammut annissuinermik nakkutiginninnermut tunngatillugu nunami namminermit inatsiseqarneq pillugu immikkoortoq 8.1-imi nassuiarneqartutut, Danmarkimi avammut annissuinermik nakkutiginninnermut maannakkut maleruagassiineq EU-mi maleruagassaniippoq, Kalaallit Nunaannut atuutinningsuni. Taamaattumik avammut annissuinermik nakkutiginninnermut atugassanik nutaanik annertuunillu pilersitsinissaq pisariaqartinneqarpoq, tassani ilaassallutik Kalaallit Nunaannut nutaanik inatsisinik peqalernissaq kiisalu sulisutigut piginnaasanik aamma allaffissornikkut periaatsinik pisariaqartunik inerisaanissaq kiisalu uranimik il.il. avammut annissuinissamut akuersissummik qinnuteqaatinik aalajangersimasunik ingerlaavartumik ingerlatsinermik suliarinninnermut atatillugu suleqatigiinnermut suleriaatsit.

Inatsisinut tunngavisorpianik pilersitsinissaq suliaasaasoq annertoq pisariusorlu naliliisoqarpoq, aamma nunani tamalaani pisussaaffiit aamma allaffissornikkut aqqissuussinerit uranimik avammut annissuinermit atatillugu atuuttut eqqarsaatigalugit. Pisussaaffiit taakkua pingaartumik uranimik avammut annissuinermit atuuttut allaffissornikkut aqunneqarnerannut tunngatillugu Danmarkimi misilittakkanik tunngaviusussanik soqanngilaq, taamaattumillu inatsisaalertussat imarisassaasa paasiniaannissaat siunertarlugu misissueqqaarnernik suliaqarnissaq pisariaqartinneqartussaavoq.

Ammattaq isummerfigineqassaaq, maleruagassanut tamanna pillugu Canadami, Australien-imi aamma USA-mi atuuttunut assigusumik, uranip saffiugassartaanik suliarineqanngitsumik imaluunniit annikitsumik suliarineqarsimasumik nakkutiginninnissamut immikkut maleruagassanik aalajangersaasoqassanersoq, taamatuttaaq ilaatigut paasinarsinneqassaaq Iran-imut aamma Koreamut avannarlermut kiisalu Syrien-imut marloqiusamik atuuffilinnut suliaasaqarfimmi immikkut pineqaatissiissutaasut EU-mi atuuttut qanoq ililluni inatsimmi piviusunngortinneqassanersut.

Inatsisitigut tunngavissanik pilersitsinermut ingiaqatigitillugu allaffissornikkut periaatsinik inerisaanissaq pisariaqartinneqarpoq, soorlu assersuutigalugu avammut annissinissamut qinnuteqaatinik elektroniskimik suliaassanik suliarinnittarnissamut IT atorlugu periaatsit, ilanngullugit itigartitsissutaasunut nunani tamalaani avammut annissuinermit nakkutiginnittuni aamma EU-mi allattorsimasunik paasiniaannissamut tunngatillugu

ujarleriaatsit, taamatullu oqartussaasunik attuumassuteqartunik aamma suliaqartunik nutaanik attuumassuteqartunik suleqatigiinnikkut attaveqarnerit, soorlu IAEA, erseqqinnerusumik paasinarsisneqassapput.

Qitiulluinnartumik ilaasoq tassaavoq Danmarkimi ministereqarfiit akimorlugit ataqatigiissaarinnissamik pisariaqartumik kiisalu uranimik avammullu annissuinerup naalagaaffiup nunani tamalaani pisussaaffiit aamma nunanut allanut, illersornissamut sillimaniarnermullu politikkikkut soqutigisaannut naapertuuttumik pinissaata qulakkeernissaa siunertaralugu, Danmarkip aamma Kalaallit Nunaata akornanni ataqatigiissaarinnissamik suleqatigiinnissamillu qulakkeerinissaq. Taamaalilluni Danmarkimi ataqatigiissaarinerup annertunerulernissaa kiisalu danskit kalaallillu oqartussaasuisa akornanni qanimut ataqatigiissarinissaq kiisalu nunani tamalaani sullissivinnik, soorlu assersuutigalugu IAEA, suleqateqarnerit isumagineqarnissaat pisariaqartinneqartussaavoq.

Periaatsimut taamaattumut aaqqissuussinermut ilusiliat assigiinngitsuusinnaapput, kisianni uranimik avammullu annissuineq allaffissornikkut periaatsimik isumalluutissanik pisariaqartitsiviusinnaasumik annertusaanissamik kinguneqassasoq ilimagineqarsinnaavoq. Suliassat atugassarititaasussani aalajangersarneqartuni pisinnaatitsissummik pigisaqartumut siammarneqarsinnaassappata, tamatuma suliassat isumalluutillu atorneqartussat annertussusaat annikillissinnaassavaa. Taamaattoq naalagaaffiit nunani tamalaani pisussaaffinni pisussaaffeqartinneqarput, aammalu suliassat aalajangersimasut suliakkiissutigineri inatsisinik aamma naalagaaffimmi periaatsimik pisariaqartitsinermit taarsiunneqarsinnaangilaq.

NSG-mi pisussaaffinnik aamma IAEA-mi safeguards-inik naammassinninnerup malitsigisaanik, nunani tamalaani suleriaatsit pitsaanerpaat malinneqarpata, tamanna uranimik avammullu annissuinnissamut akuersissummik tunniussisoqarsinnaaneranut, isumaqatigiissutit "government to government"-imik taaneqartartut avammullu annissuinnissaq pillugu naalakkersuisuni isumaqatigiissuteqartoqarsimasoq, tunngaviusinnaavoq. Taamaalilluni nunat uranimik avammullu annissuisartut soorlu Canada aamma Australien, nunat pineqartut nunanut allanut ministereqarfiit aqqutigalugit, nunanut tiguisussanut uranimik avammullu annissuinermit piumasaaqatit immikkuullarissut pillugit suleqatigiit marluk isumaqatigiissutaannik inatsisitigut pisussaaffiliisumik isumaqatigiissuteqarsimapput, tassani ilaalluni ilaatigut naggataatigut atuinissamut, inissisimaffiini isumannaarinissamut aamma atorneqarinnissaq pinngitsoorniarlugu avammullu annissueqqinnissamut tunngatillugu.

Isumaqatigiissutit taamatutaaq atomip nukinganut suleqatigiinnissamut isumaqatigiissutit ataani pisussaaffiit malinneqarnissaasa qulakkeernissaanut allatuinnissaq nalunaaruteqarnissarlugu pisariaqartoq pillugu aalajangersakkanik imaqarput.

Tassunga ilanngutissapput ilaatigut avammullu annissuinermit nakkutiginnittunut (Zangger-komiteen) kiisalu IAEA-mut nalunaarutiginninnissamut pisussaaffiit suli allat (takuuk safeguards-imut tunngatillugu oqartussaasut suliassat pillugit immikkoortoq 9.4.1), uranimik piiaaneq aammalu avammullu annissuisinnaaneq ilannguppata annertooujussuusinnaasut aammalu isumalluutissanik atuiffiungaatsiarsinnaallutik.

Kiisalu uranimik piiaanerup aamma avammullu annissuinerup avammullu annissuinermit nakkutiginnittuni uranimut attuumassuteqartuni suliaqarneq annertusittussavaa, pingaartumik Nuclear Suppliers Group, tamannalu ilaatigut ataatsimiinnerit ingerlanneqarnerulernerannik malitseqartussaavoq, ilanngullugu aamma teknikkikkut suleqatigiissitaliani peqataanerit. Nunanut allanut ministereqarfiup naalagaaffeqatigiinnermi nakkutiginnittunut peqataanissaq pingaarnertigut akisussaaffigaa, taamaalillunilu Kalaallit Nunaannut allanullu danskit oqartussaasuinut nakkutiginninnermi pisussaaffinik peqataanermillu isumaginninnissaq pillugu qanimut ataqatigiissaarinnissaq suleqatigiinnissarlugu pisariaqartinneqartussaavoq.

9.3.1 Isumalluutinik atuinissaq

Kalaallit Nunaata uranimik allanillu qingornernik ulorianartunik akulinnik il.il. avammullu annissuineranut avammullu annissuinermit nakkutiginninnermit atuutsitsilerneq kiisalu uranip saffiugassartaanik suliarineqanngitsumik imaluunniit annikitsumik suliarineqarsimasumik suliareqqinneqartussanngorlugu avammullu annissuinermit nunami namminermit maleruagassat annertunerusut malillugit ingerlatsineq nakkutiginninerlu – periaatsip ilusilersugaanera apequtaatinnagu – isumalluutinik atuinissamik pisariaqartitsiviusussaavoq aammalu naalagaaffiup aningaasaqarneranut sunniuteqassasoq naatsorsuutigineqarluni. Allaffissornerup tungaani mianersortumik missiliuinnermi ukiumut ulloq tamaat sulisussat 2-3-nik amerlassuseqassagatinneqarput. Taamaattoq suliaqarnikkut inatsisitigullu ajornassanngippat, suliassanik isumalluutinillu atuinissamik pisinnaatitsissummik pigisaqartumut suliakkiinnermi suliassat taamatullu isumalluutinik atuinissap annertussusaa annikillissinneqarsinnaassasoq ilimanarpoq. Suliassaqarfimmi danskit oqartussaasut suliaqarnerat ullumikkutuulli ilaatigut akiliutinik aningaasalersorneqarpoq.

Suleqatigiit marluk "government-to-government" isumaqatigiissutaannik isumaqatigiissuteqarnermut tunngatillugu nunanit allanit misilittakkat takutippaat, isumaqatigiissutit pisariusut annertuut paasiuminaatsullu, isumaqatigiissutit piareersarneqarnerannut, isumaqatiginninniutigineqarnerannut atsiorneqarnerannullu pisariaqartunut tunngatillugu suliniuteqarnissamik kinguneqarsinnaasut. Tassunga ilanngutissaaq isumaqatigiissutit malinneqarnerisa nakkutigineqarnissaat kiisalu isumaqatigiissutinut tunngatillugu isumaqatigiinngissutaasinnaasunik akerleriissutaasinnaasunillu passussinissaq. Suliassat annertussusaannut nunat qassit isumaqatigiissutinik taamaattunik isumaqatigiissuteqarfigineqassanersut apeqqutaassaaq. Nunanit allanit misilittakkat aamma takutippaat pingaartumik isumaqatigiissut siulleq isumalluutininik atuiffiunerpaajusartuq, isumaqatigiissutilli tulliini misilittagarineqalersut tunngavigineqarsinnaasartut.

9.4 Safeguards

IAEA-p Safeguards-it iluanni piumasaqaataannut tunngatillugu, atomip nukinganik atortussianik naatsorsuusiorinissamut nakkutiginninnissamullu periaatsimik (naalagaaffimmi) pilersitsisoqartussaavoq (State System of accounting for and control of nuclear material, naalisarlugu SSAC).

Oqartussaasoq akisussaasuusooq immikkoortuni tamaginni atomip nukinganik atortussianik sukkulluunniit malittarininnissamut piginnaatitaaffeqartussaavoq kiisalu IAEA-mut attaveqarnermik attassisussaalluni.³⁰ Naalagaaffiit IAEA-mi safeguards-inut isumaqatigiissutinik ataatsimoortunik akuersisimasut suliassat malitsigisaannik:

- atomip nukinganik atortussiat, nukissiorfiit aamma ingerlatat pillugit IAEA ilisimatittartussaavaat
- Takusaanermi siunertanut aamma nukissiorfiup ilusilersugaanera pillugu paasissutissanik uppersisitsinissamut periarfissanut IAEA isersinnaatittussaavaat
- Safeguards-inut isumaqatigiissutinik atuutsitsinermi IAEA suleqatigisussaavaat
- Atomip nukinganik atortussianut naatsorsuusiornermut nakkutiginninnermullu nunami namminermi periaatsimik pilersitsisussaapput allanngutsaaliuisussaallutillu
- Takusaasartut ilusilersuisimasut isersinnaanissaat pisariaqarpallu visa-mik tunniussinissaq akuerisussaavaat
- Atomip nukinganik atortussianik atuiffiunngitsunik atomip nukinganik ikummatissiasiornermut atatillugu ilisimatusarnermut ineriartortitsinermullu ingerlatat pillugit IAEA-mut nalunaaruteqartartussaapput
- Atomip nukinganeersuunngitsunik atortussianik avammut annissuineq pillugu nalunaaruteqarnerit aamma atortussianik taamaattunik eqqussuinerusinnaasut pillugit apeqqutinik akissuteqarnerit qaammatit pingasukkaarlugit suliarisartussaavaat
- Atomip nukinganik atortussianik pigisaqarnissamut akuersissummik tunniussisartussaapput
  - Danmarkimi tamanna atomip nukinganik atortussianik eqqissisimasumik atuinermik nakkutiginninneq pillugu nalunaarut nr. 315, 27. juni 1972-imeersoq naapertorlugu ingerlanneqarpoq. Nalunaarut aamma Kalaallit Nunaannut atuuppoq.

Danmarkimut tunngatillugu Danmarkip EU-mut ilaasortaanerata malitsigisaanik nunani tamalaani pisussaaffiit, EURATOM Supply Agency aqutigalugu isumagineqarnerusimapput. Kalaallit Nunaannut tunngatillugu pisussaaffiit IAEA-mut toqqaannartumik isumagineqarput. Taamaattumik suliassanut maannakkut Danmarkimit kisimiilluni suliarineqartartunut aammalu suliassanut Kalaallit Nunaannut tunngatillugu isumagineqartariaqartussanut akuttussutsinut sukumiissutsinullu tunngatillugu assigiinngissuteqartussaapput.

³⁰ Aatsitassanut ikummatissanullu inatsit naapertorlugu aatsitassanut oqar tussaasoq Kalaallit Nunaanni aatsitassanik misissuinermut, p̄iaanermut, suliarinninnermut aamma avammut annissuinermut malinnaanissamut sukkulluunniit piginnaatitaarepoq.

Siornatigut Risø, maannakkut Dansk Dekommissionering (DD), atomip nukinganit atortussianut tunngatillugu EURATOM-imut qaammatikkaartumik nalunaarutiginnittarpoq, Dansk Dekommissionering-ip nammineerluni akisussaaffigisaanik aammalu atomip nukinganit atortussianut tunngatillugu allat akisussaaffigisaannik. Kingulliullugu taaneqartumut tunngatillugu suliaqarneq nalunaaquttap akunneri atorineqartut malillugit akiliummik akiliisitsinikkut akilerneqartarpoq.

Suliaqarneq aalajangersimasumik tassaavoq atomip nukinganit atortussiat annertussusaannut, inissisimanerannut atorineqarnerannullu naatsorsuusiorneq, kiisalu safeguards-imi periaatsimut tunngatillugu allatut pappialarsorluni suliaqarneq. Tamatuma saniatigut Dansk Dekommissionering-ip safeguards-imut sulisui danskit suliffeqarfiini atomip nukinganit atortussianik suliaqartuni safeguards-imik takusaanerusinnaasuni peqataasarput.

Nunanut allanut ministereqarfik 1996-imili EURATOM Supply Agency-mut safeguards-imik suliaqarnermik ilaqartumut tunngatillugu EURATOM-imi suleqatigiinnerup ataani Danmarkip soqutigisaasa isumagineqarnerannut akisussaasuvoq.

Taamaattoq Danmarkimut tunngatillugu Nukissiuuteqarnermut aqutsisoqarfiup 2013-imi upernaq tikillugu (tamatuma kingorna Nunanut allanut ministereqarfimmit tiguneqarluni) suliaqarnikkut atomip nukinganik ingerlataqarnermut tunngatillugu ukiumoortumik nalunaarutiginnittarnerit isumagisarismavai. Inuussutissarsiornermut aqutsisoqarfiup avammut annissuinermit tunngatillugu nalunaarutiginninnerit isumagisarai aammalu nioqqutissanik eqqussuinermit tunngatillugu saaffiginninnerusinnaasut akissuteqarfigisarlugit. Nalunaarutiginninnerit tamarmik EURATOM aqutigalugu aammalu ilusiliussat EURATOM-imit aalajangiunneqartut atorlugit pisarput.

Danskit paasissutissaataannut tunngatillugu nalunaarutiginninnerit EURATOM aqutigalugu IAEA-mut ingerlanneqartarput, Kalaallit Nunaanniilli paasissutissat IAEA-mut toqqaannartumik ingerlanneqartarput, pissutigalugu Kalaallit Nunaat EURATOM-imi ilaasortaangimmat. Aallaaviatigut IAEA-mut nalunaarutiginninnerit Nunanut allanut ministereqarfiup akunnermiliunneratigut pisussaavoq. Ilusiliaq qanoq ittuugaluarpalluunniit Danmarkimi aamma Kalaallit Nunaanni allaffissornikkut suliniuteqarnerup annertunerulernissaanik pisariaqartitsineq takorloorneqarpoq.

9.4.1 Isumalluutinik atuinissaq

IAEA-mut safeguards-inik nalunaarutiginnittarnermut ilusiliaq qanoq ittuugaluarpalluunniit Danmarkimi aamma Kalaallit Nunaanni allaffissornikkut suliniuteqarnerup annertunerulernissaanik pisariaqartitsineq takorloorneqarpoq, minnerunngitsumik oqartussaasumik akisussaasuumik (SSAC) pilersitsinermit atatillugu. IAEA-p mianersortumik missiliorpaa nunat "nalinginnaasunik" atortorissaaruteqartut SSAC-mi pisussaaffinnik isumaginninnissamut inunnik 1-3-inik sulisoqarajuttut.

Dansk Dekommissionering suliassaqarfimmi sulisunik ullumikkut marlunnik sulisoqarpoq (teknikeri ataaseq aamma AC ataaseq). Siunissami Danmarkimi suliassat safeguardsinut atasut Nunanut allanut ministereqarfimmiittussaapput. Akuersaangilluinnarnissamik politikkeqarnerup atorunnaarsinneqarnerani isumalluutinik annertunerusunik atuisaanaissaq naatsorsuutigineqartariaqarpoq.

9.5 Isumannaallisaaneq (Safety) – qinngornernut illersuineq, atomip nukinganut sillimaniarneq aamma upalungaarsimaneq

Uranimik pīaaanermi qinngornernut tunngasortaannut atatillugu oqartussaasut suliassai tassaasussaapput pissutsit suliffissuarmi teknikkimut tunngassuteqartut taamatullu qinngornernut illersuinissamut oqartussaasutut, nakkutilliinermut aamma alapernaarsuinermit suliassat, ilanngullugit suliffissuarmik piginnittumit akisussaasuusumit (aatsitassarsiorfimmī suliqartuusussa) qinnuteqaatinik suliarininneq aamma akuersissutinik tunniussineq aamma akuersissummut aamma ingerlatsinissamut atugassaritaaasunut tunngatillugu nakkutilliinermik nakkutiginninnermillu suliqarneq makkua isumannaarneqarnissaat siunertaralugu:

- Sulisut qinngornernut illersorneqarnissaat, ilanngullugit sulinermit avatangiisit malinnaaffiginissaasa aamma qinngorneqarsinnaasunut tamaginnut (radon, pujoralaat, avataani qinngornerit) annertussutsinik alapernaarsuinerup qulakkeerneqarnissaa.
- Innuttaasut eqqamiuusut qinngornernut illersorneqarnerat.
- Avatangiisini qinngornernut illersuineq.

Suliqarneq taanna annertuunngorsinnaasoq aammalu oqartussaasut suliassaannut allanut aatsitassarsiorfimmik suliqarnermut nalinginnaasumik atasartunut immikkut "uranimik ilaneqartut" naatsorsuutigineqartariaqarpoq.

Immikkoortoq 8.3.2-imi taaneqartutut Namminersorlutik Oqartussat Kalaallit Nunaanni uranimut imaluunniit thorium-ip saffiugassartaannut tunngatillugu aatsitassarsiorfimmik ingerlatsinermut taakkuninngalu tunisassianik suliarininnermut tunngatillugu, atomip nukinganut sillimaniarnermut suliassaqarfimmī aalajangiisinnatitaasut danskit naalakkersuisui aamma Namminersorlutik Oqartussat isumaqatigiissuteqarpata, oqartussaasut suliassaat taanna kalaallit oqartussaasuini isumagineqartussanngussaaq. Tassani aamma naalagaaffeqatigiinnermi nunani tamalaani pitsaassusissat qaffasinnerpaat malinneqarnissaat siunertaralugu nunani isumaqatigiissutip akuerineqarnera Kalaallit Nunaat aamma ilaasussanngorlugu annertusineqassagalarpat, eqqagassalerinermut nunani tamalaani isumaqatigiissut naapertorlugu pisussaaffiit naammassineqarnissaat siunertaralugu oqartussaasut suliassai ilaasussanngussapput. Taamaattoq taamaattoqassanngippat Danmarki isumaqatigiissummi peqataasutut ingerlaannartussaavoq, taamaattumik isumaqatigiissummi peqataasunut allanut aamma IAEA-mut isumaqatigiissummik tigumminittuusumut attaveqarnerit, suliassaqarfimmi allani pisartutuulli, tamatuma kingorna kalaallit aamma danskit oqartussaasui suleqatigalugit pissallutik.

Tassunga atatillugu oqaatigineqarsinnaavoq, danskit oqartussaasui ullumikkut qinngornernut illersuinissamut suliassaqarfimmī ataatsimut isigalugu oqartussaasutut nakkutilliinermullu piginnaaneqartunik sulisoqarmata, ilanngullugit danskit qinngornernik suliqarfimmut tamaginnut (nakorsaasarnermut, suliffissuarni aamma iliisimatusarnertigut atuineq) maleruagassiineq, annertussusissanut killissaliussat aamma annertussutsinik alapernaarsuineq, sulisunik, innuttaasunik avatangiisinillu illersuineq. Danskit oqartussaasui ullumikkut aamma atomip nukinganut sillimaniarnermut suliassaqarfimmut tunngatillugu ataatsimut isigalugu oqartussaasutut nakkutilliinermullu piginnaaneqartunik sulisoqarput, tassami atomip nukinganut nakkutilliinermut oqartussaasut Risø-mut tunngatillugu suliqartuusumut akisussaasuusumut (Dansk Dekommissionering) atomip nukinganik nukissiorfiup ingerlanneqarneranut piumasaqaatinik aalajangersaasarput aammalu tamatuminnga nakkutilliillutillu nakkutiginnittuullutik. Danskit oqartussaasuisa uranimik pīaaanermik suliniummut tunngatillugu oqartussaasutut nakkutilliisutullu suliassat isumagisussanngussagalarpasigut, tamanna ullumikkornit suliassanut suliarininnissamut piginnaasatigut annertunerusussaavoq aammalu taamatuttaaq uranimik pīaaanerup qinngornernut tunngasortaanni immikkut piginnaasaqartunik pisariaqartitsisoqartussaalluni. Taamaattumik oqartussaasutut suliqarnissaq toqqarneqartoq apeqqutaalluni tassunga tunngatillugu danskit oqartussaasuini annertusaanissaq pisariaqartinneqartussaavoq. Kalaallit oqartussaasui taamaaqataani piginnaasanik inerisaassappata, tamanna "naqqaniit" pisussaassaaq, pissutigalugu qinngornernut illersuinermit suliassaqarfimmī aamma atomip nukinganut suliassaqarfimmī misilittagaqartoqariinngimmat piginnaasaqartunillu sulisoqartoqarearnani.

Sullivinnik Nakkutilliisoqarfik Kalaallit Nunaanni nunami suliffinni Kalaallit Nunaanni sulinermit avatangiisinut inatsimmi maleruagassat malinneqarnissaannut tunngatillugu nakkutilliinermit oqartussaasuvoq. Sullivinnik Nakkutilliisoqarfiup Kalaallit Nunaanni aatsitassarsiorluni ingerlatanik nakkutilliineq pillugu Aatsitassanut oqartussaasoq suleqatigaa. Sullivinnut Nakkutilliisoqarfik aatsitassanik píaanermik nakkutilliinissaq pillugu suleqatigiinnermik sunniuteqarluarnerulersitsinissaq siunertaralugu Aatsitassanut oqartussaasumut suleqatigiinnissamut isumaqatigiissuteqarpoq. Isumaqatigiissut pingaartumik nakkutilliilluni takusaanernik ataqatigiissaarinissamut suleqatigiinnissamullu aamma paasissutissanik paarlaasseqatigiittarnissamut tunngassuteqarpoq.

Atomip nukinganut upalungaarsimaneq oqaatigineqartut naalagaaffiup susassaarfigaa tassanilu ilaatigut pilersaarusiorneq pingaarneq Upalungaarsimanermit Aqutsisoqarfiup isumagisaraa. Upalungaarsimanermit Aqutsisoqarfik naliliivoq Kalaallit Nunaanni qinngornernik alapernaarsuinerup ullumikkut atomip nukinganut upalungaarsimanermit ilaasup annertusarneqarnerusinnaanera, suliffissuarmut immikkut tunngatillugu qinngornernik alapernaarsuinerup pilersinneqassappat (suliffissuarmik piginnittup iliuuseqarneratigut), uranimik píaanerup malitsigisaanik suliassat allannguuteqagaassanngitsut.

9.5.1 Isumalluutininik atuinissaq

Danskit atomip nukinganut nakkutilliisui (Peqqissutsimut aqutsisoqarfik (Qinngornernut illersuinermit Naalagaaffimmi sullissivik) aamma Upalungaarsimanermit aqutsisoqarfik) Kalaallit Nunaanni uranimik píaanermit atatillugu atomip nukinganik nukissiorfinnut inatsit 1962-imeersoq naapertorlugu suliassanik isumaginnittussanngussagaluarpat, tamatuma oqartussaasuni isumalluutininik atuinissaq annertusitittussaavaa. Taassuma annertussusaa maannakkorpiaq nalileruminaappoq, oqartussaasut suliassaasa pineqartut aamma kalaallit Oqartussaasuineq suleqateqarnermi attaveqarnerit annertussusaat paasinarsisinneqarsimannimmata. Taamaattoq tamatumunnga periarfissatut naliliineq siulleq tassaassaaq isumalluutininik atuinissaq, ukiumut ulloq tamaat sulisussat 2-6-inik amerlassuseqarlutik tassunga atasumik ingerlatsinermit ukiumut 5 mio. koruunit tikillugit aningaasartaqarlutik annertussuseqarsinnaassasoq.

Sullivinnik Nakkutilliisoqarfik qinngornernut illersuinermit tunngatillugu piginnaasanik inerisaasariaqassappat, tamanna "naqqaniit" pisariaqassaaq, pissutigalugu Sullivinnik Nakkutilliisoqarfik ukiorpassuarni Peqqissutsimut aqutsisoqarfimmut suleqatigiinnissamut isumaqatigiissuteqarneq pissutigalugu qinngornernut illersuinnissamut suliassaarfigimmi misilittagaqariinngimmat piginnaasaqartunillu sulisoqareernani. Immikkut Sullivinnik Nakkutilliisoqarfiup aatsitassarsiorfimmik suliqaarnermit atatillugu nalinginnaasumik oqartussaasutut suliassaannut "uranimut tapertaqartitsinissaq", taamaattoqassappat annertuumik isumalluutissatigut annertussuseqassasoq naatsorsuutigineqartariaqarpoq.

Aningaasartuutaanerusussat ataatsimut katillugit annertussusaannut suliassat piviusunngortinneqartut amerlassusaaq, suliffimmut isorartussuseq, ajutoornerit amerlassusaaq aamma ajornartorsiutit annertussusaaq kiisalu immikkut iliuusissaasinnaasut uranimik píaanermit atatillugu iliuuserineqartussat, apeqqaassappat.

9.6 Inissisimaffinni isumannaarineq

Atomip nukinganit atortussianik inissisimaffiini isumannaarinissamut nunani tamalaani isumaqatigiissut malillugu atomip nukinganit atortussiat (aalajangersimasut) inissisimaffiini isumannaarneqarnissaannut tunngatillugu immikkut iliuusissanik aalajangersaasoqarsimanissaata nakkutiginnissaa Naalagaaffeqatigiinnermi pisussaaffeqarfigineqarpoq. Upalungaarsimanermit aqutsisoqarfik nunani tamalaani isumaqatigiissut naapertorlugu assartuussinermi inissisimaffiini isumannaarinissamut tunngatillugu danskit oqartussaasoraat ("national competent authority"). Nunani tamalaani isumaqatigiissut matuma siuliani allassisamut Danmarkimut aamma Kalaallit Nunaannut 1991-imi oktobarimili atuuppoq.

Uranip saffiugassartaa inissisimaffiini isumannaarinissamut nunani tamalaani isumaqatigiissut naapertorlugu tassaannngilaq atomip nukinganit atortussiaq, kisiannili uranoxid akuiariigaq (yellow-cake) nunani tamalaani isumaqatigiissut naapertorlugu tassaalluni atomip nukinganit atortussiaq. Kalaallit Nunaanni atomip nukinganit nukissiorfimmik pilersitsisoqassappat uranimik saffiugassamit avissaartiterinermit ilaqartumik, "tunisassiamik naammassisamik" – yellow-cake – pissarsiviusumik, tamatuma malitsigisaanik suliassat nunani tamalaani isumaqatigiissut malillugu suliarineqartussat oqartussaasumit attuumassuteqartumit isumagineqartussanngussappat. Taamaattoq "yellow-cake" tassaannngilaq atortussiaq qulloorsinnaasoq, taamaattumik suliassat inissisimaffiini isumannaarinissamut tunngassuteqartut annikinnerusussappat, pissutigalugu atortussianut taamaattunut maleruagassiineq nunani tamalaani isumaqatigiissummi killeqartorujussummat.

Ilanngussaq 10-imi isumaqatigiissutissamut missingiut naapertorlugu, Namminersorlutik Oqartussat uranimut imaluunniit thorium-ip saffiugassartaannut tunngatillugu aatsitassarsiorfirmik ingerlatsinermit aamma tamatuminnaga tunisassianik suliarinninnermut tunngatillugu Kalaallit Nunaanni atomip nukinganut sillimaniarnermut suliaaqqarfimmi aalajangiisinnatitaassasut pillugu namminersorneq pillugu inatsimmi § 4 naapertorlugu danskit naalakkersuisui aamma Namminersorlutik Oqartussat isumaqatigiissuteqartussaapput, tassanilu ilaapput tunisassianik uninngatitsineq aamma assartuussineq kiisalu eqqagassanut qinngornernik ulorianartunik akulinnik tassunga atatillugu pilersunut eqqagassalerineq akisussaasuunerlu. Taamaaliornikkut naatsorsuutigineqarpoq suliaaqqarfimmi nunani tamalaani isumaqatigiissut malillugu nunami namminermit oqartussaasunit isumagineqartussat, tamatuma kingorna kalaallit oqartussaasunit attuumassuteqartunit isumagineqassasut, pissutigalugu inissisimaffiini isumannaarinissaq pillugu nunani tamalaani isumaqatigiissummut atatillugu "tunisassianik assartuussineq" – assersuutigalugu "yellow-cake" – Namminersorlutik Oqartussat aalajangiisinnatitaaffianiittussanngortussaammat. Taamaattoq Danmarki nunani tamalaani isumaqatigiissummi peqataasutut ingerlaannassaaq, taamaattumik isumaqatigiissummi peqataasunut allanut aamma IAEA-mut isumaqatigiissummik tigumminittuusumut attaveqarnerit, suliaaqqarfimmi allani pisartutuulli, tamatuma kingorna kalaallit aamma danskit oqartussaasui suleqatigalugit pissallutik.

9.7 Assartuussineq

Aatsitassanut ikummatissanullu inatsit malillugu Aatsitassanut oqartussaasup aamma Imarsiornermut aqutsisoqarfiup akornanni isumaqatigiissutigineqarpoq, aatsitassanik piiaanissamik suliaasani piiaanissamut akuersissummik tuniussisoqarsinnaalinnginnerani, sanaartornermut aamma ingerlatsinermit immikkoortuni sumiiffimmi piiaaffiusussami umiarsualivinnut tikinnermut, tikinnermi atortorissaarutinut, kisarfissanut ilaalu ilanngullugit kiisalu umiarsuit atornerqartut isumannaassusaannut tunngatillugu pissutsinik imaani angalanermit imarsiornerullu isumannaassusianut tunngatillugu qinnuteqartoq misissuisimassasoq. Piumasaqaatit aatsitassanut ikummatissanullu inatsimmi tunngaveqarput.

Misissuinermit siunertaavoq imaatigut angalanerup isumannaallisaanikkut isumannaatsumik pisinnaanerata paasinarsisinnegarnissaa. Misissuineq taanna Aatsitassanut oqartussaasumit akuersissuteqarnissamut suleriaatsimut tamarmiusumut ilaavoq. Aatsitassanik piiaanissamik suliaasani aamma pinngoqqaatinik qinngornernik ulorianartunik akulinnik piiaaneq ilaavoq.

Peqqissutsimut aqutsisoqarfik danskit oqartussaasuattut piginnaaneqartutut atuuppoq aammalu assartueriaaseq apequtaatinnagu qinngornernik ulorianartunik akulinnik assartuussineq pillugu assartuussinermit aalajangersakkat immikkuullarissut naapertorlugit akuersissuteqarnernut akuersissutinullu atatillugu suliaasani suliarinninnermi akuusarluni. Tamatuma kingunerisaanik silaannakkut aamma imaatigut assartuussinermit tunngatillugu assartuussinermit aalajangersakkat immikkuullarissut aamma Kalaallit Nunaanni sumiiffimmut atuussimappata, Peqqissutsimut aqutsisoqarfik akuusussaavoq, assersuutigalugu qinngornernik ulorianartunik immikkut Kalaallit Nunaat qulaallugu timmisartuussinissamut akuersissutini Peqqissutsimut aqutsisoqarfik akuusarpoq.

Tassunga ilanngutissaaq Kalaallit Nunaata imartaani imaatigut angalanerup annertusinera, imaani angalanerup isumannaatsuunissaa siunertaralugu nutaamik imaluunniit allannngortitsilluni nalunaaqutsersuinissamik kiisalu alapernaarsuinerup annertusineqarnissaanik pisariaqartitsinermit malitseqassasoq naatsorsuutigineqarmat.

9.7.1 Umiarsualivinni naalagaaffiup nakkutiginninnera il.il.

Kalaallit Nunaanni aatsitassarsiorfinnut taakkunangaaniillu umiarsuarmik assartuussineq, nalinginnaasumik imaani inuit inuunerannik isumannaallisaaneq pillugu nunani tamalaani isumaqatigiissummi pineqartunut ilaassusaavoq (SOLAS-imi isumaqatigiissut). Umiarsuit SOLAS-imi isumaqatigiissummi piumasaqaatinik naammassinninnerannik akuersissuteqarnissaq naalagaaffiup erfalasoqarfiusup akisussaaffigaa, tassani ilaalluni usinik immikkuullarissunik, assersuutigalugu tunisassianik uranimik akulinnik isumannaatsumik assartuussinissamut nunani tamalaani piumasaqaatinik naammassinnissimanissaat. Danskit aamma kalaallit umiarsuai Imarsiornermut aqutsisoqarfimmit nakkutigineqarput. Tamatuma saniatigut umiarsuit maleruagassanik taakkuninnga aammalu naalagaaffiup erfalasoqarfiusup akuersissutaanik naammassinninnerat ingerlaannartoq, taakkua danskit umiarsualivinni naalagaaffittut nakkutiginninnerannut ilaapput.

Imarsiornermut aqutsisoqarfik Kalaallit Nunaanni umiarsualivinni naalagaaffiup nakkutiginninneranik suliaqartuuvoq. Umiarsuit nunanit allaneersut sanaartornermik suliaqarnermut atatillugu Kalaallit Nunaannut tikittut imaluunniit aallartut, umiarsualivinni naalagaaffiup nakkutiginninnerani pineqartunut ilaasussaapput. Taamatuttaaq umiarsuit nunanit allaneersut Kalaallit Nunaanni umiarsualivinnut taakkunangaaniillu aatsitassanik assartuussisut, ilanngullugu urani, umiarsualivinni naalagaaffiup nakkutiginninnerani pineqartunut ilaasussaapput. SOLAS-imi isumaqatigiissut malillugu aamma maleruagassat immikkuullarissut usinik navianartunik, ilanngullugu urani, umiarsuarmik assartuussinermut atuuttut arlaqarput.

Uranip saffiugassartaa suliarineqanngitsoq aamma annikitsumik suliarineqarsimasoq imaluunniit uranip saffiugassartaa suliarineqarsimasoq, atortussiatut qinngornernik ulorianartunik akulittut immikkoortiterinermi nalunaaqutserneqarpoq. Uranip saffiugassartaanik suliarineqanngitsumik passussineq aamma assartuussineq inuit usilersornermik usigiarnermillu suliaqarnermi peqataasut eqqarsaatigalugit pissaaq, taakkua pisariaqanngitsumik pujoralannik eqqorneqarnissaat pinngitsoorneqartussaalluni. Tamannattaq saffiugassanut allanut (pujoralattunut) atuuppoq. Uranip saffiugassartaanik annertunerusumik suliarineqarsimasumik passussinermi, suliaqarnikkut pissuteqartumik poortusersukkani assartuusoqassaaq, nappartani sisanni immikkut akuerisaasuni pigajuttarluni. Uranip saffiugassartaanik suliareqqiineq qinngorneqarnerata annikillineranik malitseqartaraluartoq, tunisassiaq allanik ajoqusiisartunik sunniisinnaassuseqarpoq, ilanngullugu toqunartoqartarnera. Pisumi taamaattumi umiarsuarmik aallarussineq umiarsuarni usinik immikkoortitikkani nalinginnaasumik assartuussisartuni ingerlanneqassaaq. Usinik immikkuullarissunik isumannaatsumik assartuussinissamut nunani tamalaani piunasaqaatit, assersuutigalugu tunisassianik uranimik akoqartunik, Imarsiornermut aqutsisoqarfiup Kalaallit Nunaanni umiarsualivinni naalagaaffittut nakkutiginninnerani ilaatinneqassapput.

Kalaallit Nunaanni aatsitassarsiorfinni nutaani, ilanngullugit uranisiorfiit, sanaartornermik suliaqarnerit aamma ingerlatsineq, Kalaallit Nunaanni imaatigut angalanerit annertuumik ataavartumillu amerlinerinik malitseqassasooq naatsorsuutigineqarpoq. Suliaqarnerit annertusineranni tassani taamaaqataanik umiarsualivinni naalagaaffiup nakkutiginninnerisa amerlanerulernissaat kiisalu suliffeqarfinnut il.il. umiarsuarnik naleqquttunik atuinissaq pillugu suleriaasissanik piunasaqaatitaqartumik nakkutillinerup annertunerulernissaa, taamaalillunilu Imarsiornermut aqutsisoqarfimmi isumalluutinik atuinerup annertunerulernissaa pisariaqalertussaavoq.

9.7.2 Qinngornernik ulorianartunik akulinnik silaannakkut assartuussinermik nakkutiginninneq

Angallannermut aqutsisoqarfik usinik navianartunik silaannakkut assartuussisarneq pillugu nalunaarut nr. 763, 11. juli 2008-imeersoq naapertorlugu nalinginnaasumik nakkutillineri suliaqartarpoq. Akuutissanik qinngornernik ulorianartunik akoqartunik annertoorsuarmik akoqartunik immikkuullarissunik nassiussanik Danmark, Kalaallit Nunaat imaluunniit Savalimmiut qulaallugit timmisartuussinissamut aamma minnissamut, Angallannermut aqutsisoqarfimmit sioqqutsisumik akuersissummik piniarnissaq piunasaqaataavoq. Qinnuteqaat Qinngornernut illersuinermit Naalagaaffimmi sullissivimmu nassiunneqassaaq, taassumalu nalilersuineq Angallannermut aqutsisoqarfimmut ingerlatittarpaa, assartuussineq maleruagassanut atuuttunut naapertuussimappat taanna akuersissummik tunniussisarlu. Akuersissutinik taamaattunik pisariaqartitsisarneq qaqutigoorpoq, aammalu Angallannermut aqutsisoqarfiup amerlanertigut Qinngornernut illersuinermit Naalagaaffimmi sullissivimmit inassuteqaatit malittarpai. Kalaallit Nunaanni uranisiorfeqalissappat akuersissutinik taamaattunik pisariaqartitsineq annertunerulissasooq naliliisoqanngilaq.

9.7.3 Isumalluutinik atuinissaq

Kalaallit Nunaanni aatsitassarsiorfinnik, ilanngullugu uranisiorfinnik, sanaartorneq aamma ingerlatsineq umiarsualivinni naalagaaffiup nakkutiginninneranut aningaasartuuteqarnerulernermik malitseqartussaavoq, matussuserneqassallutik nakkutillinerit Imarsiornermut aqutsisoqarfiup umiarsuit sananeqaataannut, atortuinut, sulineri avatangiisinut, peqqinnissamut il.il. tunngatillugu suliarissasai kiisalu ingerlatsinissamut akuersissummik peqartup suleriaasiinik / isumannaallisaanermi aqutseriaasiinik aamma akuersissummik aatsitassanut ikummatissanullu inatsit naapertorlugu tunniunneqarsimasumik nakkutiginninneq. Aningaasartuutit annertussusaannut Kalaallit Nunaanni aatsitassanik piiaanermi ingerlatat ataatsimut isigalugu, ilanngullugu urani, annertussusaat apequtaassaaq. Taamaattoq tamatuminnnga missiliuineq siulleq tassaassaaq isumalluutinik atuinissaq ukioq tamaat piffissaq tamaat sulissusaa minnerpaamik ataatsimik ilaneqassasut.

Umiaarsualivimmi naalagaaffiup nakkutiginninneranut, nakkutilliinermut kiisalu nalunaaqutsersuinissamik alapernaarsuinissamillu pisariaqartitsinermut piunasaqaatit annertunerulerneranni aningaasaqarnikkut sunniutaasussat erseqqinnerusumik paasiniarneqassapput, ilanngullugu akiliutinit aningaasalersuinissaq periarfissaassanersoq.

9.8 Avatangiisit

Aatsitassanut suliassaqarfimmi avatangiisinut tunngassutillit aatsitassanut ikummatissanullu inatsimmi maleruagassanit maleruagassaqartinneqarput aammalu Kalaallit Nunaanni avatangiisinut inatsimmi nalinginnaasumi maleruagassaqartinneqaratik, tamatumalu kingunerisaanik akuersissutini aamma akuersissuteqarnerni piunasaqaatinik immikkuullarissunik piunasaqaateqartoqartarpoq. Avatangiisinut tunngassutillit Aatsitassanut tunngatillugu Avatangiisinut Aqutsisoqarfimmit ingerlatsivigineqarput, Kalaallit Nunaanni avatangiisinut ingerlatsinermi nalinginnaasumi ilaatinneqaratik.

Apeqqutini aatsitassarsiornermik ingerlatani annertuumik avatangiisinik sunniisinnaaneq pineqartillugu, DCE-ip (Århus Universitet-ip ataani – siusinnerusukku DMU) siunnersuina aatsitassanut oqartussaasuni politikkikkut suliaqartunut, Naalakkersuisunut saqqummiunneqartarpoq, taanna inaarutaasumik nalilersuineramik suliaqartarluni aammalu aalajangiisarluni.

Aatsitassarsiorfimmik ingerlatsinermik aallartitsinissamik aamma uranimik tunisassiornissamik pilersaaruteqarnermi, aatsitassarsiorfiutiqatigiiffiup ingerlatanik suliaqartussap uppersarsinnaassavaa ingerlatseqatigiiffiup ingerlatani avatangiisitigut illersorneqarsinnaasumik ingerlassinnaagai aammalu avatangiisinut sunniinerit annikillissinnaallugit. Tamatumunnga malittarisassaqarpoq, ilaatigut ingerlatanut attuumassuteqartunut VVM-mut nassuiaammik suliaqarnissamut.

Aatsitassarsiorfimmik ingerlatsinissamut pilersaarutit Aatsitassanut oqartussaasumit akuersissuteqarfigineqartussaapput aatsaallu tamatuma kingorna suliaqarneq aallartissinnaavoq.

Akornusersuinertaanni ilaapput ilaatigut attaveqarnermik pilersitsineq, biilerneq, imaatigut angalaneq aamma timmisartuussineq, tailing-inut ilitsivissanut nunaminertamik pisariaqartitsineq, kuunnut tatsinullu maleruagasiineq assigisaallu. Tamatumunnga misissuineq suliassamut VVM-imut nassuiaammut ilaavoq pingaaruteqartoq. Akornusersuinnaanerit annertussusaat sumiiffimmut suliassamullu tunngassuteqartussaapput, kisiannili suussutsimikkut suliassamut aatsitassanik qinngornernik akoqanngitsunik suliaqarfiusunut naleqqiullugu suliassanut aatsitassanik qinngornernik ulorianartunik akoqartunik suliaqarfiusuni allaanerussuteqartussaananik.

Aatsitassanut suliassaqarfimmi sunniuteqarluartumik avatangiisinut maleruagassiinermi – avatangiisinut sulianut piginnaaneqartut saniatigut – aamma teknikkikkut, aatsitassalerinermut aamma ujarassiornermut piginnaaneqartunik sulisoqarnissaq pisariaqarpoq. Tamanna avatangiisit isumannaarneqarnissaannut piunasaqaatit eqqortut teknikkikkullu pisariusut piunasaqaatigineqarnissaasa qulakkeernissaannut aalajangiisuulluinnartumik pingaaruteqarpoq.

Taamaattumik aatsitassarsiornermi ingerlatanut tunngatillugu pingaarnertigut avatangiisitigut aamma teknikkikkut akuersissuteqarnerit aamma oqartussaasut suliassanik suliarinninnerat inunnit marlunnit suliassani ingerlatanilu taamattuni misilittagaqartunit ilisimasaqartunillu suliarineqartariaqarput.

Suliassanut pikkorissuseqarnerup pisariaqartup inerisarneqarnissaa aammalu aatsitassarsiorluni ingerlatat immikkoortortatut atatsimoortutut naliliiffigineqartarnissaat pisariaqarpoq, tassani ingerlatat tamarmik avatangiisinut inuiaqatigiinnullu ataatsimoortumik sunniinissaannut naleqqiullugu nalilersorneqassallutik. Tamanna aamma avatangiisinik allannugtsaaliuinissaq, silap pissusaanik illersuinissaq aamma pinngortitamik allannugtsaaliuinissaq pillugit aalajangersakkanut tunngavigineqarpoq kiisalu tamatumunnga akisussaasuunermut maleruagassat Kalaallit Nunaanni aatsitassanut ikummatissanullu inatsimmi ilanngunneqarsimallutik, tamatumani qulakkeerniarneqarluni aatsitassanut suliassaqarfimmi oqartussaasut suliarinninnerat ataatsimoortutut akuutitsiviusumik oqartussaasut suliarinninnerattut ingerlanneqassasoq.

Maleruagassiineq danskit avatangiisinut maleruagassiinerannut aamma EU-mi avatangiisinut maleruagassanut annertuumik assiguvoq. Tamatuma saniatigut Namminersorlutik Oqartussat maannakkut DCE-mik suleqateqarneranni qulakkeerneqarpoq, aatsitassarsiornermi suliassani tamaginni arlaannaannulluunniit attuumassuteqanngitsumik ilisimatusarnikkut avatangiisinik pinngortitamillu nalilersuineq pisassasoq.

Aatsitassarsiorluni ingerlatanut atatillugu nunaminertanik atuneq aatsitassanut inatsisinut sukkulluunniit atuuttunut naapertuuttumik maleruagassiivigineqarpoq. Tunngaviusoq taanna Kalaallit Nunaanni atortussiat aatsitassanit pisut pillugit folketing-ip inatsisaanit siusinnerusukkut atuuttumit, aatsitassanut ikummatissanullu inatsimmi atuuttumi ingerlateqqinneqarpoq.

Pissutsit qinngornernik ulorianartunik akulinnut attuumassutillit immikkuullarissut (isumannaallisaanerup ataani sammineqartut) eqqassanngikkaanni, aallaaviatigut avatangiisinut tunngassutilinnik annertuunik pīaaanermik suliqaarnernit allanit allaassuteqartunik soqanngilaq. Taamaattumik aamma oqartussaasut suliassai tamatuminnnga annertuumik allaassuteqanngillat.

9.8.1 Isumalluutininik atuinissaq

Pīaaanermik suliassap suulluunniit aallartinneqarneranut atatillugu oqartussaasut suliassai arlaqartussaapput. Taamaattoq taakkua pīaaanermik suliassanit allanit suussutsimikkut assigiinngitsuussanngillat, taamaattumillu avatangiisinut suliassaqarfimmuut tunngatillugu uranimik pīaaaneq immikkut isumalluutitigut sunniuteqassanngitsaq isumaqartoqarpoq.

9.9 Eqikkaaneq

Uranip immikkuullarissuseqarnera pissutigalugu tassunga tunngatillugu oqartussaasut arlalinnik suliassaqaassapput taamatuttaarlu taassuminnnga pīaaanermut avammullu annissuinermut isumalluutininik, oqartussaasut suliassaannut allanut nalinginnaasumik pīaaanermut suliassanut allanut atasuusussanut, immikkut "uranimut tapertaasussanik" atuisoqartussaalluni.

Takuneqarsinnaalerpoq oqartussaasut suliassai annertunerpaat siaruartitsinnginnissamut aamma avammut annissuinermut aammalu IAEA-p safeguards-imut periaasianik naammassinninnissamut atasuunngitsut. Isumannaallisaaneq (qinngornernut illersuineq aamma atomip nukinganut sillimaniarneq) aamma nutaanik suliassaqaqfiulertussaavoq aammalu isumalluutininik atuiffiusussaalluni, Danmarkip aamma Kalaallit Nunaata akornanni aalajangiisinnaatitaanerup agguataarnera eqqarsaatigalugu kalaallit oqartussaasuini isumagineqartussaasuini. Assartuussinermut suliassaqaqarfimmuut tunngatillugu imaatigut assartuussinermi umiarsualivinni naalagaaffiup nakkutiginninneranut kiisalu suliffeqarfinnut umiarsuarmik aallarussisussanut umiarsuarnik naleqquttunik atuinissaq pillugu suleriaatsinut piumasaqaatinik nakkutilliinermut tunngatillugu, suliassatigut aningaasartuutitigullu sunniuteqassasut naliliisoqarpoq. Tassunga ilanngutissaaq Kalaallit Nunaata imartaani imaatigut angalanerup annertunerulerneru, imaatigut angalanerup isumannaallisaaviunissaa siunertaralugu nutaamik imaluunniit allannqortitamik nalunaaqutsersuinissamik kiisalu alapernaarsuinerup annertunerulernissaanik pisariaqartitsinermik malitseqassasoq naatsorsuutigineqarmat. Avatanngisinut suliassaqaqarfimmuut aamma assartuussinermut suliassaqaqarfimmuut tunngatillugu suliassatigut aningaasaqarnikkullu sunniutaasussat, ineriartortitsinermut suliassanit allanit allaassuteqassasut isumaqartoqanngilaq aammalu avatangiisinut suliassaqaqarfimmuut tunngatillugu, Danmarkip aamma Kalaallit Nunaata akornanni aalajangiisinnaatitaanerup agguataarsimanera eqqarsaatigissagaanni, aallaaviatigut kalaallit oqartussaasuinnuinaq tuttussaallutik.

Oqartussaasut suliassaannut tunngatillugu naliliinerit tamarmik eqqoriaaneruseriaqassapput aammalu tassunga atasumik isumalluutininik atuinissamik naliliineq maannakkorpiaq nalorninartortaqarpoq. Ataatsimut isigalugu naliliisoqarpoq suliassanik immikkuullarissunik uranimik pīaaanermut avammullu annissuinermut atasunik isumaginninnissaq aningaasartuuteqarnerulernermik malitseqarsinnaasoq. Taamaattorli aningaasaqarnikkut sunniutaasussat erseqqinnerusumik paasinarsisinneqartariaqarput, taamaattoqassappallu suliassanik isumaginninneq qanoq aqqissuunneqassanersoq aammalu danskit aamma kalaallit oqartussaasuinnut qanoq agguataarneqassanersoq paasinarsisinneqartariaqarpoq.

Kalaallit aamma danskit oqartussaasuisa akornanni suleqatigiinnermut qitiulluinnarpoq, danskit naalakkesuisuisa Namminersorlutik Oqartussat aatsitassanik suliassaqaqarfimmi isumaginninnerannut atugassamik akiliuteqarluni siunnersorneqarnissaq allanillu suliassanik isumaginninnissaq qulakkeersimammagu, takuuk namminersorneq pillugu inatsimmi § 9. Uranimik pīaaanermut avammullu annissuinermut atatillugu suliassat suut annertusineqarsimasut Kalaallit Nunaata akiliuteqarfigisariaqassaneraai pillugu qanoq naliliisoqarnerisoeq erseqqinnerusumik paasinarsisinneqartussaassaaq.

Isumalluutiniq atuinnissamut naliliinerup siusissorujussuarimi inissisimanagera taamaallunilu nalorninartortaqarnera tunuarsimaarfialugu, ilanngullugu pingaartumik suliaassanik isumaginninnerup aaqqissuussaananut aamma suliaasaqarfinni sammineqartuni assigiinngitsuni Danmarkip aamma Kalaallit Nunaata akornanni agguataarinermut tunngassuteqartut, maannakkorpiaq isumalluutiniq atuinnissaq tamakkiisoq missiliorneqarpoq, ukiumut ulloq tamaat sulisussat ilaneqarnissaannut ataatsimut katillugit amerlassusissaat 6-13-ssasoq aammalu ingerlatsinermut aningaasartuutit tunngatillugu 5. mio. koruunit missaanniissasut, takuuk takussutissiaq matuma kingulianiittoq. Oqaatigineqassaaq maannakkorpiaq isumannaallisaanermut suliaasaqarfimmi ingerlatsinermut aningaasartuutit amerlanerulernissaannut tunngatillugu mianersortumik misiliuinerit taamaallaat pigineqarmata, kisianni suliaasaqarfinni allani missiliuisoqarani³¹. Ingerlatsinermut aningaasartuutit suliaasaqarfiit ilaannut allanut atasut erseqqinnerusumik paasinarsisinneqassapput.

	Ukiumut ulloq tamaat sulisussat	Ingerlatsineq (mio. kr.)
Siaruartsinnginnissaq aamma avammut annissuinerimik nakkutiginninneq	2-3	
Safeguards	1-3	
Isumannaallisaaneq (qinngornernut illersuineq, atomip nukinganut sillimani- arneq aamma upalungarsimaneq)	2-6	5
Assartuussineq	1	
Avatangiisit		
Katillugit	6-13	5

Aammattaaq aatsitassarsiorfiit amerlassusaat aamma aatsitassarsiorfiit annertussusaat apeqqutaalluni aningaasartuutit amerlassusaat assigiinngisitaassasoq naatsorsuutigineqartariaqarpoq, taamatullu atortussat ilaneqarnissaannut aningaasartuuteqarnissaq eqqarsaatigineqartariaqarpoq.

Ullumikkut avammut annissuinerimut nakkutiginninnermut suliaasaqarfimmi danskit oqartusaasutut suliaqarnerat akiliutitit ilaannakortumik aningaasalersorneqarpoq. Kalaallit Nunaanni uranimik piianermut avammullu annissuinerimut atatillugu aningaasartuutaanerulertussatut missiliorneqartut erseqqinnerusumik paasinarsisinneqarnissaannut atatillugu, taamatuttaaq suliaasaqarfinni sammineqartuni allani akiliutitit aningaasalersuinissaq assigisaanilluunniit aningaasalersueriaaseqarnissaq periarfissaassanersoq erseqqinnerusumik paasinarsisinneqartussaassaaq.

Kalaallit Nunaanni aatsitassanut suliaasaqarfimmi aatsitassanut oqartussaasup oqartussaasutut suliarinninneranut atatillugu pisinnaatitsissummik pigisaqartunit aningaasartuutit akilerneqarnissaannut akiliisitsisoqartarnera, ukiorpassuarni inatsisini aalajangersaganngorlugu suleriaasiuvoq.

Oqartussaasut suliarinninnerannut aningaasartuutiniq akiliisitsinissamut aamma utertillugit akiliisitsinissamut periarfissaq Aatsitassanut ikummatissanullu inatsimmi § 86 imm. 5-imi, siusinnerusukku danskit Kalaallit Nunaannut aatsitassanut ikummatissanullu inatsisaanni § 25, imm. 5-imi aalajangersakkamik taamaaqataanik ingerlatitseqqiinerusoq, inatsisitigut tunngavigineqarpoq. Akiliuteqarneq akiliutitit imaluunniit aningaasartuutiniq utertitsilluni akiliuteqarnertut akilersinneqarsinnaavoq. Akiliuteqarneq aningaasartuutiniq utertitsilluni akiliuteqarnertut akilersinneqaraangat, oqartussaasut suliaasaannik suliarinninnermi nalunaaquttap akunnerinut atorneqartunut nalunaaquttap akunneranut akigittitaasoq atorneqartarpoq, tassanilu ilaapput akuersissutiniq tunniussinerit aamma akuersissuteqarnerit kiisalu nakkutilliineq.

31 Taamaattoorli isumannaallisaanermut suliaasaqarfimmut isumalluutiniq atuinnissaq allassimasooq aatsaat naleqqutissaaq, atomip nukinganut oqartussaasut (Peqqissutsimut aqutsisoqarfik aamma Upalungaarsimanermut aqutsisoqarfik) uranimik piianermut atatillugu suliaassat atomip nukinganik nukissiorfinnut inatsit 1962-imeersoq naapertorlugu isumagissussannugussappagit.

Inatsisitigut tunngaviusumi taamaallaat aningaasartuutit aatsitassanut oqartussaasumit aamma Naalackersuisunit aatsitassanut ikummatissanullu inatsit malillugu suliassanik aamma oqartussaasutut suliarinninnermut atatillugu akilerneqartut pineqarput akilerneqarsimasut.

Suliassanik suliarinninnermut, nakkutiliinnermut, allatut oqartussaasut suliarinninnerannut, sulilluni angalanernut aamma siunnersuisussanut siunnersortinullu avataaneersunut ilaalu ilanngullugit aningaasartuutit akilersinneqarsinnaapput. Taamaalilluni oqartussaasut suliarinninnerannut siunnersuinnermut ikiuninnermullu, aatsitassanut oqartussaasoq sinnerlugu DCE-mit aamma GEUS-imit suliarineqartumut aningaasartuutit pisinnaatitsissummik pigisaqartumit akilersinneqarsinnaapput. Namminersorlutik Oqartussat aningaasartuutinik taakkuninnga ingerlatitseqqillutik akiligassiinnermik suliaqartuusussaassapput.

Akiliutaasoq aatsitaassanut oqartussaasumit sullissinnermik illuatungilerneqarpat, aningaasartuutit suulluunniit akiliutitut, akitsuutitut imaluunniit aningaasartuutinik utertitsilluni akiliisitsinertut akilersinneqarsinnaapput. Taamaalilluni aatsitassanut oqartussaasup akilersimasai sinnerlugit akiliutissanik, aningaasanik aningaasartuutinik utertitsilluni akilersinneqartunik, akiliisitsiniartoqarsinnaanngilaq.

Taamaalilluni Kalaallit Nunaanni aatsitassarsiornermut suliassaqarfimmi oqartussaasut suliassaannut akiliisarneq takornartaanngilaq, taamaattumillu tunngaviusoq taanna danskit oqartussaasuisa oqartussaasut suliarinninnerannut peqataanerannut atatillugu, assersuutigalugu sulinnermut avatangiisinut suliassaqarfimmi, atuutsinneqalissagaluarpat, tamanna suliassaqarfimmut takornartaasussaannngilaq.

Kapitali 10

Inernilineq

Akuersaangilluinnarnissamik politikimik taaneqartartoq Kalaallit Nunaanni ukiorpassuarni atuussimavoq. Taassuminnga suliaqarnikkut atuutsitsinerup kingunerisaanik uranimik allanillu qinngornernik ulorianartunik akulinnik misissuinissamut pīaanissamullu nalinginnaasumik inerteqquteqarneq atuussimavoq. Kalaallit Nunaanni Inatsisartut ulloq 8. oktober 2013 akuersaangilluinnarnissap atorunnaarsinneqarnissaa pillugu aalajangiiffigisassatut siunnersuutip siullermeerneqarnera aallartittussaavaat. Siunnersuutip taasissutigineqarnera ulloq 24. oktober 2013 pissasoq naatsorsuutigineqarpoq. Uranimut suleqatigiissitaliami suliaqarnermi nalunaarusiamik aalajangiiffigisassatut siunnersuutip suliarineqarnerani ilaasinnaasumik suliaqarnissaq siunertaasimavoq.

Nalunaarusiami matumani suliakkiissutip ilaa nunani tamalaani pisussaaffinnut tunngassuteqartoq aammalu nunat attuumassuteqartut uranimik pīaanermik avammullu annissuineramik ingerlatsiviusut qanoq maleruagassiinerminnik nakkutiginneriaatsiminnillu aaqquissuussisimanersut paasiniaanissaq sammineqarput. Peqatigisaanik tassani Danmarkimi aamma Kalaallit Nunaanni inatsisit atuuttut qulaajarneqarput kiisalu oqartussaasut suliassaat taamaalillunilu pīaanermik suliassat "nalinginnaasut" saniatigut Kalaallit Nunaanni uranimik pīaanermut avammullu annissuinermut atatillugu isumalluutissat suut atorneqartariaqassanersut misissorneqarluni.

Uranimut suleqatigiissitaliap aallaaviatigut paasivaa, urani qinngornernik ulorianartunik akoqarnermini qinngornernut illersornissamut ajornartorsiutitaqarsinnaagami aammalu atomip nukinganik ikummatissiassiornermi ilaasinnaanermi, inuiaqatigiinni atorneqartarnermi saniatigut assigiinngitsunik ilusilinnik sorsunnissamut sakkutuunit atorneqarsinnaagami, pinngoqqaatinit allanit allaassuteqartoq. Tamanna tunngavigalugu uranimut suleqatigiissitaliap *inassutigaa*, uranimik pīaaneq avammullu annissuineq nunani tamalaani malitassanut qaffasinnerpaamik pitsaassusilinut naapertuuttumik pissasoq.

Nunani tamalaani pisussaaffiit, inassuteqaatit aammalu nunat allat misilittagaat malillugit, uranimik pīaanerup avammullu annissuinerup immikkoortuinut ataasiakkaanut tamaginnut tunngatillugu annertuumik maleruagassiuinissaq aamma nunami namminermi allaffissornikkut aqutsinermi periaatsinik pisariaqartunik ilisimasalinnik sulisoqartunik inerisaanissaq pisariaqartinneqarput.

Nunanut allanut, illersornissamut sillimaniarnermullu politikikkut suliassaqarfimmut tunngatillugu oqaatigineqarsinnaavoq:

- Nunani tamalaani pisussaaffiit, nunani tamalaani isumaqatigiissutitut ilusillit attuumassuteqartut arlallit, maannakkorpiaq Kalaallit Nunaannut atuutinngimmata. Uranimik pīaanerup avammullu annissuinerup Kalaallit Nunaata nunani tamalaani isumaqatigiissutini pineqartunut ilaalernissa aammalu inatsisitigut pisussaaffiliinngitsumik maleruagassiuinissaq pillugu apeqqutit soqutiginaateqalersippai.
- Avammut annissuinermut nakkutiginneriaatsimut inatsisitigut allaffissornikkullu killissaliussassanik pilersitsinissaq kiisalu IAEA-mi safeguards-imut periaatsimik atuutsitsilernissamut periaasissaq pisariaqartinneqartoq.

Akuersaangilluinnarnissamik politikkeqarnerup atorunnaarsinneqarsinnaanera imaluunniit allannguuteqartinneqarsinnaanera eqqarsaatigalugu, Naalakkersuisut nunanut allanut politikikkut piginnaatitaaffiinnik inatsisitigut naliliinermut tunngatillugu paasineqarpoq, immikkoortuni aalajangersimasuni isumaqatigiinngittoqartoq. Kisiannili suleqatigiissitaliaq isumaqanngilaq isumaqatigiinngineq taanna aalajangiisuusariaqartoq, kisianni naalagaaffimmi ataatsimoortumik soqutigisanut naapertuuttumik iliuuseqarnissap qulakkeerniarnissaa siunertaralugu, tassungalu ilanngullugu suliassaqarfinni uranimut il.il. tunngatillugu aalajangiussat naalagaaffimmi nunanut allanut, illersornissamut sillimaniarnermullu politikkimut pingaaruteqarfiini paasissutissanik paarlaasseqatigiittarnissaq siunertaralugu, suleqatigiinnissamut isumaqatigiissuteqarnissaq isumaqatigiissutigineqartariaqaraluartoq. Uranimut suleqatigiissitaliap tamanna tunngavigalugu *inassutigaa*, tamanna pillugu suleqatigiinnissamut isumaqatigiissuteqarniartoqassasoq.

Pissutsit Kalaallit Nunaata soqutigisaasa taamatullu naalagaaffeqatigiinnermi ataatsimoorullugu soqutigisat isumagineqarnissaasa qulakkeernissaanut pingaaruteqartut tamaasa pillugit danskit oqartussaasui aamma Namminersorlutik Oqartussat imminnut ilisimateqatigiittassasut suleqatigiinnissamut isumaqatigiisummi ilaatigut ilaassasut inassutigineqarpoq. Naalagaaffiup nunanut allanut, illersornissamut sillimaniarnermullu politikikkut soqutigisaasa isiginiarneqarnissaasa qulakkeerneqarnissaa siunertaralugu Namminersorlutik Oqartussat danskit oqartussaasuinut paasisutissanik attuumassuteqartunik tamaginnik tunniussisassasut ilaatigut tassani ilaatinneqartariaqarpoq.

Nunanut allanut, illersornissamut sillimaniarnermullu politikkimut tunngasortaanut tunngatillugu inassutigineqarpoq, pingaartumik taassuma ilaaniittut marluk makkua paasinarsisinnegassasut:

Siullermik pineqarpoq avammut annissuinermit nakkutiginninnermit aamma safeguards-inut tunngatillugu, inissisimanermi sorlermi periaatsit nutaat pisariaqartut pilersinneqassanersut, kiisalu oqartussaasut suliassaasa aalajangersimasut tassungalu atatillugu isumalluutissatigut ajornartorsiutaasut annertunerusumik paasiniaqqissaarneqarnissaat, Danmarkip aamma Kalaallit Nunaata akornanni aalajangiisinnaatitaanerup agguataarneqarnera atuuttoq aallaavigalugu erseqqinnerusumik nalilersorneqassasoq.

Aappaatut pineqarput suliassaqarfinni taaneqartuni allaffissornikkut periaatsinut tunngatillugu maleruagassiuinernut nutaanut pilersitsinissamullu suliniutaasussat pisariaqartut (naalagaaffimmi) aningaasaqarnikkut sunniutigisassaat.

Tamatuma saniatigut paasineqarpoq akuersaangilluinnarnissamik politikkeqarnerup atorunnaarsinneqarnerata atuutsinneqarnera nunanut allanut, illersornissamut sillimaniarnermullu politikkimut sunniuteqarsinnaasoq. Suleqatigiissitaliap taamaattumik *inassutigaa*, akuersaangilluinnarnissamik politikkeqarnerup atorunnaarsinneqarnerata atuutsinneqarnera sakkussiakillisaaneq, atomip nukinganik nukissiamik siaruartitsinnginnissamik aamma eqqissisimasumik inuiaqatigiinni atuinissap qulakkeerneqarnissaa pillugu nunani tamalaani suleqatigiinnermit tunngatillugu, eqqoqqissaarnerusumik Danmarkimut, Kalaallit Nunaat ilanngullugu, sunik suliniutissanik pissutissaqalersitsisinnaassanersooq erseqqinnerusumik nassuiarneqassasoq.

Suliakkiissutinut nassuiaat naapertorlugu nunanut allanut, illersornissamut sillimaniarnermullu politikkimut tunngasortaata saniatigut aamma *nunami namminermi maleruagassat aamma nunami namminermi allaffissornikkut periaatsit* suut Kalaallit Nunaannut atuunnersut tassungalu ilanngullugu (naalagaaffimmi) aningaasaqarnikkut, inatsisitigut allatigullu suliassatigut sunniutaasussat akuersaangilluinnarnissamik politikkeqarnerup atorunnaarsinneqarnerani malittaasussat aamma suleqatigiissitaliap misissortussaavai. Suliqaarnikkut tassani pineqarput suliassaqarfii isumannaallisaaneq (qinngornernut illersuutissat aamma atomip nukinganut sillimaniarneq), avatangiisit aamma assartuussineq aammalu suliassaqarfinni taakkunani annertunerusumik maleruagassiuinissamut nakkutiginninnissamullu pisariaqartitsisinnaanerit.

Suleqatigiissitaliap suliassaqarfimmi tassani pingaartumik oqaatigisinnaavaa:

- Aatsitassanut ikummatissanullu inatsit Kalaallit Nunaanni inatsisini qitiulluinnartoq, avatangiisit, pinngortitaq aamma silap pissusaanik illersuinissaq pillugit kapitalinik immikkoortunik imaqartoq. Kalaallit Nunaata akisussaaffeqarfiisa iluanni maleruagassat annertunerusut aatsitassanut ikummatissanullu inatsit malillugu aalajangersarneqassasut naatsorsuutigineqarpoq.
- Minnerunngitsumik sillimaniarnermit suliassaqarfimmut tunngatillugu uranimik piiaanermit avammullu annissuinermit atatillugu oqartussaasut suliassaasa annertusinissaat takorloorneqarsinnaasoq.

Tamatuma saniatigut suleqatigiissitaliaq isumaqarpoq suliassaqarfinni aalajangersimasuni Danmarkip aamma Kalaallit Nunaata akornanni *aalajangiisinnaatitaanerup agguataarneqarneranut* tunngatillugu pisunik paasinarsisinnegarsimangitsunik peqartoq.

Atomip nukinganut sillimaniarnermit tunngatillugu aalajangiisinnaatitaanermit pissutsinut ersarinnerulersitsiniarluni inassutigineqarpoq, uranimut imaluunniit thorium-ip saffiugassartaanut tunngatillugu aatsitassarsiorfimmik ingerlatsinermit aammalu taakkunannga tunisassianik suliareqqiisarnermit tunngatillugu, ilanngullugit tunisassianik uninngatitsisarneq assartuisarnerlu kiisalu tassunga atatillugu qinngornernik ulorianartunik akulinnik eqqagassalerineq akisussaaffeqarnerlu tamarmi pilertartoq. Kalaallit Nunaanni atomip nukinganut sillimaniarnermit suliassaqarfimmi Namminersorlutik Oqartussat aalajangiisinnaatitaasut, danskit naalakkersuisui aamma Namminersorlutik Oqartussat isumaqatigiissuteqassasut.

Qinngornernut sillimaniarnermit suliassaqarfimmut tunngatillugu *inassutigineqarpoq*, sulisunut, innuttaasunut nalinginnaasumik aamma napparsimasunut tunngatillugu siunissami Kalaallit Nunaanni suliassaqarfimmi maleruagassiuineq aamma allaffissornikkut aqutsineq qanoq aqqissuunneqarsinnaanersooq, danskit aamma kalaallit peqqinnissamut oqartussaasui suleqatigiissasut.

(*Naalagaaffimmi*) *anigaasaqarnikkut sunniutaasinnaasunut* ataatsimoortunut tunngatillugu suleqatigiissitaliap paasivaa, isumalluutissanik annertunerusunik atuisariaqalernissamik nalilersuineq siusissorujussuarmini killiffeqartoq taqamaalillunilu nalorninartortaqluni, ilanngullugu qulequttani sammineqartuni assigiinngitsuni pingaartumik suliassanik isumaginninnerup aaqqissuussaanaasanut aammalu Danmarkip aamma Kalaallit Nunaata akornanni agguataarsimanerannut tunngatillugu. Tamanna maannakkuugallartoq tunngavigalugu missiliuisoqarpoq maannakkorpiaq ukiumut ulloq tamaat sulisussat suli allat ataatsimut katillugit amerlassusissaat 6-13 missaanniissasoq kiisalu ingerlatsinermut aningaasartuutit allat aalajangersimasumik annertussuseqanngitsut ataatsimut katillugu isumalluutissanik pisariaqartitsiviulissasut. Suliassamik isumaginninnissap aaqqissuussaanaera agguataarneqarneralu annertunerusunik inissereerpat tamatuma annertunerusunik misissoqqissaarneqarnissaa suleqatigiissitaliap *inassutigaa*.

Tassunga atatillugu suleqatigiissitaliap aamma *inassutigaa*, annertunerusunik misissoqqissaarneqassasoq

- Pisinnaatitsissummik pigisaqartumut tunngatillugu atugassarititaasussanik ilanngussinerup pingaaruteqarnera kiisalu oqartussaasut suliassaannut aamma isumalluutissanik atuinissamut tunngatillugu akiliummik akiliisitsinissamik aamma utertitsilluni akiliuteqartarnermut aaqqissuussamik periarfissaqarnersoq.
- Danskīt kalaallīllu oqartussaasuisa akornanni suleqatigiinnissamut isumaqatigiissutinik suli allanik atuinissamut periarfissaqarnersoq.

IAEA taamatullu USA uranimik pīaaanermik avammullu annissuineramik suliagarnermut tunngatillugu *pigīnaasanik inerisaanermik* ikiuunnissamik neqerooruteqarput. *Inassutigineqarpoq* neqeroorutit taakkua akuersaartumik akineqassasut.

Kiisalu suleqatigiissitaliap suliap ingerlaqqinnissaanut tunngatillugu *inassutigaa*, nalunaarusiamik tapiliussassamik tunniussinissaq siunertaralugu, suliakkiissutinut nassuiaat atuuttoq tunngavigalugu aammalu nalunaarusiami matumani inerniliussat tunngavigalugit suleqatigiissitaliap sulinini ingerlateqqissagaa.

Ilanngussat

Ilanngussaq 1

Akuersaangilluinnarnissamik politikkeqarnerup atorunnaarsinneqarnissaa pillugu aalajangiisoqassappat sunniutaasussat aamma uranimik allanillu qinngornernik ulorianartunik akulinnik piiaanissamut avammullu annissuinissamut periarfissat pillugit suleqatigiissitaliap suliassaannut nassuiaat

Tunggaviusoq

Kalaallit Nunaat 1988-imili akuersaangilluinnarnissamik politikkeqarpoq, taassuma kingunerisaanik uranimik allanillu qinngornernik ulorianartunik akulinnik piiaanissaq inerteqqutigineqarluni¹, aammalu Naalagaaffeqatigiinnermi maannamut uranimik sularinninnissamut tunggatillugu politikkeqavinnissaq pisariaqartinneqarsimanngilaq. Kisiannili ukiut kingulliunerusut ingerlaneranni, ilaatigut sumiiffinni aalajangersimasuni aatsitassarsiorfimmik ingerlatsinerup imminut akilersinnaanissaa qulakkeerniarlugu akuersaangilluinnarnissamik politikkeqarnerup atorunnaarsinneqarsinnaanera pillugu oqallinnerup, Kalaallit Nunaanni uranimik piiaasinnaanermut apeqqut soqutiginaateqalersippaa. Maannakkorpiaq aatsitassarsiorluni misissuinermut suliassaq ataaseq (Kalaallit Nunaata kujataani Kuannersuit) ima siuarsimatigilersimavoq akuersaangilluinnarnissaq atorunnaarsinneqassappat piiaanissamut akuersissummik qinnuteqaat Naalakkersuisunut sukkasuumik nassiunneqarsinnaalluni. Urani imaluunniit thorium saniatigut tunisassiassatut ilaatillugu suliassat allat taamatut siuarsimatiginnigillat, kisianni ukiut amerlanngitsut ingerlaneranni taamatut inissimalerlugit ineriartortinneqarsinnaassallutik, aammalu naatsorsuutigineqarpoq akuersaangilluinnarnissaq atorunnaarsinneqarpat suliassanik nutaanik allanik pilersitsisinnassasoq.

Qinngornernik ulorianartunik akulinnik piiaanermi sillimaniarnermut politikki toqqaannartorujussuarmik kalluarneqartussaavoq. "Atomip nukinganik sakkussianik siaruartitsinninnissaq pillugu isumaqatigiilluni aalajangersakkap" (Non-Proliferation Treaty, NPT) 1968-imi akuerineqarneranili, amerlasoorsuarnik suujunnaarsitsinissamut sakkussianik siaruartitsinninnissaq sulissutiginiarlugu kiisalu tamatumunnga ingiaqatigitillugu Nunani tamalaani Atomip nukinganut suliniaqatigiiffiup (IAEA-p) nakkutiginninnera aqqutigalugu atomip nukinganik eqqissimasumik inuiaqatigiinni atuinissamut periarfissanik qulakkeerinissaq nunani tamalaani inuiaqatigiinni isumaqatigiissutigineqarpoq. NPT-mut naalagaaffittut suleqataasutut aamma IAEA-mi ilaasortaasutut Danmark taamaallilluni nunani tamalaani pisussaaffinnik arlalinnik malinnittussaavoq. Peqatigisaanik ilaatigut nakkutiginninnermi iliuusissat uranimik piiaanerup avammullu annissuinerup sunniuteqarnissaata malitsigisaanik, nakkutiginninnermi apeqqut suliassaqarfinnut arlalinnut annertuumik sunniuteqarsinnaavoq.

Uranimik piiaanerup, nunani tamalaani sakkussianik annikillisaanissaq aamma atomip nukinganik eqqissimasumik inuiaqatigiinni atorneqarnissaata qulakkeernissaa pillugu suleqatigiinnerup iluani, Naalagaaffiup inissisimanera annertuumik allanngortissinnaavaa. Taamaattumik piiaanissamut periarfissat nunanut allanut sillimaniarnermullu politikikkut ajornartorsiuteqalersinnaanermik isumaliutersuuteqarnissamik pisariaqartitsinermik pilersitsippat. Nunami mamminer mi maleruagassat aamma nunani tamalaani pisussaaffiit atuuttut paasiniarnissaannik pisariaqartitsinermik tamanna kinguneqarpoq, ilanngullugit qanoq Naalagaaffik taakkunani pineqartunut ilaansoq aammalu Kalaallit Nunaata tamatumunnga pisortatigoortumik inissisimanera. Naalagaaffik nunani tamalaani maleruagassani pineqartunut ilaasimappat, tamatumani saniatigut Naalagaaffik qanoq annertutigisumik nakkutiginninnermi iliuusissanik suleriaatsinillu pisariaqartunik tamaginnik peqarnerisooq naliliiffiginissaa, taamaassimangippallu tassunga atatillugu suna pisariaqartinneqassanersoq naliliinissaq pisariaqartinneqarpoq.

1 Tulliuttuni "urani", "uranimut allanullu qinngornernik ulorianartunik akulinnut" ataatsimoortumik taaguutigittinneqassaaq.

Uranimik piiaanerup avammullu annissuinerup sunniutigisassaannik qulaajaanissamut suleqatigiissitaliamik pilersitsineq

Uranimik piiaaneq taassuminngalu Kalaallit Nunaannit avammut annissuineq aallartinneqassagaluarpat sunniutaasussat pitsaanerpaamik qulaajarneqarnissaasa qulakkeerneqarnissaa siunertaralugu, K-mut ataatsimiititaliaq aalajangerpoq ministereqarfiit iluanni suleqatigiissitaliamik, nunanut allanut sillimaniarnermullu politikikkikut taamatullu ilaatigut nakkutiginninnermut iliuusissamik annertusitsinissamik pisariaqartitsinermut Naalagaaffiup iluani nalagaaffiup aningaasaqarneranut, inatsisitigut immaqalu suliasatigut sunniuteqarnissaanut tunngatillugu, uranimik piiaanerup avammullu annissuinerup atavillugu apeqqutinik attuumassuteqartunik paasinarsitsinissamik nalilersueqqissaartussamillu pilersitsivoq. Suleqatigiissitaliaq Nunanut allanut ministereqarfiup qullersaqarfiani sapinngisamik piaartumik naapisitsissaaq.

Suleqatigiissitaliap suliasai

Suleqatigiissitaliap akuersaanngilluinnarnissamik politikkeqarnerup atorunnaarsinneqarnerani taassumalu malitsigisaanik uranimik piiaanissamik avammullu annissuineqarnissamik periarfissaqalernerani nunanut allanut sillimaniarnermullu politikikkikut, naalagaaffiup aningaasaqarneranut, inatsisitigut immaqalu suliasatigut sunniutaasussat attuumassuteqartut paasinarsissavai tassungalu atavillugu pingaartumik:

- Naalagaaffiup killeqarfiisa iluanni uranimik piiaanerup taamatullu avammut annissuinerup suliarinninnermullu tunngatillugu, nunani tamalaani pisussaaffinnut aamma nunami namminermit maleruagassanut Naalagaaffimmut atuuttunut tunngatillugu nalilersueqqissaarnermik takussutissiamillu suliaqarnissaaq. Tassunga atavillugu aamma paasinarsinneqassaaq nunami namminermit maleruagassat suut Kalaallit Nunaannut atuunnersut aammalu nunani tamalaani pisussaaffiit ilaannik Kalaallit Nunaannut atuunnatik taamaallaat Danmarkimut atuuttunik peqarnerisooq, kiisalu taamaattoqarsimappat nunani tamalaani pisussaaffiit Naalagaaffimmut tamarmut atuutilernissaannut alloriarnerit suut aalajangiunneqartariaqarnerisut.
- Nunat attuumassuteqartut uranimik piiaanerup avammullu annissuinerup ingerlatsiviusut qanoq nakkutiginninnerminnik aqqissuussisimanersut aammalu pisussaaffiit suliaqarnermit qanoq malinneqarnerisut paasinarsinneqarnissaa. Aallaaviatigut nunat pineqartut tassaassapput Australien, Canada, Finland, Frankrig, Sverige aamma USA.
- Naalagaaffiup nunani tamalaani pisussaaffiit avammut annissuinerup nakkutiginninnermut ilusilimmik, nunani tamalaani nakkutiginninnermit allani aammalu nunami namminermit maleruagassani naammassisinnaareernerai kiisalu taamaassimangippat periaatsit pisariaqartut pilersinneqarnissaannut alloriarnerit suut aalajangiunneqartariaqarnerisut, aammalu tamatumu naalagaaffiup aningaasaqarnerani, suliaqarnermit inatsisitigullu sunniutigisassai suussanersut paasinarsinneqarnissaa.

Suleqatigiissitaliami ilaasortat

Nunanut allanut ministereqarfik Suleqatigiissitaliami siulittaasuutitaqarpoq.

Suleqatigiissitaliami aamma peqataapput Silap Pissusaanut Nukissiuuteqarnermullu ministereqarfik, Inuussutissarsiornermut Siuariartortitsinerimullu ministereqarfik, Peqqissutsimut Pitsaaliunerimullu Ministereqarfik, Assartuussinerup ministereqarfik aamma Illersornissamut ministereqarfik kiisalu ministereqarfiit taakkua ataanni sullissiviit. Naalagaaffimmut ministereqarfik, Aningaasaqarnerup ministereqarfik aamma Inatsisinitik atoritsinerup ministereqarfik ataatsimiinnerni peqataanissamut qaaqquneqartassapput. Kalaallit Nunaat taamatutaaq ataatsimiinnerni peqataanissamut qaaqquneqassaaq. Suleqatigiissitaliaq pisariaqartitsineq malillugu immikkut ilisimasalinnik attuumassuteqartunik qaaqqusissaaq.

Suliap ingerlanera

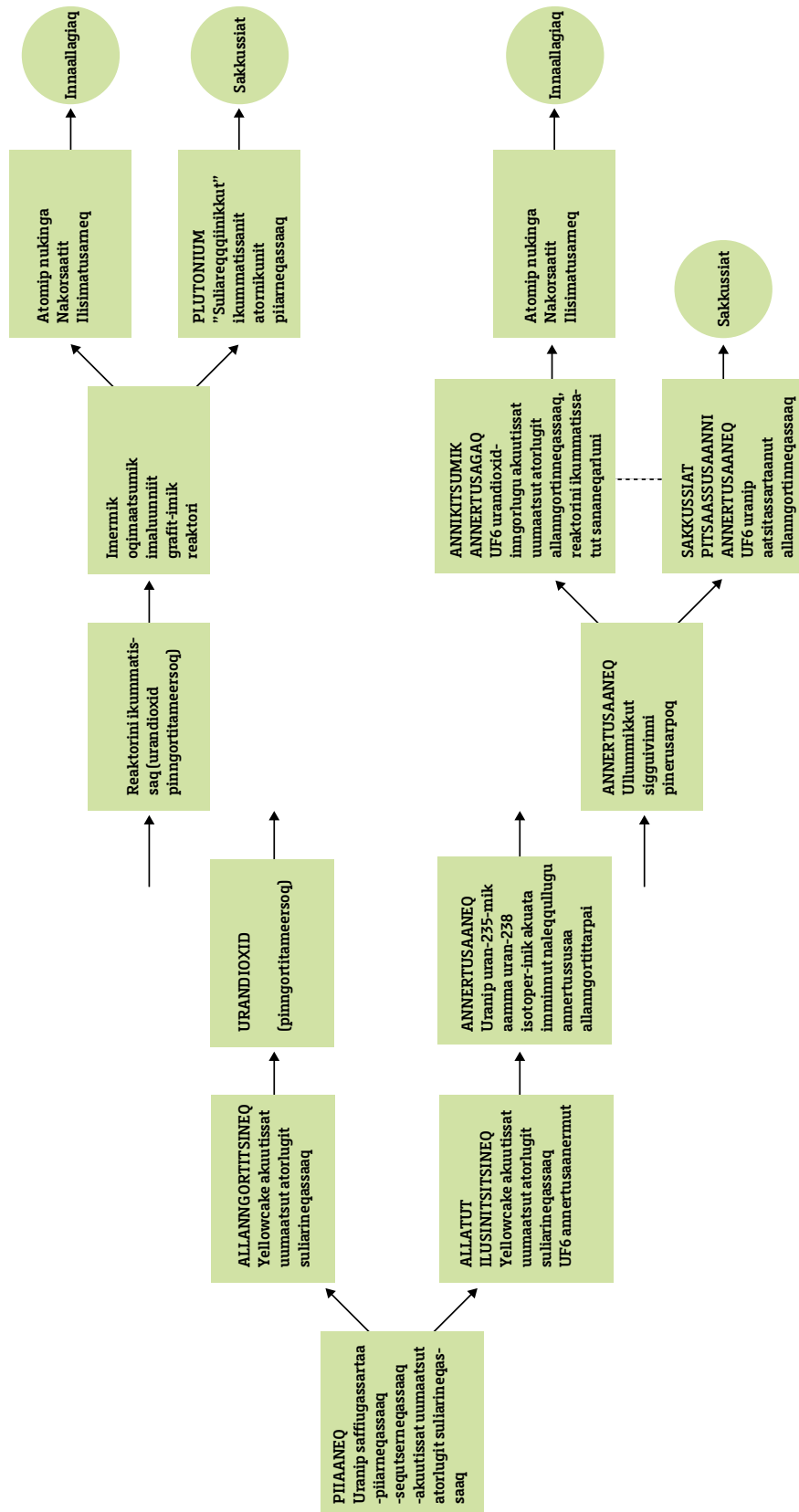
K-mut ataatsimiititaliami piareersaasumi tunngaviusumik aalajangiineq malillugu suleqatigiissitaliap sulinini ulloq 6. marts aallartippaa. Suleqatigiissitaliami sulinermi sulinissamut pilersaarut ilanngunneqartoq malinneqassasoq naatsorsuutigineqarpoq. Nunanut allanut ministereqarfiup suleqatigiissitaliami sulineq ataqatigiissaassavaa aammalu pisariaqartitsineq malillugu ataatsimiinnissamut qaaqquisassalluni.

Suleqatigiissitaliap sulinerata inernera

Suleqatigiissitaliap killiffimmut nalunaarusiani siulleq K-mut ataatsimiititaliamut 2013-imi maajimi tunniutissavaa. Taamaattoq Kalaallit Nunaanni uranimik pīaaneq avammullu annissuineq aallartinneqassagaluarput sunniutaasussat assigiinngitsut pissusiviusunik teknikkikkullu annertunerusumik qulaajaaviginissaannut pisariaqartitsisoqassasoq maannangaaq takorloorneqarsinnaaleriissaaq.

Ilanngussaq 2

Uranip saffiugassartaanit yellowcake aqutugalugu "plutonium-ikkoorluni imaluunniit uranikkoorluni" inuiaqatigiinni imaluunniit sakkutuunit atornegartussanngorlugu

Ilanngussaq 3

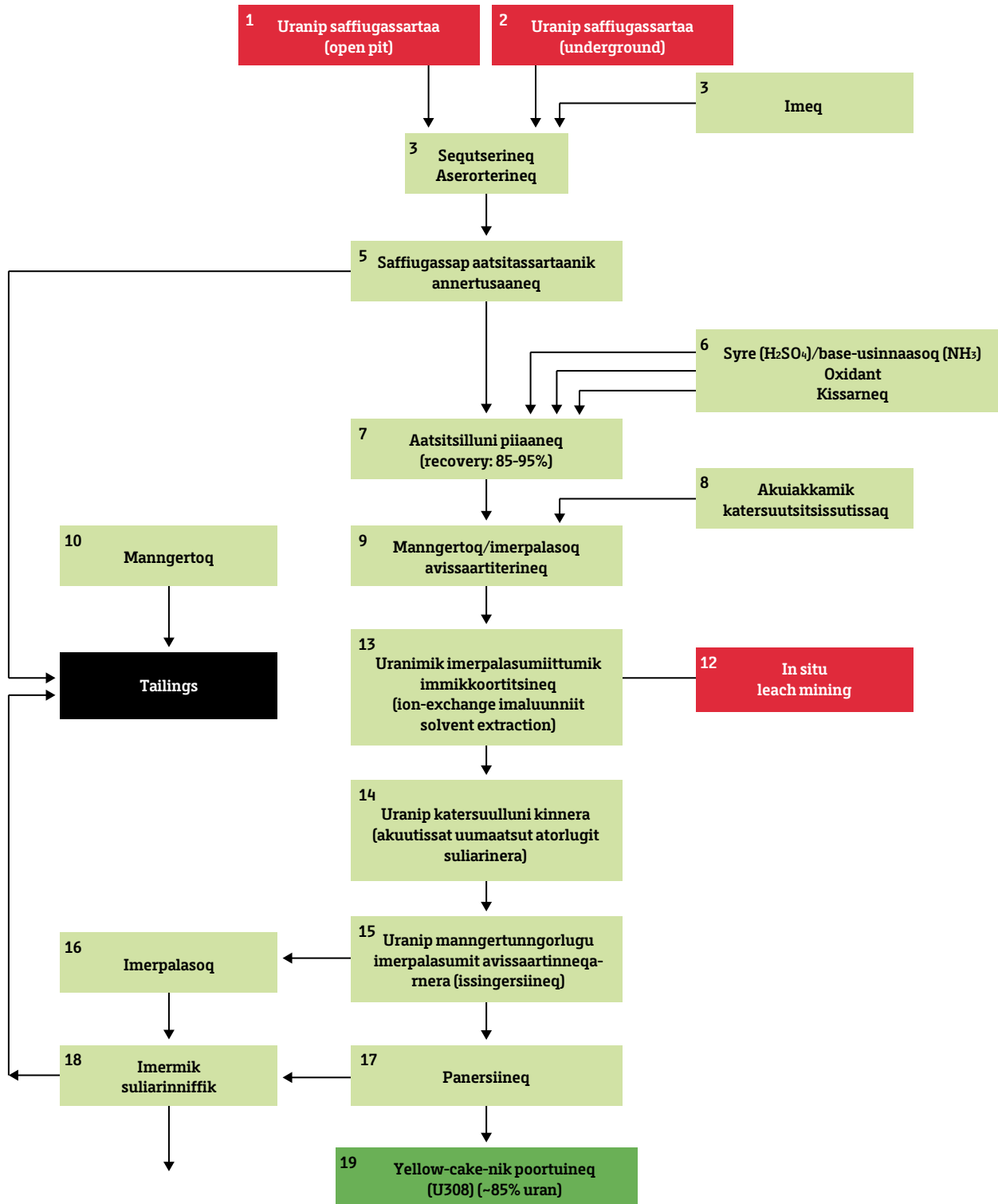
Uranimik aamma thorium-imik Kalaallit Nunaanni peqarfinnut assersuutit.

Pisinnaatitsissummik pigisaqartut akuersaanngilluinnarnissaq pissutigalugu uranimik aallussisimangillat kisianni pinngooqaatinik ujaqqanillu allanik aallussisimallutik.

Peqarfik	Aatsitassaq pingaarneq	Uranip aatsitassartaa	Suussusaa	Killiffik
Kuannersuit	Aatsitassat qaqutigortut, uran, zink, fluor	Steenstrupin	Urani syenit-imi (qaqutigoorpoq)	Pisinnaatitsissut (GME)
Puissattaq (Vatnahverfi)	Uran	Uraninit	Urani granit-imi	
Illorsuit	Uran	Uraninit	Urani sioraaqqani	
Sarfartog	Niobium, thorium, Aatsitassat qaqutigortut, uran	Pyrochlor	Urani carbonatit-imi	Pisinnaatitsissut (Hudson Resources Ltd)
Randbøldal	Uran	Carburan	Beg uranimik akoqartog	
Nassuttooq	Aatsitassat qaqutigortut, uran	Monazit	Urani pegmatit-imi	
Motzfeldt Sø	Niobium, tantal, uran	Pyrochlor	Urani syenit-imi	Pisinnaatitsissut (RAM Resources)
Ivituut	Niobium, uran	Columbit	Urani kryolitpegmatit-imi (qaqutigoorpoq)	Pisinnaatitsissut (Rimbal Resources)
Qaqqaaarsuk	Niobium, uran	Pyrochlor	Urani carbonatit-imi	Pisinnaatitsissut (NunaMinerals)
Milne Land	Titanium, zirkonium (uranitaqalaarpoq)	Zircon, columbit	Urani ujaraaqqani	Pisinnaatitsissut (CGRG)
Attu	Aatsitassat qaqutigortut, thorium	Allanit	Thorium(uran) pegmatit-imi	

Ilanngussaqaq 4

Uranip saffiugassartaanit yellow-cakemik sananermi suliap ingerlasarneri ataatsimut isigalugit

1 aamma 2: Uranip saffiugassartaa open-pit-imit imaluunniit aatsitassarsiorfimmi nunap iluaniittumi piiarneqassaaq. Pisuni marluusuni tamaginni saffiugassaq sequtserneqassaaq aammalu "seqummaarissunngorlugu" aserorterneqassalluni (**4**). Saffiugassap aserorterneqarnerani imeq akuliunneqarajuppoq (**3**); uranip ilaa imerpalasumi aatsinneqassaaq, aammalu imerpalasup suliarinninnermi atorneqartup salinneqarnera nunani tamalaani malitassaat naapertorlugit saliivimmi immikkoortumi ingerlanneqarluni (**18**).

5: Akuiakkamik annertusaanermi uranip aatsitassartaa aatsitassanit uranimik akoqanngitsunit avissaartinneqassaaq. Aatsitassarsiorfiit ilaanni immikkoortoq taanna ilaatinneqartanngilaq. Suliap ingerlanerani kajungerisat atorlugit avissaartiterineq imaluunniit puttallartiterineq ilaatinneqarajupput; periaatsimi kingulliullugu taaneqartumi imermik kiisalu akuutissanik uumaatsunik akoorinissaq pisariaqarpoq.

6 aamma 7: Uranip aatsitassartaa aatsinneqassaaq. Tamatumani syremik imaluunniit base-mik akoorinissaq pisariaqarpoq – saffiugassap uumaatsunik katitigaanera apequtaalluni.

8, 9 aamma 10: Saffiugassap imaluunniit akuiariikkap ilai aatsinneqarsinnaanngitsut akuiakkamik katersuutsitsisussamik akoorinermi puttallartitersinermi imerpalasumit avissaartinneqartarpoq. Suliap ingerlanerani tassannga manngertoq pissarsiarineqartoq errorterneqareernerani tailing-inut toqqorsivimmut ingerlatinneqartarpoq (**11**), tassani atortussiaq nunani tamalaani malitassat naapertorlugit avatangiisitigut isumannaatsumik sivisuumik uninngatinneqarsinnaalluni.

12: Situ leach mining (aatsitsilluni piiaaneq) atorlugu imerpalasup permeabel-eqarfik toqqaannartumik aqutigalugu imaarsarneqarnerata ingerlanera aallartittarpoq, tassani urani aatsinneqartarluni aammalu imerpalasoq utertillugu imaarsarneqaaqqittarluni (**13**), tassanilu urani kaanngartiterneqartarluni. Imerpalasoq immikkoortoq 12-imi pilersinneqartoq immikkoortut 1-11 malillugit ileqquusumik piiaanermi pissarsiarineqartartumut naapertuuppoq.

13 aamma 14: Immikkoortoq **10**-imit imaluunniit **12**-imit imerpalasoq immikkoortoq **13**-imi suliarineqassaaq, tassani urani imerlapasumi aatsinneqareersoq kaanngartiterneqartarpoq aammalu uranoxid-itut (**14**) katersuulluni kittarluni.

15: Uranoxid-it avissaartinneqartut imerpalasumit issingersuutikkoortillugit nakkaalatinneqassapput.

16 aamma 18: Imerpalasoq imermik suliarinnittarfimmut (**18**) ingerlatinneqassaaq, taamaalilluni taanna suliap ingerlanerani atoqqinneqarsinnaalluni imaluunniit uninngatinneqarsinnaalluni.

17 aamma 19: Urani akuiariigaq **19** Uran-oxid-inngorlugu (UO_4 imaluunniit U_3O_8) (**17**) panerserneqassaaq - yellow-cake poortorneqartussaq.

Ilanngussaq 5

Uranimik allanillu aatsitassanik qinngornernik ulorianartunik akulinnik piiaanissamut akuersaangilluinnarnissamik politikkeqarnerup atorunnaarsinneqarsinnaanissaanut imaluunniit allanngortinneqarsinnaanissaanut tunngatillugu pissutsit pillugit nalunaarussiaq

Uranimik allanillu aatsitassanik qinngornernik ulorianartunik akulinnik piiaanissamut akuersaangilluinnarnissamik politikkeqarnerup atorunnaarsinneqarnerani imaluunniit allanngortinneqarnerani inatsisinut tunngassuteqartut

*Eqqartuussissuserisoq Per Vestergaard Pedersen,
Lett Eqqartuussissuserisut suliffeqarfiat*

1 Tunngaviusoq aamma qulequttanut taaneqartunut takussutissiaq

Inuussutissarsiornermut, Aatsitassaqarnermut Suliffeqarnermullu Naalackersuisoqarfiup (naalackersuisoqarfik), uranimik allanillu aatsitassanik qinngornernik ulorianartunik akulinnik piiaanissamut¹ aamma avammut annissuinissamut akuersaangilluinnarnissamik politikkeqarnerup atorunnaarsinneqarnerani imaluunniit allanngortinneqarnerani inatsisinut tunngasut aalajangersimasut pillugit allakkiamik suliaqaqqulluta qinnuigaatigut.

Akuersaangilluinnarnissamik politikkeqarnerup taamaallaat Kalaallit Nunaanni politikikkut aalajangiineruvoq pisussaaffiliinerullunilu. Taassuma kingunerisaanik Naalackersuisut uranimik, thorium-imik allanillu aatsitassanik qinngornernik ulorianartunik akulinnik² piiaanissamut aamma avammut annissuinissamut akuersaangillat.

Akuersaangilluinnarnissamik politikkeqarnerup allanngortinneqarnera assersuutigalugu tassaasinnaavoq, aatsitassanut imaluunniit ingerlatanut aalajangersimasunut tunngatillugu ilaannakortumik atorunnaarsitsineq (assersuutigalugu piiaaneq aamma uninngatitsineq, kisianni avammut annissuinerunngitsoq) imaluunniit aatsitassat qinngornernik ulorianartunik akullit qinngorneqarnerannut naliusunut killissaliussat allannguuteqartinneqarnerat.

Allamik allassimasoqanngippat imaluunniit ataqatigiinnerani takuneqarsinnaanngippat, kapitalimi uranip taaneqarnerani ilaapput ataatsimut isigalugu aatsitassat qinngornernik ulorianartunik akullit tamarmik.

Kapitalimi matumani akuersaangilluinnarnissamik politikkeqarnerup atorunnaarsinneqarneranut tunngatillugu inatsisini pissutsit eqqartorneqarput. Tamanna pillugu nassuiaatit akuersaangilluinnarnissamik politikkeqarnerup allannguuteqartinneqarnerani (ilaannakortumik atorunnaarsitsineq imaluunniit allatut allannguneq) assigusumik ataatsimut isigalugu naleqquttuussapput. Immikkoortoq 6-imi akuersaangilluinnarnissamik politikkeqarnerup allannguuteqartinneqarnerani inatsisini pissutsit assigiinngitsut immikkut eqqartorneqarnerat takuneqarsinnaavoq.

Naalackersuisoqarfiup makkununga nassuiaanissaq piumasaraa:

- 1 Aatsitassarsiornermut akuersissutit malillugit aatsitassanik atorluaaneq ilaannikkut aamma "piiaanermik" imaluunniit "pissarsiniarnermik" taaneqartarpoq.
- 2 Akuersaangilluinnarnissamik politikkeqarnerup misissuilluni aamma piiaalluni ingerlatanut aamma akuersissutinut aatsitassanut pinngortitami nunamiittartup annertussusaanit annertunerusumik qinngornernik ulorianartunik akoqartunut atuuppoq. Uranip pinngortitami nalinginnaasumik akoqarnera ujaqqanut granitiskiusunut 4-60 ppm akornanniittarpoq, takuuk § 36 naapertorlugu Inatsisartunut ilaasortamit Karl Lyberth-imit (Siumut) apeqqummut (nr. 2010-201) Inuussutissarsiornermut Aatsitassanullu Naalackersuisoq Ove Karl Berthelsen-imit akissuteqaat 18. oktober 2010-imeersoq.

1. Uranimik piiaanermut aamma avammullu annissuinermit atatillugu nunanut allanut pissutsinut, ilanngullugit illersornissamut sillimaniarnermullu tunngasut, tunngatillugu Kalaallit Nunaannut³ aamma Danmarkimut⁴ inatsisitigut aalajangiisnaatitaaffiit atuuffiillu.
2. Kalaallit Nunaata uranimik piiaanissamut avammullu annissuineq akuersinissaanik akimmisaartitsinissamut Danmarkip periarfissai, imaluunniit allatut tamatuminnaga inatsisitigut killiliisinnaanera.
3. Akuersaanngilluinnarnissamik politikkeqarnerup atorunnaarsinneqarnerani imaluunniit allannguuteqartinneqarnerani, nunani tamalaani isumaqatigiissutit aamma isumaqatigiissutaasut Kalaallit Nunaata imaluunniit Danmarkip ilaaffigilerlugit akuerisariaqagai.
4. Akuersaanngilluinnarnissamik politikkeqarnerup atorunnaarsinneqarnerani imaluunniit allannguuteqartinneqarnerani inatsisinik allannguinnissamik pisariaqartitsinerusinnaasut.
5. Akuersaanngilluinnarnissamik politikkeqarnerup atorunnaarsinneqarnerani imaluunniit allannguuteqartinneqarnerani inatsisitigut malittaasussat assigiinngitsut.

2 Uranimik piiaanermut aamma avammullu annissuinermit atatillugu nunanut allanut pissutsinut, ilanngullugit illersornissamut sillimaniarnermullu tunngasut, tunngatillugu Kalaallit Nunaannut aamma Danmarkimut inatsisitigut aalajangiisnaatitaaffiit atuuffiillu

2.1 Nunanut allanut politikikkut aalajangiisnaatitaaffiit aamma Kalaallit Nunaata aalajangiisnaatitaaffinnik atuinissaanut killissaliussat pillugit tunngaviummik inatsimmi maleruagassat

Nunanut allanut politikikkut atuuffiit aalajangiisnaatitaaffiillu atorneqarnissaannut naalagaaffimmi inatsisitigut tunngaviummik, tunngaviummik inatsimmi § 19-imi aalajangersagaapput. Maleruagassaq imatut oqaasertaqarpoq:

”§ 19. Inuiaat akornanni susassaqrfinni naalagaaffik sinnerlugu kunngi iliuuseqassaaq. Taamaattorli folketing-i akuerseqqaanngippat sunilluunniit naalagaaffiup susassaqrfinnik annertusitsisunik imaluunniit anni-killisitsisunik iliuuseqarsinnaanngilaq, imaluunniit pisussaaffinnik naammassineqarsinnaanissaannut folketing-ip peqataaffiginngisariaqagaannik imaluunniit allatigut annertunerusumik pingaaruteqartunik isumaqatigiissuteqarsinnaanani. Aammattaaq kunngi folketing-i akuerseqqaartinnagu inuiat akornanni isumaqatigiissutinik sunilluunniit folketing-ip akuersineratigut isumaqatigiissutigineqarsimasunik atorunnaarsitsisnaanngilaq.

Imm. 2. Naalagaaffimmut imaluunniit danskit sakkutuuinut sakkulersorluni saassusinermit illersornissaq eqqaassanngikkaanni, kunngi folketing-i akuerseqqaartinnagu naalagaaffinnut takornartanut sunilluunniit sakkutuunik atulluni pissaanermik atuinarsinnaanngilaq. Iliuusissat aalajangersagaq manna malillugu kunngip aalajangiussimasinnaasai piaartumik folketing-imut saqqummiunneqassapput. Folketingi ataatsimiil-luni katersuussimanngippat, kinguarsaanertaqanngitsumik ataatsimiinnissamut aggersaasoqassaaq.

Imm. 3. Folketing-ip akunnerminni nunanut allanut politikikkut aalajangiisartussat toqqassavai, taakkualu nunanut allanut politikikkut aalajangiiffigisassanut annertunerusunut aalajangiinissaq sunaluunniit sioqqul-lugu naalakkersuisut isumasiortassavai. Nunanut allanut politikikkut aalajangiisartut pillugit maleruagassat erseqqinnerusut inatsimmi aalajangersarneqartassapput.”

3 Kapitalimi Kalaallit Nunaat Namminersorlutik Oqartussanut, Naalakkersuisunut imaluunniit Kunngeqarfik Danmarkip Kalaallit Nunaannut tunngasortaanut taaguutitut atorneqarpoq. Isumaa erseqqinnerusoq ataqatigiinnerani takuneqarsinnaavoq.

4 Kapitalimi Danmark naalagaaffimmut, danskit naalakkersuisuinut imaluunniit Kunngeqarfik Danmarkip Danmarkimut tunngasortaanut atorneqarpoq. Isumaa erseqqinnerusoq ataqatigiinnerani takuneqarsinnaavoq.

Tunngaviumik inatsimmi § 19, imm. 1 malillugu, naalackersuisut ("kunngi") taamaalillutik Kunngearfik Danmark sinnerlugu inuiaat akornanni susassaqarfinni iliuuseqartartussaapput, ilanngullugit nunanut allanut tunngassutilinnut aamma illersornissamut sillimaniarnermullu tunngassutilinnut tunngatillugu.

Namminersorneq pillugu inatsissatut siunnersuummut nassuiaatini nalinginnaasuni⁵ ("nassuiaatit nalinginnaasut"), tunngaviumik inatsit malillugu nunanut allanut politikikkut aalajangiisnaatitaaffiup Kalaallit Nunaannut tunniunneqarnissaanut periarfissaq taaneqarpoq.⁶ Nassuiaatini allassimavoq, naalagaaffiup ilaani ataasiakkaani nunanut allanut politikikkut susassaqarfinni namminersorluni aalajangiisnaatitaasinnaansamut, tunngaviumik inatsit akimmisaartitsisutut isigineqartoq. Nassuiaatit malillugit taamaalilluni Namminersorluti Oqartussat naalagaaffimmi inatsisitigut inuiaat akornanni imminut sinnerluni aalajangiisnaatitaallissappata, tunngaviumik inatsisip allannguuteqartinneqarnissaa pisariaqartussaavoq.

Aammattaq nassuiaatini allassimavoq tunngaviumik inatsimmi § 19 malillugu danskit naalackersuisuisa nunanut allanut aalajangiisnaatitaanerisa kingunerisaanik namminersorneq pillugu inatsimmi maleruagassatigut⁷ nunanut allanut politikikkut suliaasaqarfinni maleruagassisartutut aalajangiisnaatitaanerup Namminersorlutik Oqartussanut tunniunneqarnissaa periarfissaqassanngitsoq. Taamaattorli nassuiaatini nalinginnaasuni allassimavoq:

"Kisiannili tunngaviumik inatsisip killissaliussaasa iluanni naalagaaffik sinnerlugu inuiaat akornanni susassaqarfinni iliuuseqarnissamut Naalackersuisut piginnaatinneqarnissaa ajornassanngilaq.

Taamaalilluni tunngaviumik inatsit inuiaat akornanni suassaqarfinni, taamaallaat Kalaallit Nunaannut tunngassuteqartuni aammalu naalagaaffiup ilaani allanut kalluaasussaanningsuni iliuuseqarnissamut Naalackersuisut piginnaatinneqarnissaannut akimmisaartitsissanngitsoq ilimagineqarsinnaavoq."⁸

Nassuiaatit malillugit taamaalilluni inuiaat akornanni susassaqarfinni iliuuseqarnissamut aalajangiisnaatitaaffiup tunniunneqavinnera pineqassanngilaq. Taamaalilluni nassuiaatit malillugit, aamma susassaqarfinni Naalackersuisut piginnaatitaaffiit ilaatinneqalersunut, danskit naalackersuisui sulit nunanut allanut politikikkut aalajangiisnaatitaasussaapput.

Aammattaq nassuiaatit nalinginnaasut malillugit Kunngearfik Danmarkip soqutigisaasa aamma tunngaviumik inatsimmi § 19-ip mianerineqartussaanerisa kingunerisaanik, Namminersorlutik Oqartussat nunanut allanut politikikkut iliuuseqarnerminni Kunngearfik Danmarkip soqutigisaannut akerliumik iliuuseqarsinnaanngitsut, ilanngullugit nunanut allanut politikikkut nalinginnaasumik.

Taamaalillutik Naalackersuisut naalagaaffiup ilaani soqutigisanut allanut akerliumik nunanut allanut politikikkut aalajangiussaarsinnaassanngillat, ilanngullugit suliaasaqarfinni pineqartumi naalagaaffiup nunanut allanut politikikiani nalinginnaasumik tunngaviumik akerliumik inuiaqatigiinni pisussaaffiliisumik isumaqatigiissuteqarnerit.

Taamaattorli namminersorneq pillugu inatsimmi siulequtsiussami (aallarniut) allassimavoq inuiaat kalaallit tassaasut inuiaat inuiaqatigiit pisussaaffii malillugit nammineerluni aalajangernissamut pisinnaatitaasut, tamanna nassuerutigalugu inatsimmi Danmarkip aamma Kalaallit Nunaata akornanni suleqatigiinnermi naligiinnissap ataqqeqatigiinnissallu siuarsarnissaanik kissaateqarneq tunngavigineqartoq, aammalu inatsimmi tamatumunnga naapertuuttumik Naalackersuisut aamma danskit naalackersuisuisa akornanni naligiimmik suleqatigiittut isumaqatigiissuteqarneq tunngavigineqartoq. Tamatuma saniatigut namminersorneq pillugu inatsimmi § 11, imm. 2 malillugu, nunanut allanut politikikkut (inuiaat akornanni) susassaqarfinni Kalaallit Nunaata taamatullu Kunngearfik Danmarkip ataatsimoorlutik soqutigisaasa qulakkeernissaa siunertaralugu, Naalackersuisut aamma danskit naalackersuisui suleqatigiittussaapput.

5 Kalaallit Nunaanni namminersorneq pillugu inatsissatut siunnersuut, inatsissatut siunnersuut nr. L 128, 2008-2009.

6 Nassuiaatini nalinginnaasuni immikkoortoq 7.2. Immikkoortoq 7.2-imi allassimasut taamaallaat danskit naalackersuisuisa paasinninnerannut takussutissaavoq aammalu taamanikkut Kalaallit Nunaanni Naalackersuisuisut paasinninnerannut takussutissaanani. Ilaatigut immikkoortoq 7.2-imi oqaaseqatigiinni siullermi allassimavoq: "Danskit naalackersuisui § 12-imi piginnaatitsinissamik aaqqissuussamut naalagaaffimmi inatsisitigut killissaliussanut tunngatillugu makkuninnga oqaaseqaatissaqarput: ...". nassuiaatini nalinginnaasuni immikkoortoq 4.5.4-imi (nunanut allanut, illersornissamut sillimaniarnermullu politikki) oqaaseqatigiinni marlunni siullernituulli nassuiaatit taamaaqatai takuneqarsinnaapput: "Nunanut allanut, sillimaniarnermut illersornissamullu politikikkut piginnaatitaaffiit tunngaviumik inatsimmi § 19 malillugu danskit naalackersuisunut tunngatinneqarput. Danskit naalackersuisuisa isumaat malillugu piginnaatitaaffiit taakkua Namminersorlutik Oqartussanut tunniunneqarsinnaanngillat."

7 Namminersorneq pillugu inatsit nr. 473, 12. juni 2009-imeersoq.

8 Nassuiaatini nalinginnaasuni immikkoortoq 7.2.

Taamaalilluni namminersorneq pillugu inatsimmut siulequtsiussami aamma nunanut allanut tunngatillugu susassa qarfirmi maleruagassat malillugit, Kalaallit Nunaata aamma Kunngaqarfik Danmarkip ataatsimoortumik soqutigisaat Naalakkersuisut aamma danskit naalakkersuisuisa qulakkeertussaavaat, isumagisussaallugit siuarsartussaallugillu.

2.2 Naalakkersuisut nunanut allanut tunngasuni (nunanut allanut tunngatillugu susassa qarfiit) iliuuseqarsinnaanerit pillugu Namminersorneq pillugu inatsimmi maleruagassat

Namminersorneq pillugu inatsit 2009-imi Folketing-imi akuerineqarpoq aammalu ulloq 21. juni 2009 atuutilerluni.⁹

Namminersorneq pillugu inatsit malillugu Naalakkersuisut inuiat akornanni pisussaaffinnut tunngatillugu susassa qarfinni Naalakkersuisut iliuuseqarsinnaapput. Namminersorneq pillugu inatsit inuiaqatigiinni pisussaaffiliisumik isumaqatigiissuteqarnernut allanullu nunanut allanut tunngatillugu pissutsinut (nunanut allanut tunngatillugu susassa qarfiit) atatillugu Naalakkersuisut aamma danskit naalakkersuisuisa aalajangiinnaatitaaffii atuuffissaalu pillugit kapitali 4-imi (§§ 11-16) maleruagassanik arlalinnik imaqarpoq.

Namminersorneq pillugu inatsimmi kapitali 4-imi maleruagassat, namminersorneq pillugu inatsimmi siulequtsiussamut (allaqqaasiut) ataqatigiissillugit nassuiarneqassapput atorneqassallutillu. Siulequtsiussami erseqqissarlugu oqaatigineqarpoq inuiaat kalaallit naalagaaffiit akornanni pisinnaatitaaffinnut pisussaaffinnullu tunngatillugu inatsit malillugit tassaasut inuiaat nammineq aalajangiinnaatitaasut, aammalu inatsimmi tamanna nassuerutigalugu Kalaallit Nunaata aamma Danmarkip akornanni suleqatigiinnermi naligiinnissamik ataqeqatigiinnissamillu siuarsaanissamik kissaateqarneq tunngavigineqartoq.

Tamatuma kingunerisaanik ilaatigut Naalakkersuisut aamma danskit naalakkersuisui suliassa qarfinni arlalinni, ilanngullugit nunanut allanut tunngatillugu susassa qarfiit, Kalaallit Nunaata soqutigisaasa aammalu Kunngaqarfik Danmarkip ataatsimoortumik soqutigisaasa isumagineqarnissaat qulakkeerniarlugu, tatiginartumik suleqatigiittussaapput.¹⁰ Taamaalilluni danskit naalakkersuisuisa suliassani taamaallaat Kalaallit Nunaannut tunngassuteqartuni aammalu suliassa qarfinni akisussaaffimmik tigusivioereersimasuni,¹¹ ilanngullugit suliassat aatsitassanut suliassa qarfiup iluaniittut, Naalakkersuisut aalajangiinnaatitaaffimminnik atuutsitsinerat akornusertussaannngilaat imaluunniit killilertussaanaq.

Taamaalilluni suliassani uranimik allanillu aatsitassanik qinngornernik ulorianartunik akulinnik piiaanermut avammullu annissuinermit tunngasuni, suliassat taamaallaat pissutsinut Naalakkersuisut aatsitassanut suliassa qarfirmi oqartussaasutut aalajangiisussatut aalajangiinnaatitaaneranni pineqartunut ilaasimappata, Naalakkersuisut aalajangiinnaatitaaffimminnik atuutsitsinerat danskit naalakkersuisuisa akornusertussaannngilaat imaluunniit killilertussaanaq.

Suliassat taamaattut Kalaallit Nunaanni aatsitassanut pissutsinut tunngasut aamma nunanut allanut pissutsinut tunngassuteqarsimappata, nunanut allanut tunngatillugu pissutsit taamaallaat Kalaallit Nunaanni aatsitassanut suliassa qarfirmi pissutsinut tunngassuteqarsimappata, takuuk § 12, imm. 1, Naalakkersuisut aamma Kunngaqarfik Danmark sinnerlugu iliuuseqarsinnaasussaapput.

Nunanut allanut tunngatillugu pissutsit aamma Kunngaqarfik Danmarkimi illersornissamut imaluunniit sillimaniarnermit pissutsinut tunngassuteqarpat, namminersorneq pillugu inatsimmi § 13-imi maleruagassat malillugit Naalakkersuisut taamaallaat danskit naalakkersuisui suleqatigalugit Kunngaqarfik Danmark sinnerlugu iliuuseqarsinnaasapput, takuuk § 12, imm. 4. Tamanna immikkoortumi matumani matuma kinguliani aamma immikkoortoq 3-imi taaneqarpoq.

9 Inatsisissatut siunnersuut folketing-imi partiinit tamaginnit, Dansk Folkeparti kisimi pinnani, taparserneqarluni akuerineqarpoq.

10 Namminersorneq pillugu inatsimmi § 11, imm. 2.

11 Suliassa qarfiit akisussaaffigilerlugit tiguneqarsimasut tassaapput suliassa qarfiit namminersornerunissaq pillugu inatsit imaluunniit namminersorneq pillugu inatsit malillugit Kalaallit Nunaanni tiguneqarsimasut.

Namminersorlutik Oqartussat naalagaaffiit akornanni inuiaqatigiit pisinnaatitaaffiit pisussaaffiinnullu tunngatillugu isumaqatigiissutit allallu nunani tamalaani maleruagassat, sukkulluunniit Kunngaqarfik Danmarkimut pisussaaffiusunut aammalu Kalaallit Nunaannut atuuttut malillugit pisussaaffinnut malinnittussaapput.¹²

Naalagaaffiit akornanni inuiaqatigiinni pisussaaffinnut pisinnaatitaaffinnullu isumaqatigiissutit imaluunniit nunani allani maleruagassat allat, Kunngaqarfik Danmarkimut pisussaaffiliippata, kisiannili taakkua Kalaallit Nunaannut atuunnatik, naalagaaffiit akornanni inuiaqatigiinni pisussaaffinnut pisinnaatitaaffinnullu isumaqatigiissutit imaluunniit nunani tamalaani maleruagassat allat malillugit pisussaaffinnik Namminersorlutik Oqartussat pisussaaffeqartussaangillat.¹³

Namminersorneq pillugu inatsimmi kapitali 4-imi (§§ 11-16) nunanut allanut pissutsinut tunngatillugu (nunanut allanut tunngatillugu susassaarfii) ingerlatani aalajangiinernilu Kalaallit Nunaata peqataanissaanut maleruagassat suleriaatsillu immikkoortut pingaarnerit marluk aalajangersarneqarput.

Nassuiaatit nalinginnaasut malillugit immikkoortuni pingaarneri marluusuni pineqarput:

“... taamaallaat naalagaaffiit akornanni inuiaqatigiinni pisinnaatitaaffiit pisussaaffiillu pillugit isumaqatigiissutitut isumaqatiginninniarnert isumaqatigiissuteqarnerillu aammalu nunani tamalaani pisussaaffiit pisussaaffiliisut allat. Taamaaliornikkut isumaqatigiissutit pisussaaffiillu, imaluunniit naalagaaffiit akornanni inuiaqatigiinni pisinnaatitaaffiit pisussaaffiillu pillugit isumaqatigiilluni aalajangersakkanik imaluunniit naalagaaffiit akornanni inuiaqatigiinni pisinnaatitaaffiit pisussaaffiillu pillugit maleruagassat allat malillugit inatsisitigut pisussaaffiliisut siunnerfigineqarput. Taamaattoq aalajangersakkani taakkunani tunngaviusut atatitsisuusut tassaapput tunngaviusut nalinginnaalluinnartut, aamma naalagaaffiit akornanni inuiaqatigiinni pisinnaatitaaffiit pisussaaffiillu pillugit inatsisitigut pisussaaffiliisumik isumaqatigiissuteqarnissamik siunertaqarnermit allaanerusunik, nunami namminermi isumaqatigiissuteqarnernut allanut isumaqatiginninniarnernullu atatillugu takuneqarsinnaasariaqartut.”¹⁴

Nassuiaatit nalinginnaasut malillugit namminersorneq pillugu inatsimmi kapitali 4-imi tunngaviusut taamaalilluni aallaaviatigut aamma Kalaallit Nunaat nunanut allanut susassaqarfinni iliuuseqartillugu atuutissapput, kisiannili tamanna naalagaaffiit akornanni inuiaqatigiinni pisinnaatitaaffinnut pisussaaffinnullu isumaqatigiissuteqarnissaq imaluunniit allanik nunani tamalaani pisussaaffeqalernissaq siunertaralugu pisinnaanani.

Naalagaaffiit akornanni inuiaqatigiinni pisinnaatitaaffiit pisussaaffiillu pillugit isumaqatigiissutit Naalakkersuisut namminersorneq pillugu inatsit malillugu Kunngaqarfik Danmark sinnerlugu nammineerlutik isumaqatiginninniarfigisinnaasaat isumaqatigiissutigisinnaasaallu, namminersorneq pillugu inatsimmi § 12, imm. 1-imi allassimapput. Maleruagassaq taanna malillugu Kalaallit Nunaannuinaq tunngassuteqartuni aammalu suliaasaqarfinnut tamakkiisumik akisussaaffigilerlugu tiguneqareersimasuni, Naalakkersuisut naalagaaffinnut allanut aamma nunanit tamalaani kattuffinnut naalagaaffik sinnerlugu isumaqatiginninniarinnaapput isumaqatigiissuteqarsinnaallutillu, ilanngullugit ingerlatsivinni ingerlatsinissamut isumaqatigiissutit.

§ 12, imm. 1-imi maleruagassami Naalakkersuisut suliaasaqarfinni akisussaaffimmik tigusivioersimasuni, ilanngullugu aatsitassanut suliaasaqarfik, naalagaaffiit akornanni inuiaqatigiinni pisinnaatitaaffinnut pisussaaffinnullu inatsisitigut isumaqatigiissutitut isumaqatiginninniarinnaatitaapput isumaqatigiissuteqarsinnaatitaallutillu.

§ 12-imi maleruagassami isumaqatigiissutinik isumaqatiginninniarnermut isumaqatigiissuteqarnernullu atatillugu naalagaaffiit akornanni inuiaqatigiinni pisinnaatitaaffinnut pisussaaffinnullu tunngatillugu inatsit malillugit iliuuseqarnerit tamarmik pineqarput, ilanngullugit aamma pisortatigoortuunngitsumik isumaqatiginninniarnert, isumaqatiginninniarnert ingerlanerisa annertunerisut ilaattut pisimasinnaasut.

Taamaalillutik Naalakkersuisut aallaaviatigut naalagaaffiit akornanni inuiaqatigiinni pisinnaatitaaffiit pisussaaffiillu pillugit isumaqatigiissutitut taamaallaat Kalaallit Nunaannut aamma aatsitassanut suliaasaqarfimmut tunngassuteqartunut isumaqatiginninniarinnaapput isumaqatigiissuteqarsinnaallutillu, ilanngullugit uranimik imaluunniit aatsitassanik allanik qinngornernik ulorianartunik akulinnut tunngatillugu misissuineq, piaaneq aamma avammut annissuineq.

12 Namminersorneq pillugu inatsimmi § 16, imm. 1.

13 Assersuutigalugu Nunani tamalaani Sulisartut kattuffiannut (International Labour Organization, ILO) aalajangersakkami artikel 35 malillugu, ILO-mi isumaqatigiissutini nunami akisussaaffeqarfimmi nunap qullersaasup avataaniittut namminersorlutik oqartussaasut imaluunniit namminersornerullutik oqartussaasut aammalu suliffeqarnermut suliaasaqarfup iluani inatsisilornissamut inatsisinillu atoritsinissamut aalajangiisinnaatitaaffiit pineqartunut ilaangillat (“non-metropolitan territories”). ILO-mi isumaqatigiissummi taamaallaat pineqartunut ilaavoq, nunami akisussaaffeqarfimmi nunap qullersaasup avataaniittut, ilanngullugit Kalaallit Nunaat aamma Savalimmiut, nunami qullersaasumi naalakkersuisut nunami akisussaaffeqarfimmi oqartussaasut inatsisinik atuutsitsisussat (“naalakkersuisut”, ass. Naalakkersuisut) suleqatigalugit aammalu oqartussaasup akuersineratigut, immikkut ILO-mut isumaqatigiissutip nunami akisussaaffeqarfimmi atorneqarnissaa pillugu nalunaaruteqarsimappat.

14 Nassuiaatini nalinginnaasuni immikkoortoq 7.3.

Namminersorneq pillugu inatsimmi § 12, imm. 4 malillugu isumaqatigiissutit aalajangersimasumik suussusillit Namminersorlutik Oqartussat § 12, imm. 1 malillugu aalajangiisnaatitaaffianni pineqartunut ilaangillat. Imm. 4-imi maleruagassami aalajangersarneqarpoq, isumaqatigiissutit taamaattut § 13-imi maleruagassat malillugit isumaqatigiissutigineqartassasut. Isumaqatigiissutit imm. 4-imi pineqartunut ilaasut tassaapput naalagaaffiit akornanni inuiaqatigiinni pisinnaatitaaffiit pisussaaffiillu pillugit isumaqatigiissutit illersornissamut sillimaniarnermullu politikkimik kalluaasussat, kiisalu naalagaaffiit akornanni inuiaqatigiinni pisinnaatitaaffiit pisussaaffiillu pillugit isumaqatigiissutit Danmarkimut atuuttussat, imaluunniit nunani tamalaani kattuffiup iluani Kunngeqarfik Danmarkip ilaasortaaffigisaani isumaqatiginninniutigineqartussat.

§ 13, imm. 1 malillugu naalagaaffiit akornanni inuiaqatigiinni pisinnaatitaaffiit pisussaaffiillu pillugit isumaqatigiissutit immikkut Kalaallit Nunaannut pingaaruteqartut pillugit isumaqatiginninniarnert aallartinnissaat sioqqullugu danskit naalakkersuisuisa Naalakkersuisut ilisimatittartussaavaat.

Inatsimmut piareersaataasumik suliaqarnermi oqaatigineqarpoq, tunngaviusoq taanna Namminersorlutik Oqartussat siusissukkut akuliutsinneqartarnissaasa pingaaruteqarnera erseqqissarniarlugu tunngaviusoq taanna inatsimmi aalajangersarneqarpoq. Naalakkersuisut danskit naalakkersuisuinit (naalagaaffimmi oqartussaasut) ilisimatinneqarnerminni isummersuutit isumaqatiginninniarnerni ilanngunneqartussatut kissaatigineqarpat, isummersuutit taakkua naligiinnermik tunngaveqartumik isumaqatiginninniarnert piareersarneqarneranni ilanngunneqartussaassapput.¹⁵

Suliassani taamaallaat Kalaallit Nunaannut tunngasuni danskit naalakkersuisuisa Naalakkersuisut nunanut allanut tunngatillugu kiffartuussivimmit peqataaffigineqanngitsumik isumaqatiginninniarnernik ingerlatseqqullugu piginnaatissinnaavaat.¹⁶

Isumaqatigiissutit Danmarkip aamma Kalaallit Nunaata ataatsimoorlutik isumaqatiginninniarnerni akuuffigisimasaat, sapinngisamik Naalakkersuisut peqatigalugit danskit naalakkersuisuinit atsiorneqassapput.¹⁷

Naalagaaffiit akornanni inuiaqatigiit pisussaaffiit pisinnaatitaaffiinnullu tunngatillugu isumaqatigiissutit immikkut Kalaallit Nunaannut pingaaruteqartut, atsiorneqannginneranni imaluunniit atorunnaarsinneqannginneranni Naalakkersuisut oqaaseqarfigineqartussanngilugit saqqummiunneqassapput. Naalakkersuisut akuersitinnagit isumaqatigiissuteqarnissaq pisariaqartoq danskit naalakkersuisui isumaqarpat, tamanna sapinngisamik Kalaallit Nunaannut peqataaffigineqanngitsumik pissaaq.¹⁸

Naliliinerput malillugu taamatut pisussaaffeqarneq taamaallaat danskit naalakkersuisui naalagaaffiit akornanni inuiaqatigiinni pisussaaffiit pisinnaatitaaffiillu pillugit isumaqatigiissutinik nutaanik immikkut Kalaallit Nunaannut pingaaruteqartunik isumaqatiginninniarnerni isumaqatigiissuteqarnerannilu atuutinnilaq. Pisussaaffeqarneq taamatuttaaq naalagaaffiit akornanni inuiaqatigiinni pisussaaffiit pisinnaatitaaffiillu pillugit isumaqatigiissutinik atuutereersunik immikkut Kalaallit Nunaannut pingaaruteqartunik nassuiaanissaq imaluunniit allannguuteqartitsinissaq pillugit danskit naalakkersuisuisa isumaqatiginninniarnernik aallartitsineranni atuuppoq.

Naalakkersuisut taamaalillutik aallaaviatigut namminneerlutik naalagaaffiit akornanni inuiaqatigiinni pisussaaffiit pisinnaatitaaffiillu pillugit isumaqatigiissutinik Kalaallit Nunaanni aatsitassanut tunngatillugu pissutsinut – ilanngullugit uranimik imaluunniit allanik aatsitassanik qinngornernik ulorianartunik akulinnik misissuineq, piaaneq aamma avammut annissuineq – aamma Kunngeqarfik Danmarkimi illersornissamut imaluunniit sillimaniarnermut pissutsinut tunngasunut isumaqatigiissuteqarsinnaanngillat. Naalagaaffiit akornanni inuiaqatigiinni pisussaaffiit pisinnaatitaaffiillu pillugit isumaqatigiissutit taamaattut aallaaviatigut Naalakkersuisut taamaallaat danskit naalakkersuisui suleqatigalugit isumaqatiginninniutigisinnaavaat isumaqatigiissuteqarfigisinnaallugillu. Aallaaviatigut danskit naalakkersuisui isumaqatigiissutinut taamaattunut isumaqatiginninniarnissamut isumaqatigiissuteqarnissamullu aalajangiisnaatitaapput.¹⁹ Tamannali Naalakkersuisut suleqatigalugit aammalu sapinngisamik annertunerpaamik Naalakkersuisut akuersissuteqarnerisigut pisussaavoq.²⁰ Tamatuma saniatigut danskit naalakkersuisuisa Naalakkersuisut isumaqatigiissutinut taamaattunut nunanut allanut kiffartuussivik peqataatillugu isumaqatiginninniarnissamut piginnaatissinnaavaat aammalu isumaqatigiissutit danskit naalakkersuisui peqatigalugit Naalakkersuisunut atsiortissinnaallugit.²¹ Tamanna naleqqussinnaavoq assersuutigalugu illersornissamut sillimaniarnermullu politikkikkut pissutsit pingaanninnerusimappata aammalu aatsitassanut tunngatillugu pissutsit allalu nunanut allanut tunngatillugu pissutsit pingarnerusimappata,

15 Nassuiaatini nalinginnaasuni immikkoortoq 7.5.

16 Namminersorneq pillugu inatsimmi § 13, imm. 2.

17 Namminersorneq pillugu inatsimmi § 13, imm. 3.

18 Namminersorneq pillugu inatsimmi § 13, imm. 4.

19 Namminersorneq pillugu inatsimmi § 12, imm. 4, aamma § 13.

20 Namminersorneq pillugu inatsimmi § 12, imm. 4, aamma § 13, imm. 1, 3 aamma 4, samt § 11, imm. 2, aamma inatsimmi aallaqqaasiummi namminersorsinnaatitaanermut, naligiinnermut aamma ataqeqatiginninnermut tunngatillugu nassuiaatit.

21 Namminersorneq pillugu inatsimmi § 12, imm. 4, aamma § 13, imm. 2 aamma 3.

imaluunniit danskit naalakkersuisuisa aamma Kunngeqarfik Danmarkip illersornissamut sillimaniarnermullu politikikkut soqutigisat aammalu tassunga atatillugu naalagaaffiup isumai aalajangiinerilu pillugit paaseqatigiissimappata isumaqatigiillutillu. Taamaattoqartillugu danskit naalakkersuisuisa Naalakkersuisut isumaqatigiissuteqarfigisinnaavaat, Naalakkersuisut naalagaaffiit akornanni inuiaqatigiinni pisussaaffiit pisinnaatitaaffiillu pillugit isumaqatigiissutinut isumaqatiginniarnermut atatillugu qanoq iliorlutik naalagaaffiup ataatsimoorussamik illersornissamut sillimaniarnermullu politikikkut soqutigisai qulakkiissanerai isumagissaneraalu.²²

Namminersorneq pillugu inatsimmi § 14-imi pineqarpoq nunani tamalaani kattuffiit Kalaallit Nunaata nammineq taaguutini atorlugu ilaasortanngorsinnaaneranut ammaassisimappata qanoq iliortoqassanersoq. Taamaattoqartillugu danskit naalakkersuisui Naalakkersuisut piimasaqarnerisigut, tamanna Kalaallit Nunaata nunatut inissisimaneranut ataqatigiisinnearsinnaasimappat, tamanna pillugu qinnuteqaateqarnissamik imaluunniit tamanna pillugu Kalaallit Nunaata qinnuteqaataanik tapersersuiniarlutik aalajangersinnaapput.

Inatsisissatut siunnersuummut nassuiaatit nalinginnaasut malillugit § 14-imi pineqarput ilaasortanngornerit akuutitsilersussat pingaarnepaat, sumiiffinni imartat ikaarlugit nunanut allanut susassaqarfiit aallaaviatigut naalagaaffimmit ilaasortaasumit isumagineqartartut pineqarnerullutik.²³

3 Kalaallit Nunaata uranimik piiaanissamut avammullu annissuinissamut akuersinissaanik akimmisaartitsinissamut Danmarkip periarfissai, imaluunniit allatut tamatuminnga inatsisitigut killiliisinaanera

Namminersorlutik Oqartussat namminersorneq pillugu inatsimmi §§ 2-4-imi suliassaqarfinni akisussaaffimmik tiguisarneq pillugu maleruagassat malillugit aatsitassanut suliassaqarfik akisussaaffigilerlugu tigoreepaa.

Taamaallitut Namminersorlutik Oqartussat namminersorneq pillugu inatsimmi § 1-imi tamanna pillugu maleruagassat malillugit aatsitassanut suliassaqarfimmi inatsisiliortutut inatsisinillu atortitsisutut (allaffissornikkut aqutsineq) pissaaneq tiggummivaat. Inatsisiliornissamut pissaaneqarneq Inatsisartuniippoq, aammalu inatsisinik atortitsisutut pissaaneqarneq Naalakkersuisuniilluni.

Namminersorneq pillugu inatsisissatut siunnersuummut nassuiaatini nalinginnaasuni aatsitassanut suliassaqarfik naatsumik imatut nassuiarneqarpoq.²⁴

”Aatsitassanut suliassaqarfik Kalaallit Nunaanni aatsitassanik misissuineranut piiaanermullu tunngassuteqarpoq. Aatsitassat tassaapput pisuussutit uumaatsut aatsitassatut manngersutut aamma ikummatissiasatut iluseqartut.”

Taamatuttaaq nassuiaatini nalinginnaasuni Namminersorlutik Oqartussat Kalaallit Nunaanni aatsitassanut pisinnaatitaaffeqarnerat aammalu Namminersorlutik Oqartussat suliassaqarfimmik tigusererneranni aatsitassanut suliassaqarfimmi inatsisiliortutut inatsisinillu atortitsisutut pissaaneq naatsumik nassuiarneqarput.²⁵

”6. Kalaallit Nunaata nunap iluani aatsitassanut pisinnaatitaaffii

Inatsisissatut siunnersuut malillugu aatsitassanut suliassaqarfik Namminersorlutik Oqartussanit tiguneqarsinnaavoq, takuuk ilanngussami allattorsimaffik II, nr. 26). Namminersorlutik Oqartussat aatsitassanut suliassaqarfimmik tiguseraneranni Namminersorlutik Oqartussat inatsisiliortutut aamma inatsisinik atortitsisutut aatsitassanut suliassaqarfimmi pissaanermik tigusissapput.

Aatsitassanut suliassaqarfiup kalaallinit tiguneqarnerani taamaalluni Namminersorlutik Oqartussat ilaatigut aatsitassanik nunap iluaneersunik misissuueqqaarnissamut, misissuinissamut piiaanissamullu akuersissutinik tunisisarnermikkut aningaasaliissuteqartarnermikkullu aatsitassanut suliassaqarfimmi nalinginnaasumik killissaliussassanik aalajangersaasussanngussapput aalajangiisussanngussallutillu.

Aatsitassanut suliassaqarfik tiguneqarpat Kalaallit Nunaat tamatuma kingorna Kalaallit Nunaanni nunap iluani aatsitassanik atuinissamut piiaanissamullu piginnittussaataalissaaq.”

22 Namminersorneq pillugu inatsimmi § 12, imm. 4, aamma § 13, imm. 1 aamma 2.

23 Nassuiaatini nalinginnaasuni immikkoortoq 7.6. Taamatut ilaasortaaneranut imaluunniit assiguumik inuiaat pisinnaatitaaffisigut ataveqarnermut assersuutissaq tassaavoq Kalaallit Nunaata ilaatigut EU-traktat-imi artikel 198-imi maleruagassat malillugit, EU-mi nunanut ilaasortaasunut akuusumut, Oversøiske Lande og Territorier (OLT)-mi pineqartunut ilaasutut inissisimanera.

24 Nassuiaatini nalinginnaasuni immikkoortoq 4.4.31.

25 Nassuiaatini nalinginnaasuni immikkoortoq 6.

Taamaallilluni namminersorneq pillugu inatsit malillugu Namminersorlutik Oqartussat aatsitassanut suliassa qarfiup tigreernerata kingorna aatsitassanut suliassa qarfirmi inatsisiliortutut aamma inatsisinik atoritsisutut (allaffissornikkut aqutsineq) pissaaneq tigummilissavaat, taamaallillunilu Inatsisartut aatsitassanut suliassa qarfirmi inatsisinik aalajangersaasinnaalissallutik,²⁶ aammalu Naalakkersuisut ilaatigut aatsitassanut suliassa qarfirmi nalunaarutinik aalajangersaasinnaalissallutik aamma aatsitassanut tunngatillugu misissueqqaarnissamut, misissuinissamut piiaanissamullu akuersissutinik tunniussisinnalissallutik.²⁷

Tamatuma saniatigut namminersorneq pillugu inatsit malillugu Namminersorlutik Oqartussat aatsitassanut suliassa qarfirmi aalajangiisinnatitaaffiini ilaapput ikummatissiasat aamma aatsitassat manngernerit tamarmik, ilanngullugit aamma urani allallu aatsitassat qinngornernik ulorianartunik akullit, aamma Naalakkersuisut uranimik allanillu aatsitassanik qinngornernik ulorianartunik akullit misissuinissamut piiaanissamullu akuersissutinik tunniussisinnanerat.²⁸

Aamma namminersorneq pillugu inatsit malillugu Naalakkersuisut aatsitassanik piiaanissamut akuersissummik tunniussinissamut aalajangiisinnatitaaneranni ilaavoq aatsitassanik piarneqartunik avammut annissuinissanermut akuersissummik tunniussisarnermut aalajangiisinnatitaaneq, ilanngullugit urani aamma aatsitassat qinngornernik ulorianartunik akullit allat.²⁹

Matuma siuliani taaneqartut namminersorneq pillugu inatsimmi § 12, imm. 4, § 13-mut ataqatigiisillugu aalajangersagaavoq, Naalakkersuisut aallaaviatigut naalagaaffiit akornanni inuiaqatigiinni pisinnaatitaaffiit pisussaaffiillu pillugit isumaqatigiissutinik Kunngeqarfik Danmarkip illersornissamut sillimaniarnermullu politikianut tunngassuteqartunik nammineerlutik isumaqatiginninniarissamut isumaqatigiissuteqarnissamullu piginnaatitaaffeqanngitsut.

§ 12, imm. 4-imi maleruagassaq taamaallaat naalagaaffiit akornanni inuiaqatigiinni pisinnaatitaaffiit pisussaaffiillu pillugit naalagaaffinnut aamma nunani tamalaani kattuffinnut isumaqatigiissutinut tunngassuteqarpoq, takuuk § 12, stk. 1. Taamaallilluni maleruagassaq aallaaviatigut isumaqatigiissutinut Kalaallit Nunaata suliffeqarfinnut namminersortunut isumaqatigiissutigisaannut atuutinngilaq, tassani ilaapput inuinnaat akornanni inatsisitigut (niuernermik tunngaveqartut) isumaqatigiissutit. Maleruagassaq aamma aallaaviatigut Kalaallit Nunaata suliffeqarfinnut namminersortunik imaluunniit pisortanit pigineqartunut taakkua inuussutissarsiornermi ingerlataannut (niuernermik tunngaveqartut) tunngatillugu iluanaarutaasussanik piumasaqaatitalinnillu ingerlatsinissamut allagartamik tunniussisarneranut atuutinngilaq, tassani ilaapput aatsitassarsiornermi akuersissutit imaluunniit akuersissutit allanik inuinnaat akornanni inatsitit malillugit inuussutissarsiornermi ingerlatanut tunngassuteqartut.

Taamaattorli namminersorneq pillugu inatsimmi kapitali 4-imi tunngaviusut aallaaviatigut taamatuttaaq naalagaaffiit akornanni inuiaqatigiinni pisinnaatitaaffiit pisussaaffiillu pillugit isumaqatigiissuteqarnissamik pisussaaffiliisunik pisussaaffeqalersitsisussatut siunertaqartunit allaanerusunut inuiaqatigiinni inatsisitigut iliuseqarnermut allanut, atuupput.³⁰ Naliliinerput malillugu tamanna malillugu imaassimassaaq, naalagaaffiit akornanni inuiaqatigiinni pisinnaatitaaffiit pisussaaffiillu pillugit iliuseqarnerit allat, annertunerpaatigut naalagaaffimmi illersornissamut polikikkimut imaluunniit sillimaniarnermut politikkimut tunngassuteqartut, Naalakkersuisunit taamaallaat (imaluunniit taamaallaat pisariaqaraluartut) danskit naalakkersuisui akuutillugit aamma suleqatigalugit ingerlanneqartariaqartut.

§ 12, imm. 4-imi maleruagassaq illersornissamut politikkimut aamma sillimaniarnermut politikkimut tunngassuteqartoq, imm. 1-imi maleruagassamut pingarnermut ilaatinneqanngilaq aammalu pissutsit ilaatinneqanngitsut aalajangersimasut taaneqarlutik. § 12, imm. 4-imi maleruagassat taamaattumik aallaaviatigut nassuarneqartariaqarpoq, imm. 4-imi taaneqartut marluk taakkua saniatigut pissutsit allat ilaatinneqanngitsut, tassa

26 Inatsisartut ilatigut aatsitassat pillugit ingerlatallu tamatumunnga pingaarutillit pillugit Inatsisartut inatsisaata nr. 7, 7. december 2009-imeersup (aatsitassanut ikummatissanullu inatsit) aamma aatsitassat pillugit ingerlatallu tamatumunnga pingaarutillit pillugit Inatsisartut inatsisaata nr. 7, 7. december 2009-imeersup (aatsitassanut ikummatissanullu inatsit) allannguuteqartinneqarnissaa pillugu Inatsisartut inatsisaata nr. 26, 18. december 2012-imeersup akuerineqarneranni aalajangiisinnatitaaneq atarpaat.

27 Naalakkersuisut aatsitassanut ikummatissanullu inatsit malillugu aatsitassarsiornermi akuersissutinik arlalinnik tunniussereerput, ilanngullugu ilaatigut aatsitassanik allanik tunisassiornermi (piiaanermi) uranimik allanillu aatsitassanik qinngornernik ulorianartunik akullinnik saniatigut tunisassiornermi misissuinissamut akuersissut.

28 Nassuiaatini nalinginnaasuni immikkoortoq 4.4.31 aamma 6. Taassuma ilai matuma siuliani oqaaser taani issuarneqarput.

29 Nassuiaatini nalinginnaasuni immikkoortoq 4.4.31 aamma 6. Taassuma ilai matuma siuliani oqaaser taani issuarneqarput. Naalakkersuisut aatsitassanik piarneqartunik avammut annissuinissamut akuersissummik tunniussinissamut aalajangiisinnatitaanerit ilaatigut Namminersorlutik Oqartussat aatsitassanut suliassa qarfirmik tigusereranni "Kalaallit Nunaanni nunap iluani aatsitassanut piarneqartunullu piginnittussaataaneq" (immikkoortoq 6), aamma Naalakkersuisut piiaanissamut akuersissutinik tunniussinissamut aalajangiisinnatitaanerit (immikkoortoq 4.4.31 aamma 6) malinneqarput.

30 Nassuiaatini nalinginnaasuni immikkoortoq 7.3.

imaappoq illersornissamut politikikkut aamma sillimaniarnermut politikikkut pissutsit. Tamatuma saniatigut § 12, imm. 4-imi maleruagassaq, inatsisitigut pissusiviusutigullu ataqaatigiinneq maleruagassap ilaaffigisa mianeralugu nassuiarneqartariaqarpoq, ilanngullugu maleruagassap aamma namminersorneq pillugu inatsisip siunertaa.

Taamaattumik § 12, imm. 4-imi oqariaaseq "illersornissamut aamma sillimaniarnermut politikki" aallaaviatigut oqariaatsip nalinginnaasumik (pisarnertut) oqaatsitigut isumaa atitussusaalu tunngavigalugit nassuiarneqartariaqarpoq. Illersornissamut politikikkut nunanut allanut susassaqrinnut tunngatillugu ilaatitsinnginnermi taamaalilluni sakkutuulersorluni iliuuseqarnerit pissutsillu pineqarsimassapput, sillimaniarnermullu politikikkut nunanut allanut susassaqrinnut tunngatillugu ilaatitsinnginnermi nunamut akisussaaffeqarnermut pissutsit pissutsillu allat naalagaaffiup isumannaassusaanut tunngassuteqartut pineqarsimassallutik.

Naliliinerput malillugu nalinginnaasumik nunanut allanut politikikkut suliassaqrifiit allat imaluunniit pissutsit allat maleruagassami taaneqartunit allaaneruset, ilaatitsinnginnermut maleruagassami pineqartunut ilaangillat. Naliliinerput malillugu tamatuma kingunerisaanik ilaatigut nunanut allanut politikikkut aningaasaqarnermut pissutsinut, niuernerput pissutsinut, pinngortitami pisuussutinut pissutsinut imaluunniit allanut inuiaqatigiinni pissutsinut tunngassuteqartut maleruagassami ilaatinneqanngillat, tassani ilaallutik avatangiisinut pissutsit imaluunniit akileraartarnermut pissutsit.

§ 12, imm. 4-imit aalajangersimasunut nassuiaatini allassimavoq:

«Isumaqaatiginninniarneq aalajangersimasooq illersornissamut imaluunniit sillimaniarnermut politikkimik kalluaasussatut isigineqassanersoq aalajangiinnermi, annertuumik pingaaruteqassaaq, isumaqaatigiissut nunap pineqartup nunanut allanut aamma illersornissamut oqartussaasuinut isumaqaatiginninnitigineqassanersoq, imaluunniit taamaallaat Naalakkersuisut aamma naalagaaffimmi allami suliassaqrinnut oqartussaasut – assersuutigalugu avatangiisinut oqartussaasut imaluunniit akileraartarnermut oqartussaasut – akornanni isumaqaatiginninniarnerit ingerlanneqarnissaat siunertaanersoq.»³¹

Naliliinerput malillugu suliassaqrinnut oqartussaasut taamaaqatai ilaatigut tassaasussaapput aatsitassanut oqartussaasut.

Taamaalilluni aatsitassanut suliassaqrinnut aallaaviatigut § 12, imm. 4-imi ilaatitsinnginnermi pineqartunut ilaangilaq.

Taamaattumik Kalaallit Nunaat aatsitassanut suliassaqrinnut naalagaaffiit akornanni inuiaqatigiinni pisinnaatitaaffiit pisussaaffiillu pillugit pisussaaffiisunik isumaqaatigiissuteqarsinnaavoq, ilanngullugit isumaqaatigiissutinik taamaattunik naalagaaffinni allani aatsitassanut oqartussaasunut isumaqaatiginninniarnerit isumaqaatigiissuteqarnerillu. Isumaqaatigiissutinik taamaattunik isumaqaatiginninniarneq, pisut ilaanni aatsitassanut oqartussaasunit allaaneruset suliassaqrinnut oqartussaasut allat piffissat ilaanni isumaqaatigiissummut atsiorneqareersumut tunngatillugu Kalaallit Nunaata tungaanut naalagaaffimmut pineqartumut sinniisuusarnissaasa ilimanaateqarneranik killilersorneqanngilaq.

Namminersorneq pillugu inatsimmut aallaqqaasiummi erseqqissarneqarpoq, inatsimmi Naalakkersuisut aamma danskit naalakkersuisuisa akornanni naligiittut suleqatigiinnissamik isumaqaatigiissuteqarneq tunngavigineqartoq. Aallaqqaasiut inatsisip nassuiarneqarneranut aalajangiisuusimassaaq, tassami aallaqqaasiut inatsisip ilaatut ilaatinneqarpoq.

Taamaalilluni pisumi aalajangersimasumi Kunneqarfik Danmarkip illersornissamut sillimaniarnermullu politikikkut soqutigisaasa pingaaruteqartut isumaginissaannut tamanna pisariaqarsimappat, aammalu pisumi aalajangersimasumi § 12, imm. 1-imi maleruagassap pingaarnerup atorsinnaanissaanut Kalaallit Nunaata soqutigisaqarnera Kunneqarfik Danmarkip imm. 4-imi ilaatitsinnginnissamik maleruagassamik atuisinnaanissamik soqutigisaqarneranik pingaaruteqannginnerusimappat (annertuumik), aatsaat § 12, imm. 4-imi ilaatitsinnginnermut maleruagassaq atornerqarsinnaavoq. Nassuiaaneq taanna naalagaaffiit akornanni inuiaqatigiinni pisinnaatitaaffiit pisussaaffiillu pillugit inatsisini maleruagassanut naapertuuttumik nunami namminermi inatsisunik sapinngisamik nassuiaasarnissamik naalagaaffimmi inatsisini piunasaqaammit taparserneqarpoq, tassani ilaapput naalagaaffiit innuttaminnut pisussaaffii malillugit inuiaat namminersorsinnaatitaanerit, naalagaaffiit innuttaminnut pisussaaffii malillugit inuiaat assigiimmik pineqarnissaannut tunngaviusoq kiisalu annertoqatigiimmik pinnittarnissaq pillugu tunngaviusoq.

31 § 12-mut nassuiaatit aalajangersimasut.

§ 12-imut inatsissatut siunnersuummut nassuiaatini aalajangersimasuni allassimavoq:

«§ 12 ... isumaqatigiissutinut aamma suliassa qarfiit tiguneqareersimasut avataaniittunik qulequttanik ilaqar-tunut tunngatillugu atuutissanngilaq. Tunngavissarititaasumik taassuminnga naliliineq qanoq sukumiitigissa-nersoq apeqqummut tunngatillugu, suliaqarnermi aalajangersarneqartariaqarpoq, tassani isumaqatigiissutissamut missingiummut isumaqatiginninniutigineqartussamut tunngatillugu naleqquttumik naliliisoqartariaqassalluni.»

Naalagaaffiit akornanni inuiaqatigiinni pisinnaatitaaffiit pisussaaffiillu pillugit isumaqatigiissutinut illersornissamut sillimaniarnermullu politikkimik kalluaasumik isumaqatiginninniarnerni isumaqatigiissuteqarnernilu, taamaalilluni pisorarsimasinnaavoq § 12, imm. 4-imi ilaatitsinnginnermut maleruagassaq, naleqquttumik naliliineq malillugu ator-neqassanngitsoq. Ilaatigut tamanna Kalaallit Nunaanni aatsitassanut suliassa qarfirmut tunngatillugu naalagaaffiit akornanni inuiaqatigiinni pisinnaatitaaffiit pisussaaffiillu pillugit iliuuseqarnerit ilaanni pisinnaavoq, pissutigalugu iliuuseqarnerit suliassa qarfinnut tiguneqareersimasunut aammalu Kalaallit Nunaannuinnaq tunngassuteqartunut tamakkiisumik tunngassuteqarmata. Pisumi taamaattumi imm. 1-imi maleruagassamik pingaarnermik atuinissamik Kalaallit Nunaata soqutigisaqarnera, imm. 4-imi ilaatitsinnginnermut maleruagassamik atuinissamik kunne Kunngaqarfik Danmarkip soqutigisaqarneranit annertunerusussaavoq (pingaarnarulluni).

Uranimik piiaanissaq, avammut annissuineq aamma tuniniaanissaq pillugu naalagaaffiit akornanni inuiaqatigiinni pisinnaatitaaffiit pisussaaffiillu pillugit isumaqatigiissutit illersornissamut sillimaniarnermullu politikikkiku pissutsinut kalluaasinnaapput. Isumaqatigiissutit taamaattut uranimik eqqissisimasumik piiaanermut tunngassuteqarpata, Kunngaqarfik Danmarkip illersornissamut sillimaniarnermullu politikkianut aallaaviatigut kalluaasussaannngillat. Kunngaqarfik Danmarki aamma uranimik eqqissisimasumik siunertanut, ilanngullugu nukissior-nissamik atugassatut piiaanermik, avammut annissuiner-mik aamma tuniniaaner-mik akornusiinissamik kinaassusersiunngitsumik (inatsisit malillugit) soqutigisaqartussaannngilaq. Naliliinerput malillugu Naalakkersuisut taamaattumik danskit naalakkersuisu-nik peqataatitsinatik taamaattunik isumaqatigiissuteqarsinnaapput. Taamaattorli Naalakkersuisut isumaqatigiissutinik taamaattunik isumaqatiginninniarneq isumaqatigiissuteqarnerlu pillugit danskit naalakkersuisui ilisimatittariaqarpaat aammalu nalinginnaasumik tamatumunnga atatillugu danskit naalakkersuisui suleqatigisariaqarlugit.³²

Urani eqqissisimasumik piiaanissaq siunertaralugu piarneqassanngippat avammullu annissorneqassanngippat, kisiannili akerlianik assersuutigalugu atomip nukinganit sakkussiassanik sanaartornermut ator-neqarnissaa siunertaappat, tamanna pillugu naalagaaffiit akornanni inuiaqatigiinni pisinnaatitaaffiit pisussaaffiillu pillugit isumaqatigiissutit namminersorneq pillugu inatsimmi § 12, imm. 4-imi ilaatitsinnginnermut maleruagassami pineqartunut ilaasimassapput. Tamanna aamma atuutissaaq naalagaaffiit akornanni inuiaqatigiinni pisinnaatitaaffiit pisussaaffiillu pillugit isumaqatigiissutinut iliuuseqarnernullu, uranimik naapertuutinngitsumik eqqissisimanermik siunertaqanngitsunik atuinissamik aarlerinartoqarneranik killilersimaariniarnermut tunngassuteqartunut. Taamaattumik danskit naalakkersuisui Naalakkersuisut peqatigalugit, uranip naapertuutinngitsumik eqqissisimasumik siunertaqanngitsumik ator-neqarnissaata aarlerinaateqarneranik killilersimaarinnissap eqqarsaatigineqarnissaata isumaginissaa siunertaralugu, uranimik piiaanissamut, avammut annissuineq aamma tuniniaanissamut kinaassusersiunngitsumik annertoqqatigiimmik pinninnissamik atugassarititaasus-sanik aalajangersaasinnaassapput.

Kunngaqarfik Danmarki nunani tamalaani isumaqatigiissutit ilaannut, atomip nukinganik sakkussianik nunanut allanut aamma suleqatinut nunanit maannakkut (pisortatigoortumik) atomip nukinganik sakkussianik atuisunit allaanerusunut siaruartitsinissamik akornusiisussanut pisussaaffeqarpoq aammalu uranip allalu ator-tussiassat qinngornernik ulorianartunik akullit unioqutitsisumik sorsunnermik siunertaqartunut ator-neqarnissaannik pitsaaliuisussaalluni imaluunniit killiliisussaalluni. Isumaqatigiissutit aamma Kalaallit Nunaannut atuussimappata, uranimut allanullu ator-tussiassanut qinngornernik ulorianartunik akulinnik Kalaallit Nunaanni piarneqartunut, uninngasuutigineqartunut aamma assartorneqartunut aammalu Kalaallit Nunaannit avammut annissorneqartunut tunngatillugu isumaqatigiissutit malinneqarnissaat naammassineqarnissaallu, naalagaaffiup aamma Namminersorlutik Oqartussat qulakkeertussaavaat. Folketingip aamma Inatsisartut taamaalillutik nunani tamalaani isumaqatigiissutit, pisariaqarnera malillugu nunami namminermi inatsisinik akuersisarnermikkut, atuutisneqarnerat qulakkeertariaqarpaat. Tamatuma saniatigut danskit naalakkersuisuisa aamma Naalakkersuisut nunani tamalaani isumaqatigiissutit malinneqartut naammassineqartullu qulakkeertussaavaat, ilanngullugit nalunaarutinik atuutitsilernermi, akuersissutinut atugassarititaasus-sanik aalajangersaanermi, aalajangersimasunik akuersissuteqarnermi, peqqusissuteqarnermi, allanik ingerlatsivimmi aalajangiinerni, nakkutilliinermi aamma allatigut nakkutiginninnermi iliuuseqarnermi.

32 Namminersorneq pillugu inatsimmi § 12, imm. 5.

Namminersorneq pillugu inatsimmi § 12, imm. 4 malillugu Naalakkersuisut aamma namminneerlutik naalagaaffiit akornanni inuiaqatigiinni pisinnaatitaaffiit pisussaaffiillu pillugit isumaqatigiissutinik kattuffimmut Kunngaqarfik Danmarkip ilaasortaaffiginnigisaanut isumaqatiginninniarnissamik piginnaatitaangillat.

Inatsissatut siunnersuummi § 12-mut nassuiaatini aalajangersimasuni allassimavoq:

«Isumaqatigiissutinut nunani tamalaani kattuffiup Danmarkip ilaasortaaffigisaata iluani isumaqatiginninniuti-gineqartunut tunngatillugu piginnaatitsinissamik immikkut killeqartitsineq, nunani tamalaani kattuffiup Kunngaqarfik Danmarkip nunallu allat EU-mi ilaasortaasut ilaasortaaffigisaasa iluanni, nunani tamalaani isumaqatigiissummik suliaqarnermi EU-p nunat ilaasortaasut tamaasa sinnerlugit aallartitaqartillugu aammalu naalagaaffiit ilaasortaasut taasisinnaatitaaffiik taasisinnaatitaatillugu, immikkut pingaaruteqalertussaavoq. Tamakkiisuutitsinissaq eqqarsaatigalugu oqaatigineqassaaq, naalagaaffiit EU-mi ilaasortaasut, imarpik ikaarlugu nunamut akisussaaffeqartut, nunanut allanut attaveqarnerinik isumaginnittut, aammalu EU-mi angerfigeqatigiinnermi pineqartunut ilaanngitsut, pisumi taamaattumi Maastricht-imi angerfigeqatigiinnermut nalunaarummut nr. 25-imut naapertuuttumik, soqutigisat aaqiivigineqarsinnaanngitsunik akerleriissimassagaluarpata, tamatumani Ataatsimooqatigiinnermi soqutigisat ajoqusernagit, nammineerlutik imarpik ikaarlugu nunap akisussaaffeqarfiusup soqutigisaannik isumaginninnissamut iliuuseqarsinnaam-mata.»

Kalaallit Nunaat nunani tamalaani kattuffiit ilaanni Kunngaqarfik Danmarkip ilaasortaaffigisaanni, ukiorpassuarni Kunngaqarfik Danmark sinnerlugu isumaqatigiissutinut isumaqatiginninniartarsimavoq isumaqatigiissuteqartarsimallunilu. Namminersorneq pillugu ataatsimiititaliarsuup Kalaallit Nunaanni namminersorneq pillugu isumaliutissiisutaani, Kalaallit Nunaanni piginnaatitsissummumut inatsit siusinnerusukkut atuuttoq,³³ namminersorneq pillugu inatsimmi § 12, imm. 4-mut assigusumik maleruagassartaqartoq pillugu allassimavoq:

«Taamaattoq nunani tamalaani kattuffinnut EU-mi naalagaaffiit ilaasortaasut namminersorlutik ilaasortaaffiginnigisaannut, aammalu EU taamaattumik kattuffinni taakkunani ataasiinnarmik taasisinnaatitaaffigisaannut (assersuutigalugu aalisarnermut kattuffiit NAFO, NEAFC aamma NASCO) atatillugu, piginnaatitsissummumut aqqissuussaq atornerqarsinnaavoq.»^{34 35}

Naliliinerput malillugu taamaalilluni pisut ilaanni nunani tamalaani kattuffiit iluanni, Danmark kattuffinni taakkunani ilaasortaagaluartoq, Kunngaqarfik Danmark sinnerlugu Naalakkersuisut naalagaaffiit akornanni inuiaqatigiinni pisinnaatitaaffiit pisussaaffiillu pillugit isumaqatigiissutinik isumaqatiginninniartarnerat isumaqatigiissuteqartarnerallu inatsisini ileqqorineqartarpoq imaluunniit inatsisitigut suleriaasiusarluni. Pisuni ataasiakkaani aalajangersimasumik aalajangerneqartariaqarpoq Naalakkersuisut taamaaliornissamut pisinnaatitaanersut.

4 Akuersaanngilluinnarnissamik politikkeqarnerup atorunnaarsinneqarnerani imaluunniit allannguuteqartinneqarnerani, nunani tamalaani isumaqatigiissutit aamma isumaqatigiissutaasut Kalaallit Nunaata imaluunniit Danmarkip ilaaffigilerlugit akuerisariaqagai

Naalagaaffiit aamma nunani tamalaani kattuffiit arlallit, atortussiasanik qinngornernik ulorianartunik akulinnik piiaanermut aamma avammut annissuinerput tunngatillugu, naalagaaffiit akornanni inuiaqatigiinni pisinnaatitaaffiit pisussaaffiillu pillugit isumaqatigiissuteqarput. Naalagaaffiit akornanni inuiaqatigiinni pisinnaatitaaffiit pisussaaffiillu pillugit isumaqatigiissutit taakkua ilai Kalaallit Nunaannut atuupput, allallu ilai Kalaallit Nunaannut atuunnatik.

EU-mi angerfigeqatigiinneq Kalaallit Nunaannut atuutinngimmat, EU-ip inatsisai Kalaallit Nunaannut atuutinngillat.

33 Kalaallit Nunaanni Naalakkersuisut naalagaaffiit akornanni inuiaqatigiinni pisinnaatitaaffiit pisussaaffiillu pillugit isumaqatigiissuteqartarnerat pillugu inatsit nr. 577, 24. juni 2005-imeersoq.

34 Kalaallit Nunaanni namminersorneq pillugu Kalaallit-danskit namminersorneq pillugu isumaliqatigiissitaliaata isumaliutissiisuta, april 2008, qupperneq 67, 334 aamma 596 ff.

35 Nunani tamalaani arfarnik piniarnermut isumaliqatigiissitaq (IWC), Naalakkersuisut nunani tamalaani isumaqatigiissutit ilaannut Kunngaqarfik Danmarkip ilaaffigilersimasaannut tunngatillugu allatut assersuutissaavoq. 2012-ip naanerani Naalakkersuisut taamaalillutik IWC-ip Namminersorlutik Oqartussat 2012-2018-imi arfattassanut tunngatillugu arfattassanik amerlitsinnginnissaanik aalajangiinera malinngilaat. IWC-ip arfattassanut siunnersuut Naalakkersuisut Kunngaqarfik Danmark sinnerlugu saqqummiussaa akuerinngilaat aammalu arfattassat nutaamik amerlassusilersimallugit. Tamatuma malitsigisaanik Naalakkersuisut arfattassat amerlassusissaannut tunngatillugu namminneerlutik amerlassusiliilluni aalajangersaasariaqalerput. Tamatuma kingorna Naalakkersuisut namminneerlutik arfattassat amerlassusissaat aalajangersarpaat, siunnersuummut IWC-p akuerinngisaanut naapertuuttumik.

Matuma kinguliani maleruagassat naliliinerput malillugu uranimik piiaanermi aamma avammut annissuineri taakkunungalu atatillugu ingerlatanut attuumassuteqarnerpaat allaaserineqarput.

Immikkoortoq 4.1-imi nunani tamalaani isumaqatigiissutit ilai naliliinerput malillugu Kalaallit Nunaannu atuuttooreersut allaaserineqarput.

Immikkoortoq 4.2-imi nunani tamalaani isumaqatigiissutit ilai Namminersorlutik Oqartussat uranimik piiaanissamik aamma avammut annissuinissamik kissaateqarpat, naliliinerput malillugu Namminersorlutik Oqartussanit ilaaffigilissallugit isumaliutersuuteqarfigisariaqagai allaaserineqarput.

Immikkoortoq 4.3-imi tunisassianik marloqiusamik atorneqartussanik (dual use) annissuinerup (avammut annissuineq) nakkutigineqarnissaa pillugu maleruagassat ilai allaaserineqarput, tassa imaappoq tunisassiat inuiaqatigiinni atorneqartussat, aamma sakkutuunit atorneqarsinnaasut. Taakkua ilai EU-mi maleruagassaapput, taamaalillutik Kalaallit Nunaanni atuunnatik aammalu aallaaviatigut Kalaallit Nunaannu atuuttussanngorsarneqarsinnaanatik. Taamaattoq Namminersorlutik Oqartussat nammineerlutik taamaaqataannik nunami namminerimi maleruagassanik atuutsitsilersinnaapput aammalu EU taamaattumik isumaqatigiissuteqarusussappat, Kalaallit Nunaanni maleruagassat atorneqarnissaat pillugu EU-mut isumaqatigiissuteqarsinnaallutik. Avammut annissuinerimik nakkutiginninnermut maleruagassani allani nunani tamalaani isumaqatigiissutit aamma Kalaallit Nunaannu atuuttut imaluunniit tamanna pillugu nalunaaruteqarnikkut aamma Kalaallit Nunaannu atoruminarsarneqarsinnaasut malinneqartussaapput. Naliliinerput malilugu Namminersorlutik Oqartussat uranimik piiaanissamik aamma avammut annissuinissamik kissaateqarpat, Namminersorlutik Oqartussat maleruagassat attuumassuteqartut ilaaffigilernissaat imaluunniit taakkua Kalaallit Nunaanni atorneqarnissaat pillugu isumaqatigiissuteqarnissaq isumaliutersuutigisariaqaraluarpaat.

4.1 Nunani tamalaani isumaqatigiissutit aamma isumaqatigiissutit Kalaallit Nunaannu atuuttut

Nunani tamalaani isumaqatigiissutit ilai matuma kinguliani taaneqartut naliliinerput malillugu Kunneqarfik Danmarkimit akuerineqarsimasut (aamma) Kalaallit Nunaannu atuuppit. Nunani tamalaani isumaqatigiissutit ilai taamaalillutik naalagaaffiit akornanni inuiaqatigiinni pisinnaatitaaffiit pisussaaffiillu eqqarsaatigalugit Kalaallit Nunaannu atuuppit taamaattumillu Namminersorlutik Oqartussanit aammalu Kalaallit Nunaannu tunngatillugu naalagaaffimmit malinneqartussaallutik naammassineqartussaallutillu.

4.1.1 Nunani tamalaani Atomip nukinganut suliniaqatigiiffik (IAEA)

IAEA tassaavoq nunani tamalaani kattuffik FN-ip ataanittooq, atomip nukinganut suliaasaqarfimmi ilisimatusarnikkut aamma teknikkikkut suleqatigiinnermut naalagaaffiit akornanni ataatsimooqatigiiffittut atuuffeqartoq. IAEA-p suliaasaqarfii pingaernerit tassaapput atomip nukinganik eqqissisimasumik atuinissamik qulakkeerinissaq, atomip nukinganit sakkussianik siaruarterninerup aamma atomip nukinganik sakkutooqarnermi siunertanut atuinissap killilersimaarnissaa.

4.1.1.1 IAEA-p isumannaallisaanermut malitassiai

IAEA ingerlaavartumik nutaanik isumannaallisaanermut malitassianik suliaqartarpoq aammalu isumannaallisaanermut malitassianik nutarterisarluni. Isumannaallisaanermut malitassiat pingasunngorlugit immikkoortiterlugit agguagaapput: (1) tunngaviusumik isumannaallisaanermut tunngaviusut, (2) isumannaallisaanermut piimasaqaatit aamma (3) isumannaallisaanermut ilitsersuutit.

Tunngaviusumik isumannaallisaanermut tunngaviusut, isumannaallisaanermut piimasaqaatinut tunngaviupput aammalu atortussianik qinngornernik ulorianartunik akulinnik piiaanermi isumannaallisaanermut illersuinissamullu tunngassuteqarlutik. Isumannaallisaanermut piimasaqaatit «piimasaqaatit pinngitsoorani malinneqartussat»-nik taaneqartarput, inuit avatangiisillu naammattumik illersorneqarnissaasa qulakkeerneqarnissaanik siunertaqarlutik. Isumannaallisaanermut ilitsersuutit atortussianik qinngornernik ulorianartunik akulinnik piiaanermi «best practices»-imut ersiutaapput.

Malitassiat suliffissuarni ingerlatanilu qinngorneqarnermik aarlerinartortaqartuni atorneqartussaapput, ilanngullugit atomip nukinganik nukissiorfiit, qinngornernik ulorianartunik akulinnik atuneq (assersuutigalugu uran aamma thorium), atortussianik qinngornernik ulorianartunik akulinnik assartuineq kiisalu atomip nukinganik allanillu nukissiorfinnit atortussianik qinngornernik ulorianartunik akulinnik atuffiusunit imaluunniit piiaasunit eqqagassalerineq.

FN-imi naalagaaffiit ilaasortaasut isumannaallisaanermut malitassianik tunngaviusunit annertuumik pinngitsooratik malinnittussaapput, amerlanertigut pisussaaffiit nunani tamalaani isumaqatigiissutini aalajangersagaasut IAEA-mi naalagaaffiit ilaasortaasut akuerisimasaat issuaavigisimasaramikku.

Isumannaallisaanermut malitassiani siunertaavoq naalagaaffiit ilaasortaasut nunani tamalaani pisussaaffimminnik (assersuutigalugu nunani tamalaani isumaqatigiissutit) aamma atortussianik qinngornernik ulorianartunik akulinnik atuinermi aamma atomip nukinganut tunngatillugu ingerlatani isumannaallisaanermut peqqinnissamullu tunngaviusunik naammassinninnissaannik ikiornissaat. Taamaattoq naggataatigut naalagaaffiit ataasiakkaat pisussaaffinnik taamaattunik naammassinninnissaq namminneerlutik akisussaaffigaat.

4.1.1.2 IAEA-mi isumannaallisaanermut malitassiat Kalaallit Nunaannut immikkut pingaaruteqartut

IAEA-mi isumannaallisaanermut malitassiat akuerineqartut ilai arlallit Kalaallit Nunaannut immikkut pingaaruteqalersinnaapput, pissutigalugu taakkua aatsitassanik qinngornernik ulorianartunik akulinnik piiaanermut (ilanngullugu akuiaaneq), suliarinninnermut aamma assartuinermut atatillugu ingerlatanut tunngassuteqarmata.

Safety Requirement No. GS-R-3 (Management System for Facilities and Activities) atortussiassanik qinngornernik ulorianartunik akulinnik assartuinermut kiisalu ingerlatanut tamanut inuit qinngornernik ulorianartunik nalaanneqarnissaat arlerinartorsiorfiusunut tunngassuteqarpoq. Safety Requirement No. GS-R-3 aqutseriaatsinik piutitsinermut, piviusunnngortitsinermut, nalilersuinermut aamma ingerlaavartumik pitsanngorsaanermut atatillugu piimasaqaatinik aalajangersaasarpoq. Piimasaqaatinut siunertaavoq ingerlatanut tunngatillugu isumannaallisaanerup ingerlaavartumik piujartinneqarnissaa.

Safety Requirement No. TS-R-1 (Regulations for the Safe Transport of Radioactive Material) isumannaallisaanermut malitassiani nassuiarneqartut atortussiassanik qinngornernik ulorianartunik akulinnik qanorluunniit ilusilimmik assartuinermut (ilanngullugu assartuinerup nalaani inissimatitsineq, atortussiassanik qinngornernik ulorianartunik akulinnik passussineq, nassiussat allagartalersornerat il.il.) atatillugu isumannaallisaanermut tunngasunut maleruagassiisarpoq. Naalagaaffiit ataasiakkaat tamarmik atortussiassanik qinngornernik ulorianartunik akulinnik assartuinermi qinngornernut illersuinissamut pisussanut pilersaarummik aalajangersaasartussaapput.

Safety Guide No. WS-G-1.2 (Management of Radioactive Waste from the Mining and Milling of Ores) atortussiassanik qinngornernik ulorianartunik akulinnik, ilanngullugit pingaartumik urani aamma thorium, piiaaffimmit isumannaallisaanikkut eqqortumik eqqagassalerinissamut inassuteqaatinik malittarisassanillu imaqarput. Malittarisassat pingaartumik nutaanik atortorissaarutininik sanaartornermut atatillugu naleqqupput.

Safety Guide No. RS-G-1.6 (Occupational Radiation Protection in the Mining and Processing of Raw Materials) aatsitassarsiorfimmi sulisunik illersuinissamut tunngavissaritaasunik naammassinninnissamut suliaqarnikkut inassuteqaateqarnissaq malittarisassiinissarluni siunertaraat.

4.1.1.3 IAEA-ip ilitersuusiai pisussaaffiliinngitsut

IAEA qinngornernik ulorianartunik akoqartunut tunngatillugu isumannaallisaanermi iliuuseqarnerit pillugit ilitersuusiorsimavoq, taanna malillugu naalagaaffiit qinngornernik ulorianartunik akoqartunik nunamut eqqussuisut imaluunniit avammut annissuisut, assartuinerup ilitersuummut naapertuuttumik pinissaa qulakkeertariaqarlugu. IAEA aamma qinngornernik ulorianartunik akoqartunik eqqussuinermut aamma avammut annissuinermut tunngatillugu ilitersuusiorsimavoq, qinngornernik ulorianartunik akoqartunut tunngatillugu isumannaallisaanermi iliuuseqarnerit pillugit ilitersuummut atatillugu suliarineqarsimasumik. Qinngornernik ulorianartunik akoqartunut tunngatillugu isumannaallisaanermi iliuuseqarnerit pillugit ilitersuummi nassuiarneqartut, Kalaallit Nunaata qinngornernik ulorianartunik akoqartunik avammut annissuinissaq eqqarsaatigippagu, taamaallaat ilitersuut pingaaruteqartussaavoq.

4.1.2 Atomip nukinganit atortussianik innaallagissiorfinnillu illersuineq pillugu nunani tamalaani isumaqatigiissut

Nunani tamalaani isumaqatigiissummut siunertaavoq, atomip nukinganit atortussianik assartuinermi, atomip nukinganit atortussianik unioqqutitsisumik tigusinissamut atornerluinissamullu, assersuutigalugu sakkussianut atugassatut, timitaannik illersuinissamut iliuusissanik aalajangersaasimanissamik qulakkeerinissaq. Aammattaaq nunani tamalaani isumaqatigiissummi siunertaavoq atomip nukinganit atortussiasat eqqissisimasumik atornerqarnissaannut timitaannik illersuinissaq qulakkeerneqarnissaa.

2005-imi nunani tamalaani isumaqatigiissutit allannguuteqartinneqarnerani, atomip nukinga atorlugu ajortumeeriniarnissaq (ilanngullugit tillinniarneq aamma allatut atomip nukinganit atortussiat tammarnerat) kiisalu atomip nukinganit atortussianik aamma naalagaaffiit ilaasortaasut sumiiffiini atomip nukinganit innaallagissiorfinni ajortisaariniarnissaq pakkersimaarniarlugu, nunani tamalaani isumaqatigiissummi aalajangersakkat sukannernerulersinneqarput. Naalagaaffiit ilaasortaasut illersuinnessamat iliuusissanik tillinnianut ajortisaarinianullu sunniuteqarluartumik isumannaarisunik atuutsitsilennissamat pisussaaffeqarput.

1991-imi Danmark EURATOM-imi nunani tamalaani isumaqatigiissutaqaartumi ilaasortanngorpoq, tassani ilaanatik nunani tamalaani isumaqatigiissummi eqqartuussivimmi pineqaatissiinikkut akisussaasuuneq pillugu aalajangersakkat. Danmarkip nunani tamalaani isumaqatigiissummi ilaalernerani aamma Kalaallit Nunaat pineqartunut ilaavoq.

Danmarkip nunani tamalaani isumaqatigiissummi 2005-imi allannguuteqartinneqartumi ilaalernerani Kalaallit Nunaat maannakuugallartoq nunani tamalaani isumaqatigiissummi allannguuteqartinneqartumi pineqartunut ilaatinneqarnissaa tunuarsimaarfigineqarpoq.

4.1.3 Atomip nukinganik nukissiorfinni ajutoornerit sukkaasumik nalunaarutigineqartarnissaat pillugu nunani tamalaani isumaqatigiissut

Nunani tamalaani isumaqatigiissut malillugu, atomip nukinganik ajutoornerit, isumannaallisaanerup aarlerinartorsiorinneqarneranik malitseqartumik qinngornernut ulorianartunut aniatinneqartunut killissarititaasunik qaangiinermik kinguneqarsinnaasut, suleqataasut sukkaasumik aarlerisaarutigisartussaavaat. Nunani tamalaani isumaqatigiissut inuiaqatigiinni taamatullu sakkutooqarnermi ingerlatat malitsigisaannik aniatitsinermut atuuppoq.

Nunani tamalaani isumaqatigiissut 1986-imi septembarimi akuerineqarpoq aammalu Danmarkimut tunngatillugu 1986-imi oktobarimi atuutilerluni.³⁶ Danmarki atsiornermi Kalaallit Nunaannut nunani tamalaani isumaqatigiissutit atuunnissaanik tunuarsimaaruteqanngimmat, nunani tamalaani isumaqatigiissut aamma Kalaallit Nunaannut atuuppoq.³⁷

Taamaattoq Kalaallit Nunaanni uranimik aamma thorium-imik piiaaneq nunani tamalaani isumaqatigiissutit atuuffissaannut pineqartunut ilaangilaq.

4.1.4 Atomip nukinganik nukissiornermut tunngatillugu suleqatinut allanut akisussaaneq pillugu nunani tamalaani isumaqatigiissut («Paris-imi nunani tamalaani isumaqatigiissut»)

Nunani tamalaani isumaqatigiissummi siunertaavoq, atomip nukinganik ajutoornerni ajoquserneqartut tamakkiisumik naleqquttumillu taarsiivigineqartarnissaasa qulakkeerneqarnissaa, tamatumani nunani tamalaani isumaqatigiissummi atomip nukinganik nukissiamik eqqissisimasumik siunertaqartunik tunisassiornerup atuinerullu ineriartortinneqarnissaata qulakkeerneqarnissaanut pisariaqartumik alloriarnissaq akornuserneqassanani. Tamatuma saniatigut nunani tamalaani isumaqatigiissummi nunani assigiinngitsuni atomip nukinganik ajutoornerni akisussaasuuneq pillugu maleruagassat assigiissaartinneqarnissaat qulakkeerneqarpoq.

Nunani tamalaani isumaqatigiissut atomip nukinganik ajutoornernut naalagaaffiit suleqataasut nunami akisussaaffigisaanni pisunut atuuppoq, tamatumani naalagaaffimmi ilaasortaasumi qinngornernik ulorianartunik nukissiorfiup akisussaasuusup inissisimaffigisaani, inatsimmi allamik allasimasoqanngippat.

Atomip nukinganik ajutoornerni ajoqusernertut taarsiissuteqarnissamat piimasaqaat taamaallaat atomip nukinganik nukissiorfimmik piginnittumut tutsinneqarsinnaavoq.

Nunani tamalaani isumaqatigiissutaqaartoq 1960-imi akuerineqarpoq, kisianili 1963-imi nunani tamalaani isumaqatigiissummut tapiliussaqa akuerineqarpoq,³⁸ tassani ajoqusiisimasinnaanertut taarsiissutissat aningaasartaat qaffanneqarlutik.

36 Atomip nukinganik ajutoornerit sukkaasumik nalunaarutigineqartarnissaat pillugu nunani tamalaani isumaqatigiissut 26. september 1986-imeersoq pillugu nalunaarut nr. 39, 6. december 2007-imeersoq. Nalunaarummi allasimavoq: "Danmarkip ulloq 26. september 1986 Wien-imi atomip nukinganik ajutoornerit sukkaasumik nalunaarutigineqartarnissaat pillugu nunani tamalaani isumaqatigiissut akuersinermit tunuarsimaarnertaqanngitsumik atsiorpaa." aamma "Isumaqatigiissut ... isumaqatigiissummi artikel 12-ip malitsigisaanik ulloq 27. oktober 1986 atuutilerpoq."

37 Taamaattumik naliliinerput malillugu Nunanut allanut ministereqarfiup "Qinngornernik ulorianartunik akulinnut maleruagassat aammalu taakua Danmarkimi aamma/imaluunniit Kalaallit Nunaanni atuunnerat" pillugu allakkiamini 28. februar 2013-imeersumi qupperneq 3-imi imatut allannera eqqunngilaq: "Nunani tamalaani isumaqatigiissut Kalaallit Nunaannut atuutissanersoq isummerfigineqarsimanngitsoq ilimanarpoq. Danmarkip nunani tamalaani isumaqatigiissut 1986-imi septembarimi akueraa (atsiorpaa), kisianil Danmarkip nunani tamalaani isumaqatigiissut suli atutsilinnngilaq."

38 "Bruxelles-imi isumaqatigiissut".

Danmarkip nunani tamalaani isumaqatigiissutit marluusut tamaasa 1974-imi akuerai, aammalu nunani tamalaani isumaqatigiissutit ukioq taanna atuutilerput. Danmarki tassunga atatillugu nalunaaruteqarpoq, nunani tamalaani isumaqatigiissut aamma Kalaallit Nunaannut atuutissasoq.

Nunani tamalaani isumaqatigiissut aatsitassarsiorfinnut, aatsitassarsiorfinni ingerlatanut aamma uranimut pinngortitamiittumut (uranip saffugassartaa) atuutinngilaq, kisiannili akierlianit taamaallaat atomip nukinganik nukissiorfinnut, nukissiorfiit taamaattut ingerlataannut aamma atomip nukingata akuanut atuulluni. Taamaattumik Kalaallit Nunaanni uranimik aamma thorium-imik pīaaneq nunani tamalaani isumaqatigiissummi pineqartunut ilaangilaq.

4.1.5 Atomip nukinganik sakkussianik siaruartitsinnginnissaq pillugu isumaqatigiilluni aalajangersaaneq

Isumaqatigiilluni aalajangersakkami siunertaavoq atomip nukinganik sakkussianik siaruartitsinissap pinngitsoortinnissaa, atomip nukinganik sakkussianik annikillisaanerup siuarsarneqarnissaa aamma atomip nukinganik inuiaqatigiinni atorluanaanissamik pisinnaatitaanermik qulakkeernissaa. Isumaqatigiilluni aalajangersakkami naalagaaffiit atomip nukinganik sakkussiaqanngitsut, atomip nukinganik sakkussianik pissarsianiannnginnissamik pisussaaffilerneqarput. Atomip nukinganik peqartut naalagaaffinnut allanut atomip nukinganik sakkussianik pilersuinnginnissamik pisussaaffeqalerput. Naalagaaffiit tamarmik sakkussakillisaanissaaq siunertaralugu isumaqatiginninniarnerni ilaanissamut pisussaaffeqalerput.

Naalagaaffiit ilaasortaasut ataasiakkaat tamarmik atomip nukinganik sakkussianik pigisaqanngitsut, IAEA-mut naalagaaffiit ilaasortaasut malitassaannik naammassisassaannillu nakkutiginninnermi iliuusissanik arlalinnik aalajangersaasartuusumut, isumaqatigiissuteqarnissamik pisussaaffeqarput. Nakkutiginninnermi iliuusissani ilaapput ilaatigut atomip nukinganik atorussianik naalagaaffiit ingerlatanut eqqissisimasumik atugassanik pigisaannik nakkutiginnilluni takusaasernerit.

IAEA-mut isumaqatigiissutit atomip nukinganit atorussianut aatsitassarsiorfimmi piarneqartunut atuutinngillat. Taamaattoq naalagaaffiit ilaasortaasut atomip nukinganit atorussianik naalagaaffimmit annillugit assartuineq pillugu IAEA-mut ilisimatitsinissamik pisussaaffeqarput, aammalu tamanna pillugu nalunaaruteqarneq pissaaq naalagaaffimmut tiguisussamut isumaqatigiissut atsiorneqarpat (nalinginnaasumik avammut annissuineq minnerpaamik sapaatit akunnerinik 2-nik sioqqullugu).

Aallaaviatigut atorussiasat qinngornernik ulorianartunik akullit suulluunniit tamarmik IAEA-mut isumaqatigiissuteqarnermi pineqartunut ilaapput. Taamaattoq naalagaaffiit ilaasortaasut IAEA piunaffigisinnaavaat, atorussiasat qinngornernik ulorianartunik akullit isumaqatigiissummi ilaatinneqassanngitsut, tassani tunngavigineqassalluni atorussiasat qinngornernik ulorianartunik akullit annertussusaasa naliusunut killissat aalajangersimasut qaangissanngikkaat.

Atomip nukinganik sakkussianik siaruartitsinnginnissaq pillugu isumaqatigiilluni aalajangersagaq 1968-mi akuerineqarpoq. 1970-mi isumaqatigiilluni aalajangersagaq Danmarkimut aamma Kalaallit Nunaannut atuutilerpoq. 1972-imi Kunngaqarfik Danmarki IAEA-mut isumaqatigiissuteqarpoq, tassani naalagaaffik nakkutiginninnermi iliuusissat pillugit isumaqatigiilluni aalajangersakkami aalajangersakkanik malinnittussanngorluni.

Danmarki 1973-imi EURATOM-imi ilaasortanngormat (takuuk immikkoortoq 4.2.1) IAEA-mut isumaqatigiissut atorunnaarsinneqarpoq, pissutigalugu Danmarki EURATOM-ip aamma IAEA-p akornanni isumaqatigiissummut assigimmut pingaarnermut ilanngummat.

Kalaallit Nunaata EURATOM-imi suleqatigiinnermi 1985-imi aninerata malitsigisaanik, Kalaallit Nunaat IAEA-mut isumaqatigiissutaqaartumut 1972-imeersumut ilaaqqilerpoq.³⁹

IAEA-mut isumaqatigiissummut nammineq kajumissutsimik tapiliussatut allattuiffiliinikkut, naalagaaffiit ilaasortaasut IAEA-p nakkutiginninnermut iliuusissai aamma atomip nukinganit atorussiat aatsitassarsiorfimmit piarneqartut ilaatilerlugit annertusitissinnaavaat.

39 IAEA, "Status List – Conclusion of safeguards agreements, additional protocols and small quantities protocols as of 31 December 2012", fodnote 12, side 6. Allakkiaq uani nanineqarsinnaavoq: http://www.iaea.org/OurWork/SV/Safeguards/documents/sir_table.pdf

Danmarkip tapiliussatut allattuiffik taamaattoq 2004-imi akueraa. Taamaattoq tapiliussatut allattuiffik Kalaallit Nunaannut atuutilersimagunannngilaq.^{40 41}

4.2 Nunani tamalaani isumaqatigiissutit aamma isumaqatigiissutit Kalaallit Nunaata ilaaffigilissallugit isumaliutersuutigisariaqaraluagai

Nunani tamalaani isumaqatigiissutit il.il. matuma kinguliani taaneqartut naliliinerput malillugu Kunngeqarfik Danmarkip (aamma) Kalaallit Nunaannut atuuttussanngorlugit ilaaffigilerlugit akuerisimannngilai. Nunani tamalaani isumaqatigiissutit il.il. taamaalillutik Kalaallit Nunaannut inuiaat pisinnaatitaaffisitugt atuutinnngillat taamaalillutillu Namminersorlutik Oqartussanit aamma naalagaaffimmit Kalaallit Nunaannut tunngatillugu malinneqaratik naammassineqaratillu.

Naliliinerput malillugu Kalaallit Nunaata nunani tamalaani isumaqatigiissutit il.il. ilaaffigilernissaat isumaliutersuutigisariaqarluarpaa. Nunani tamalaani isumaqatigiissutit il.il. illersornissamat politikikkut imaluunniit sillimaniarnermut politikikkut pissutsinut tunngassuteqarpata imaluunniit aamma tunngassuteqarsimappata, tamanna Kalaallit Nunaannit aamma Danmarkimit ataatsimoorullugu isumaliutersuutigineqartariaqarpoq.

4.2.1 Europami Atomip nukinganut ataatsimoorussivik (EURATOM)

Europami Atomip nukinganut ataatsimoorussivik (EURATOM) tassaavoq immikkoortorta q inatsisitigut namminersortoq aammalu EU-mut ilaanngitsoq, kisiannili nalinginnaasumik EU-p ilaasortaasa assiginik ilaasortaartoq aammalu EU-mi sullissivinnit aqunneqartoq. Kalaallit Nunaat EURATOM-imi ilaasortaqaqarluarpoo, kisianni 1985-imi suleqatigiinnermit anilluni, takuuk immikkoortoq 4.1.5.

EURATOM-imi siunertaavoq naalagaaffiit ilaasortaasut atomimik nukissiorfeqarnermik pilersitsinissaq ataatsimoorutitsinissarluni, naalagaaffiit ilaasortaasut ilisimatusarnermut pisussanut pilersaarutaannik ataqatigiissaarinnissaq aammalu atomip nukinganik eqqissisimasumik atorluanaanissamik qulakkeerinissaq.

EURATOM-ip piginnaatitaaffii taamaallaat atomip nukinganik inuiaqatigiinni aamma eqqissisimasumik siunertanut atuinnissamat tunngassuteqarput.

4.2.1.1 Naalagaaffiit ilaasortaasut akornanni atortussianik qinngornernik ulorianartunik nuussisarneq pillugu siunnersuisooqatigiit peqqussutaat (EURATOM)

Peqqussut Danmarkimi nalunaarusiornikkut atuutsinneqalersooq, atortussiassat qinngornernik ulorianartunik akoqartut annertussusaasa nalunaarummi naliusunut killissaliussat qaangersimappasigit, Danmarkimit EURATOM-imi naalagaaffinnut ilaasortaasunut allanut atortussianik qinngornernik ulorianartunik akulinnik avammut annissuinermit atuuppoq.

Naalagaaffiit ilaasortaasut ataasiakkaat tamarmik, naalagaaffiup ilaasortaasut nunami akisussaaffeqarfiani nakkutiginninnermik iliuusissanik piviusunngortitsinissamat pissaaffeqarput, taamaaliormikkut EU-p iluani atortussiassanik qinngornernik ulorianartunik akulinnik avammut annissuinermit pisariaqartumik nakkutiginninnissaq qulakkeerneqassalluni.

4.2.2 Atomip nukinganik atortussiassat aamma nukissiorfiit timitaasa illersorneqarnissaat pillugu nunani tamalaani isumaqatigiissut

Atomip nukinganik atortussiassat nukissiorfiillu timitaasa illersorneqarnissaat pillugu nunani tamalaani isumaqatigiissummut 2005-imi allannguutit sulii Kalaallit Nunaannut atuutilinnngillat. Nunani tamalaani isumaqatigiissut immikkoortoq 4.1.2-imi taaneqarpoq.

4.2.3 Atomip nukinganut isumannaallisaaneq pillugu nunani tamalaani isumaqatigiissut

Atomip nukinganut isumannaallisaaneq pillugu nunani tamalaani isumaqatigiissummut siunertaavoq, nunami namminermi aqqissuussanik annertusaanikkut pitsanngorsaannikkullu, nunarsuaq tamakkerlugu atomip nukinganut isumannaallisaanerup qaffasissuunissaata qulakkeerneqarnissaa, atomip nukinganik nukissiorfinni tamaginni qinngornernit nalaanneqarnissap navianaateqarneranut sunniuteqarluartumik illersuinissamik qulakkeerinissaq kiisalu qinngornernik ulorianartunik ajutoornerit pinngitsoortinnissaat tamatumalu malitsigisaannik iluarsinissaq.

40 IAEA, "Safeguards Statement for 2011", fodnote 11, qupperneq 5. Allakkiaq uani nassaarineqarsinnaavoq: <http://www.iaea.org/OurWork/SV/Safeguards/documents/es2011.pdf>

41 Nukissiuuteqarnermut aqutsisoqarfiup pisortaa, Ib Larsen tapiliussatut allattiffimmut tunngatillugu ilisimatitsivoq "Periaatsimi kukkusoqarsimasooq. Allattuiffik atuuttussatut akuerineqarsimannngilaq..." aamma "Tapiliussatut allattuiffik soorunami atuuttussatut akuerineqassaaq.", takuuk artikeli "Atomip nukinganik naamik qujaannarpunga uranimik avammut annissuinermit aappa qujanaq", Politiken, ulloq 27. januar 2013.

Nunani tamalaani isumaqatigiissut 1994-imi akuerineqarpoq aammalu Danmarkimut tunngatillugu 1999-imi atuutilerluni. Nunani tamalaani isumaqatigiissut maannamut Kalaallit Nunaannut atuutinnigilaq.

4.2.4 Ikummatissanik atornikunik aamma qinnqornernit ulorianartunit eqqagassanik isumannaatsumik passussisarneq pillugu nunani tamalaani isumaqatigiissut

nunani tamalaani isumaqatigiissummi siunertaavoq ikummatissanik atornikunik aamma qinnqornernit ulorianartunit eqqagassanik nunarsuaq tamakkerlugu passussinerup iluani isumannaallisaanerup qaffasissumiitiinnarnissaata anguneqarnissaa tamatumalu kingorna attatiinnarneqarnissaa. Anguniagaq taanna nunami namminermi iliuusissanik aalajangersaanerup aamma nunani tamalaani suleqatigiinnerup pitsanngorsarneqarnerisigut anguneqassaaq.

Nunani tamalaani isumaqatigiissut 1997-imi atuutilerpoq aammalu Danmarkimut tunngatillugu 2001-imi atuutilerluni. Nunani tamalaani isumaqatigiissut maannamut Kalaallit Nunaannut atuutinnigilaq.

4.2.5 Atomip nukinganit ajutoortoqartillugu ikiuunnissaq pillugu nunani tamalaani isumaqatigiissut

Nunani tamalaani isumaqatigiissummi, atomip nukinganit ajutoornerni imaluunniit qinnqornernut tunngatillugu ajornartoornerni ikiuunnissaq pillugu nunani tamalaani suleqatigiinnissamut killissaliussat aalajangersarneqarput. Nunani tamalaani isumaqatigiissummi siunertaavoq sukkasuumik sunniuteqarluartumillu qisuariarnissamik qulakkeerinissaq, taamaalilluni ajoqusernermi sunniutaasut sapinngisamik annertunerpaamik annikillisinneqarsinnaassallutik.

Nunani tamalaani isumaqatigiissut 1986-imi akuerineqarpoq aammalu Danmarkimut tunngatillugu 2008-imi atuutilerluni. Nunani tamalaani isumaqatigiissut maannamut Kalaallit Nunaannut atuutinnigilaq.

4.3 Tunisassianik marloqiusamik atuuffilinnik (dual use) annissuinermt nakkutiginninnissaq pillugu maleruagassat

Danmarki avammut annissuinermt nakkutiginninnissamut pisussaaffinnik arlalinnik pisussaaffeqarpoq imaluunniit allatigut pinngitsoorani malitassanik pisussaaffeqarluni, ilanngullugit tunisassianik marloqiusamik atuuffilinnik (tunisassiat dual use) annissuinermt nakkutiginninnissaq pillugu, tassa imaappoq inuiaqatigiinni tunisassiat aamma sakkutooqarnermi atorineqarsinnaasut.

Avammut annissuinermt nakkutiginninnissamut pisussaaffiit ilaanni, tunisassianut marloqiusamik atuuffilinnut tunngassuteqartuni, EU-mi maleruagassat malinneqartussaapput. Taamaalillutik taakkua Kalaallit Nunaanni atuutinnigillat aammalu aallaaviatigut Kalaallit Nunaannut atuussinnaasunngorsarneqarsinnaanatik. Taamaattoq Namminersorlutik Oqartussat namminneerlutik nunami namminermi maleruagassanik assigusunik atuutsitsilersinnaapput. Tamanna assersuutigalugu Inatsisartut inatsisaatigut, EU-mi maleruagassanut aalajangersakkanullu innersuussisumik pisinnaavoq, takkua Kalaallit Nunaanni taamaaqataanik atorineqassasut. Periarfissaq alla tassaavoq Inatsisartut inatsisaannik maleruagassanik assigusunik imaqartumik akuersineq. Pisuni marluusuni taakkunani maleruagassat Kalaallit Nunaanni atorineqarnissaat pillugu aammalu maleruagassanut taakkualu atorineqarnissaanut tunngatillugu Kalaallit Nunaata aamma nunat EU-mi ilaasortaasut akornanni attaveqatigiinneq pillugit Naalakkersuisut EU-mut isumaqatigiissuteqartariaqassapput.

Avammut annissuinermt nakkutiginninnissamut pisussaaffinni allani, tunisassianut marloqiusamik atuuffilinnut tunngatillugu nunani tamalaani isumaqatigiissutit aamma Kalaallit Nunaannut atuuttut imaluunniit tamanna pillugu nalunaaruteqarnikkut Kalaallit Nunaannut atuuttussanngortinneqarsinnaasut malinneqartussaapput.

Naliliinerput malillugu Namminersorlutik Oqartussat uranimik piiaanissamik aamma avammut annissuineq annissuineq kissaateqarpat, Namminersorlutik Oqartussat maleruagassat attuumassuteqartut ilaaffigilertariaqaraluarpaat imaluunniit Kalaallit Nunaanni taakkua atuunnissaat pillugu isumaqatigiissuteqartariaqaraluarlutik.

4.3.1 Tunisassianik marloqiusamik atuuffilinnik nakkutiginninneq pillug peqqussut (dual use-mut peqqussut)

Tunisassiat marloqiusamik atuuffillit pingaartumik inuiaqatigiinni atorineqartarmata, tunngaviummik annissuineq annissuineq inerteqquteqarnermik malittarisassaqartinneqanngillat. Tunisassiat avammut annissuinermt nakkutiginninnissamik pisussaaffeqarnermi pineqartunut ilaasimappata, tunisassiat taamaattoq taamaallaat nunami pineqartumi oqartussaasunit sioqqutsisumik akuersissuteqarnikkut anninneqarsinnaapput.

Annissinissamut akuersissummik peqarnisamik piumasaqaat, tunisassianut nunani tamalaani nakkutiginninnermi allattuiffimmi allassimasunut atuuppoq. Nunani tamalaani nakkutiginninnermi allattuiffiit taakkua nunani tamalaani avammut annissuinnermut nakkutiginninnermi oqartussaasunut immikkoortortanit isumaqatiginninniutigineqartarput akuerineqartarlutillu.⁴²

Avammut annissuinnermut nakkutiginninnissamut pisussaaffiit Danmarkimi Siunnersuisooqatigiit peqqussutaanni nr. 428/2009-imi (dual use-mut peqqussut) piviusunngortinneqarput.^{43 44} Dual use-mut peqqussummi nakkutiginninnermut allattuiffimmi tunisassiat il.il. avammut annissuinnermut nakkutiginninnermi misissorneqartartussaapput.⁴⁵ Taamaattumik nunanut EU-p avataaniittunut, tiguisusaaq aalajangersimasooq kinaanersooq aammalu tunisassiaq aalajangersimasumut sumut atorneqarniarnersooq apeqqutaatinnagit dual use-mi tunisassiat taamaattut anninneqarnissaannut akuersissummik peqarnissaaq piumasaqaataavoq.⁴⁶

Danmarkimi Inuussutissarsiornermut aqutsisoqarfik danskit oqartussaasui allat suleqatigalugit tunisassianik dual use-mut peqqussummi pineqartunut ilaasunik avammut annissuinnermut akuersissutinut aalajangiisarpoq.

Dual use-mut peqqussut EU-mi inatsisinut ilaammat, peqqussut Kalaallit Nunaannut atuutinnigilaq.

4.3.2 Tunisassianut marloqiusamik atuuffilinnut (dual use) tunngatillugu avammut annissuinnermik nakkutiginninnissamik pisussaaffiit allat

Danmarki tamatumani saniatigut allanik avammut annissuinnermik nakkutiginninnissamut pisussaaffeqarpoq.

Avammut annissuinnermut nakkutiginninnissamik pisussaaffiit «Sakkussianik tunisassianillu marloqiusamik atuuffilinnut Danmarkimit annissuineq» pillugu Nunanut allanut ministereqarfiup nalunaarussiaani 2011-imeersumi erseqqinnerusumik nassuarneqarput.

Nalunaarussiaami qupperneq 9-12-mi allassimavoq:

«Avammut annissuinnermik nakkutiginninneq pillugu nunani tamalaani suleqatiginneq

Danmarki nunani tamalaani isumaqatigiissutinik aamma ataatsimoorluni aalajangersaanernik atuutsitsilernermit kiisalu avammut annissuinnermut nakkutiginninnermut oqartussaasuni peqataanermigut allatigullu nunani tamalaani suleqatigiinnerni ilaanermigut, arlalinnik avammut annissuinnermik nakkutiginninnissamik pisussaaffeqarpoq. Kapitali 8-imi suliaqarfimmi nunani tamalaani suleqatigiinnermi ineriartornerit kingullit aamma apeqqutit maannakkut atuuttut allaaserineqarput.

FN-ip Sillimaniarnermut siunnersuisooqatigiivisa aalajangersagaanni 1540 april 2004-imeersumi naalagaaffiit ilaasortaasut amerlasoorsuarnik suujunnaarsitsinissamut sakkussianik, imassassianik aamma atortussanik tassunga atasunik avammut annissuinnermut nakkutiginninnissamik pisussaaffeqarput.

[...]

Atomimit sakkussianik siaruartitsinnginnissaaq pillugu ataatsimoorluni aalajangersakkami (NPT) atortussat qupisinnaasut aamma sakkussanik annertusaaneq kiisalu atortussanik qupisinnaasunik sananissamut atortussat, taamaallaat Det Internationale Atomenergi Agentur-imi Wien-imiittumi (IAEA) nakkutigineqartumik nunanut allanut nuunneqarsinnaasut aalajangerneqarpoq.

Zangger-komite tassaavoq tunisassiat suut matuma siuliani taaneqartumi NPT-imi aalajangersakkami pineqartunut ilaanersut nassuiaannissamik apeqqummik paasiniaanermit ataatsimoorfusoq. Komite tunisassianut taamaattunut allattuiffimmik ataatsimoorussamik aserfallatsaaliuvoq.

42 Avammut annissuinnermut nakkutiginninnermut oqartussaasunut ilaapput Australien Gruppen, Nuclear Suppliers Group, Missilteknologiregimet aamma Wassenaar Arrangementet. Nunani tamalaani suleqatigiiffiit taakkua Nunanut allanut ministereqarfiup "Sakkussianik tunisassianillu marloqiusamik atuuffilinnut Danmarkimit annissuineq" pillugu nalunaarussiaani 2011-meersumi allaaserineqarput.

43 Tunisassianut marloqiusamik atuuffilinnut tunngatillugu annissuinnermut, nuussinnermut, akunnermiliulluni suliaqarnermut aamma aqusaar tinsinnermut nakkutiginninnissamut ataatsimoorluni aaqjissuusineq pillugu Siunnersuisooqatigiit peqqussutaat nr. 428/2009/EF 5. maj 2009-imeersoq.

44 <http://um.dk/da/politik-og-diplomati/retsorden/nedrustning/eksportkontrol-med-dual-use-produkter/>

45 Dual use-mut peqqussummi nakkutiginninnermut allattuiffik akuttunngitsumik iluasineqartarpoq aammalu akuutissat uumaatsut atorlugit sakkussianut inerteqquteqarpoq pillugu nunani tamalaani isumaqatigiissummi allattuiffinnut kiisalu allattuiffinnut Australien Gruppe-mi, Nuclear Suppliers Group-imi, Missilteknologiregimentet-imi aamma Wassenaar Arrangementet-imi akuerineqartunut, ataatsimooruik nakkutiginninnermut allattuiffimmik imaqlarluni.

46 Dual use-mut peqqussummi artikel 4 tassaavoq tunisassiamik sumilluunniit marloqiusamik atuuffeqartumik nakkutiginninnermut allattuiffimmi taaneqanngitsumik, kisianni amerlasoorsuarnik suujunnaarsitsinissamut sakkussianik imaluunniit missilini inerisaanissamut imaluunniit tunisassiorinnissamut atorneqarsinnaasut, imaluunniit nunani sakkunik inerteqquteqarfusuni sakkutuunit atugassatut naatsorsuutigineqartunut avammut annissuinnermik nakkutiginninneq pillugu aalajangersagaavoq katersuiffiuvoq.

Nuclear Suppliers Group (NSG) atomip nukinganik atortussianik, atortunik aamma teknologiimik avammut annissuinerup atomip nukinganik sakkussianik siaruartitseqataalinnginnissanik qulakkeernissamik siunertaqarpoq. Avammut annissuinerup malittarisassanik ataatsimoorussanik aamma tunisassianut avammut annissuinerup nakkutiginninnermi misissorneqartussanik allattuiffimmik suliaqartoqarpoq. Avammut annissuineq allallu apeqqutit ataatsimoorullugu soqutigineqartut pillugit paasissutissanik paarlaasseqatigiittoqarpoq.

[...]

Australien Gruppen atortussanik tunisassiornermilu taakkununga atortunut avammut annissuinerup nakkutiginninnermi akuutissanit uumaatsunit aamma uumassusilinnit sakkussianik siaruartitsinissap pinngitsoortinnissanik siunertaqarpoq. Tunisassianut avammut annissuinerup nakkutiginninnermi misissorneqartussanik allattuiffimmik ataatsimoorussanik suliaqartoqarpoq, aammalu avammut annissuineq apeqqutillu allat ataatsimoorullugu soqutigissaasut pillugit paasissutissanik paarlaasseqatigiittoqartarluni.

Missilteknologiregimet (MTCR) amerlasoorsuarnik suujunnaarsitsinissamut sakkussianik aallartitsinissamut teknologiip aamma missil-it siaruarsimassusaasa akornusernissaannik siunertaqarpoq. Tunisassianut avammut annissuinerup nakkutiginninnermi misissorneqartussanik tunngatillugu avammut annissuinerup aamma allattuiffimmik suliaqarnissamut malittarisassanik ataatsimoorussanik suliaqartoqarpoq. Avammut annissuineq aamma apeqqutit allat ataatsimoorullugu soqutigissaasut pillugit paasissutissanik paarlaasseqatigiittoqartarpoq.

[...]

Wassenaar Arrangementet sakkunik akuerisaasunik kiisalu tunisassianik aamma teknologiimik marloqiusamik atuuffeqartunik avammut annissuinerup atatillugu, ammanerunikkut akisussaassuseqarnikkullu, nunap immikkoortuanut aamma nunani tamalaani isumannaallisaanerup iluaqutaanissamik siunertaqarpoq. Ilaasortat tunisassianut avammut annissuinerup nakkutiginninnermi misissorneqartussanik allattuiffimmik suliaqarput. Avammut annissuineq aamma apeqqutit allat ataatsimoorullugu soqutigissaasut pillugit paasissutissanik paarlaasseqatigiittoqartarpoq.

EU-p dual-use-mut peqqussutaa nr. 428/2009 5. maj 2009-imeersoq (Europa-Parlament-ip aamma Siunnersuisooqatigiit peqqussutaat nr. 1232/2011-ikkut allannguuteqartinneqartoq), Danmarkimi allanilu nunani EU-mi ilaasortaasuni tunisassianik dual-use-nik avammut annissuinerup nakkutiginninnermut inatsisitigut tunngaviuvoq aammalu naalagaaffiit ilaasortaasut dual-use-nik annissuinerup nakkutiginninnermut pisussaaffinnik matuma siuliani taaneqartunik naammassinninnaalersillugit. Peqqussutip tunisassianut marloqiusamik atuuffeqartunut atatillugu annissuinerup, nuussisarnerup, akunnermiliulluni suliaqarnerup aamma aqqusaarnerup atatillugu maleruagassat suleriaatsillu imarai.

EU-p peqqussutaa nr. 329/2007 27. marts 2007-imeersoq Demokratiske Folkerepublik Koreamut killilersuisunik iliuseqarnissamut tunngasup atuunnerani ilaatigut Nordkoreap amerlasoorsuarnik suujunnaarsitsinissamut sakkussianut imaluunniit missilinit ballistiskiusunut pisussanik pilersaarutaanut iluaqusiinnaasunut nioqqutissanik imaluunniit teknologiinik avammut annissuineqarnissamut inerteqquteqarneq atuuppoq. Peqqussut EU-p peqqussutaatigut nr. 1283/2009 22. december 2009-imeersukkut allannguuteqartinneqarpoq, aammalu peqqussummut ilanngussaq IA EU-p peqqussutaani nr. 567/2010, 29. juni 2010-imeersumi nutarterneqarpoq.

EU-p peqqussutaa nr. 961/2010, 25. oktober 2010-imeersoq kingusinnerusukkut allannguuteqartinneqartoq, Iran-imut killilersuisuinerup iliuseqarneqarnut tunngasup atuunnerani ilaatigut nioqqutissanik teknologiinillu Iranip atomimut pisussanik pilersaarutaanut imaluunniit atomimik sakkussianut aallartitsissutissanik inerisaanerup atornerqarsinnaasunik avammut annissuineqarnissamut inerteqquteqarneq atuuppoq.

EU-p peqqussutaanut nr. 428/2009, 5. maj 2009-imeersumut kingusinnerusukkut allannguuteqartinneqartumut ilanngussaq I tamaat, immikkoortoq 5, ilaa 1 aamma 2 pinnagit, Iran-imut annissuineqarnissamut inerteqquteqarneq peqqussutip ilaatigut imarai. Tamatuma saniatigut nioqqutissanut teknologiimullu annissuineqarnissamik inerteqquteqarneqarni pineqartunut ilaasunut teknikkikkut ikiuunnermik aamma akunnermiliulluni suliaqarneqarni ikiuunnissamik inerteqquteqarneq peqqussutip imaraa, aammalu nioqqutissanut teknologiimullu annissuineqarnissamik akuersissummik peqarnissamik piumasaqaateqarfiusunut ilaasunut teknikkikkut ikiuunnissamut aamma akunnermiliulluni suliaqarnissamut ikiuunnermi akuersissummik peqarnissamik piumasaqaammik atuutsitsisoqalerpoq.»

5 Akuersaanngilluinnarnissamik politikkeqarnerup atorunnaarsinneqarnerani imaluunniit allannguuteqartinneqarnerani inatsisinik allannguinnissamik pisariaqartitsinerusinnaasut

5.1 Danskit maleruagassai Kalaallit Nunaannut atuutsinneqalersinnaasut

Danmarkimi inatsisinik arlalinnik uranimik piiaanissamut avammullu annissuinnissamut tunngatillugu attuumassuteqartut akuerineqarput, kisiannili sulii Kalaallit Nunaannut atuutsinneqalernatik. Inatsisit kungip peqqussutaatigut Kalaallit Nunaannut atuutsinneqalersinnaapput, Kalaallit Nunaanni pissutsinut immikkuullarissunut tunngatillugu allaanerussuteqartinneqarlutik. Tassunga atatillugu immikkut attuumassuteqartunit taaneqarsinnaapput:

- Upalungaarsimanermut inatsit
- Atomimik sanaartornermut inatsit aamma atomimik sanaartornermi isumannaallisaanermut inatsit
- Qinnqornernut ulorianartunut inatsit

Inatsisit taakkua Kalaallit Nunaannut atuutsinneqaleraluarpata, nalunaarutit arlallit inatsisini tunngaveqartumik atuutsinneqalersut, aamma Kalaallit Nunaannut atuutilertussaassapput.

Naliliinerput malillugu inatsisit taakkua pissutsinut aatsitassanut suliaasaqarfimmi Namminersorlutik Oqartussat inatsisiliornissamut inatsisinillu atortitsinnissamut (allaffissornikkut) piginnaatitaaffianni pineqartunut ilaasunut ilaatigut tunngassuteqarput. Taamaattoqarsimassappat inatsisit allannguuteqartinneqartariaqarput, taamaalillutik Kalaallit Nunaanni inatsisit atuutsinneqalissagaluarpata Kalaallit Nunaanni pissutsit taaneqartut pineqartunut ilaajunnaarsillugit.

5.1.1 Upalungaarsimanermut inatsit⁴⁷

Upalungaarsimanermut inatsimmi ajutoortoqarnerani aamma ajunaarnersuaqarnerani (ilanggullugu sorsunnermik iliuuseqarnerit) annaassiniarnermut upalungaarsimasunik peqarnissaq qulakkeerneqartussaavoq. Annaassiniarnermut upalungaarsimasut suliaasaat tassaapput ajutoornermi ajunaarnersuaqarneranilu, ilanggullugit atomip nukinganik atortussianik piiaanermut atatillugu, inuit, pigisat avatangiisillu ajoquserneqarnissaasa pitsaaliortinnissaa, killilersimaarnissaa aammalu aaqqissutissaqartinnissaa.

Atomimut upalungaarsimasut maannakkumut naalagaaffiup susassaqafigaa. Upalungaarsimanermut aqutsisoqarfiup atomimut upalungaarsimanermut pilersaarusiornissaq aqutsinissarlukullersatut akisussaaffigaa, ilanggullugu Kalaallit Nunaanni aamma Savalimmiumi. Atomip nukinganit atortussianik avammut annissuineq taamaalilluni Upalungaarsimanermut aqutsisoqarfimmit akuersissuteqarfigneqartussaavoq.

5.1.2 Atomimut sanaartukkanut inatsit⁴⁸ aamma atomimut sanaartukkanik isumannaallisaanermut inatsit⁴⁹

Atomimut sanaartukkanut inatsimmi, atomip nukinga atorlugu nukissiornermut tunngatillugu inuiaqatigiinni inatsisitigut akisussaaffik pillugu nunani tamalaani isumaqatigiissut 29. juli 1960-imeersoq atuutsinneqalerpoq. Inatsit malillugu Upalungaarsimanermut aqutsisoqarfiup atomimut sanaartukkanik pilersitsinissaq ingerlatsinissarluk akuersissuteqarfigisartussaavaa. Atomip nukinganik nukissiorfinnik inatsimmi maleruagassiinermi uranimik piiaanissamut sanaartukkat pineqartunut ilaangjillat.

Inatsisip oqaasertai piareersarneqarneranilu suliarineqartut malillugit, Kalaallit Nunaat inatsimmi pineqartunut ilaangjilaq.

Atomimut sanaartukkanut isumannaallisaanermut inatsisip, atomimut sanaartukkanut inatsit taarsertussaasimagaluarpaa, kisiannili Folketingi 1985-imi aalajangermat atomip nukinga Danmarkimi atorneqassanngitsaq, inatsit – aalajangersakkat marlussuit pinnagit – Danmarkimut atuutilersimangisaannarpoq.

Atomimut sanaartukkanut isumannaallisaanermut inatsit, atomip nukinganik reaktoreqarfinnut, piiaanissamut sanaartukkanut, atomip nukinganit ikummatissanik sanaartornermut uninngatitsinermullu kiisalu atomip nukinganit ikummatissanik aamma tunisassianik qinnqornernik ulorianartunik akulinnik assartuinermut tunngatillugu inatsisitut sinaakkusisussatut eqqarsaatigineqarsimagaluarpoq. Inatsit malillugu illersornissamut ministeri atomip nukinganik ikummatissanik piiaanissamut sanaartornissamullu suliffissuarnik ingerlatsilernissamut

⁴⁷ Upalungaarsimanermut inatsit pillugu inatsisikkut nalunaarut nr. 660, 10. juni 2009-imeersoq.

⁴⁸ Atomip nukinganut sanaartukkat (atomimut sanaartukkat) pillugit inatsit nr. 170, 16. maj 1962-imeersoq.

⁴⁹ Atomimut sanaartukkani il.il. isumannaallisaanikkut avatangiisitigullu pissutsit pillugit inatsit nr. 244, 12. maj 1976-imeersoq.

akuersissummik tunniussisartussaasimagaluarpoq. Akuersissutip imarisussaagaluarpai isumannaallisaanermut, avatangiiisunik illersuinermit kiisalu nalinginnaasumik soqutigisanut tunngatillugu atugassarititaasussat pingaaruteqartut.

Upalungaarsimanermut aqutsisoqarfiup atugassarititaasut malinneqarnersut nakkutigisussaasimagaluarpaa, ilanngullugu peqqussiteqarnerit isumannaallisaanermut tunngatillugu atugassarititaasut tunngavissarititaasullu naammassineqarnissaannut pisariaqartutut nalilerneqartut.

5.1.3 Qinngornernut ulorianartunut inatsit⁵⁰

Qinngornernut ulorianartunut inatsit malillugu atortussiat qinngornernik ulorianartunik akullit aatsaat Peqqissutsimut aqutsisoqarfiup tamatumunnga akuersissummik tunniussereernerani sanaartorneqarsinnaapput, eqqunneqarsinnaapput imaluunniit pigineqarsinnaapput. Peqqissutsimut aqutsisoqarfiup inatsisip malinneqarnera nakkutilliisuuffigaa.

Qinngornernut ulorianartunut inatsit Kalaallit Nunaannut atuutsinneqalissappat,⁵¹ qinngornernut ulorianartunut inatsimmit ilaatinneqanngitsunut maleruagassat pillugit nalunaarut, atortussianik qinngornernik ulorianartunik akulinnik atuinermi il.il. isumannaallisaanermut iliuusissat pillugit nalunaarut, atomip nukinganic nukissiorfinni il.il. ajutoornissamut illersuutitut iliuuseqarnerit pillugit nalunaarut aamma atortussianik qinngornernik ulorianartunik akulinnik assartuisarneq pillugu nalunaarut, Kalaallit Nunaannut aamma atuutilissapput.

5.1.3.1 Qinngornernut ulorianartunut inatsimmit ilaatinneqanngitsunut maleruagassat pillugit nalunaarut⁵²

Nalunaarummi atortussianik qinngornernik ulorianartunik akulinnik atuinissamut il.il. akuersissutinut maleruagassat aalajangersarneqarput. qinngornerit ulorianartut qinngorneri nalunaarummut ilanngussami aalajangersarneqartut naliusunut killissaliussat inorpagit, atortussianut qinngornernik ulorianartunik akulinnut pinggortitami takussaasunut akuersissummik peqarnissaq piumasaaqaataanngilaq.⁵³

5.1.3.2 Atortussiassanik qinngornernik ulorianartunik atuinermi il.il. isumannaallisaanermut iliuusissat pillugit nalunaarut⁵⁴

Atortussiassanik qinngornernik ulorianartunik eqqussinermit, sanaartornermit, atuinermut, assartuinermit aamma suujunnaarsitsinermit atatillugu isumannaallisaanermut iliuusissat suut eqqumaffigineqassanersut pillugu aalajangersakkat nalunaarutip imarai.

Isumannaallisaanermut iliuusissat malittarisassat nalinginnaasut Qinngornernut illersuinissamut Nunani tamalaani Kommissionip (ICRP) inassutigisai naapertorlugit ingerlanneqassapput. Aammattaaq piumasaaqaataavoq, qinngornerit annertussusaasa ICRP-ip inassuteqaatai qaangissanngikkaat, kiisalu anguniarneqassasoq qinngornerit annertussusaasa inassuteqaataasunit annikinnerungaatsiartumiilernissaat.

Atortussiassanik qinngornernik ulorianartunik akulinnik atuisut malittarisassanik ICRP-mit inassutigineqartunik ilisimannilersinnissaannut Peqqissutsimut aqutsisoqarfik pisussaaffeqarpoq. Nalunaarummi tamatuma saniatigut atortussiassanik qinngornernik ulorianartunik akulinnik eqqussinissamut maleruagassanik aalajangersaanissamut Peqqissutsimut aqutsisoqarfik piginnaatinneqarpoq. Oqartussaasut assartuussinermit suliasaqarfimmi pineqartumi akisussaasuutut suleqatigalugit, atortussiassanik qinngornernik ulorianartunik akulinnik assartuinermit erseqqinnerusunik maleruagasanik aalajangersaanissamut aamma Peqqissutsimut aqutsisoqarfik piginnaatitaavoq. IAEA-p malittarisassai tunngavigalugit, Danmarkimi pissutsit pisariaqartitsiviunerisigut allaassuteqartunik maleruagassat suliarineqassapput.

Peqqissutsimut aqutsisoqarfiup aamma Sullivinnut nakkutilliisoqarfiup sullissivinnik, laboratorianik aamma suliffeqarfinnik atortussiassanik qinngornernik ulorianartunik akulinnik uninggasuuteqartut imaluunniit atuisut

50 Atortussianik qinngornernik ulorianartunik akulinnik atuinermi il.il. pillugit inatsit nr. 94, 31. marts 1953-imeersoq.

51 Nunanut allanut ministereqarfik "Qinngornernik ulorianartunik akulinnut maleruagassat aammalu taakkua Danmarkimi aamma/imaluunniit Kalaallit Nunaanni atuunnerat" pillugu allakkiamini 28. februar 2013-imeersumi qupperneq 6-imi allappoq: "Statsministereqarfik 2008-imi aalajangiivoq inatsit Kalaallit Nunaannut atuutsinneqalersinnaanngitsoq, pissutigalugu taamatut atuutsilersineq Namminersorlutik Oqartussat 1. januar 1992 peqqinnissamut suliasaqarfimmi tiguisineranni pisimasussaagaluarimat". Taamaattoq qinngornernut ulorianartunut inatsimmi § 9-imi sulii allassimavoq: "Inatsit kunngip peqqussutaatigut Kalaallit Nunaannut atuutsinneqalersinnaavoq, Kalaallit Nunaanni pissutsit immikkuullarissut pisariaqartitsiviunerat malillugu allaassuteqartinneqarluni."

52 Atortussiassanik qinngornernik ulorianartunik akulinnik atuinermi il.il. pillugu inatsimmit ilaatinneqanngitsunut maleruagassat pillugit nalunaarut nr. 192, 2. april 2002-imeersoq.

53 Kuannersuarni uranimik thorium-imillu peqarfiit ilanngussami naliusunut killissaliussat qaangeqqavaat.

54 Atortussiassanik qinngornernik ulorianartunik akulinnik atuinermi il.il. isumannaallisaanermut iliuusissat pillugit nalunaarut nr. 574, 20. november 1975-imeersoq.

nakkutilliivigisussaavaat. Peqqissutsimut aqutsisoqarfik aammalu sulianut ilisimasaqartut aqutsisoqarfimmut atasuusut, isumannaallisaanermut iliuuserineqartut naammannerannik naliliinissamut sukkulluunnit takusaanissanut uuttortaanissanullu isersinnaapput.

5.1.3.3 Atomip nukinganik nukissiorfinni (atomimut sanaartukkat) il.il. ajutoornissanut illersuutitut iliuusissat pillugit nalunaarut⁵⁵

Nalunaarut malillugu Peqqissutsimut aqutsisoqarfik qinngornerit annertussusissaannik aalajangersaassaaq, taakkua innuttaasut isumannaatsuunissaat eqqarsaatigalugu atomip nukinganik nukissiorfimmi ingerlatsinermut atatillugu qaangerneqaqqusaassanatik. Tamatuma saniatigut nalunaarummi atomimut sanaartukkamut atatillugu isumannaallisaanermut nalunaarusiamik suliaqarnissaaq maleruagassiivigineqarpoq. Aammattaaq nalunaarummi aalajangersarneqarpoq naalagaaffimmi kiisalu danskit umiarsualiviini ataasiakkaani tamaginni umiarsuarmik atomitortumik tulaffigineqartartussani, atomip nukinganik nukissiorfinnut ataasiakkaanut tamaginnut immikkut upalungaarsimanermut pilersaarummik suliaqartoqartassasoq.

5.1.3.4 Atortussiassanik qinngornernik ulorianartunik akulinnik assartuussisarneq pillugu nalunaarut⁵⁶

Nalunarut IAEA-p atortussiassanik qinngornernik ulorianartunik akulinnik isumannaatsumik assartuussisarnermut maleruagassiai tunngavigalugit suliarineqarpoq aammalu allatigut atortussiassanik qinngornernik ulorianartunik akulinnik aqqusinikkut, qimutsuitsut aqquataasigut, silaannakkut imaatigullu assartuussisarnermut maleruagassanik nalinginnaasunik ilassuserneqarluni.

Nalunaarut malillugu atortussiassanik qinngornernik ulorianartunik akulinnik nunanut allanut imaluunniit nunanit allanit allakkatigut nassiussinissaaq imaluunniit tigusinissaaq nalinginnaasumik inerteqqutaavoq. Aammattaaq nunap iluani atortussiassanik qinngornernik ulorianartunik akulinnik allakkatigut nassiussinissamut killilersuuteqarpoq.

Nalunaarut aalajangersakkanik immikkut akuersissuteqartarnermut aamma nalunaaruteqartarnernut tungasunik imaqarpoq. Assartuussisartut (assartuinermit aquttut), nassiussalerinermik suliffeqarfiit suliaqartut allallu, atortussiassanik qinngornernik ulorianartunik akulinnik assartuussisartut imaluunniit aqquasaartitsillutik uninngatitsisartut, tamanna Peqqissutsimut aqutsisoqarfimmut nalunaarutigisassavaat, aammalu immikkut aqquasaarnermi uninngatitsivinnik peqarnissamik piumasaqaateqarpoq, tassani assiaqtersuinermit isumannaarneqassalluni inip avataani kinaluunniit qinngornernik annertussusissanut killissaliussanik annertunerusunik nalaanneqassanngitsooq. Aammattaaq assartuussisartut assartuussinermik sioqquutsisumik nalunaarutigineqartussatut piumasaqaataasumik ingerlatsisut, Peqqissutsimut aqutsisoqarfimmit akuerineqartussaapput.

Ajutoornermi akuusut tamarmik navianartorsiornerup pakkersimaarnissaanut killilersimaarnissaanullu peqataanissamik nalunaarummi pisussaaffilerneqarput.

5.1.3.5 Atomip nukinganik atortussiassanik eqqissisimasumik atorluaanermik nakkutiginninnissaaq pillugu nalunaarut⁵⁷

Nalunaarummi Danmarkip aamma IAEA-p akornanni isumaqatigiissut atuutsinneqalerpoq (takuuk immikkoortoq 4.1.5) aammalu atomip nukinganik atortussiassat atomip nukinganik sakkussiassatut atorneqarnissaasa pingitsoortinnissaa siunertaralugu. Nalunaarummi aalajangersarneqarpoq, atomip nukinganik atortussisannik pigisaqarnissamut Upalungaarsimanermut aqutsisoqarfiup akuersissummik tunniussinissaa piumasaqaataasoq, aammalu atomip nukinganik atortussiassat Upalungaarsimanermut aqutsisoqarfik akuersissummik tunniussisimangippat avammut annissorneqarsinnaanngitsut.

Upalungaarsimanermut aqutsisoqarfiup inuit pisariaqartumik nakkutiginninnermi iliuusissanik suliaqarnissamut piginnaatissinnaavai, ilanngullugit takusaanerit, uuttortaanerit aamma misissugassanik tigusinerit.

55 Atomip nukinganik nukissiorfinni (atomimut sanaartukkat) il.il. ajutoornissanut illersuutissatut iliuusissat pillugit nalunaarut nr. 278, 27. juni 1963-imeersoq

56 Atortussiassanik qinngornernik ulorianartunik akulinnik assartuussisarneq pillugu nalunarut nr. 993, 5. december 2001-imeersoq.

57 Atomip nukinganik atortussiassat eqqissisimasumik atorneqarnerannik nakkutiginninneq pillugu nalunarut nr. 315, 27. juni 1972-imeersoq.

Naliliinerput malilugu nalunaarut Kalaallit Nunaannut atuuppoq, pissutigalugu nalunaarut atomimut sanaartukkanut inatsit Kalaallit Nunaannut atuuttoq malillugu aalajangersarneqarmat, aammalu nalunaarummi Kalaallit Nunaannut tunuarsimaaruteqarnissaq aalajangersarneqarsimanngimmat.

Nunanut allanut ministereqarfik taamaattoq allakkiamini allappoq: "Nalunaarut Kalaallit Nunaannut atuunnersoq paasinangilaq, aamma paasinangilaq oqartussaasup sorliup nalunaarut allaffissornikkut aquneraa."⁵⁸ Taamaattumik paasiniarneqartariaqarpoq nalunaarut Kalaallit Nunaannut atuunnersoq.

5.1.3.6 Atortussiassanik qinngornernik ulorianartunik akulinnik nuussisarneq pillugu nalunaarut⁵⁹

Nalunaarummi aalajangersarneqarpoq, Danmarkimi atortussiassanik qinngornernik ulorianartunik naliusunut killissaliussat ilaannik erseqqinnerusumik aalajangersarneqarsimasunik qaangiisunik akulinnik nuussisarneq, naalagaaffiit ilaasortaasut akornanni atortussiassanik qinngornernik ulorianartunik akulinnik nuussisarneq pillugu Siunnersuisooqatigiit peqqussutaanni maleruagassani pineqartunut ilaanersoq. Peqqussummi piumasarineqarpoq atortussiassanik qinngornernik ulorianartunik akulinnik nuussisut, tamanna sioqqullugu tiguisussat nunami aalajangersaaffiusumi maleruagassanik naammassinnittut nalunaarummik piniaqqaarsimassasut. Aammattaaq piumasaaqatigineqarpoq tiguisussat nunami aalajangersaaffiusumi oqartussaasunut attuumassuteqartunut paasisutissanik arlalinnik tunniussissasut. Atortussiassanik qinngornernik ulorianartunik akulinnik nunamit EU-p avataaniittumit eqqussinermut tunngatillugu, tamatuma saniatigut pisuni ataasiakkaani tamaginni Peqqisutsimut aqutsisoqarfiup akuersissuteqarnissaa piumasaaqaataavoq.

5.2 Atomimit ajoquserneqarnermi taarsiiffigitittarnermut inatsit⁶⁰

Atomimit ajoquserneqarnermi taarsiiffigitittarnermut inatsit OECD-mi isumaqatigiissutinik marlunnik atuutsitsisoq danskit inatsisaanni allattuiffinnik ilaqartooq, Kalaallit Nunaannut atuuppoq.

Atomip nukinganit nukissiorfimmi imaluunniit atomimit atortussianik assartuussinerup nalaani ajutoornermi atomip nukinganit ajoquserneqartunut kina taarsiissuteqarnissamut akisussaasuunersoq inatsimmi aalajangersarneqarpoq. Nukissiorfimmi piginnittup taarsiissuteqarnissamut pisussaaffeqarneranut aammalu naalagaaffiup saniatigut taarsiissuteqarnissamut pisussaaffeqarneranut atuuppoq.

Inatsimmi "atomip nukinganit ikummatissat", "atomip nukingata imarisai", "atomip nukinganit nukissiorfik" aamma "atomip nukinganit ajoquserneq" nassuiarneqarnerat malillugu atomip nukinganit ajoqusernermut akisussaaffeqarnermut, ilaatigut ajoquserneq atomip nukinganit nukissiorfiup avataani uranip (imaluunniit uranip suliarineqanngitsup) pinngortitamiittup qinngornernik ulorianartunik akoqarneranit pisoq pineqartunut ilaanngilaq, tassani ilaalluni aatsitassarsiorfimmiittoq, aatsitassarsiorfiup eqqaani allamiluunniit toqqorsiviup imaluunniit suliareqqiisarfiup sumiiffianiittoq, imaluunniit aatsitassarsiorfimmit imaluunniit toqqorsiviup imaluunniit suliareqqiisarfiup sumiiffianut tassanngaaniillu assartuussinermit ingerlanneqartoq.

Kalaallit Nunaanni uranimik pīaanerup malitsigisaanik atomip nukinganit ajoqusernerit taamaalillutik aallaaviatigut inatsimmi pineqartunut ilaanngillat.

2008-imi inatsimmut allannguut allattuiffinnut allannguutaasunik 2004-imeersunik Danmarkimi atuutsitsilersoq, ilaatigullu nukissiorfimmi piginnittup taarsiissuteqarnissamut akisussaasuunerata killeqarunnaarneranik malitseqartoq, akuerineqarpoq.

Inatsimmut allannguutaasoq sulii atuutilinngilaq. Aallaaviatigut inatsimmut allannguutaasoq Kalaallit Nunaannut atuutissanngilaq, kisianni inatsit kunngip peqqussutaatigut Kalaallit Nunaannut atuutsinneqalersinnaalluni.

58 "Akuutissanut qinngornernik ulorianartunik akulinnut taakkualu Danmarkimi aamma/imaluunniit Kalaallit Nunaanni atuuttuunerannut maleruagasat" pillugit Nunanut allanut ministereqarfiup allakkiaa 28. februar 2013-imeersoq, qupperneq 14.

59 Akuutissanik qinngornernik ulorianartunik akulinnik nuussisarneq pillugu nalunaarut nr. 546, 23. juni 1993-imeersoq.

60 Atomimit ajoqusernermut taarsiissuteqartarneq pillugu inatsit nr. 332, 19. juni 1974-imeersoq (atomip nukinganit ajoqusernerit).

5.3 Aatsitassanut ikummatissanullu inatsisip aamma Kalaallit Nunaanni inatsisit allat allannguuteqartinneqarnissaat

Naliliinerput malillugu akuersaangilluinnarnissamik politikkeqarnerup atorunnaarsinneqarnerani aammalu uranimik allanillu aatsitassanik qinngornernik ulorianartunik akulinnik piiaanissamut avammullu annissuineq annertuumik akuersissutitinnik tunniussinerni, aatsitassanut ikummatissanullu inatsit aallaaviatigut annertuumik allannguuteqartinneqarnerup atorunnaarsinnaassaaq. Taamaattorli pingaartumik uranimik allanillu aatsitassanik qinngornernik ulorianartunik akulinnik il.il. piiaanermut avammullu annissuineq tunngatillugu nunani tamalaani maleruagassanik Kalaallit Nunaanni inatsisipin erseqqissumik atuutsitsilernissaq qulakkeerniarlugu, inatsimmi ataasiakkaanik allannguuteqartitsinissaq naleqqutissasoq ilimanarpoq.

Tamatuma saniatigut uranimik allanillu aatsitassanik qinngornernik ulorianartunik akulinnik piiaaneq avammullu annissuineq pillugit aalajangersakkanik immikkuullarissunik Naalakkarsuisut aalajangersaasariaqarput. Aalajangersakkat nalunaarutit aamma piiaanissamut akuersissutit naleqquttunik akuersissummut atugassarititaasunik ilaqartut tunniunneqarneranni aalajangersarneqarsinnaapput.

Aammattaaq Kalaallit Nunaanni inatsisipin allanik aalajangersimasunik allannguuteqartitsinissaq naleqqutissasoq ilimanarpoq, taamaalilluni aamma uranimik allanillu aatsitassanik qinngornernik ulorianartunik akulinnik piiaanermut avammullu annissuineq tunngatillugu pissutsinut immikkuullarissunut naleqqussarneqarlutik.

6 Akuersaangilluinnarnissamik politikkeqarnerup atorunnaarsinneqarnerani imaluunniit allannguuteqartinneqarnerani inatsisitigut malittaasussat assigiinngitsut

Kalaallit Nunaanni aatsitassap piiarneqarsinnaatitaasup suulluunniit uranimik akuata 0,1 %-mut qaffasinnerpaaffilernerneqarnissaa piaarnerpaamik sulissutigeqqullugu Naalakkarsuisut peqquneqarnissaannik 2012-imi Inatsisartut ukiaanerani ataatsimiinneranni (UKA 2012) Siumut aalajangiiffigisassatut siunnersuuteqarpoq.⁶¹

Siumup siunnersuutaanut naapertuuttumik akuersaangilluinnarnissamik politikkeqarnerup allannguuteqartinneqassappat, assersuutigalugu Kuannersuarnit uranimik piiaasinnaalernissaq ajornarunnaassaaq, tassani uranip akuusup annertussusaa 0,0365 % missaanniimmat.⁶²

Taamatut akuersaangilluinnarnissamik politikkeqarnerup allannguuteqartinneqarnerani isumaqatigiissutit il.il. matuma siuliani immikkoortoq 4.1-imi taaneqartut taamatuttaaq atuutissapput.⁶³

Tamatumunnga pingaartumik pissutaavoq, isumaqatigiissutit il.il. atuunnerannut amerlanertigut aatsitassat qinngornernik ulorianartunik akullit piiarneqartut suussusaat imaluunniit aatsitassat qinngornernik ulorianartunik akullit qinngorneqassusaat apeqqutaasarmat.⁶⁴ Kisiannili sumiiffiup aatsitassanik qinngornernik ulorianartunik akulinnik erseqqinnerusumik katersuuffiusimanagera, isumaqatigiissutit il.il. atuutissanersoq imminnermini aalajangiisuuneq ajorpoq.

Taamaalilluni aatsitassat qinngornernik ulorianartunik akullit piiarneqarsinnaasut akoqassusissaatut akuerisaasup annertusineqarnerani akuersaangilluinnarnissamik politikkeqarnerup atorunnaarsinneqarnera imaluunniit akuersaangilluinnarnissamik politikkeqarnerup allannguuteqartinneqarnera inatsisitigut annertuumik assigiinngissuteqanngilaq.

Aammattaaq Kalaallit Nunaanni sumiiffiit ilaanni akuersaangilluinnarnissamik politikkeqarnerup, akuersaangilluinnarnissamik politikkeqarnerup atorunnaarsinneqarneranit inatsisitigut immikkoortilerlugu allannguuteqartinneqarsinnaanngilaq. Sumiiffimmi Kuannersuit eqqaaniittumi uranip qinngorneqarnera imatut annertutigaaq, uranimik piiaanermi qanoq ittumiluunniit isumaqatigiissutit il.il. attuumassuteqartut atortussaassallutik.

61 2012-imi ukiaanerani ataatsimiinnermi ullormut oqaluuserisassani nr. 157 (UKA2012/157).

62 Kuannersuarni uranip katersuussimanagera nunarsuarmi uraneqarfinnut ilisimaneqartunut allanut sanilliullugu annikingaatsiarpoq. Takuuk assersuutigalugu Per Kalvig, Karsten Secher aamma Gert Asmund, Kalaallit Nunaanni uranimik piiaaneq, 2012, qupp. 4-11 aammalu pingaartumik qupp. 22-23. Aamma takuuk Jesper Otto Edelbo, PwC, "Uranimik atuneq aamma niuerfik kiisalu Kalaallit Nunaanni uranimik piiaanermi aningaasaqarnikkut sunniutaasussat", 2013, immikkoortoq 2.4.

63 Nunanut allanut ministerip Villy Søvndal-ip ulloq 7. februar 2013 ammasumik isumasioqatigiilluni ataatsimeeqatigiinnermit oqaaseqaataani allanneqarpoq: "Akuersaangilluinnarnissamik politikkeqarnerup allannguuteqartinneqarnera imaluunniit atorunnaarsinneqarnera Kunneqarfinmi sillimaniarnermut politikkimut sunniuteqartussaavoq, ilanngullugit nunani tamalaani pisussaaffiit ...".

64 Qinngornerit ulorianartut nalinginnaasumik uuttuut "Becquere!" (naalisarlugu "Bq") atorlugu uuttorneqartarput.

Taamaattumik inatsisinit aammalu inatsisilerinermi isigininneq aallaavigalugu, pisinnaatitsissummik pigisaqartut uranimik 0,1 % tikillugu akulimmik piiaasinnaanissamut akueralugit allannguuteqartitsinerminngarnit, ataatsimut isigalugu akuersaangilluinnarnissamik politikkeqarnerup atorunnaarsinneqarnissaa orniginarnerussaaq.

Taamaattorli Kalaallit Nunaanni piiaanissaq uninngatitsinissarlu akuerisaatilerlugit, aammalu avammut annissuineq akuerisaatinnagu akuersaangilluinnarnissamik politikkeqarnerup allannguuteqartinneqarsinnaavoq, avammut annissuineq inerteqquteqarnerup kingusinnerusukku akuersaangilluinnarnissamik politikkeqarnerup allannguuteqartinneqaaqqinneratigut (suli annertunerusumik) allannguuteqartitsinissaasinnaasup tungaanut. Taamatut allannguuteqartitsineq sakkortuumik oqaatigissagaanni, Kalaallit Nunaanni uranimik piiaanermut uninngatitsinermullu tunngatillugu nunami namminermit aamma nunani tamalaani maleruagassat atuuttussaanerannik malinneqartussaanerannillu, aammalu uranimik avammut annissuineq tuniniaanerammullu tunngatillugu nunami namminermit aamma nunani tamalaani maleruagassat ataatsimut isigalugu atorneqartussaanginnerannik malinneqartussaanginnerannillu malitseqassaaq.

Taamaattorli akuersaangilluinnarnissamik politikkeqarnerup taamatut allannguuteqartinneqarnerani aamma aatsitassanik qinngornernik ulorianartunik akulinnik piiaanermut uninngatitsinermullu immikkut piimasaqaatit atuutissapput, tassani nunami namminermit aamma nunani tamalaani maleruagassat pineqarlutik. Taamaattumik Naalakkersuisut uranimik imaluunniit aatsitassanik qinngornernik ulorianartunik akulinnik allanik piiaanissamut uninngatitsinissamullu akuersissummik tunniussissappata, maleruagassat taakkua malinneqarnissaat naammassineqarsimanissaallu Namminersorlutik Oqartussat qulakkeertariaqarpaat. Maleruagassani piimasaqaatit pingaartunik isumannaallisaaneq, peqqinnissaq avatangiisillu eqqarsaatigalugit aalajangersagaapput.⁶⁵ Tamatuma saniatigut maleruagassanik uranip aatsitassallu allat qinngornernik ulorianartunik akullit tillinneqanginnissaannik, unioqqutitsisumik avammut annissorneqanginnissaannik assigisaannillu pisoqanginnissaanik qulakkeerisussanik aalajangersaanissamik atuutitsinissamillu, Namminersorlutik Oqartussat pisussaaffeqassapput.⁶⁶

65 Takuuk matuma siuliani immikkoortoq 4.1.1-imi IAEA aamma IAEA-ip isumannaallisaanermit maleruagassiai pillugit.

66 Atortussianik sanaartukkanillu qinngornernik ulorianartunik akulinnik illersuineq pillugu isumaqatigiissut.

Ilanngussaq 6

Uranimik allanillu qinngornernik ulorianartunik akulinnik piiaanissamut akuersaangilluinnarnissamik politikkeqarnerup atorunnaarsinneqarsinnaanera imaluunniit allannguuteqartinneqarsinnaanera eqqarsaatigalugu Naalakkersuisut nunanut allanut politikikkut piginnaatitaaffii pillugit allakkiaq 21. august 2013-imeersoq

JUSTITSMINISTERIET

UDENRIGSMINISTERIET

Uranimik aatsitassanillu radioaktiviusunik allanik iluaqutiginninniarnissamut akuersaarumannginnermik politikkeqarnerup atorunnaarsinneqarsinnaanera imaluunniit allanngortinneqarsinnaanera tungavigalugit Naalakkersuisut nunanut allanut tungasutigut pisinnaatitaaffiik allakkiaq

1 Naalakkersuisut nunanut allanut tungasutigut ingerlatsinermi iliuuseqarsinnaaneranni naalagaaffiup inatsisaasigut killissaritit

1.1. Inatsisini tungaviusuni § 19, imm.1, oqaaseqatigiit siulliit malillugit kunngi (naalakkersuisut) naalagaaffik sinnerlugu inuiaat assigiinngitsut akornanni suliassaqarfinni iliuuseqartussaavoq. Oqaatsinik "inuiaat assigiinngitsut akornanni suliassaqarfinni naalagaaffik sinnerlugu iliuuseqarneq"-mik eqqarsaatigineqarpoq naalagaaffinnut allanut aamma nunani tamalaani soqutigisaqatigiiffinnut il.il. naleqqiullugu danskit naalagaaffiat sinnerlugu ilumut inatsisillu naapertorlugit iliuuseqarnissamut pisinnaatitaaneq, tamanna pillugu tak. s.ass. Jens Peter Christensen allallu Dansk Statsret (2012), qupperneq 192.

Naalagaaffiup ilai ataasiakkaat inatsisit tungaviusut malillugit nammineerlutik pisinnaatitaanngillat inuiaat assigiinngitsut akornanni suliassaqarfinni iliuuseqarnissamut. Taamaattumik inatsisit tungaviusut allanngortinneqaaqqaartariaqarput Kalaallit Nunaat naalagaaffiup inatsisaanut naapertuuttumik pisinnaatitaallissappat nammineq sinnerluni inuiaat assigiinngitsut akornanni suliassaqarfinni (t.i. suliassaqarfinni, inatsisini tungaviusuni § 19-imi pineqartuni)iliuuseqarsinnaassappat, ilanngullugu naalagaaffinnut isumaqatigiissusiornissani, danskit naalagaaffianniinngikkaluq taamaallaalli Kalaallit Nunaanni pinngitsoorani malinneqartussanik.

Inatsisini tungaviusuni § 19 malillugu qallunaat naalakkersuisuisa pisinnaatitaanerit inatsisitigut tungaviusutigut pisinnaatitsineruvoq – taaneqartartoq naalakkersuisunut immikkut ittumik iliuuseqarsinnaatitsineq (regeringsprærogativ). Tamatuma ilaatigut nassatarigunarpaa, qallunaat naalakkersuisuisa inuiaat assigiinngitsut akornanni suliassaqarfinni naalagaaffik sinnerlugu iliuuseqarsinnaatitaanerannik inatsisit killiliisut folketingimit akuersissutigineqarsinnaannginnerat. Taamaalliluni inatsit taamatut ittoq folketingimit akuersissutigineqassappat ilimagisariaqarpoq naalakkersuisut aalajangerisigut inatsisini tungaviusuni § 19 malillugu inatsit naalakkersuisunit putoorneqarsinnaassasoq, tak. ilaatigut Jens Peter Christensen allallu, *ibid.*, qupperneq 191 f., Peter Germer, Statsforfatningsret (5. udgave 2012), qupperneq 245, aamma Alf Ross, Dansk Statsforfatningsret I (3.udgave Ole Espersen-imit, 1980), qupperneq 377. Aamma takuuk Max Sørensen, Statsforfatningsret (2. udgave Peter Germer-imit, 1973) qupperneq 200 f., aamma Poul Andersen, Dansk Statsforfatningsret (1954), qupperneq 482.

Inatsisilli tungaviusut akornutaassanngillat Naalakkersuisut – inatsisitigut tungaviusutigut qallunaat naalakkersuisuisa pisinnaatitaanerit ataqqillugu – pisinnaatitaasinnaanerat inuiaat assigiinngitsut akornanni suliassaqarfinni naalagaaffik sinnerlugu iliuuseqarnissamut, Kalaallit Nunaanni Namminersorneq pillugu inatsisikkut (inatsit nr. 473, 12. juni 2009-meersoq) (namminersornermik inatsit) aamma Kalaallit Nunaanni Naalakkersuisut inuiaat assigiinngitsut inatsisaat tamanut atuuttut naapertorlugit isumaqatigiissusiornissanerat pillugu inatsisikkut siornatigut atuuttukkut (inatsit nr. 577 24.juni 2005-imeersoq) pisutulli.

1.2. Naalackersuisut inuiaat assigiinngitsut akornanni suliassa qarfinni naalagaaffik sinnerlugu iliuuseqarnissaannut pisinnaatitaaneranni inatsisitigut tunngaviusutigit killissarititaasut erseqqinnersumik allaaserineqarput Kalaallit Nunaanni Namminersorneq pillugu inatsimmut siunnersuumut nalinginnaasumik oqaaseqaatini pkt. 4.5.4-mi aamma pkt. 7-imi (pingaartumik pkt. 7.2.-mi) (I 128 – 2008-09 (siullermeersumik katersuunneq)) aamma Kalaallit Nunaanni oqartussaaitanun suli allatigut pisinnaatitsissutinik nuussisinnaaneq pillugu Justitsministereqarfiup allakkiaani, inatisissatut siunnersuummut pineqartumut ilanngusaaq 2-tut naqitami.

Taamaalilluni namminersorneq pillugu inatsisissamut siunnersuummut nalinginnaasumik oqaaseqaatini pkt. 7.2-mi allassimavoq Naalackersuisut inuiaat assigiinngitsut akornanni suliassani, *taamaallat* Kalaallit Nunaannut tunngasuni naalagaaffullu ilaanut allanut attuisussaanningsuni iliuuseqarnissamut pisinnaatitaanissaannut inatsit tunngaviusoq taanna akornusiinnaasutut isumaqarfigineqarsinnaanngitsaq.

Aamma pkt. 7.2-mi allassimavoq pisinnaatitsissummi pineqartut suliassa qarfinnut taamaallaat Kalaallit Nunaannut tunngasuunissaasa *siullermik* nassatarisinnaassagaat, inuiaat assigiinngitsut akornanni suliassa qarfinni naalagaaffik sinnerlugu iliuuseqarsinnaatitaanerup killiliiffigineqarsimanissaa suliassa qarfinnut, inatsiliornikkut aqutsinikkullu Kalaallit Nunaannut nuunneqareersunut – tassa imaappoq suliassa qarfiit, nunanut tamalaanut isumaqatigiissuteqarnernut atatillugu Naalackersuisut namminneq pisariaqarneratut inatsisini allannguuteqartitsivigisinaasaat aamma aqutsinikkut iliuuseqarfigisinaasaat il.il. *Aappasaanik* taaneqarpoq nunanut tamalaanut isumaqatigiissutit Naalackersuisunit naalagaaffik sinnerlugu isumaqatigiissutaasussat pisinnaatitsissut taaneqareersoq tunngavigalugu naalagaaffiup oqartussaaffigisaani taamaallaat Kalaallit Nunaanni atortuutinneqartassasut.

Pkt. 7.2-mi erseqqissarneqarpoq taamatut pisinnaatitsissuteqarnermi pineqanngimmat inuiaat assigiinngitsut akornanni suliassa qarfinni iliuuseqarnissamut pisinnaatitsissutinik tunniussivinneq, taamaattumillu qallunaat naalackersuisuisa nunanut allanut tunngasutigit ingerlatsinermi pisinnaatitaanerat ingerlaannassammat aamma suliassa qarfinni kalaallit naalackersuisuinut pisinnaatitsissutini pineqartussani.

Taamaalilluni suliassa qarfimmi aalajangersimasumi inatsisiliornikkut aqutsinikkullu kalaallit oqartussaasuinut aalajangiisnaatitaaneq nuunneqareeraluaq, qallunaat naalackersuisui inatsisit tunngaviusut tunngavigerpiarlugit naalagaaffik sinnerlugu inuiaat assigiinngitsut akornanni suliassa qarfinni, suliassa qarfimmu pineqartumut attuisuni, iliuuseqarnissamut pisinnaatitaanerat ingerlaannartussaavoq. Peqatigisaanik naalagaaffik tamakkerluni inuiaat assigiinngitsut inatsisaat tamanut atuuttut naapertorlugit Kalaallit Nunaata isumaqatigiisusiaanik pinngitsoorani malinnittussanngortussaavoq.

Tamatuma saniatigut pkt. 7.2-mi taaneqarpoq naalagaaffeqatigiinnermik inatsisinilu tunngaviusuni § 19-imi pingaartitsinerup aamma nassatarissagaa, Naalackersuisut nunanut allanut politikikkut iliuuseqarnerisigut – inuiaat assigiinngitsut inatsisaat naapertorlugit naalagaaffimmu tamarmut qilersuisuulersussanik – naalagaaffiup soqutigisaanut, ilanngullugu naalagaaffiup nunanut allanut tunngasutigit nalinginnaasumik politikkianut, akerliusumik iliuuseqatsaaliuinissaq. Taamaalilluni Naalackersuisut nunanut allanut tunngasutigit politikikkut iliuuseqarsinnaanngillat naalagaaffiup ilaasa allat soqutigisaannut akerliusumik, ilanngullugit isumaqatigiissuornerit, naalagaaffiup suliassa qarfimmi pineqartumi nunanut allanut tunngasutigit politikikkut nalinginnaasumik tunngavigisaanut akerliusunik.

Naggataatigut pkt. 7.2-mi taaneqarpoq naalagaaffiup nunanut allanut tunngasutigit politikkianut naapertuuttumik ingerlatsinissaq qularnaarniarlugu aqqissuussisoqartariaqartoq Naalackersuisunut inuiaat assigiinngitsut akornanni suliassa qarfinni naalagaaffik sinnerlugu iliuuseqarnissamut pisinnaatitsissuteqarfiusussani aqqissuussisoqassasq nunanut allanut politikikkut susassa qarfinni iliuuseqarnissat sioqqullugit qallunaat naalackersuisuisa pisariaqarneratut ilisimatinneqarlutillu paasiniaavigineqartarnissaannut qularnaarisussanik.

1.3. Illersornissaq sillimaniarnissarlugu pillugit politikikkut susassa qarfinnut tunngatillugu immikkut taaneqassaaq, naalagaaffiup inatsisitigut atuagaataani atortuutinneqarmat illersornissakkut sillimaniarnikkullu politikkimi suliassa qarfiit namminersornerusunut tunniunneqarsinnaanngitsut, tak. Frederik Harhoff, Rigsfællesskabet (1993), qupperneq 491 f. Aamma tamanna pillugu tak. Kalaallit Nunaanni namminersorneruneq pillugu isumalioqatigiissut nr. 637/1978, qupperneq 18 aamma 23.

Justitsiministereqarfiup allatigut pisinnaatitsissutinik kalaallit oqartussaasuinut nuussisinnaaneq pillugu allakkiaani 3. november 2004-meersumi taaneqarpoq taamatut isumaqarnermut tunngaviutinneqarsinnaasoq suliassaqarfiit taakkua pissuserisaat malillugit naalagaaffimmut tamarmiusumut tunngatinneqartariaqarnerat.

Allakkiami aamma taaneqarpoq ilaatigut taaneqartut tunngavigalugit ilimagineqarsinnaasoq naalagaaffeqatigiinnermut aamma inatsisini tunngaviusuni § 19-imut innimittarneq akornutaasoq illersornissaq sillimaniarnissarlugu pillugit politikikkut suliassaqarfinni kalaallit oqartussaasuisa pisinnaatitaaffilernissaannut.

Taaneqartut tunngavigalugit Naalakkersuisut inuiaat assigiinngitsut akornanni suliassaqarfinni naalagaaffik sinnerlugu iliuuseqarnissamut pisinnaatitaaneranni illersornissaq sillimaniarnissarlugu pillugit politikikkut susassaqarfiit ilannunneqarsinnaanngillat.

2 Naalakkersuisut nunanut allanut tunngasutigut politikikimi iliuuseqarsinnaatitaaneranni Namminersorneq pillugu inatsisip killissarititai

2.1. Siuliini pkt. 1-imi naalagaaffiup inatsisitigut killissarititaanik taaneqartuni Naalakkersuisut namminersorneq pillugu inatsimmi pisinnaatinneqarput inuiaat assigiinngitsut akornanni suliassaqarfinni assigiinngitsuni naalagaaffik sinnerlugu iliuuseqarnissamut.

Namminersorneq pillugu inatsimmut tunngavigitinneqarpoq isumaliutissiissut nr. 1497/2008 Namminersorneq pillugu Ataatsimiititaliarsuup inuttaanit kalaallinit-qallunaanit suliassoq. Namminersorneq pillugu Ataatsimiititaliarsuup isumaliutissiissutaani aamma namminersorneq pillugu inatsisissamut siunnersuummut oqaaseqaatini allassimasut qallunaat naalakkersuisuisa isumaat tassaavoq naalagaaffiup inatsisisaasigut killissarititaasut siuliini pkt. 1-imi taaneqartunut naapertuuttut namminersorneq pillugu inatsimmi nunanut allanut politikikkut susassaqarfinni pisinnaatitsissutit pillugit aqqissuussinnermut tunngavigineqartut, naak Namminersorneq pillugu Ataatsimiititaliarsuarmi ilaasortaasut tamarmik qallunaat naalakkersuisuisa isumaannut isumaqataasariaqanngikkaluartut. Namminersorneq pillugu inatsit tamanna tunngavigalugu naalagaaffiup inatsisaasigut killiliissutinut pkt. 1-imi taaneqartunut naapertuuttut paasineqarsinnaallunilu nassuiarneqarsinnaavoq.

2.2. Namminersorneq pillugu inatsimmi nunanut allanut tunngasutigut suliassaqarfiit pillugit kapitali 4 immikkut ittunik aalajangersagartaqarpoq namminersortut nunani tamalaani naapeqatigiittarnerni peqataasarnissaat pillugu. Kapitali aallarniuteqarpoq aalajangersakkamik imaattumik:

”§ 11. Naalakkersuisut inuiaat assigiinngitsut akornanni pissutsit pillugit iliuuseqarsinnaapput kapitalimi matumani aalajangersakkat naapertorlugit aamma Danmarkimi naalakkersuisut isumaqatigiissuteqarfigalugit.

Imm. 2. Naalakkersuisut Danmarkimilu naalakkersuisut inuiaat assigiinngitsut akornanni pissutsit pillugit Kalaallit Nunaata soqutigisai aamma Danmarkip Kunneqarfiata ataatsimoortumik soqutigisai isumannaarniarlugit kapitalimi matumani aalajangersakkat naapertorlugit suleqatigiissapput.

Imm. 3. Naalakkersuisut kapitali manna naapertorlugu pisinnaatitaaffeqarnerisa inatsit tunngaviusoq naapertorlugu Danmarkimi oqartussaasut inuiaat assigiinngitsut akornanni pissutsinut akisussaanerit aamma pisinnaatitaanerit killiliinngilaq nunanut allanut tunngasut aamma sillimaniarnermut tunngasut pillugit naalakkersuinikkut ingerlatsineq naalagaaffiup suliassaqarfigimmagu.”

Taamaallunni siuliini pkt. 1-imi taaneqartut naalagaaffiup inatsisitigut isumaa aallaavigalugu § 11, imm. 3-mi aalajangiunneqarpoq, nunanut allanut aamma sillimaniarnermut tunngasut pillugit politikki naalagaaffiup suliassaqarfigigaa, naalagaaffiullu oqartussaataasa akisussaana pisinnaatitaaffiilu inatsit tunngaviusoq malillugu atuutiinnassasut. Aamma taamaappoq apeqqtunut Naalakkersuisut nunanut allanut sullissiveqarfik peqataanngikkaluq isumaqatigiinniarsinnaallutillu isumaqatigiissusiarsinnaanerannut tunngasuni (tak. § 12-imi aalajangersakkat kinguliini allassimasut).

Tamatuma kingorna Kalaallit Nunaata nunani tamalaani naapeqatigiittarnerni suussutsini pingaarnerni marlunni ukuusuni peqataasarnissaa pillugu suleriaasissat erseqqinnerusut aalajangersarneqarput:

§ 12-imi pisussat Naalackersuisunit namminernit nunanut allanut sullissiveqarfik peqataanngikkaluaq inuiaat assigiinngitsut inatsisaasigut isumaqatigiinniutaallutillu isumaqatigiissuteqarfiusinnaasut sammineqarput.

§ 13-imi sammineqarput pisussat, danskit naalackersuisuisa naalagaaffik sinnerlugu tamatumuunala aamma Kalaallit Nunaanni sunniuteqartussat iliuuseqartarnera. Aalajangersakkap aalajangerpai pisuni taama ittuni ilaatigut Naalackersuisut ilaatinneqartarnissaat pillugu erseqqinnerusumik killissarititat.

§§ 12-imi aamma 13-imi suussutsini pingaarnerni marluusuni taamaallaat pineqarput inuiaat assigiinngitsut inatsisaat naapertorlugit isumaqatiginninnisinnerit isumaqatigiissusiornissallu allallu nunanu tunngasutigit pisussaaffiit pinngitsoorani malinniagassat. Tamatumuuna siunniunneqarput isumaqatigiissutit pisussaaffiillu inuiaat assigiinngitsut inatsisaanni naalagaaffinnut isumaqatigiissusiortarneq allatulluunniit inuiaat assigiinngitsut inatsisaanni maleruagassat pillugit maleruagassat malillugit inatsisitigut pinngitsoorani malinniagassat. Namminersorneq pillugu inatsimmut siunnersuummut nalinginnaasumik oqaaseqaatini pkt. 7.3 naapertorlugu taamaattoq aalajangersakkani taakkunnani tunngavigisat aamma tamakkiisumik tunngaviusussaapput "allatigut nunanut tamalaanut attaveqarfiginninnernut aamma pisussaaffinnut inuiaat inatsisaasigut pinngitsoorani malinniagassatut isumaqatigiissusiaannaangitsunik isumaqatigiinniuteqarnernut" atavillugu.

2.2.1. Namminersorneq pillugu inatsimmi § 12 Naalackersuisunut pisinnaatitsivoq nunanut allanut tunngasutigit sullissivik peqataanngikkaluaq inuiaat assigiinngitsut inatsisaat naapertorlugit aalajangersimasutigit isumaqatigiissusiornissaq pillugu, namminneerlutillu isumaqatigiinniarnernik ingerlatsinissaat pillugu. Isumaqatigiissutinik taama ittunik isumaqatigiissusiornissami Naalackersuisunut pisinnaatitsissummut killissarititat pingaartumik § 12, imm. 1-imi aamma 4-mi allassimapput imatut oqaasertaqartut:

"§ 12. Naalackersuisut naalagaaffik sinnerlugu nunanik allanik aamma nunat tamalaat akornanni soqutigisaqatigiiffinnik isumaqatiginninnisarnaapput isumaqatigiissuteqarsinnaallutillu inatsisit inuiannut tamanut tunngasut pillugit, tassunga ilaatillugit aqutsinnermut tunngatillugit isumaqatigiissutit Kalaallit Nunaannuinaq tunngasut aamma suliassaqarfinnut tamakkiisumik tiguneqarsimasunut tunngassutillit.

(...)

Imm. 4. Inatsisit inuiannut tamanut tunngasut pillugit isumaqatigiissutit illersornermik sillimaniarnermillu attuisut aammalu inatsisit inuiannut tamanut tunngasut pillugit isumaqatigiissutit Danmarkimut atuuttussat imaluunniit soqutigisaqatigiiffinni nunat tamalaat akornanni Kunngaqarfiup Danmarkip ilaasortaaffigisaata iluani isumaqatigiinniutigineqartut § 13-imi maleruagassatut aalajangersakkat malillugit isumaqatigiinniutigineqarlutillu isumaqatigiissutigineqartassapput."

Namminersorneq pillugu inatsimmut siunnersuummi § 12-imut oqaaseqaatini taaneqarpoq aalajangersagaq taamaallaat tunngasuusoq inatsisit inuiannut tamanut tunngasut pillugit isumaqatigiissutinut, suliassaqarfiit iluanni tamakkiisumik Kalaallit Nunaanni Namminersortunit tiguneqareersunut. Aamma taaneqarpoq § 12 taamaallilluni atortinneqassanngitsoq suliassaqarfiit tiguneqareersut avataanniittut pillugit isumaqatigiissusiornissani. Piumasaqaatip tamatumu qanoq sukumiitigisumik naliliiffiginissaa pillugu apeqqutaassaaq oqaaseqaatit naapertorlugit aalajangersimasutigit isumaqatigiissutissanut missiliuusiat tunngasigut qanoq naammagartigisumik naliliinartarnissamat najoqqutassanik aalajangersaasoqartariaqarnera.

Tamatumu saniatigut § 12-imi atuinermi naatsorsuutaavoq inatsisit inuiannut tamanut tunngasut naapertorlugit isumaqatigiissutaasut Kalaallit Nunaannuinaq tunngasuunissaat.

2.2.2. Namminersorneq pillugu inatsimmi § 12, imm. 4 naapertorlugu § 12-imi pisinnaatitaissummi ilaangillat aalajangersimasumik pissusillit pillugit inatsisit inuiannut tamanut tunngasut naapertorlugit isumaqatigiissutit. Ilaatigut pineqartut tassaapput illersornissaq sillimaniarnissarlu pillugit politikkimik attuisut.

Taamaallilluni § 12, imm. 1-imi patsisissaatitat, ilaatillugit suliassaqarfiit tamakkiisumik tiguneqareersut pineqarnerat, eqquutsinneqaraluaq, inuiannut tamanut tunngasutigit inatsisit naapertorlugit isumaqatigiissutit illersornissamik sillimaniarnermillu politikkimik attuisut namminersorneq pillugu inatsimmi § 13-imi aalajangersarneqartutut isumaqatigiissutaasussaapput qallunaat naalackersuisunit, tamanna pillugu erseqqinnerusumik tak. Kinguliini 2.2.4.

Namminersorneq pillugu inatsimmi § 12-imut oqaaseqaatit oqaatsit "inatsisit inuiannut tamanut tunngasut naapertorlugit isumaqatigiissutit illersornissamik sillimaniarnermillu attuisut" sukumiisumik nassuiaatitaqanngillat. Aammami taamatut sukumiisumik nassuiaateqarnissaq ajornarsinnaavoq illersornissamat sillimaniarnermullu politikki soppassuarnut pingaarutilinnik imalinnut taaguutaammata, inatsisillu inuiannut tamanut atuuttut naapertorlugu isumaqatigiissutit imarisamikkut assigiinngitsunut tunngassuteqarsinnaammata. Aamma tunngavissaqarunangilaq ilimagissallugu taaguutip s.ass. sakkutooqarfiinnaat imaluunniit pissutsit oqartussaaffigisamat tunngassutillit kisiisa pillugit isumaqatigiissuteqarnermut tunngasutut paasineqarnissaa.

Taamaalilluni ilimagisariaqarpoq namminersorneq pillugu § 12-ikkut taassumunngalu oqaaseqaatitigut tunngavissiisoqarsimassasoq pisuni ataasiakkaani aalajangersimasutigut naliliiffiginninniartarnissamat.

§ 12, imm. 4-ip paasineqarsinnaanera pillugu apeqquutit naliliiffiginiarneranni pissutsit oqaaseqaatini uparuarneqarsinnaasut ilaatinneqarsinnaapput. Taamaalilluni taaneqassapput § 12-imut oqaaseqaatini "annertuumik pingaaruteqassa"soq isumaqatigiissutaasussap nunami pineqartumi nunanut allanut illersornissamullu tunngasutigut oqartussaataitaasunut isumaqatigiinniutaasarnissaa, imaluunniit Naalakkersuisut naalagaaffimilu takornartami isumaqatigiissutaasussanut tunngasutigut oqartussaataitat – s.ass. avatangiisit pillugit oqartussaataitat imaluunniit akileraarutit pillugit oqartussaatait - akornannni isumaqatigiinniartarnissat kisimik siunnerfigineqassanersut.

Taamaakkaluortoq ilaatigut siuliinniittut tunngavigalugit pissutsit taakku taakkuinnaasinnaanngillat inuiaat assigiinngitsut inatsisaat naapertorlugit isumaqatigiissutip illersornissamik aamma sillamaniarnissamik politikkimut attuinerata naliliiffiginiarnissaani.

§ 12-imi imm. 4-mi aalajangersakkap oqaasiliorneqarneratut – aamma aqutsinermi inatsisitigut killisarititat, aalajangersakkap imarisai, tak. pingaartumi siuliini 1.3, ittut pissutigalugit - isumaqarparpoq inuiaat assigiinngitsut inatsisaat naapertorlugit isumaqatigiissutip isumaqatigiinniutigineqartussatut eqqarsaataasup imarisai naalagaaffiup illersornissamik sillimaniarnermillu politikikianik attuisinnaasut, oqaatsit taakkua ataqatigiinnerinik Danmarkimi nunanilu tamalaani piffissami pineqartumi nalinginnaasumik paasinninnertut.

Tassungaa atattillugu taaneqassaaq, § 12, imm. 4-ip oqaasertaasa aalajangersarneqarneranni oqaaseq "attuineq" toqarneqarmat, oqariartaatsitigut illersornissamik sillimaniarnermillu politikikkut susassaqaarfigisanut tunngatillugu s.ass. oqaatsimii "tunngasoq" sakkukinnerummat. Tamanna pissutigalugu ilimagineqarsinnaavoq naliliiffiginninniarnermi illersornissamik sillimaniarnermillu politikikkut mianerisassat mianerisassat allat akornanni oqimaatigiissaarisooqangitsoq, tassami § 12, imm. 4-p atortinneqarnissaani naammassinnaammat illersornissamik sillimaniarnissamillu politikikkut susassaqaarfigisanut attuumassutilinnik pissutissaqarnissaq.

Tamatuma soorunami nassatarissanngilaa, suliasami pineqartumi iliuuseqarnertigut allanut illersornissamik aamma sillimaniarnermik politikkimiiit allaanerusunut mianerinninnginnissaq. Taamaassappat § 13-ip killissarititaasa iluanni pisoqaannartariaqarpoq.

2.2.3. Namminersornermik inatsimmik § 12 atortinneqassappat – Naalakkersuisullu taamaalillutik pisinnaatitaallutik (pisinnaatitsissuteqarlutik) namminneq inuiaat assigiinngitsut inatsisaat naapertorlugit isumaqatigiissuteqarnissamat il.il. – pisinnaatitsissutip qanoq annertutiginissaani aalajangersimasutigut killilersuutissat atuutinneqassapput.

Naalakkersuisut nunanut allanut politikikkut pisinnaatitaaffinnik atuinerminni naalagaaffiup inuiaat assigiinngitsut inatsisaat naapertorlugit pisussaaffinik pinngitsooratik malinnittussaapput tamatumalumi saniatigut naalagaaffiup soqutigisaanut, ilanngullugu naalagaaffiup nunanut allanut tunngasutigut politikikianut, akerliusumik iliuuseqarsinnaatitaanat.

Taamaalilluni Naalakkersuisut ilaatigut nunanut allanut politikikkut iliuuseqarniarsinnaanngillat, pisussaaffinnut, inuiaat assigiinngitsut inatsisaat naapertorlugit isumaqatigiissutit aamma nunanut tamanut isumaqatigiissutit, sukulluunniit naalagaaffimmit pinngitsoorani malinneqartussat, nassatarisaannut akerliusumik, tak. namminersorneq pillugu inatsimmi § 16, imm. 1.

Aamma Naalakkersuisut nunanut allanut politikikkut iliuuseqarniarsinnaanngillat, naalagaaffiup ilaasa allat soqutigisaannut, tamatumani aamma naalagaaffiup nunanut allanut tunngasutigut politikikianut, naalagaaffiup oqartussaataitaanit immaqa Naalakkersuisut Savalimmiunilu Naalakkersuisut akuliutitereerlugit sukulluunniit atuuttussatut aalajangersarneqartumut, akerliusunik.

2.2.4. Siuliini pkt. 2.2.2.-mi taaneqartutut inuiaat assigiinngitsut inatsisaat naapertorlugit isumaqatigiissutit ilaat aalajangersimasut § 12-imi pisinnaatitsissummi ilaatinneqanngillat. Taama ittu ilaatigut tassaapput inuiaat assigiinngitsut inatsisaat naapertorlugit isumaqatigiissutit, illersornissamik sillimaniarnermillu politikkerisamik attuisut. Pisuni taama ittuni namminersorneq pillugu inatsimmi §13 atortinneqassaaq, taanna malillugu Danmarkimi naalackersuisut isumaqatigiinniarnernik ingerlatsillu inuiaat assigiinngitsut inatsisaat naapertorlugit isumaqatigiissuteqartussaammata.

Namminersorneq pillugu inatsimmut siunnersuummut nalinginnaasumik oqaaseqaatini pkt. 7.5 naapertorllugu Danmarkimi naalackersuisut namminersornermik inatsimmi § 13, imm. 1, malillugu pisussaaffigaat inuiaat assigiinngitsut inatsisaat naapertorlugit isumaqatigiissutissat Kalaallit Nunaannut immikkut pingaarutillit isumaqatigiinniutaalersinnaqit Naalackersuisunut ilisimatitsinissaq. Naalackersuisut naalagaaffiup oqartussaataaniit ilisimatitsissut tunngavigalugu isummersuutini isumaqatigiinniarnerni ilannguteqqusanik nalunaaruteqarpata isummersuutit taama ittu isumaqatigiinniarnissanut piareersaatini ilanngunneqartartussaapput.

Suliassani Kalaallit Nunaannuinaq tunngassutilinni danskit naalackersuisui Naalackersuisunut pisinnaatitsissuteqarsinnaapput nunanut allanut sullissivik peqataanngikkaluaq isumagiinniarnernik ingerlatsinissamut.

§ 13, imm. 3-mi aalajangersagaq isumaqatigiissutini aalajangersimasunik Naalackersuisut atsiueqartaanissaannut tunngasuuvuq. Aalajangersakkap nassatarissavaa, isumaqatigiissutit isumaqatigiinniutaanerini Danmarkip Kalaallit Nunaatalu peqatigiillutik peqataaffigisimasaat danskit naalackersuisuinit atsiorneqartussaapput "sapinngisamik annertuutigit Naalackersuisut peqatigalugit".

3 Naalackersuisut pisinnaatitaanerit uranimik aatsitassanillu radioaktiviusunik allanik avammut tunioraanissaq siunertaralugu inuiaat assigiinngitsut inatsisaat naapertorlugit isumaqatigiissuteqarnissamut allatigullu nunanut allanut politikikkut ingerlatsinermi iliuuseqarnissamut

3.1. Siuliini pkt. 2-mi taaneqartutut Namminersorneq pillugu inatsimmi § 12-ip aqqissuuppa Naalackersuisut pisinnaatitaanerit namminneq inuiaat assigiinngitsut inatsisaat naapertorlugit isumaqatigiissusiortarnissaat.

§ 12-imi tunngavigisassat aamma nunanut tamalaanut allanut attaveqarnerni aamma inuiaat assigiinngitsut inatsisaat naapertorlugit pinngitsoorani malinnigassatut pisussaaffeqalernissamik isumaqatigiissuteqarnissamiit allaanerusunik isumaqatigiinniartarnissani atortinneqarnissaat ilimagineqassaaq, tak. siuliini pkt. 2.2.

Taaneqartut aamma atuuttussapput inuiaat assigiinngitsut inatsisaat naapertorlugit isumaqatigiissutinut aamma nunanut allanut politikikkut pilersaarusanut, soorlu immaqa uranimik iluatiginninniarnissami Kalaallit Nunaanniillu avammut annissuilernikkut piviusunngortussanut.

Taamaattumik makku pingaartumik eqquutsinneqareersimassapput namminersorneq pillugu inatsimmi § 12 malillugu Naalackersuisut aalajangersimasutigit namminneq iliuuseqarnissaanni:

- a. Inuiaat assigiinngitsut inatsisaat naapertorlugit isumaqatigiissutit il. il. Kalaallit Nunaannuinaq suliassaqarfinnullu tamakkiisumik tiguneqareersunuinnaq tunngasuussapput.
- b. Inuiaat assigiinngitsut inatsisaat naapertorlugit isumaqatigiissutit il.il. illersornissamik aamma sillimaniarnermik politikkimut attuisinnaassanngillat.
- c. Naalackersuisut iliuuseqarsinnaassanngillat naalagaaffiup nunani tamalaani pisussaaffiunut aamma naalagaaffiup nunanut allanut tunngasutigit politikianut akerliusumik.

Namminersorneq pillugu inatsimmi § 1 naapertorlugu namminersortut suliassaqarfinni tiguneqareersuni inatsisiliorsinnaallutillu aqutsinermi aalajangiisnaassuseqartuussapput. Aatsitassanik atortussiasat aamma tamakkununga pingaarutilinnik iliuuseqarnerit pillugit Inatsisartut inatsisaatigit nr. 7, 7. december 2009-meersukkat (atortussiasalerinermik inatsit) atortussiasanut tunngasut Kalaallit Nunaanni Namminersortut namminersornermik inatsimmut naapertuuttumik tiguat.

Taamalilluni Namminersortut atortussiasanut tunngasuni inatsisiliorsinnaaneq aamma aalajangiisnaaneq pigereerpaat, tamatumani aamma Kalaallit Nunaanni atortussiasanik ujarlernissat iluaqtiginninniarnissallu tungaasigut, tamannalu aamma – namminersornermik inatsimmi taassumunngaluunniit oqaaseqaatini immikkut taaneqanngikkaluaq – tunngasariaqarput uranimut aatsitassanullu allanut radioaktiviusunut.

Aatsitassanilli taaneqartunik ilumut ujarlernissamut iluaqutiginninniarnissamullu atatillugu imaluunniit tamakku pillugit inuiaat assigiinngitsut inatsisaat naapertorlugit isumaqatigiissutissanut atatillugu suliassaqarfinnut Kalaallit Nunaanni Namminersortunik tiguneqanngitsunut naleqqiullugu apeqqutinik saqqummersoqarsinnaavoq. S.ass. apeqqutaalersinnaavoq suliassaqarfiup suup sullivinni avatangiisinut tunngasunut naleqqiullugu – atortussiassalerinermut tunngasut akerlianik – Kalaallit Nunaanni Namminersortunit suli tiguneqarsimannginnera. Inuiaat assigiinngitsut inatsisaat naapertorlugit isumaqatigiissutit il.il. suliassaqarfinnut taama ittunut allanut tunngasuunissaanni aamma pingaarnertut aalajangiisuujumaarput isumaqatigiissutip il. il. pineqartup imarisassai.

Aamma uranimikt aatsitassanillu allanik radioaktiviusunik annissuilernissaq siunertaralugu nunanut allanut tunngasuni politikikkut iliuuseriniagassat attuisinnaapput naalagaaffiup illersornermik sillimaniarnissamillu politikianik oqaatsit taakkua nalinginnaasumik paasineqarsinnaanerattut, tamanna pillugu erseqqinnerusumik tak. siuliini pkt. 2.2.2.

Taamaallilluni ilaatigut ilimagisariaqarpoq, inuiaat assigiinngitsut inatsisaat naapertorlugit isumaqatigiissuteqarnissaq allatigullu nunanut allanut tunngasutigut politikikkut iliuuseqarnissaq uranimik aatsitassanillu allanik radioaktiviusunik avammut tuniorakkat eqqissisimannginnermik siunertanut atorineqannginnissaasa tamakkiisumik ilaannaasumilluunniit qularnaarlugu imalinnik, tak. namminersornermik inatsimmi § 12, imm. 4. Tamanna tunngavilugit inuiaat assigiinngitsut inatsisaat naapertorlugit isumaqatigiissusiassat il. il. taama ittut isumaqatigiissutaasinnaagaluarput ingerlatseriaaseq namminersornermik inatsimmi § 13-imi aalajangersarneqartoq naapertorlugu.

Tassunga atatillugu aamma taaneqassaaq kalaallit uranimik aatsitassanillu allanik radioaktiviusunik iluaqutiginninnialersinnaanerit taamaaliortoqassappat pisussaammat pineqartunut tunngasuni nunat tamalaat maleruagassiaat nakkutilliinikkullu pineqartunut atuuttumik iliuuserisassa, ilanngullugu Det Internationale Atomenergiagentu (IAEA)-mit ingerlanneqartussa sianigilluinnarlugit.

Aamma taaneqassaaq, nunat EURATOM-imi ilaasortaasut, USA, Canada Australialu nunarsuaq tamakkerlugu uranimik allanut nioqquteqarnerpaajusut, nunanut uranimik tunioraavissanut inuiaat assigiinngitsut inatsisaat naapertorlugit isumaqatigiissutini ilaatinneqarnissaat uranip avammut tuniorakkap eqqissinanngitsut siunertanut atorineqannginnissaa qularnaarumallugu, aamma nunat avammut tunioraasuusut akuersiseqqaartinnagit suliareqqinneqannginnissaa imaluunniit tuniniaqqinneqannginnissaa qularnaarumallugu.

Naalagaaffiup ukiorpassuarni nunanut allanut tunngasutigut, illersornissakkut sillimaniarnikkullu politikkimik ingerlatsinerani nunarsuaq tamakkerlugu sakkussakillisaanerit aamma siammartiterinnginnissaanut kiisalu illersornissakkut sillimaniarnikkullu politikimi suleqataanera suliniutaalu innersuullugit Danmarkip aamma nunanut taaneqartunut iliuuserisai ilanngullugit ilaatigut ilimagisariaqarpoq uranimik aatsitassanillu allanik radioaktiviusunik avammut tunioraalern issaq piviusungussagaluarpat taamatulli nunat assigiinngitsut taakkua akornanni illugiaanic isumaqatigiissusiorqarumaartoq.

Ilanngussaq 7

Uran-imik aatsitassanillu qinngornernik ulorianartunik akulinnik piianermut avammullu annissuinerlut tunngatillugu Naalackersuisut nunanut allanut tunngatillugu piginnaatitaaffii pillugit allakkiaq 13. september 2013-imeersoq

Uran-imik aatsitassanillu qinngornernik ulorianartunik akulinnik atuinerlut avammullu tunioraannerlut tunngatillugu Naalackersuisut nunanut allanut tunngatillugu piginnaasaat pillugit oqaaseqaat.

1 Eqikkaaneq

Namminersorneq pillugu inatsit malillugu Naalackersuisut nunanut allanut tunngasuni iliuuseqarsinnaapput. Namminersorneq pillugu inatsimmi kapitali 4-mi (§§ 11-16) Naalackersuisut danskillu naalackersuisuisa piginnaasaat atuuffiilu pillugit maleruagassanik arlalinnik imaqqarpoq tassa Inuiaat inatsisaasigut isumaqatigiissutinik isumaqatigiissuteqarnertut nunanullu allanut tunngasunut atatillugu.

Kapitali 4-mi maleruagassat namminersorlutik oqartussat pillugit inatsisip siulequtaanut atatillugu nassuiarneqarput atornerlutillu. Tassani aalajangerneqqarpoq inuiaat kalaallit inuiaat inatsisaat malillugit inuiaasut namminneq aalajangiisnaatitaallutik, tamannalu inatsimmi nassuerutigalugu Kalaallit Nunaata aamma Danmarkip akornanni naligeqqatigiinnissamik ataqqqatigiinnissamillu siuarsaaniarluni kissaatiginninneq tunngaviusoq.

Tamatuma ilaatigut kinguneraa danskit naalackersuisui aamma Naalackersuisut sammisat arlallit iluinni unneqqarillutik suleqatigiissasut, tamakkununnga ilaallutik nunanut allanut tunngasut, taamaalliluni Kalaallit Nunaata aammalumi Kunngearfiup Danmarkip ataatsimoorlutik soqutigisaat qulakkeerneqarnissallutik.¹ Taamaalliluni danskit naalackersuisuisa suliani Kalaallit Nunaannuinaq attuumassueqartuni kiisalu suliani akisussaaffigilersimasani Naalackersuisut akisussaaffimminnik isumaginninnerini aporfissaqartissanngilaat imaluunniit killilersussanngilaat, tamakkununnga ilaalluni aatsitassarsiornermik sammisaqarneq.

Taamaalliluni suliani uran-imik saffiugassanillu radioaktiviusunik allanik atorluanaanisaq avammullu tuniniaanissaq pillugu Naalackersuisut akisussaaffimminni suliaqarnissaanni aporfissaqartissanngilaat imaluunniit killilersussanngilaat, Naalackersuisut aatsitassarsiornermik sammisaqarnerup iluani oqartussatut inatsisinik atortitsisutut (naalackersuisut) akisussaaffimminnut tunngasuni suliaqartissat kisimik pineqarnerini.

Suliat taamaattut Kalaallit Nunaata aatsitassanut sammisaanni tunngasut nunanut allanut pissutsinut aamma kalluaappata, Naalackersuisut Kunngearfik Danmarkip sinnerlugu aamma iliuuseqarsinnaatitaapput, nunanut allanut tunngasut Kalaallit Nunaata aatsitassanut sammisaanni tunngasut kisimik pineqassappata, tak. § 12, imm. 1.

Nunanut allanut tunngasut Kunngearfiup Danmarkip illersornissamut imaluunniit isumannaallisaanermut tunngasut aamma pineqarata, Naalackersuisut Kunngearfik Danmarkip sinnerlugu iliuuseqarsinnaavoq, namminersorlutik oqartussat pillugit inatsimmi § 13, tak. § 12, imm. 4-mi maleruagassat malillugit danskit naalackersuisui suleqatigalugit.

Inuiaat inatsisaanni isumaqatigiissutit nunallu tamat maleruagassaat, Kunngearfik Danmarkimut qaqugukkulluunniit pituttorsimasut malillugit Kalaalliluni Nunaannut tunngasuppata, Namminersorlutik Oqartussat pisussaaffinnik tamakkuninnga malitsitsisussaapput.² Inuiaat inatsisaanni isumaqatigiissutit imaluunniit nunat tamat maleruagassaat Kunngearfik Danmarkimut pituttorsimappata, Kalaalliluni Nunaannut atuutinnigippata, inuiat inatsisaasigut isumaqatigiissutit imaluunniit nunat tamat maleruagassanni aalajangerneqqarsimappata Namminersorlutik Oqartussat pisussaaffinnut tamakkununnga malitsitsisussaannngilaq.

§ 12, imm. 1-imi maleruagassat Naalackersuisut suliaqarfiit akisussaaffigineqalersimasut iluini inuiaat inatsisaat malillugit isumaqatigiissutinik isumaqatiginninniarsinnaatitaapput isumaqatigiissuteqarsinnaatitaallutillu, tamakkununnga ilaalluni aatsitassarsiornermi sammisat, taamaalliluni ilaatigut uranimik saffiugassanillu allanik radioaktiviusunik allanik atorluanaanissamut avammullu tuniniaanissamut tunngasuni inuiaat inatsisaat malillugit isumaqatigiissutit.

1 Namminersorneq pillugu Inatsit § 11, imm. 2.

2 Namminersorneq pillugu Inatsit § 16, imm. 1.

Namminersorlutik oqartussat pillugit inatsimmi § 12, imm. 4 malillugu isumaqatigiissutit ilaat namminersorlutik oqartussat § 12, imm. 1 malillugu akisussaaffiinut ilaatinneqanngillat. Isumaqatigiissutit tamakku § 13-imi maleruagassat malillugit isumaqatigiissusiorfigineqartussaapput. § 12, imm. 4-mi maleruagassat inuiaat inatsisaasigut illersornissamut isumannaallisaanermullu politikkinik kalluaasuni isumaqatigiissutit ima qarpoq, kiisalu inuiaat inatsisaasigut isumaqatigiissutit Danmarkimut atuuttussaasut, imaluunniit nunat tamat akornanni kattuffiit iluini Kunngeqarfik Danmarkip ilaasoraaffigisaasa iluini isumaqatigiinniutigineqartussaasut.

§ 13, imm. 1 malillugu inuiaat inatsisaasigut Kalaallit Nunaannut immikkut pingaaruteqartut pillugit isumaqatigiinniarnert aallartinneqannginnerini danskit naalakkersuisuisa Naalakkersuisut ilisimatittartussaavaat. Namminersorlutik Oqartussat siusissukkut peqataatinneqartarnissaasa pingaaruteqassusiat erseqqissaatiginiarlugu malittarisassat tungavii inatsisitigut aalajangerneqarput. Naalakkersuisut danskit naalakkersuisuinit kaleqqinneqarnermikkut isummat isumaqatigiinniarnerni ilanngutsinniarlugit kissaateqarlutik nalunaarpata, isummat tamakku naligiissumik tunngaveqarluni isumaqatigiinniarnert piareersarnerannut ilanngunneqassapput.³

Sammisani Kalaallit Nunaannuinaq attuumassuteqartuni danskit naalakkersuisui nunanut allanut sullissivik peqataatillugu isumaqatigiinniarnernik ingerlataqarnissaannut piginnaatissinnaavaat.⁴

Isumaqatigiissutit Danmark aamma Kalaallit Nunaat isumaqatigiinniarnerni ataatsimoorlutik peqataaffigisimasaanni danskit naalakkersuisui atsiortussaapput, sapinngisamillu Naalakkersuisut peqataatillugit.⁵

Inuiaat inatsisaasigut isumaqatigiissut Kalaallit Nunaanni immikkut pingaaruteqartoq isumaqatigiissutiginnginnerani imaluunniit taamaatinnginnerani Naalakkersuisunut oqaaseqaateqarfigisassanngorlugu saqqummiunneqassaaq. Naalakkersuisut akuersitinnagit isumaqatigiissutit isumaqatigiissutiginissaa danskit naalakkersuisuisa pisariaqartut isumaqarfigippassuk, Kalaallit Nunaannut sunniuteqanngitsumik sapinngisamik isumaqatigiissutigineqassaaq.⁶ Pisussaaffik taanna taamaallaat atuutissanngilaq danskit naalakkersuisui inuiaat inatsisaasigut isumaqatigiissutit nutaanik Kalaallit Nunaannut immikkut pingaaruteqartunik isumaqatigiinniarangata isumaqatigiissuteqaraangata. Pisussaaffik assingusumik atuutissaaq, danskit naalakkersuisui inuiaat inatsisaat malillugit isumaqatigiittaareersimasunik Kalaallit Nunaannut immikkut pingaaruteqartunik nassuiarneqarnissaat imaluunniit allanngortinneqarnissaat pillugit danskit naalakkersuisui isumaqatigiinniarnernik aallartitsigaangata.

Taaneqareersutut namminersorlutik oqartussat inatsisaat § 12, imm. 4 malillugu, § 13-imut ilanngullugu, inuiaat inatsisaat malillugit, Kunngeqarfik Danmarkip illersornissamut imaluunniit isumannaallisaanissamut politikkinik kalluaasuni, Naalakkersuisut namminneq isumaqatigiinniarnissaannut isumaqatigiissuteqarnissaannullu aallaavittut piginnaatitaanngillat.

§ 12, imm. 4-mi maleruagassat, inuiaat inatsisaasigut naalagaaffinnik aamma nunat tamat kattuffiit isumaqatigiissutit taamaallaat attuumassuteqarpoq, tak. § 12, imm. 1. Taamaalilluni isumaqatigiissutit Kalaallit Nunaat suliffeqarfinnik namminersortunik isumaqatigiissusioraangat, tamakkununga ilaallutik nammineerlutik ingerlataqartut inatsisaasigut (aningaasarsutissat) isumaqatigiissutit, maleruagassaq taamaalilluni aallaavittut atuutissanngilaq. Maleruagassaq aallaavittut aamma atuutissanngilaq, Kalaallit Nunaat suliffeqarfinnik namminersortunik imaluunniit suliffeqarfinnik pisortanit pigineqartunik tamakku inuussutissarsiornermi ingerlataannut tunngasunik (aningaasarsutissat) iluaqusernissaannik aamma piumasaaqateqarluni ingerlatsinermi uppersaatit tuninerini, tamakkununga ilaallutik aatsitassarsiornermi akuersissutit imaluunniit namminersortut inatsisaat malillugit inuussutissarsiornermi ingerlatassat allat pillugit akuersissutit tunigaangatigit.

§ 12, imm. 4-mi maleruagassat illersornissamut isumannaallisaanissamullu politikkinut tunngasut imm. 1-imi pingaarnertut maleruagassanut ilaatinneqanngilaq, pissutsillu ilanngunneqartussaannngitsut aalajangersimassut tassani eqqaaneqarlutik. Taamaammat § 12, imm. 4-mi maleruagassaq aallaavittut ima nassuiarneqassanngilaq imm. 4-mi pissutsit marluk saniatigut allat ilaatinneqassanatik, tassalu illersornissamut politikkmni aamma isumannaallisaanermi politikimi tunngasuteqartut. Tamakku saniatigut § 12, imm. 4-mi maleruagassaq inuiaat inatsisaat attuumassutillu piviusut eqqarsaatigalugit nassuiarneqassaaq, maleruagassat ilaatinneqarpata, tamakkununga ilaallutik maleruagassaq aamma namminersorlutik oqartussat pillugit inatsisip siunertai.

Taamaammat § 12, imm. 4-mi oqariaaseq "illersornissamut isumannaallisaanissamullu politikki" oqariaaseq tunngavigalugu oqaatsitigut nalinginnaasutut aamma atorsinnaaffiatigut nalinginnaasumik tunngaveqartumik aallaavittut nassuiarneqassanngillat. Taamaalilluni illersornissamut politikimi nunanut allanut tunngasut eqqarsaatigalugit ilanngunneqanngitsut sakkutooqarnikkut iliuutsit pissutsillu ilanngunneqassapput,

3 Oqaaseqaatit nalinginnaasut immikkoortuani 7.5.

4 Namminersorneq pillugu Inatsit § 13, imm. 2.

5 Namminersorneq pillugu Inatsit § 13, imm. 3.

6 Namminersorneq pillugu Inatsit § 13, imm. 4.

isumannaallisaaanermilu politikkimi nunanut allanut tunngasut nunat killeqarfiinut pissutsit kiisalu pissutsit allat naalagaaffiup isumannaallisarneqarneranut tunngassuteqartut pinngitsoortitat allat ilanngunneqassapput. Ilanngunneqanngittussatut maleruagassaq nalinginnaasumik nunanut allanut politikkimi sammisanut allanut ilaatinneqanngilaq imaluunniit pissutsit allat maleruagassani taaneqartut allat. Tamatuma kingunerissavaa, maleruagassamut ilaatigut makkununnga tunngasuni ilaatinneqassanngilaq; aningaasarsiornermut tunngasuni nunanut allanut politikki, niueqatigiinnermi pissutsit, pinngortitami pisuussutinut tunngasut imaluunniit inuiaqatigiinnermi pissutsit allat, tamakkununnga ilaallutik avatangiisinut tunngasut aamma akileraartarnermut tunngasut.

§ 12, imm. 4-mut immikkut oqaaseqaatini allassimavoq:

”Isumaqatigiinniarneq aalajangersimasooq illersornissamut imaluunniit isumannaallisaaanissamut politikkimut attuumassuteqartutut isigineqassanersoq aalajangerneqassagaangat, immikkorluinnaq pingaaruteqassaaq isumaqatigiissut nunap pineqartup nunanut allanut illersornissamullu oqartussaannik isumaqatigiinniuteqarnersoq, imaluunniit Naalakkersuisut naalagaaffimmilu takornartami akisussaaffinnut oqartussanik allanik isumaqatigiinniartoqassasoq taamaallaat siunertaappat – assersuutigalugu avatangiisinut oqartussat imaluunniit akileraartarnermi oqartussat.”⁷

Taama assingusumik akisussaaffimmu oqartussat ilaatigut tassaassapput aatsitassarsiornermi oqartussat. Taamaalilluni aatsitassarsiornermik sammisaqarneq § 12, imm. 4-mi pinngitsoortinneqartussanut aallaavittut ilaatinneqassanngilaq. Taamaalilluni Kalaallit Nunaat inuiaat inatsisaasigut aatsitassanut sammisaqarnermi pisussaaffilerluni isumaqatigiissuteqarsinnaavoq, tamakkununnga ilaallutik naalagaaffinni allani aatsitassanut oqartussanik isumaqatigiissutini taamaattunik isumaqatigiinniarnert isumaqatigiissuteqarnerillu.

Taaneqareersutut namminersorlutik oqartussat pillugit inatsimmut siulequtaani aalajangerneqarpoq, inatsit Naalakkersuisut aamma danskit naalakkersuisuisa akornanni naliigiissutut illuatungeriittut isumaqatigiissusiornerat tunngavisoq. Siulequt inatsimmut nassuiaatitigut aqutsisuusariaqarpoq, siulequt inatsisip ilaatut ilanngunneqarsimammat.

Taamaalilluni § 12, imm. 4-mi ilanngussinnnginnissamut maleruagassaq taamaallaat atornerqarsinnaavoq, pisuni aalajangersimasuni illersornissamut imaluunniit isumannaallisaaanermut politikkini soqutigisat Kunneqarfik Danmarkimut pingaaruteqartut isumaginissaat pisariaqarpat, § 12, imm. 1-imilu pingaarnertut maleruagassap atorsinnaanera Kalaallit Nunaata soqutigisarippagu, pisumi aalajangersimasumi Kunneqarfik Danmarkip imm. 4-mi pinngitsoortitsinnissamut maleruagassap atorinnissanut soqutiginninneranut naleqqiullugu annikinnerusumik pingaaruteqarpat. Taama nassuiaaneq naalagaaffiit inatsisaasigut piimasaqaatit inuiaat inatsisaannik maleruagassat tunngaviumillu siunertat malillugit nunap inatsisai sapinngisamik nassuiaassagaanni taperserneqarpoq, tamakkununnga ilaallutik inuiaat inatsisaat malillugit inuiaat namminneq aalajangiisinnassusiat, inuiaat inatsisaat malillugit inuiaat naliigiissumik iliorfigineqarnissaat pillugu tunngaviit kiisalu nallersuussilluni peqataatitsinnissaq pillugu tunngaviit.

Namminersorlutik oqartussat pillugit inatsimmi § 12, imm. 4 malillugu Naalakkersuisut kattuffiup Kunneqarfik Danmarkip ilaasortaaffigisaani inuiaat inatsisaat malillugit namminneerlutik isumaqatigiinniarnerissanut pisinnaatitaanngillat.

Kalaallit Nunaat nunat tamat kattuffiisa ilaanni, Kunneqarfik Danmarkip ilaasortaaffigisaanni, ukiuni arlaqartuni Kunneqarfik Danmark sinnerlugu isumaqatigiinniarnerissimavoq isumaqatigiissutinillu isumaqatigiissuteqartarsimalluni. Kalaallit Nunaanni namminersorneq pillugu namminersorlutik oqartussat pillugit ataatsimiititaliarsuup isumaliutissiissutaani Kalaallit Nunaata pisinnaatitaaffii pillugit inatsit eqqaasimavaa,⁸ namminersorlutik oqartussat pillugit inatsisip § 12, imm. 4 assingalugu malittarisassaartoq:

”Nunat tama kattuffiinut atatillugu, naalagaaffiit EU-mut ilaasortaasut namminersorlutik ilaasortaaffiginnngisaanni, taamaalillunilu EU kattuffinni taakkunani ataasiinnarmik taasiinnaatitaaffeqartoq (assersuutigalugu aalisartut takkuffii NAFO, NEAFC aamma NASCO), pisinnaatitaanermut aaqqiissut atornerqarsinnaavoq.”^{9 10}

Taamaalilluni inatsisilerinikkut nalinginnaavoq imaluunniit inatsisilerinikkut ileqquvoq, pisut ilaanni Naalakkersuisut nunat tamat akornanni kattuffiit iluanni Kunneqarfik Danmark sinnerlugu inuiaat inatsisaat malillugit isumaqatigiissutissanik isumaqatigiinniarnerissannut isumaqatigiissuteqarnerissannullu

7 § 12-mut immikkut oqaaseqaatit.

8 Inatsit nr. 577 ulloq 24. juni 2005 Naalakkersuisut inuiaat pisinnaatitaaffii pillugit isumaqatigiissutinut ilanngunnerannut tunngasoq.

9 Kalaallit-nunaata namminersulernissaa pillugu Namminersulernissaaq pillugu Ataatsimiititaliarsuup kalaallinik-qallunaanillu ilaasortallip isumaliutissiissutaa, april 2008, qupp. 67, 334 og 596 ff.

10 Kalaallit-nunaata namminersulernissaaq pillugu Namminersulernissaaq pillugu Ataatsimiititaliarsuup kalaallinik-qallunaanillu ilaasortallip isumaliutissiissutaa, 2008, , (namminersulernissamut isumaliutissiissut), qupp 14.

periarfissinneqartarlutik, kattuffinni tamakkunani Danmarki ilaasortaagaluarpalluunniit. Pisuni ataasiakkaani aalajangersimasumik Naalakkersuisut taamaaliornissaminut periarfissinneqassanersut aalajangerneqartassaaq.

2 Kalaallit Nunaata pisinnaatitaaffii akisussaaffiilu pillugit inuiaat inatsisaasigut malittarisassat aamma inuiaat inatsisiitigut isumaqatigiissutit

Namminersorlutik Oqartussat pillugit inatsit (namminersorneq pillugu inatsit) Inatsit nr. 473, 12. juni 2009-eersumi kapitali 4-mi (§§ 11-16) nunanut allanut tunngasuni Naalakkersuisut danskillu naalakkersuisuisa akisuaaffii pillugit maleruagassaqarpoq. Maleruagassat Naalakkersuisut nunanut allanut tunngasuni uranimik saffiugassanillu allanik radioaktiviusunik atorluaanissaq avammullu tuniniaanissaq pillugit akisussaaffiinik maleruagassat ilaatigut naleqqussarpaat.

Namminersorlutik Oqartussat maleruagassat Kalaallit Nunaata nammineq aalajangersinnaassusia namminersorlutillu oqartussaanera eqqarsaatigalugit maleruagassat isumaqatigiissutaallu inuiaat inatsisaasigut tunngaviusumik nassuiarneqartariaqarput atorneqarlutillu. Immikkoortumi ataaniittumi inuiaat inatsisaasigut maleruagassat attuumassuteqartut ataasiakkaat aamma inuiaat inatsisaasigut isumaqatigiissutit ataasiakkaat eqqartorneqassapput. Isumaqatigiissutit tassaavoq Kalaallit Nunaata namminersorlutik oqartussaanerani aaqqiissut namminersorlutik oqartussat inatsisaanni aalajangerneqarsimasutut danskit naalakkersuisuisa aamma Naalakkersuisut akornanni isumaqatigiissut.

2.1 Inuiaat inatsisaat malillugit Kalaallit Nunaata inuiattut inissisimanagera namminerlu aalajangersinnaatitaaffia

Inuiaat inatsisaat malillugit inuiaat kalaallit inuiaat inatsisaat malillugit inuiaapput, inuiaallu kalaallit namminneq aalajangersinnaatitaallutik.

Naalagaaffeqatigiinnermi nunatut piginnaatitaaffimmi ilaatigut namminersorlutik oqartussat pillugit inatsimmi ilaatigut pingaartinneqarpoq.

Namminersorlutik oqartussat pillugit inatsisip siulequtaani oqaatsit aallarniutaasut imaapput:

”inuiaat kalaallit inuiaat inatsisaat malillugit inuiaapput namminneq aalajangersinnaatitaanerat nassuerutigalugu...”.

Taamattaq statsministerip aamma naalakkersuisut siulittaasuata namminersorlutik oqartussat pillugit kalaallit-danskit ataatsimiititaliansuanut piginnaatitaaffiata aalajangerpaa, inuiaat kalaallit inuiaat inatsisaat malillugit namminneq aalajangersinnaatitaaffeqartut. Piginnaaffimmi imaalilluni nassuiarneqarpoq:

”inuiaat kalaallit inuiaat inatsisaat malillugit namminneq aalajangersinnaatitaapput”¹¹

2.2 Kalaallit Nunaata namminiilivissinnaatitaaffia

Inuiaat kalaallit nammineersinnaatitaaffeqarput namminiilivissinnaatitaapput, tamakkununga ilaalluni namminneq aalajangersinnaatitaaneq, inuiaat kalaallit tamanna kissaatigippassuk. Tamanna namminersorlutik oqartussat inatsisaanni § 21-mi allassimavoq. Imm. 1-imi aalajangerneqarpoq inuiaat kalaallit namminiilivinnissaq pillugu namminneq aalajangersinnaatitaasut.

Namminersorlutik oqartussat pillugit ataatsimiititaliansuup piginnaatitaaffiani aamma paasitinneqarpoq kalaallit namminersorlutik oqartussat aamma danskit naalakkersuisui isumaqatigiittut, inuiaat kalaallit namminneq aalajangersinnaagaat Kalaallit Nunaata namminersulivinnissaa kissaatiginerlugu. Aammattaq paasitinneqarpoq namminersulivinneq danskit naalakkersuisuisa inuiaat inatsisaasigut imaqatigiissusiornissaannut piginnaatitaaffii pillugit tamakku pillugit inatsisinik tunngaviusunik malittarisassat kiisalu danskit naalakkersuisuisa inuiaat inatsisaat malillugit isumaqatigiissutinik isumaqatigiissuteqarneranni ilaatigut naalakgaaffiup oqartussaffiata annikillisinnaaneranut akuersinissaat pillugu piumasaqaataat malillugit isumagineqassasut.¹²

Namminersorlutik oqartussat pillugit inatsisissatut siunnersuummi oqaaseqaatini nalinginnaasuni taama assinga paasitinneqarpoq.¹³

11 Kalaallit-nunaata namminersulernissaa pillugu Namminersulernissaaq pillugu Ataatsimiititaliansuup kalaallinik-qallunaanillu ilaasortallip isumaliutissiissutaa, 2008, (namminersulernissamat isumaliutissiissut), qupp 14.

12 oqaaseqaatini nalinginnaasuni, imm. 1 aamma 10

13 namminersulernissamat isumaliutissiissut), qupp 14-15.

Namminersorlutik oqartussat pillugit inatsimmi § 21, imm. 2-mi aalajangerneqarpoq, inuiaat kalaallit namminersulivinnissaq pillugu aalajangerpata Kalaallit Nunaata namminersulivinnissaa siunertaralugu danskit naalakkersuisui aamma Naalakkersuisut isumaqatigiinniarnert aallartissagaat. Aammattaaq imm. 3-mi aalajangerneqarpoq Kalaallit Nunaata namminersulivinnissaata pivisunngortinnissaa pillugu danskit naalakkersuisuisa aamma Naalakkersuisut isumaqatigiissutaat Inatsisartunit akuerineqassasoq Kalaallit Nunaanilu innuttaasut taasitinneqarnerisigut akuerineqassasoq. Taamattaaq isumaqatigiissut inatsisini tunngaviusuni § 19-imi tamanna pillugu malittarisassat malillugit danskit naalakkersuisui Folketinget-imit akuerineqarlutik isumaqatigiissuteqassapput.

Namminersulivinnerup ilaatigut kingunerissavaa Kalaallit Nunaata Kalaallit Nunaat inatsisitigut qullersaasutut oqartussaaffigilernissaa, tamakkununnga ilaallutik Kalaallit Nunaata nunamut oqartussaaffia, imartanut oqartussaaffia aamma silaannaap oqartussaaffigina. Taamattaaq namminersorlutik oqartussat pillugit inatsimmi § 21, imm. 4-mi aalajangerneqarpoq, kiisalu namminersorlutik oqartussat pillugit inatsisissatut siunnersuummi maleruagassanut oqaaseqaatini.

Namminersulivinnerup aamma kingunerissavaa Kalaallit Nunaat Kunngaqarfik Danmarkimut ilaajunnaarnissaa. Taamaakkaluartoq Kalaallit Nunaata kissaatigippagu, tamannalu Danmarkimik isumaqatigiissutigineqarpat Kalaallit Nunaat Kunngaqarfik Danmarkimut allatigut attuumassuteqarsinnaavoq.

2.3 Kalaallit Nunaata pisinnaatitaaffii pillugit Namminersorneq pillugu aaqiissut pillugu inuiaat inatsisaat malillugit danskit naalakkersuisuisa aamma Naalakkersuisut akornanni isumaqatigiissut

Oqaatigineqareersutut namminersorlutik oqartussat pillugit inatsisip siulequtaani paasitinneqarpoq inuiaat inatsisaat malillugit unuiaat kalaallit inuiaasut, inuiaallu kalaallit namminneq aalajangiisinnatitaasut.

Taamattaaq paasitinneqarpoq inuiaat kalaallit inuiaat inatsisaat malillugit inuiaasut namminneq aalajangiisinnatitaallutik, tamannalu inatsimmi nassuerutigalugu Kalaallit Nunaata aamma Danmarkip akornanni naligeeqatigiinnissamik ataqpeqatigiinnissamillu siuarsaaniarluni kissaatiginninneq tunngaviusoq. Taamattaaq siunnersuutigineqarpoq namminersorlutik oqartussat pillugit inatsit tamanna malillugu illuatungeriittut naligiissuunissaq pillugu naalakkersuisut aamma danskit naalakkersuisuisa isumaqatigiissutaat tunngaviusoq.

Namminersorneq pillugu inatsisip siulequtaani ima allassimavoq:

”Inuiaat kalaallit inuiaat inatsisaat malillugit inuiaapput namminneq aalajangiisinnatitaallutik, tamannalu inatsimmi nassuerutigalugu Kalaallit Nunaata aamma Danmarkip akornanni naligeeqatigiinnissamik ataqpeqatigiinnissamillu siuarsaaniarluni kissaatiginninneq tunngaviusoq. Illuatungeriittut naligiissutut Naalakkersuisut aamma danskit naalakkersuisuisa akornanni isumaqatigiissut malillugu inatsit tunngaveqarpoq.”

Isumaqatigiissut taaneqartoq taamaalilluni illuatungeriittut naligiissutut Naalakkersuisut aamma danskit naalakkersuisuisa akornanni isumaqatigiissutaavoq, taannalu namminersorlutik oqartussat pillugit inatsimmut taassumalu namminersorlutik oqartussat pillugit aaqiissummut tunngaveqartoq.

Taamaalilluni isumaqatigiissut inuiaat kalaallit inuiaat inatsisaanni malittarisassat malillugit namminneq aalajangersinnaatitaanerup piviusunngortinnissaanut nunami malittarisassat namminersorlutik oqartussat inatsisaannik aalajanginermet inatsisitigut tunngaviup ilagaa. Taamaalilluni isumaqatigiissut inuiaat inatsisaat malillugit Naalakkersuisut, inuiannut kalaallinut sinniisitut, aamma danskit naalakkersuisuisa akornanni isumaqatigiissutaavoq.

Namminersorlutik oqartussat pillugit inatsimmi nunatut nammineq aalajangersinnaaneq pillugu inatsisip aalajangersimasaat inatsisitigut tunngaviit ilagaat alla (namminersorlutik oqartussat) inuiaat kalaallit inuiaat inatsisaat malillugit namminneq aalajangiisinnatitaanerat.

Inuiaat inatsisaanni maleruagassat malillugit inuiaat kalaallit namminneq aalajangersinnaatitaanerat namminersorlutik oqartussat pillugit inatsimmi maleruagassanit killilersorneqanngilaq.¹⁴

Taamaalilluni inuiaat kalaallit inuiaat namminneq aalajangersinnaatitaanerat kiisalu inuiaat inatsisaat malillugit namminersorlutik oqartussat pillugit inuiaat kalaallit namminneq aalajangersinnaatitaanerannik

14 Soorlu assersuutigalugu Namminersorneq pillugu inatsisissatut siunnersuummi § 21-imut Kalaallit-nunaata namminersornissamat pisisinnaatitaasseqarneranut, tassungalu atatillugu nammineerluni namminersornissamat aalajangersinnaaneranut tunngasumut oqaaseqaatinik malitseqarpoq. Oqaaseqaatini nalinginnaasut immikkoortuani 10.1-mi allaqqavoq: ”Aalajangersagaq qallunaat naalakkersuisuisa siusinnerusukkat Kalaallit-nunaata namminersulersinnaanerannik, kiisalu inuiaat kalaallit inuiaat pisinnaatitaaffeqarnerat tunngavigalugu pisinnaatitaaffinnut ilaajunnaarsinneqarsinnaannginnerannik oqaaseqarnerannik tunngaveqarpoq.”

pivisunngortitsinissaq pillugu maleruagassat pillugit danskit naalakkersuisuisa aamma Naalakkersuisut akornanni isumaqatigiissummi ilaatigut inuiaat ilatsisaannik maleruagassat tungaasigut inuiaat inatsisaanni ilaapput.

Namminersorlutik Oqartussat inuiaat kalaallit oqartussaaqatigiinnermi naalakkersuinerimik ingerlatsisutut/ inatsisartutut (Inatsisartut) aamma naalakkersuisutut (Naalakkersuisut) qinikkatut inuiaat kalaallit inuiaat inatsisaasigut inuiattut pisinnaatitaaffii isumagissallugit piginnaatitaapput. Tamannattaq atuuppoq inuiaat kalaallit inuiaat inatsisaanni maleruagassat malillugit namminneq aalajangiisnnaataaffii inuiat kalaallit piginnaatitaaffii kiisalu inuiaat inatsisaat malillugit danskit naalakkersuisuisa aamma Naalakkersuisut kalaallit namminersorlutik oqartussat pillugit aaqqiissut pillugu isumaqatigiissutaat kiisalu tamanna pillugu namminersorlutik oqartussat pillugit inatsimmi maleruagassani aalajangerneqarsimasut.

Taamaalilluni inuiaat inatsisaat malillugit Namminersorlutik Oqartussat inuiaat inatsisaat malillugit pisinnaatitaaffii naalagaaffiup illuatungaannarsiorluni atorunnaarsissinnaanngilai imaluunniit kililersorsinnaanngilai.

Pisinnaatitaaffimmut ilaatigut ilaapput inuiaat namminneq aalajangersinnaatitaaffii pillugit inuiaat inatsisaanni maleruagassat kiisalu kalaallit namminersorlutik oqartussaanut aamma tamanna pillugu namminersorlutik oqartussat inatsisaanni maleruagassat pillugit danskit naalakkersuisuisa aamma Naalakkersuisut akornanni inuiaat inatsisaat malillugit isumaqatigiissutaat.

Tamannattaq atuuppoq, nunap pisinnaatitaaffiik nassuiaanerim atuinermillu pivisunngortitsinissat taama atorunnaarsinneqassappata imaluunniit killilersuineqarpat, tamakkununnga ilaallutik Naalakkersuisut nunanut allanut tunngasuni akisussaaffii pillugit inatsisini tunngaviusuni § 19 aamma/imaluunniit namminersorlutik oqartussat pillugit inatsisip kapitaliisa 4-t (§§ 11-16), taassumalu nassuiarneqarnera atorneqarnerani inatsisit atuuttut malillugit atuutinnigippat, tamakkununnga ilaallutik inuiaat inatsisaat aamma nunap inatsisai.

2.4 Danskit naalakkersuisuisa nunanut allanut tunngasuni piginnaatitaaffii pillugit inatsisit tunngaviusut § 19-iat inuiaat inatsisaat malillugit Kalaallit Nunaata piginnaatitaaffii pillugit danskit naalakkersuisuisa aamma Naalakkersuit akornanni namminersorlutik oqartussanut aaqqiissut pillugu isumaqatigiissutaat malillugit nassuiarneqartariaqarput atorneqarlutillu.

Inuiaat inatsisaanni aalajangerneqarsimavoq inuiaat inatsisaasigut isumaqatigiissutit illuatungeriinnut pituttorsimasut, illuatungeriinniillu pitsaasumik isumaqarluni eqquutitinneqassasut, illuatungeriilu arlaat nunap pisinnaatitaaffii inuiaat inatsisaat malillugit isumaqatigiissutit eqquutsinneqarsimanngitsutut tunngavissanik innersuussiniassanngitsoq.

Assersuutigalugu isumaqatigiissutini pisinnaatitaaffiit pillugit Wien-imi isumaqatigiissummi 1969-imeersumi tamanna aalajangerneqarsimavoq.¹⁵ Isumaqatigiissutit eqquutsinneqarnissaat pillugu Isumaqatigiissutip artikel 26 aamma 27-anni tuluttut allassimanerani ima oqaasertaqarpoq:

"Article 26

"Pacta sunt servanda"

Every treaty in force is binding upon the parties to it and must be performed by them in good faith.

Article 27**Internal law and observance of treaties**

A party may not invoke the provisions of its internal law as justification for its failure to perform a treaty. This rule is without prejudice to article 46.”

Artikel 26 aamma 27-ip danskisuumngorlugu nutserneqarneri ima oqaasertaqarput:

”Artikel 26**Pacta sunt servanda**

Isuqaatigiissutip suulluunniit atuutsinneqalernera peqataasumut pituttosimavoq pitsaasumillu isumaqarluni eqquutsinneqartussaalluni.

Artikel 27**Namminermi pisinnaatitaaffiit isumaqatigiissutinillu eqquutsitsineq**

Peqataasoq ataaseq isumaqatigiissutip eqquutsinngitsoorsimanera naapertuuttunngortinniaralugu nammineq inatsisitigut aqqiissutimini aalajangersakkat innersuumniartussaannngilai. Maleruagassaq taanna artikel 46-ip atuussinnaanerani killilersuissanngilaq.”

Inuiaat inatsisaat malillugit danskit naalackersuisui taamaalilluni nunanut allanut tunngasuni pissutsini danskit naalackersuisuisa akisussaaffii pillugit inatsisini tunngaviusuni § 19-imi nunap maleruagassai ima nassuiassanngilai atorlugillu, danskit naalackersuisui taamaalillutik inuiaat inatsisaat malillugit Namminersorlutik Oqartussat piginnaatitaaffii illuatungaannarsiorlumik taamaatissinnaanngilaat imaluunniit killilersuissanngilaat, tamakkununga ilaallutik namminersorlutik oqartussaanneri aqqiissut pillugu danskit naalackersuisuisa aamma Naalackersuisut inuiaat inatsisaat malillugit isumaqatigiissutaat.

Danskit naalackersuisuisa inatsisit tunngaviusut § 19-imi ima nassuiarlugulu atoruniku Naalackersuisut namminersorlutik oqartussat pillugit inatsimmi kapitali 4 (§§ 11-16) malillugu nunanut allanut tunngasuni akisussaaffii taamaatitsinniarlugit imaluunniit killilersortinniarlugit, inuiaat inatsisaat malillugit Naalackersuisut pisinnaatitaaffiinik unioqquutsinerussaaq. Tamannattaq Kalaallit Nunaanni namminersorlutik oqartussaanneri aqqiissut pillugu akornanni inuiaat inatsisaat malillugit isumaqatigiissutaannik unioqquutsinerussaaq.

Pisariaqalissappat tamanna aalajangertinniarlugu Naalackersuisut tamanna pillugu suliamik nammilersorlutik oqartussat pillugit inatsisip aqqiagiinnginnermi aqqiisartutut ataatsimiititaliaanut saqqummiussisnaapput, namminersorlutik oqartussat naalagaaffimmut tunngasuni namminersorlutik oqartussat piginnaasaat pillugit aqqiagiinngissuteqarnermi aqqiissuteqartitsiniarlutik (nalornisoqartillugu apeqqutit).

Namminersorlutik oqartussat aamma naalagaaffiup akornanni akisussaaffiit aqqiagiinngissutaannik aqqiagiinnginnermi aqqiisartutut ataatsimiititaliaq pillugu namminersorlutik oqartussat pillugit inatsimmi kapitali 6, § 19-imi allassimavoq. § 19 malillugu Naalackersuisut imaluunniit danskit naalackersuisui aalajangersinnaapput, namminersorlutik oqartussat aamma naalagaaffiup akisussaaffiisa killilersorneqarnerat pillugu isumaqatigiinngissut (aqqiagiinngissut) aqqiagiinngissuteqarnermi aqqiisartutut ataatsimiititaliamut saqqummiutissallugu aqqiissuteqarfiggissallugulu aalajangersinnaapput. Ataatsimiititaliami ilaasortat marluk danskit naalagaaffianit toqqarneqartut ilaasortaapput, marluk Naalackersuisunit toqqarneqartut, kiisalu pingasut højesteret-imi eqqartuussisut, Højesteret-ip siulittaasuanit toqqarneqarsimasut, taakkunanngalu ataaseq siulittaasutut toqqarneqarsimasoq. Ilaasortat sisamat danskit naalackersuisuinut aamma Naalackersuisunnit toqqarneqarsimasut isumaqatigiissappata suliaq inaarutaasutut aalajangiiffigineqarsimassaaq. Taamaassanngippat suliaq højesteret-imi eqqartuussisunit pingasuusunit aalajangerneqassaaq.

Aqqiagiinngissuteqarnermi aqqiisartutut ataatsimiititaliaq aalajangigai naalagaaffimmut aamma namminersorlutik oqartussanut pituttorsimapput.

Aqqiagiinngissuteqarnermi aqqiisartutut ataatsimiititaliaq assersuutigalugu aalajangiippat uranimik saffiugassanillu radioaktiviusunik allanik atorluuanissaq avammullu tuniniaanissarlu pilluigit nunanut allanut tunngasunut namminersorlutik oqartussat akisussaaffeqartut, naalagaaffik aqqiagiinngissuteqarnermi aqqiisartutut ataatsimiititaliap aalajangigaa pituttorsimassaaq.

Naalagaaffiup pituttorsimanera namminersorlutik oqartussat pillugit inatsimmi nunanut malittarisassanik aamma Kalaallit Nunaata namminersorlutik oqartussaannerani aqqiissut tamannalu pillugu namminersorlutik oqartussat inatsisaani malittarisassat pillugit danskit naalackersuisuisa aamma Naalackersuisut akornanni inuiaat inatsisaat malillugit isumaqatigiissutaannik malitsitsissaaq.

Inuiaat inatsisaat malillugit danskit naalackersuisuisa aamma Naalackersuisut isumaqatigiissutaannut naalagaaffiup pituttorsimanera pisussaaffiisalu kingunerissavaa, naalagaaffiup Namminersorlutik Oqartussat namminersorlutik oqartussat pillugit inatsit malillugu naalagaaffiup illuatungaannarsiorluni taamaatitsissinnaanngilai imaluunniit killilersorsinnaanngilai, soorlu aqqiagiinngissuteqarnermi aqqiisartutut ataatsimiititaliap aalajangigaa inuiaat inatsisaat malillugit isumaqatigiissutaannik malitsitsissaaq.

oqartussat pillugit inatsimmi § 19-imi aaqpia-giinngissuteqarnermi aaqqiisartutut ataatsimiititaliap akisussaaffiit aaqpiaaginngissutigineqarneranni aalajangigaat malittussaavaat, malittarisassallu tamakku inuiaat inatsisaat malillugit danskit naalakkersuisuisa aamma Naalakkersuisut akornanni isumaqatigiissutaasimallutik.

Pissaaneq inatsisiliorneq inatsisinillu malitsitsisoq suliaqarfinnilu tiguneqarsimasuni akisussaaffiit allat taamaalilluni naalagaaffimmi Namminersorlutik oqartussanut nuunneqarsimapput. Nuussineq taanna eqqarsaatigalugu namminersorlutik oqartussat pillugit inatsimmi nunami malittarisassat malillugit kiisalu Kalaallit Nunaanni namminersorlutik oqartussaannermi aaqqiisut aamma tamanna pillugu namminersorlutik oqartussat pillugit inatsimmi malittarisassat pillugit inuiaat inatsisaat malillugit danskit naalakkersuisuisa aamma Naalakkersuisut akornanni isumaqatigiissut malillugu naalagaaffik pituttorsimavoq pisussaaffeqlunilu.

Qulaani taaneqartut pissutsillu allat kinguneraat, akisussaaffinnik nuussineq tassarpiaasoq akisussaaffinnik nuussivinneq, akisussaaffinnillu nuussineq assersuutigalugu taarsiussatut danskit oqartussaannit kalaalit oqartussaannut akisussaaffinnik agguassinerunngitsoq imaluunniit akisussaaffinnik pisinnaatitsissutaanngitsoq imaluunniit piginnaatitsissutaanngitsoq.

3 Oqartussat inatsisiliortut inatsisinillu malitsitsisut akisussaaffii pillugit naalagaaffeqatigiinnermi inatsisitigut malittarisassat aamma naalagaaffeqatigiinnermi inatsisitigut isumaqatigiissut

Namminersorlutik oqartussat pillugit inatsisip malittarisassat naalagaaffeqatigiinnermi inatsisitigut malittarisassat sinaakkutai tunngavigalugit iluilu malillugit kiisalu nammineq aalajangersinnaanaeq aamma namminersorlutik oqartussat eqqarsaatigalugit Kalaallit Nunaata pisinnaatitaaffii akisussaaffiilu malillugit isumaqatigiissutit malillugit nassuiarneqartussaapput atorneqartussaallutillu. Immikkoortumi ataaniittumi naalagaaffeqatigiinnermi inatsisitigut malittarisassat attuumassuteqartut ataasiakkaat kiisalu naalagaaffeqatigiinnermi inatsisitigut isumaqatigiissutit ataasiakkaat eqqartorneqarput. Isumaqatigiissut tassaavoq Kalaallit Nunaata namminersorlutik oqartussaanneranni aaqqiisut namminersorlutik oqartussat inatsisaanni aalajangerneqarsimasutut danskit naalakkersuisuisa aamma Naalakkersuisut akornanni isumaqatigiissutaavoq.

Naalagaaffeqatigiinnermi inatsisitigut malittarisassat taamattaq naalagaaffimmi inatsisitigut malittarisassaapput. Taamaattorli naalagaaffimmi inatsisitigut malittarisassat naalagaaffeqatigiinnermut naalagaaffimilu nunap immikkoortuisa ataasiakkaat – Danmarkip, Savalimmiut aamma Kalaallit Nunaata – inatsisiliortut inatsisinillu atoritsisut kiisalu nunanut allanut pissutsinut tunngatillugu akisussaaffinnut immikkut ittumik pingaaruteqartut. Taamattaq malittarisassat akisussaaffiit naalagaaffeqatigiinnermi naalagaaffiup immikkoortuisa pingasuusut akornanni illuatungeriittut naligiissutut naleqartitaasutullu illuatungeriissutut agguataarnerannik agguarnerannillu naleqqussaavoq. Taamattaq inuiaat inatsisaasigut danskit naalakkersuisuisa aamma savalimmiormiut naalakkersuisuisa Savalimmiut namminersornerullutik oqartussaannerat pillugu isumaqatigiissutaat aamma Kalaallit Nunaata Namminersorlutik Oqarussaannerat pillugu danskit naalakkersuisuisa aamma Naalakkersuisut akornanni isumaqatigiissutit malillugit isumaqatigiissutit ataasiakkaat - naligiissutut illuatungeriissuuneq pillugu - isumaqatigiissutaasimassaaq illuatungeriinniillu marluusunit eqquutsinneqartussaallutik.

Naalagaaffeqatigiinnermi inatsisitigut malittarisassat pissutsit immikkut ittutut taaneqartut malittarisassanut tunngassuteqartut tunngavigalugit malillugillu nassuiarneqassapput atorneqarlutillu.

3.1 Kunngeqarfimmi Danmarkimi naalagaaffiup immikkoortuini tamani inatsisip atorneqartarnera pillugu inatsisini tunngaviusuni § 1

Inatsisini tunngaviusuni § 1-imi aalajangerneqarpoq inatsit Kunngeqarfimmi Danmarkimi naalagaaffiup immikkoortuinut tamanut atuuttoq;

”§ 1. Inatsisit tunngaviusut uku Danmarkip Naalagaaffiani immikkoortunut tamanut atuupput.”

Taamaalilluni inatsisit tunngaviusut naalagaaffimmi immikkoortunut pingasunut tamanut atuuppoq; Danmark, Savalimmiut aamma Kalaallit Nunaat.

Inatsisit tunngaviusut allanngortinneqarneranni, inatsisit tunngaviusut kingullermik 1953-imi akuerineqartut atuutilersullu, § 1-imi malittarisassat ilanngunneqarpoq.

§ 1-imi malittarisassaq ilanngunneqarpoq Kalaallit Nunaat Kunneqarfiummut Danmarkimut nalinginnaasutut ilaasuunera aalajangerniarlugu (assersuutigalugu nunasiaanngitsutut), kiisalu Kalaallit Nunaat naalagaaffimmuut ilaasutut Danmarkimut aamma Savalimmiunut naalagaaffiup ilaatulli naligiissumik inissisimasuusoq.¹⁶

1953-imi inatsisit tunngaviusut 1953-imi atuutilernissaat tikillugu Kalaallit Nunaat Kunneqarfiummut Danmarkimut nunasiaavoq.

Inatsisinut tunngaviusunut 1953-imut siunnersuummik suliarinninnermut atatillugu statsminister Erik Eriksenip 1952-imi Kalaallit Nunaata aamma Savalimmiut naalagaaffimmi inatsisitigut inissisimanerat pillugu professorit marluk Poul Andersen aamma Alf Ros immikkut ilisimasalittut suliarinneqqullugit qinnuigai. Immikkut ilisimasalittut oqaaseqaammi ilaatigut marluullutik oqaaseqaateqarput:

”Qaammatip matuma 11-ani allakkiakkut statsministerip qinnuigaatigut ataatsimoorluta Kalaallit Nunaata naalagaaffimmi inatsisitigut inissisimanerata allanngortinneqarsinnaanerani ajornartorsiutaalersinnaasut pillugit immikkut ilisimasalittut oqaaseqaateqaqqulluta, taassuma kingorna nuna naalagaaffiup ilaatut akulerutsinnneqartussaalluni rigsdagen-imi sinniisoqalartussaalluni, ilutigitillugulu inatsisini tunngaviusuni allannguutit Savalimmiut namminersorlutik oqartussat pillugit inatsimmik taaneqartup kiissaatigineqartutut akuersissutigereernerani immikkut ilisimasalittut oqaaseqaateqartoqassalluni. Tamatumunnga atatillugu ima oqaaseqaateqassaagut:

Kalaallit Nunaat danskit nunasiaatut inatsisit tunngaviusut malillugit nalinginnaasumik naalagaaffimmi aqutsinermi malitsitsuussavaoq, tamakkununga ilaallutik inatsisiliortutut pissaaneqarneq, Kalaallit Nunaat sinniiseqanngikkaluarpat inatsisit tunngaviusut kingorna rigsdagen-imi sinniisoqaraluarpalluunniit. Tamakku saniatigut inatsisit tunngaviusut aalajangersagai atuupput, assersuutigalugu tigularinnittarneq parnaarussisarnerlu pillugit § 78 aamma pigisanik piginnittussaataaneq, Kalaallit Nunaanniunngitsaq.

Kalaallit Nunaata naalagaaffimmi inatsisitigut inissisimanerata allanngortinneqarnissaanut eqqarsaatiginninneq inatsisini tunngaviusuni aalajangersakkatigut, inatsisit tunngaviusut naalagaaffiup immikkoortuinut tamanut atuuttussanngortinneratigut iluarsineqarsinnaassaaq, tamannalu malillugu Kalaallit Nunaat pissusissamisoortumik rigsdagen-imi sinniisoqartitsissalluni. Tamatuma saniatigut qularnanngitsumik sillimaffigineqarsinnaassaaq, inatsisinik tunngaviusuni paragraffit ilaat Kalaallit Nunaannut tunngatillugit allanngortinneqarsinnaassasut, sumiiffinni pissutsit tamakkuninnga pisariaqartitsissappata. Taamaalilluni §§ 71, 72 aamma 78 eqqarsaatigalugit, tak. eqqartuussiveqarnerup Kalaallit Nunaanni atuunna pillugu inatsit nr. 274, 14. juni 1951-imeersoq, immikkoortut assigiinngitsut imarisaat paragraffinut taaneqartunut tulluussinnaanngillat. Rigsdagen-imut qinersisinnaatitaaneq qinigaasinnaanerlu pillugit inatsisit tunngaviusut aalajangersagariligassaa eqqarsaatigalugit taama assingusumik sillimasoqarsinnaanera qanoq peqqutaasinnaanersoq pillugu oqaaseqaateqarnissatsinnut tunngvissat pisariaqartinneqartut amigaatigaagut. Taamattaq § 18 aamma 30-mik oqaatsip ”nuna”-p allanngortinnissaa ”naalagaaffik”-mut pissusissamisuussaaq, aqqiissutaasussatut eqqarsaatigisaaq malillugu oqaatsit tamakku akornanni nassuiaateqarniarnissap atorunnaarsinneqarnerani sunilluunniit peqqutissaqarmat.

Taakku kingorna inatsisini tunngaviusuni aalajangersakkat pisariaqartinneqartut ima oqaasertalersorneqarsinnaassapput:

§ X.

Inatsisini tunngaviusuni makkunani aalajangersakkat Danmarkip naalagaaffiani immikkoortunut tamanut atuupput. Tamatuma malitsigisaani Kalaallit Nunaat siunissami rigsdagen-imi sinniisoqalissaaq.

§§ .. 71, 72 aamma 78-imi aalajangersakkat Kalaallit Nunaat eqqarsaatigalugu inatsisitigut allanngvineqarsinnaavoq, sumiiffikkaani pissutsit tamatuma pisariaqartitsinera isumaqarfigigaanni.

§ 18 og § 30.

”Nuna” ima allanngortinneqassaaq ”naalagaaffik”.

Inatsisinik tunngaviusuni Savalimmiunut tunngatillugu allannguinissaaq pisariaqartinneqartutut isumaqarfiineqarsinnaanngilaq, Savalimmiut namminersorerullutik oqartussaanerit pillugu inatsit malillugu. Inatsit tamanna tunngavik aallaavigalugu iluarsineqarpoq aqqiissut aalajangiunneqarsimasooq inatsisinut tunngaviusunut atuuttunut tulluummat, tunngaviullu taassuma taamaatinneqarnissaa peqqutissaqartutut isigineqanngimmat.

16 Taamaattorli tunngaviusumik inatsisini maleruagassat ataasiakkaat Kalaallit-nunaanni immikkut ittumik maleruagassanik inatsisitigut aalaajangersaanissamut periarfissiippat. Takuuk § 31, stk. 5, § 32, stk. 5, § 42, stk. 8, § 71, stk. 3, aamma § 86.

Atsioqataasoq Poul Andersen oqaaseqaatit qulaani taaneqartut saniatigut ima oqaaseqaatissaqarpoq:

Inatsisini tunngaviusuni aalajangersagaq Kalaallit Nunaat immikkut imminut aquttussaalernissaanut innersuussinissaq piariaqartinneqanngitsutut siunertaqanngitsutullu isumaqarfigineqartariaqarpoq. Imminut aquttussaaneq taamaattoq pillugu apeqqut qularnanngitsumik maanna ilimananngilaq, taamalla namminersorlutik oqartussat pillugit aalajangersagaq pitsaanngitsunik malitseqarsinnaanera isumaqarfigineqarsinnaavoq. Kalaallit Nunaanni aningaasarsiornikkut pissutsit pissutsillu allat Kalaallit Nunaata imminut aquttussaalernissaa pillugu atuutsitsilernissaq ajornakusoortitsipput, kommunit imminnut aqlernisaat inatsisini tunngaviusuni § 89-imi aalajangersakkamiittoq soorlu tassani pineqartoq.

Inatsisini tunngaviusuni aalajangersagaq savalimmormiut imminnut aquttussaalernisaannik ammaassisoq, Savalimmiut namminersornerullutik oqartussaanerit pillugu inatsisit saniatigut imaluunniit inatsisini tunngaviusuni aalajangersagaq nutaaq arlaalluunniit atornagu eqqunneqarsinnaasoq, siunertaqanngitsutut isumaqarfigineqartariaqarpoq.

Atsioqataasoq Alf Ross inuiaat inatsisaannik immikkut ilisimasaqartutut imaattunik oqaaseqaatissaqarpoq:

Kalaallit Nunaat eqqarsaatigalugu apeqqut takkuttussaavoq atuutsitsilerneq Danmarkip Naalagaaffiit Peqatigiit Isumaqatigiissutaat malillugit pisussaaffiit qanoq nalilerneqartariaqartoq. Ilisimaneqartutut Danmarkip nassuerutigisimavaa, Kalaallit Nunaat sumiiffiusoq imminut aquttuunngitsaq, taamaammallu Kalaallit Nunaat eqqarsaatigalugu isumaqatigiissummi kapitali XI-mi pisussaaffinnik malitsitsissasoq, pingaartumik art. 73 (b) malillugu pisussaaffik "imminut aqlernissap siuarsarnissaani innuttaasut politikikkut kissaatigisaat tulluartumik eqqarsaatigineqassaaq, kiffaanngissuseqartumik polikkikkut sullissiviisa siumut ineriartornissaannut tapersorsorlugit, sammisat tamat malillugit kiisalu innuttai immikkut attuumassuteqarnerat kiisalu taakku assigiinngitsutigit ineriartornermi inissisimaneri."¹⁷ (Uani ataatigut titarneqarsimapput.)

1953-imi inatsisinut tunngaviusunut siunnersuummi oqaaseqaatini isumaliutitissiissut 1953 nr. 66 nassaassaavoq, inatsisiliornermi ataatsimiititaliarsuup oqaaseqaataa 1946-imeersoq (inatsisiliornermi ataatsimiititaliarsuup isumaliutitissiissutaa). Inatsisinut tunngaviusunut § 1-imi oqaaseqaatini allassimavoq:

"Paragraffi taanna inatsisini tunngaviusuni atuuttuni nassaassaannngitsaq, Kalaallit Nunaata naalagaaffimmi inatsisitigut inissisimaneranik allannortitsinissamat aallaaveqarpoq, inatsisissat siunnersuutip malitsigisassaa. Kalaallit Nunaat inatsisit tunngaviusut atuuttut malillugit aammalu inatsisit tunngaviusut siunnersusut malillugit danskit naalagaaffimmi aqutsinerannik nalinginnaasumik malitsitsissusaavoq, tamakkununga ilaallutik inatsisiliornermi pissaaneqarneq, aammali inatsisit tunngaviusut atuuttut aalajangissagaat allat Kalaallit Nunaannut atuutinngitsut. Taamaallilluni Kalaallit Nunaat rigsdagen-imi sinniisoqanngilaq, assersuutigalugulugu tigusarinnittarneq parnaarussisarnerlu inatsisit tunngaviusut § 78-iat aamma pigisanik piginnittussaaneq pillugu § 80 Kalaallit Nunaannut atuutinngillat.

Allanngineq taanna annertoq tunngavigalugu, ukiuni makkunani Kalaallit Nunaata aningaasarsiorneranani isumaginninnermilu aqqissuussinnermi pisut, rigsdagenip Kalaallit Nunaannut ataatsimiititaliaani kalaallit peqataatitaat qinnuteqarsimavoq inatsisini tunngaviusuni aalajangersakkamik ilanngussisoqassasoq, taanna malillugu Kalaallit Nunaat danskit naalagaaffianni peqaasut ilaatut akuerienqarluni, rigsdagen-imi innuttaasut sinniisaat allat naligalugit. Ataatsimiititaliaq allakkiakkut 17. marts 1952-imeersukkut statsministerimut allappoq isumaq taanna isumaqatigineqartoq, tak. ilanngussaq 1.

Peqataatitaat ilaannit professor Poul Andersen aamma Alf Ross Kalaallit Nunaata aamma Savalimmiut naalagaaffimmi inatsisitigut inissisimanerat pillugu immikkut ilisimasalitutt oqaaseqaatinik atatasimiititaliarsuarmut saqqummiussisimapput (ilanngussaq 2).

Rigsdagenip Kalaallit Nunaannut ataatsimiititaliaata siunnersuutaa ataatsimiititaliarsuup isumaqataanera paasereerlugu, statsministerip landshøvdingi allakkiakkut 12. august 1952-ikkut (ilanngussaq 3) Kalaallit Nunaata naalagaaffimmi inatsisitigut inissisimanera kiisalu kalaallit rigsdagen-imi sinniisoqarnerat pillugu landsrådimik isumaqatigiinninniaqullugu pisinnaatippaa.

Allakkiakkut 29. oktober 1952-imeersukkut (ilanngussaq 4) landshøvdingi nalunaarpoq, danskit naalakkersuisuisa ataatsimiititaliarsuullu aalajangersagassatut siunnersuutaat akerlilinertaqanngitsumik landsrådimik akuerigaa.

17 Poul Andersen-ip aamma Alf Ross-ip, Kalaallit-nunaata kiisalu Savalimmiut Naalagaaffimmi pisinnaatitaafitsigut inissisimaneranik immikkut ilisimasalitutt nassuiaataat 17. juni 1952-imeersoq. Nassuiaat tunngaviusumik inatsimmik 1953-imeersumik allannguutissamat siunnersuummut ilanngussatut 2-tut ilaateqqinneqarpoq (inatsimmuut siunnersuut 1952-1953 nr. 1 af 4. februar 1953).

Inatsisit tunngaviusut tamakiisut Kalaallit Nunaannut atuuttussanngornissaat paragraffissatut siunnersuutip kingunerissavaa. Tamatuma malitsigisaanik Kalaallit Nunaat rigsdalgen-imi sinniisoqalissaaq.

Taamaakkaluortoq Kalaallit Nunaata nunarsuup sannaatigut inissisimanagera silaannarmi pissutsit pequtigalugit ataatsimiititaliarsuup pisariartutut siunnersuinissaaq isumaqarfigaa, inatsisit tunngaviusut aalajangersagaasa ilaat Kalaallit Nunaat eqqarsaatigalugu inatsisitigut uniorneqarsinnaassasut.” (Uani ataatigut titarneqarsimavoq.)

Taamaalliluni inatsisit tunngaviusut § 1-iani taassumalu piareersarnera malillugu, inatsit naalagaaffiup ilaanut tamarmut atuutissasoq – Danmark, Savalimmiut aamma Kalaallit Nunaat – taamaalliluni naalagaaffimmut tamarmut.

Taamattaq inatsisit tunngaviusut § 1-iani taassumalu piareersarnera malillugu, naalagaaffimmi immikkoortut pingasut tamarmik imminnut tungiminnut kiisalu inatsisit tunngaviusut malittarisassaasa tungaanut naligiissutit inissisimassapput¹⁸, naalagaaffimmi immikkoortut pingasut tamarmik taakkulu soqutigisaat naligiissumik naleqatigiissutullu suliarineqartassasut.

3.2 Savalimmiormiut aamma kalaallit oqartussaasa danskit oqartussaasa tungaannut naligeeqatigiinnissaat pillugu namminersornerullutik oqartussat aamma namminersorlutik oqartussat pillugit inatsisini oqaaseqaatit malittarisassallu

Issuarneqartut aammattaq Savalimmiut naminersornerullutik oqartussaanagerat pillugu aamma Kalaallit Nunaata Namminersorneq pillugu Inatsisaanni siulequtini inatsisinilu malittarisassanik siullerni eqqartorneqarput.

Savalimmiut namminersornerullutik oqartussat pillugit inatsisaanni (savalimmiut namminersorlutik oqartussat pillugit inatsisaat) nr. 137, 23. marts 1948-meersumi siuleqummi aamma § 1-imi makku paasitineqarput:

”Savalimmiut naalagaaffiup iluani nunatut, oqaluttuarisaanikkut nunallu sannaatigut immikkut inisissimanagerata eqqarsaatiginera nassuerutigalugu, rigsdagen Savalimmiut lagting-iata akuersissutigisimasaa malillugu akuersisimavugut Savalimmiut naalagaaffimmi inatsisitigut inissisimanagera pillugu inatsimmik matuminnga aalajangiinissatsinnut isumaqataavugut:

§ 1. Savalimmiut inatsisip matuma sinaakkutaasa iluanni danskit naalagaaffianni innuttaasutut inuiaqatigiissuupput imminnut aqullutik namminersorlutik oqartussaasut. Tamanna malillugu inuiaat savalimmiormiut sinniisutik innuttaasunit qinigaasut, inatsisartut lagtinget, akisussaaffigilerlugit tiguaat, taakkulu ingerlatsivik pilersitaat, naalakkersuisut, naalagaaffimmi immikkoortup iluani savalimmiormiullu aqutsineranni immikkut sammisani aqutsinerat inatsimmi tassani allanneqarsimasutut.”

Savalimmiormiut oqartussaasa sulianik sammisaqarfinnillu tigusinerat pillugu (savalimmiormiut tigusinerat pillugu inatsit) inatsimmi nr. 578, 24. juni 2005-meersumi, siuleqummi paasitineqarpoq, inatsit inuiaat inatsisaat malillugit isumaqatigiissunik tunngaveqartoq, inatsisip namminersorlunuk oqartussaanagermi aqqiissutaani Savalimmiuni namminersorlutik oqartussat aamma danskit naalakkersuisuisa akornanni illuatungeriissutut inissisimasut:

”Inatsisip matuma tunngavigaa Savalimmiuni Naalakkersuisut aamma danskit naalakkersuisuisa akornanni naligiissutut illuatungeriinneq pillugu isumaqatigiissutaat.”

Savalimmiut naalakkersuisuisa inuiaat inatsisaasigut isumaqatigiissutaanni inatsit nr. 579, 24. juni 2005-meersumi (savalimmiormiut nunanut allanut akisussaaffii pillugit inatsisaat) taama assinganik siuleqummi paasitineqarpoq, inatsisip nunanut allanut akisussaaffinnik aqqiissutaa Savalimmiut naalakkersuisuisat aamma danskit naalakkersuisuisa naligiissutut illuatungeriinneq pillugu inuiaat inatsisaatigut isumaqatigiissutit tunngavigigaat:

”Inatsisip matuma tunngavigaa Savalimmiuni Naalakkersuisut aamma danskit naalakkersuisuisa akornanni naligiissutut illuatungeriinneq pillugu isumaqatigiissutaat.”

Kalaallit Nunaanni Namminersorlutik Oqartussat pillugit inatsit nr. 473, 12. juni 2009-meersumi (naminersorlutik oqartussat pillugit inatsit) taama assingusumik siuleqummi paasitineqarpoq, inatsisip nunanut allanut akisussaaffinnik aqqiissutaa Kalaallit Nunaanni naalakkersuisuisat aamma danskit naalakkersuisuisa naligiissutut illuatungeriinneq pillugu inuiaat inatsisaatigut isumaqatigiissutit tunngavigigaat:

18 Soorlu siuliani fodnote 15-imi taaneqartoq tunngaviusumik inatsisini maleruagassat ataasiakkaat Kalaallit-nunaanni immikkut ittumik maleruagassanik inatsisitigut aalajangersaanissamat periarfissiipput.

”Inuiaat kalaallit inuiaat inatsisaat malillugit inuiaasut namminneq aalajangiisinnatitaasut nassuerutigalugu, Danmarkip aamma Kalaallit Nunaata peqatigiinneranni naligiissuunissaq ataqpeqatigiinnissarlu siuarsarneqarnissaannik kissaatigiinninneq inatsisip tunngavigaa. Taamaalilluni inatsisip Naalakkersuisut aamma danskit naalakkersuisui naligiissutut illuatungeriinneq pillugu isumaqatigiissutaat inatsisip tunngavigaa.”

3.3 Savalimmiormiut kalaallillu oqartussaasa inatsisiliortutut inatsisinillu atortitsinermi pissaanermut tunngasuni piginnaasaat pillugit namminersornerullutik oqartussat inatsisaanni aamma namminersorlutik oqartussat pillugit inatsisit malittarisassa.

Savalimmiormiut namminersorlutik oqartussat inatsisaanni 1948-meersumi §§ 1-4-mi paasitinneqarpoq, savalimmiormiut oqartussaasa suliassaqrarfiit aalajangersimasut ilaat savalimmiut immikkut suliassaannut tunngasuusut tigusinnaagaat, inatsimmullu ilanngussani nalunaarsuinikkut eqqaaneqarsimasut, kiisalu inatsisartut lagtingi inatsisiliortutut pissaanermik tigumminittuusut naalakkersuisullu suliassarfiit tiguneqarsimasut iluanni inatsisinik atortitsisuusut:

”§ 1. Savalimmiut inatsisip matuma sinaakkutaasa iluanni danskit naalagaaffianni innuttaasut inuiaqatigiissuupput imminnut aqullutik namminersorlutik oqartussaasut. Tamanna malillugu inuiaat savalimmiormiut sinniisutik innuttaasunit qinigaasut, inatsisartut lagtinget, akisussaaffigilerlugit tiguaat, taakkulu ingerlatsivik pilersitaat, naalakkersuisut, naalagaaffimmi immikkoortup iluani savalimmiormiullu immikkut suliassaqrarfiinik aqutsineranni immikkut sammisani aqutsinerat inatsimmi tassani allanneqarsimasut.

§ 2. Inatsimmut matumunnga takussutissatut kakkigussimasuni A-p ataani nalunaarsorsimasut suliassat suliassarfiillu tunngaviusunik savalimmiormiut immikkut oqartussaaffiisut isigineqartariaqarput. Savalimmiuni namminersornerullutik oqartussat (suliassarfiit § 1, imm. 2-mi taaneqartut) aalajangersinnaavaat suliassat sammisaqrarfiillu allat imaluunniit ilaannaat ingerlaannartumik namminersornerullutik oqartussanut nuunneqassasut, tamatuma kingunerissallugu suliassat tiguneqartut anigaasartuuteqarfiusussaallutik. Taama assinganik malitseqartitsilluni namminersornerullutik oqartussat kingusinnerusukkat aalajangersinnaavaat, suliassat sammisaqrarfiillu nalunaarsuiffimmiittut ingerlaannarlu tiguneqanngitsut namminersornerullutik oqartussanut tunniunneqassasut. Taama assingusumik periuseqarnikkut namminersornerullutik oqartussat suliassarfiit sammisaqrarfiillu nalunaarsuiffimmi allattorsimasut naalagaaffimmi oqartussat kissaateqarnerisigut tigussallugit pisussaaffeqarput.

§ 3. Sammisaqrarfiit B-p ataani nalunaarsorsimasut eqqarsaatigalugit erseqqinnerusumik isumaqatigiinniarnikkut aalajangerneqartassaaq, apeqqutit tamakku qanoq annertutigisumik savalimmiormiut immikkut suliassaqrarfiinut innersuunneqarsinnaanersut.

§ 4. Suliassarfiit namminersornerullutik oqartussat ataaniittut, taakku oqartussatut inatsisiliortuupput allaffissiornikkullu oqartussaallutik. Inatsisit lagtingimit aalajangerneqarsimasut naalakkersuisullu siulittaasuannit akuerineqarsimasut lagtingimi inatsisitut taaneqartarput.”

Savalimmiormiut oqartussaasa sulianik sammisaqrarfinnillu tigusinerat pillugu inatsit 2005-imeersoq §§ 1 aamma 2 malillugit (savalimmiormiut tigusineri pillugit inatsit), allassimavoq inatsit sammisaqrarfinnut tamanut ilaasoq, suliassarfiit ataasiakkaat taagorneqarsimasut pinnagit, savalimmiormiullu oqartussaasa suliassarfiit tamaasa inatsimmut illaatinneqartut sulilu tiguneqareersimangitsut tigusinnaagaat:

”§ 1. Inatsit manna sulianut sammisaqrarfinnillu tamanut atuuppoq, takuulli imm. 2.

Imm. 2. Inatsit sulianut sammisaqrarfinnillu makkununga atuutinngilaq:

1. Naalagaaffiup inatsisiliornera
2. Inuiattut Innutaassuseqarneq
3. Højesteret
4. Nunanut allanut, isumannaallisaanikkut illersornissakkullu politikki
5. Nunat allat aningaasaat pillugit aningaasanullu tunngasuni politikki

§ 2. Suliat sammisaqarfiillu inatsimmut ilaatinneqartut, piffissani savalimmiormiut oqartussaasa aalajangigaanni savalimmiormiut oqartussaannut tunniunneqartassapput, takuulli imm. 2 aamma 3.

Imm. 2. Suliat sammisaqarfiillu inatsimmut ilanngussatut nalunaarsuiffimmi I-mi ilanngunneqarsimasut, danskit oqartussaannik isumaqatigiinniarnereernikkut piffissani savalimmiormiut oqartussaasa aalajangerisigut savalimmiormiut oqartussaannut tunniunneqartassapput.

Imm. 3. Suliat sammisaqarfiillu arlallit imm. 2-mi taaneqartumi nalunaarsuiffimmi I-imi assigiimmik normoqarlutik allassimassappata, suliat sammisaqarfiillu pineqartut piffissami ataatsimi savalimmiormiut oqartussaannut tunniunneqassapput.”

Tigusisarneq pillugu inatsimmi §§ 3 aamma 4-mi paasitinnearpoq savalimmiormiut oqartussaata sammisat suliaqarfiit § 2 malillugu tiguneqarsimasut iluanni inatsisiliortuullutillu inatsisinik atortitsisuusut:

”§ 3. Savalimmiormiut oqartussaata sammisat suliaqarfiit § 2 malillugu tiguneqarsimasut iluanni inatsisiliortuullutillu inatsisinik atortitsisuusut:

Imm. 2. Aningaasartuutit pigisaviillu sammisanut imalunniit suliaqarfinnut tiguneqartunut toqqaannartumik attuumassuteqartut savalimmiormiut oqartussaasa tigussavaat.

§ 4. Eqqartuussiviit savalimmiormiut oqartussaannit pilersinneqartut sammisat suliaqarfiillu tamaasa iluini Savalimmiut pissaaneqartuupput eqqartuussisuusut.”

Kalaallit Nunaanni Namminersorlutik Oqartussat inatsisaanni 2009-meersumi §§ 1-4 malillugit, Namminerlutik Oqartussat suliaqarfiit arlalissuit inatsimmut ilanngussani nalunaarsuiffinni marluusuni allassimasut tigusinnaavaat, suliaqarfiillu tiguneqarsimasut iluanni Inatsisartut inatsisiliortuusut kiisalu Naalakkersuisut inatsisinik atortitsisuusut:

”Kapitali 1. Namminersorlutik Oqartussat oqartussaata kiisalu eqqartuussiviit

§ 1. Namminersorlutik Oqartussat suliaqarfiit tiguneqarsimasut iluanni inatsisiliortuupput inatsisinillu atuutsitsuullutik. Eqqartuussiviit namminersorlutik oqartussanit pilersinneqarsimaput Kalaallit Nunaanni suliaqarfiit tiguneqarsimasut iluini tamani eqqartuussisussaapput. Tamanna malillugu Inatsisartut inatsisiliortuupput, Naalakkersuisut inatsisinik atortitsisuullutik kiisalu eqqartuussiviit eqqartuussisuullutik.

Kapitali 2. Namminersorlutik Oqartussat suliaqarfinnik tigusisarnerat

§ 2. Suliaqarfiit inatsimmut takussutissani allattorsimasut namminersorlutik oqartussanut tunniunneqarsinnaasut Namminersorlutik Oqartussat aalajangiinnaapput.

Imm. 2. Suliaqarfiit inatsimmi takussutissaniittut assigiimmik naqinnerit imaluunniit normut ataanni allattosimassappata, suleqarfiit pineqartut piffissami ataatsimi ataatsikkut Namminersorlutik Oqartussanut tunniunneqassapput, takuulli imm. 3.

Imm. 3. Suliaqarfiit ilaat inatsimmi ilanngussami nalunaarsuiffik I, naqinneq b aamma nalunaarsuiffik II, nr. 25 aamma 27-mi nalunaarsorneqarsimasut pillugit Namminersorlutik Oqartussat aalajangersinnaavaat namminersorlutik oqartussanut tunniunneqassasut.

§ 3. Suliaqarfiit ilanngussami nalunaarsuiffik I-imi allassimasut, piffissami namminersorlutik oqartussat aalajangiiffigisaani Namminersorlutik Oqartussanut tunniunneqassapput.

Imm. 2. Suliaqarfiit ilanngussap nalunaarsuiffiani II-mi allassimasut, naalagaaffimmi oqartussanik isumaqatigiinniareernermi piffissami namminersorlutik oqartussat aalajangigaanni Namminersorlutik Oqartussanut tunniunneqassapput.

§ 4. Naalackersuisut aamma danskit naalackersuisui isumaqatigiissinnaapput suliaqarfiit Kalaallit Nunaannuinnaq suliaqarfissaasut, ilanngussamilu taaneqarsimangitsut Namminersorlutik Oqartussanit tiguneqarsinnaapput.

Pissaanerit inatsisiliortut inatsisinillu atortitsinisut nuunnissaat pillugit namminersornerullutik oqartussat aamma namminersorlutik oqartussat inatsisaasa malittarisassaanni namminersornerusuni aamma namminersorlutik oqartussani aqqiissutit pillugit danskit naalackersuisuisa aamma Savalimmiuni naalackersuisuisa aamma Naalackersuisut akornanni inuiaat inatsisaasigut nammineq aalajangiisinnaaneq kiisalu inuiaat inatsisaasigut isumaqatigiissutit oqaatigineqareersutut tunngavigaat. Soorlu qulaani aamma taaneqarsimasutut akisussaaffinnik nuussineq pillugit namminersornerullutik oqartussat aamma namminersorlutik oqartussat maleruagassaat naalagaaffeqatigiinnermi inatsisitigut malittarisassat tungaviillu naalagaaffimmi immikkoortuinut pingasuusunut tamanut atuuttut – Danmark, Savalimmiut aamma Kalaallit Nunaat – imminnut tungiminnut aammaluni inatsisit tunngaviusut malittarisassaasa tunngaanut naliigiissuupput¹⁹, taamallu naalagaaffiup immikkoortui pingasuusut tamarmik taakkulu soqutigisaat naliigiissumik naleqaqatigiissumillu suliarineqartassasut.

Tamatuma malitsigisaani namminersornerullutik oqartussani aamma namminersorlutik oqartussani oqartussat akisussaaffii pisinnaatitaaffilu inatsisiliortunik, inatsisinik atortitsisunik aamma eqqartuusisunik nuussisarneq pillugu inatsisip malittarisassai malillugit naalagaaffik illuinnaasiorluni taamaatitsisinnaangilaq imaluunniit killilersuisinnaangilaq.

Taama atorunnaarsitsineq imaluunniit killilersuineq danskit naalackersuisuisa aamma Savalimmiut Namminersorlutik Oqartussaasa imaluunniit Naalackersuisut akornanni tamanna pillugu inuiaat inatsisaasigut isumaqatigiissut nutaaq taamaallaat tunngavigalugu pisinnaavoq.

Taamaalilluni atorunnaarsitsineq imaluunniit killilersuineq taamaattoq namminersornerullutik oqartussat inatsisaannik imaluunniit namminersorlutik oqartussat inatsisaannik allanngortitsinikkut imaluunniit inatsimmik allamik aalajangiinikkut Folketinget-ip piviusunngortissinnaangilaa.

Taama atorunnaarsitsineq imaluunniit killilersuineq danskit naalackersuisuinuit inuiaat inatsisaasigut isumaqatigiissutit danskit naalackersuisuisa savalimmiormiut namminersornerullutik oqartussaannermi aqqiissutaat aamma kalaallit namminersorlutik oqartussaannermi aqqiissut Savalimmiut Naalackersuisuisa aamma Naalackersuisut akornanni isumaqatigiissutit illuatungaannarsiorlumik atorunnaasinnerisigut imaluunniit allanngortinnerisigut taamattaq aqqiissuteqarsinnaangillat.

Taama atorunnaarsitsineq imaluunniit killilersuineq taamattaq danskit naalackersuisuinuit isumagineqarsinnaangilaq nunap inatsisaannik nassuiaateqarnikkut aamma atuinikkut, tamakkununga ilaallutik inatsisit tunngaviusut aamma/imaluunniit namminersorlutik oqartussat inatsisaat, nassuiaaneq imaluunniit atuineq inatsisinut atuuttunut naapertuutinnigippata, tamakkununga ilaallutik inuiaat inatsisaat aamma nunap inatsisai.

Taamaalilluni danskit naalackersuisuisa namminersorlutik oqartussat pillugit inatsimmi kapitali 4 (§§ 11-16) malillugu Naalackersuisut nunanut allanut tunngasuni pisinnaatitaaffii danskit naalackersuisuisa nunap inatsisaannik nassuiaanermikkut atuinermikkullu atorunnaarsissinnaangilaat imaluunniit killilersorsinnaangilaat, tamakkununga ilaallutik inatsisinik tunngaviusuni § 19 aamma/imaluunniit namminersorlutik oqartussat pillugit inatsisip kapitaliisa 4-raat, nassuiaaneq imaluunniit killilersuineq inatsisinut atuuttunut naapertuutinnigippat. Tamanna atuuppoq, danskit naalackersuisuisa nassuiaanerit imaluunniit atuinerat inuiaat inatsisaannik imaluunniit naalagaaffeqatigiinnermi inatsisini malittarisassanik imaluunniit isumaqatigiissutinik imaluunniit nunap naalagaaffiani inatsisiliormermik imaluunniit nunap inatsisaannik allanik danskit naalackersuisuisa nassuiaanerit atuineralu unioqutitsigaluarpataluunniit.

Qulaani immikkoortoq 2.4-mi taaneqartutut pissaaneqartutut inatsisiliortutut inatsisinillu atuutitsisut kiisalu akisussaaffiit allat suliaqarfittut tiguneqarsimasut taamaalilluni naalagaaffimmit Namminersorlutik Oqartussanut nuunneqarsimapput. Nuussineq taanna eqqarsaatigalugu naalagaaffik namminersorlutik oqartussat nunami malittarisassaanut aamma Kalaallit Nunaanni namminersorlutik oqartussaannermi aqqiissut aamma tamanna pillugu namminersorlutik oqartussat inatsisaasa malittarisassai pillugit inuiaat inatsisaasigut danskit naalackersuisuisa aamma Naalackersuisuit akornanni isumaqatigiissutinut naalagaaffik nuussineq taamaattoq eqqarsaatigalugu pituttorsimavoq pisussaaffilerneqarlunilu.

Qulaani immikkoortoq 2 aamma immikkoortumi matumani 3-mi pissutsinilu allanik taaneqartut kingunerissavaat, nuussinermi akisussaaffik tassaasoq nuussinermi akisussaaffivusoq, nuussinermilu akisussaaffik assersuutigalugu taarsiullugu tassaangitsoq danskit oqartussaannit kalaallit oqartussannut akisussaaffinnik agguassineq imaluunniit akisussaaffinnik pisinnaatitsissutaangitsoq.

19 Soorlu siuliani fodnote 15-imi taaneqartuq tunngaviusumik inatsisini maleruagassat ataasiakkaat Kalaallit-nunaanni immikkut ittumik maleruagassanik inatsisitigut aalajangersaanissamut periarfissiipput.

4 Oqartussat inatsisiliortut inatsisinillu atortitsisut akisussaaffii pillugit naalagaaffimmi inatsisitigut malittarisassat allat kiisalu akisussaaffinnik Kalaallit Nunaata isumaginninnerinut sinaakkutissat

4.1 Oqartussat inatsisiliortut inatsisinillu (allaaffissornikkut) atortitsisut kiisalu pissaanerit inatsisiliortut inatsisinillu atortitsisut pillugit Inatsisit Tunngaviusut § 3-at

Inatsisinik tunngaviusuni § 3-mi aalajangerneqarsimavoq pissaaneq inatsisiliortuusooq danskit naalakkersuisuiniittoq (kunngi) aamma peqatigiillutik Folketinget-imiittoq, pissaanerlu inatsisinik atortitsisuuvoq danskit naalakkersuisuiniittoq (kunngi).

”§ 3. Pissaaneq inatsisiliortuusooq danskit naalakkersuisuiniippoq (kunngi) aamma peqatigiillutik Folketinget-imiittoq. Pissaaneq inatsisinik atortitsisuuvoq kunngimiippoq. Pissaaneq eqqartuussisarsoq eqqartuussivinniippoq.”

§ 3-mi malittarisassat § 1-imi inatsisit tunngaviusut Kunngeqarfimmi Danmarkimi nunap immikkoortuinut tamanut atuuttuusooq pillugu malittarisassanut atatillugu nassuiarneqartariaqarpoq atorneqartariaqarlunilu.

”§ 1. Inatsisit tunngaviusut uku Danmarkip Naalagaaffiani nunap immikkoortuinut tamanut atuuppoq.”

Taamaalilluni inatsisini tunngaviusuni § 1 malillugu naalagaaffimmi immikkoortunut tamanut pingasuusunut atuuppoq; Danmark, Savalimmiut aamma Kalaallit Nunaat.

§ 3 § 1-imut atatillugu nassuiarneqaraangat taamaalilluni § 3-mi aalajangerneqarpoq, pissaaneq inatsisinik atortitsisooq naalagaaffiup ilaani tamani atuuttoq danskit naalakkersuisuiniippoq peqatigiillutillu Folketingimiilluni, pissaanerlu inatsisinik atortitsisuuvoq nunap immikkoortuinut tamanut atuuttoq danskit naalakkersuisuiniilluni.

§ 3-p imarisai sunniutaalu § 3-mik § 1-imut atatillugu taama oqaasertaasigut torrutiinnarlugu nassuiarneqarnissaa aalajangiunneqassagalarpat, naalagaaffiup ilaanut pissaaneq inatsisiliortooq inatsisinillu atortitsisooq naalagaaffiup ilaani oqartussanut nuunneqarsinnaassanngikkalarpoq. Taamaalilluni savalimmiuni oqartussat suliaqarfii tiguneqarsimasut iluanni savalimmiormiut namminersornerullutik oqartussat pillugit inatsiaanni 1948-meersooq malillugu tamannalu pillugu savalimmiormiut tigusinissaq pillugu inatsisaanni 2005-meersumi malittarisassat malillugit pissaaneq inatsisiliortuusooq aamma inatsisinik atortitsisooq pissarsiarisimassanngikkalarpaat.²⁰ Tamatuma saniatigut kalaallit oqatussaata Namminersorlutik Oqartussat pillugit inatsimmi 2009-meersumi tamakku pillugit malittarisassat malillugit pissaanerit inatsisiliortut inatsisinillu atortitsisooq pissarsiarisimassanngikkalarpaat.²¹

Namminersornerullutik oqartussat aamma namminersorlutik oqartussat pillugit inatsisini aamma danskit, savalimmiormiut kalaallillu inatsisinut inatsisillu pillugit isumaqatigiissutinut tunngatillugu pisortaasa periusii ileqquilu pillugit erseqqissumik aalajangerneqarsimavoq, inatsisit inatsisitigut tamakkiisumik atuutilerneranni pissaanerit inatsisiliortut inatsisinillu atortitsisut suliaqarfii tiguneqartussaata danskit oqartussaannit nuunneqareersimasut, tassalu savalimmiormiut kalaallillu oqartussaannut.

Taamattaq inatsisini tunngaviusuni 1953-meersuni § 1-ip piareersarnerani aalajangerneqarpoq, taamani savalimmiormiut namminersornerullutik oqartussat pillugit inatsit 1948-eersooq²² atuutilereersimasorlu, taamaalillunilu namminersornerullutik oqartussaanneri aaqqiissut pilersinneqareersooq inatsisinut tunngaviusunut atuuttunut 1915-meersunut eqquutsitsisuuvoq (”tulluuttuusooq”) aammattaq inatsisinut tunngaviusunut 1953-imi nutaatut atulertussanut aamma naapertuuttuusasoq. Taamattaq inatsisini tunngaviusuni 1953-meersuni § 1-ip piareersarnerani aalajangerneqarpoq, Kalaallit Nunaat imminut aqunnissaa pillugu siunissami inatsisissami taamaalillunilu namminersorlutik oqartussaanneri aaqqiissummi pilersinneqareersussami inatsisinut tunngaviusunut atuuttunut 1915-meersunut eqquutsitsisuuvoq (”tulluuttuusooq”) aammattaq inatsisinut tunngaviusunut 1953-imi nutaatut atulertussanut aamma naapertuuttuusasoq, taamaammallu tamatuma

20 Inatsit nr. 137 illoq 23. marts 1948 Savalimmiut namminersornerulernerannut tunngasoq (savalimmiormut namminersornerulerneranut inatsisaat) kiisalu inatsit nr. 578 ulloq 24. juni 2005x savalimmiormiut oqartussaasa suliassanik suliassaqaqfinnillu tigusinernerannut tunngasoq (savalimmiormut tigusinerneranut inatsisaat).

21 Inatsit nr. 473. ulloq 12. juni 2009 Kalaallit-nunaata Namminersornerulerneranut tunngasoq (namminersornermut inatsit).

22 Inatsit nr. 137 illoq 23. marts 1948 Savalimmiut namminersornerulernerannut tunngasoq.

malitsigisaanik tamanna pillugu inatsisini tunngaviusuni malittarisassaq imaluunniit inatsisinik tunngaviusunik allannqortitsineq pisariaqassanani imaluunniit siunertaqartussaananani.²³

Taamaalilluni inatsisini atuuttuni aalajangerneqarpoq (naalagaaffeqatigiinnermi inatsisit aamma naalagaaffiup inatsisai), taamaalilluni § 3-p imarisai sunniutaalu § 3-mut atatillugu taama oqaasertaasigut torrutiinnarlugu nassuiarneqarnissaa aalajangiunneqassanngilaq, naalagaaffik pillugu § 1-imi malittarisassanut ("Danmarkip Naalagaaffia").

Taarsiullugu inatsisini atuuttuni aalajangerneqarpoq (naalagaaffeqatigiinnermi inatsisit aamma naalagaaffiup inatsisai), § 3-p imarisai sunniutaalu § 1-imut kiisalu namminersornerullutik oqartussat pillugit aamma nammisorlutik oqartussat pillugit inatsisit taakkulu aaqqiisutaat pillugit inatsisinut tunngasuni aamma inuiaat inatsisaasigut isumaqatigiissutini namminersornerullutik oqartussat aamma namminersorlutik oqartussat pillugit inatsisit kiisalu danskit, savalimmiormiut kalaallilu oqartussaani inatsisinut tunngatillugu periusiunut ileqqinullu atatillugit atatillugu § 3-p nassuiarneqarnerani aalajangerneqassasut.

Qulaani taaneqartuni pissutsinilu allani aalajangerneqarpoq, pissaanerit avissaartinneqarneri pillugit § 3-mi malittarisassat malittarisassaasut (ilaatigullu isumannaallisaanermut siunertanik malinnaatitsineq) assersuutigalugulu pissaanerit agguataarneri pillugit malittarisassanut taarsiunnagit.

Qulaani taaneqartuni pissutsinilu allani aamma aalajangerneqarpoq savalimmiormiut aamma kalaallit namminersornerullutik oqartussani aamma namminersorlutik oqartussat (taakkulu namminersornerullutik oqartussat pillugit aamma namminersorneq pillugu inatsisit malillugit akisussaaffii) tungaannut § 3-mi malittarisassat, taamattaq pissaanerit avissaartinneri pillugit aamma malittarisassaasut (ilaatigullu inatsisitigut isumannaallisaanermi siunertanik malinnaatitsineq) assersuutigalugulu pissaanerit agguataarneri pillugit malittarisassanut taarsiunnagit.

§ 3-mi malittarisassat pissaanermik agguaaneq pillugu malittarisassaasuuppata, pissaanerit inatsisiliortut inatsisinillu atortitsisut inatsisini tunngaviusunik malittarisassatigut danskit inatsisiliortutut inatsisinillu atortitsisutut oqartussaanni agguarneqassagaluarput tassaniitneqarlutillu, taamaaliornikkulu namminersornerullutik oqartussat pillugit inatsisaasigut aamma namminersorlutik oqartussat pillugit inatsisaasigut namminersornerullutik oqartussat pillugit oqarsussaannut aamma namminersorlutik oqartussat pillugit oqartussaannut nuunneqarsinnaasimassanngikkaluarput.

4.2 Pissutsinut aalajangersimasunut tunngatillugu oqartussat inatsisiliortut inatsisinillu atortitsisut pillugit inatsisini tunngaviusuni malittarisassanut allanut assersuutit allat (akilerarusiisarneq (§§ 43 aamma 46), aningaasartuutininik akiliisarneq (§§ 45 aamma 46) aamma illuutininik pigisanillu naalagaaffiup tiguisarneri (§73)).

Inatsisit tunngaviusut pissutsinut aalajangersimasunut atatillugu danskit inatsisiliortutut aamma inatsisinik atortitsinermi oqartussaasut akisussaaffii pillugit malittarisassanik allanik arlalinnik imaqarput.

23 Poul Andersen-ip aamma Alf Ross-ip, Kalaallit-nunaata kiisalu Savalimmiut Naalagaaffimmi pisinnaatitaafitsigut inissisimanerannik immikkut ilisimasalit nassuiaataat 17. juni 1952-imeersoq. Nassuiaat tunngaviusumik inatsimmik 1953-imeersumik allannguutissamut siunnersuummut ilanngussatut 2-tut ilaateqqinneqarpoq (inatsimmut siunnersuut 1952-1953 nr. 1 af 4. februar 1953). Nassuiaammi ilaatigut imaattumik allaqqasoqarpoq: "Savalimmiut namminersornerulernerimut inatsisaat tunngavigalugu tunngaviusumik inatsimmik allannguinissaq pisariaqartutut isigineqanngilaq. Inatsisip taassuma pilersinneqarnerani piunasaqaataavoq taamatut aaqqiinerup tunngaviusumik inatsimmut atuuttumut tulluurtuussasoq, tamattullu piunasaqarnerup taamaatinneqarnissaanut tunngavissaqartutut isigineqarani." Kingornatigut Poul Andersen allappoq:

"Ataatigut atsioqataasoq Poul Andersen qulaani allanneqartut saniatigut imaattumik oqaaseqaateqassaaq: Tunngaviusumik inatsimmi aalajangersaaneq kalaallit namminersornissaanik immikkut ittumik akuersusaarnissaannik kaammattuisoq piunasaqaataanngitsutut pissusissamisunngitsutullu isigisariaqarpoq....".

Tunngaviusumik inatsimmut 1953-imeersumut siunnersuummut oqaaseqaatit isumaliutissiisummi 1953-imeersumi nr. 66-imi inissisimavoq naalagaaffiup inatsisitigut aaqqiisugaaneranut ataatsimiititaliarsutata 1946-meersup pilersitaa (Naalagaaffiup inatsisitigut aaqqiisugaaneranut Ataatsimiititaliarsup isumaliutissiisutaa). Tunngaviusumik inatsimmi § 1-imut oqaaseqaatini takuneqarsinnaavoq, nassuiaat tunngaviusumik inatsisinut ataatsimiititaliarsuarmut saqqummiunneqarsimasooq, kiisalu ataatsimiititaliarsuarmi rigsdagen-ip kalaallit-nunaannut ataatsimiititaliaata § 1-imut siunnersuutaa isumaqatigisimaga.

Nassuiaatip ilarujussua kiisalu § 1-imut oqaaseqaatit matuma qulaani immorkkoortotami 3.1. ilaatinneqarput

Akisussaaffiit oqartussat aalajangersimasut akisussaaffii pillugit toqqaannartumik malittarisassatut allassimapput imaluunniit pissutsit naleqqussarnermini, "inatsisitigut" aalajangiinerni imaluunniit iliuseqarnermi pissutsit aalajangersimasut pillugit toqqaannartumik malittarisassatigut imaluunniit oqartussat aalajangersimasut aalajangertarnerini, iliuseqartarnerini imaluunniit iluarsisarnerini.

Ataani immikkoortumi matumani immikkoortumilu tulliani malittarisassat taamaattut taakkulu savalimmiormiut aamma kalaallit pissutsinut ilaatinneqartunut tunngatillugu akisussaaffii pillugit assersuutit ataasiakkaat ilaat eqqartorneqarput.

Akileraarutininik naleqqussaaneq akiliisitsiniartarnerlu eqqarsaatigalugit § 43-mi allassimavoq, akileraarut taamaallaat akileqquneqarsinnaasoq, allanngartinneqarsinnaasoq imaluunniit taamaatinneqarsinnaasoq inatsisitigut, aamma § 46, imm. 1-imit allassimalluni, akileraarutit akileqquneqarsinnaanngitsut, aningaasaqarnermut inatsit akuerineqarsimangippat imaluunniit aningaasanut inatsisaagallartoq akuerineqarsimangippat.

Aningaasartuutit akilerneqartarnissaat eqqarsaatigalugu § 45 allassimavoq, aningaasanut inatsisissatut siunnersuut imaluunniit pisut ilaanni aningaasanut inatsisaagallartussaqq Folketingimut saqqummiunneqartassasoq kingornalu Folketingimi akuerineqassalluni, kiisalu § 46, imm. 2-mi allassimalluni aningaasartuutit sulluunniit aningaasanut inatsimmi imaluunniit aningaasanut inatsisaagallartumi Folketingip akuerisimasaani piginnaatitsissummik pissarseqqaarnani akilerneqartassanngitsut.

Naalagaaffiup illuutininik nunaatinillu tiguisarnera eqqarsaatigalugu § 73, imm. 1-imi allassimavoq, illuutininik nunamillu piginnittussaataaneq inniminartuusoq, pigisarlu taamaallaat tunniuteqquneqarsinnaasoq (naalagaaffiup tiguisineratut) tamat atorffissaqartitsinerat pisariaqartitsippat, tiguisinerlu inatsisit malillugit, tamakkiisumillu taarsiisuteqarnikut taamaallaat pisinnaasoq. Imm. 2-mi aamma eqqaaneqarpoq pigisanik tiguisinissaq eqqarsaatigalugu inatsisissatut siunnersuut akuerineqarpat, Folketingimi ilaasortat pingajorarterutaat siunnersuutit inaarutaasumik akuerineqareernerani ulluinnat pingasut piffissaliussat iluanni piumasaqarsinnaasut, Folketingimut nutaamik qinersineqareerpat kunngikkormiunut akuerisassanngorlugi inassutigineqaaqassasoq, siunnersuut Folketingimut nutaamik katersuuttumit kingorna nutaamik akuerineqareerpat. Taamattaq imm. 3-mi allassimavoq, tiguisinerit inatsisilik eqquutsitsinerat pillugu apeqquutit sulluunniit taarsiisuteqarnerullu amerlassusia eqqartuussivinnut tunniunneqarsinnaasut, taarsiisutissallu amerlassusiisa inatsisitigut misilinnera tamanna siunertaralugu eqqartuussivinnut pilersinneqarsimasunut innersuunneqarsinnaasut.

§§ 43, 45, 46 aamma 73-imi maleruagassat taaneqartut § 1-imit attuumassuteqartillugit nassuiarneqartassapput atornerqartassallutillu. Taaneqareersutut § 1-imi maleruagassap aalajangerpaa inatsisit tunngaviusut Kunngaqarfimmi Danmarkimi nunap immikkoortuinut tamanut atuuttut, taamaallilluni naalagaaffimmi immikkoortunut pingasunut tamanut: Danmark, Savalimmiut aamma Kalaallit Nunaat.

Inatsisit taaneqartut § 1-imit attuumassuteqartillugit nassuiarneqaraangata maleruagassat malinneqartassapput, tassa akisussaaffiit maleruagassat malillugit naalagaaffiup immikkoortuini tamani "inatsimmik" piumasaaqateqarnissaq qallunaat naalakkersuisuiniillunilu Folketingimiippoq peqatigiillutik inatsisiliortutut kiisalu maleruagassat amerlanersaat malillugit naalagaaffiup immikkortuini tamani akisussaaffiit Folketingimiippoq.

§§ 43, 45, 46 aamma 73 imarisaasigut sunniutaasigullu § 1-imit attuumassuteqartillugit maleruagassat oqaasertai malillugit imarisaasigut nassuiarnerisigut aalajangersarneqassappata §§ 43, 45, 46 aamma 73-imi naalagaaffiup immikkoortuani akisussaaffiit nalaagaaffiup immikkortuani inatsisiliortunut nuunneqarsinnaasimanaviannngikkaluarput. Taamaakkaluarpat Savalimmiuni §§ 43, 45, 46 aamma 73-imi akisussaaffiit savalimmiuni oqartussanut tunniunneqarsinnaassanngikkaluarput, kiisalu maleruagassat malillugit oqartussaaffiit savalimmiuni lagting-imit savalimmiuni namminersornerulerneq pillugu inatsit 1948-meersoq kiisalu savalimmiormiut tiguisinerneq inatsisaat 2005-imeersoq tunngavigalugit lagtingip inatsisiliortutut pisaaneqarnera tunngavigalugu atuuttunngortissinaassanngikkaluarpaat.²⁴ Kiisalu kalaallit oqartussaasuisa §§ 43, 45, 46 aamma 73-imi akisussaaffiit Kalaallit-nunaannut atuutussanngortissinnaanaviannngikkaluarpaat, kiisalu Kalaallit Namminersornerneq inatsisaat 2009-meersoq tunngavigalugu Inatsisartut inatsisiliortutut pissaaneqarnerat tunngavigalugu maleruagassat pineqartut malillugit Inatsisartunit oqartussaaffiit atuutitilersinneqarsinnaanaviannngikkaluarput.²⁵

Kisiannili matuma siuliani oqaatigineqareersutut namminersornerulerneq kiisalu namminersulerneq inatsisini qallunaat, savalimmiormut kiisalu kalaallit oqartussaasuisa inatsisini kiisalu inatsisitigut isumaqatigiissutini (isumaqatigiinniutini) suleriaasiat periusaallu pillugit ersarissumik allaqqasoqarpoq inatsisit qallunaat oqartussaasuiniit suliaasaqarfii tamakkiisumik inatsisiliornermik pissaaneramik kiisalu inatsisilik atuutsitsineramik

24 Inatsit nr. 137 illoq 23. marts 1948 Savalimmiut namminersornerulerneqannut tunngasoq (savalimmiormut namminersornerulerneq inatsisaat) kiisalu inatsit nr. 578 ulloq 24. juni 2005 savalimmiormiut oqartussaasa suliaasunik suliaasaqarfinnillu tiguisinerannut tunngasoq (savalimmiormut tiguisinerneq inatsisaat).

25 Inatsit nr. 473. ulloq 12. juni 2009 Kalaallit-nunaata Namminersulerneqannut tunngasoq (namminersornerneq inatsit).

pissaanermik malitseqartillugit savalimmiormiut taamatullu kalaallit oqartussaasuinut nuunneqartut. Kiisalu matuma siuliani oqaatigineqareersutut tunngaviusumik inatsisinut 1953-imeersumut §1-imut tunngatillugu piareersaataasumik suliat tunngavigalugit namminersornerulernermi taamatullu namminersulernermi inatsisinut malitsigitinneqartut tunngavigalugit namminersornerulernermut taamatullu namminersulernermut aqqiisuteqartoqarpoq tunngaviusumik inatsisinut ("tulluuttusoq") naleqqusarneqarlutik imarisaallu tunngavigalugit tamakkiisumik atuuttussanngortillugit.

Inatsisit atuuttut § 1-imut attuumassuteqartillugit (naalagaaffeqatigiinnermi inatsisit kiisalu naalagaaffiup inatsisai) §§ 43, 45, 46 aamma 73 malillugit imarisaasigut sunniutaasigullu oqaasertai malillugit imarisaasigut maleruagassat malillugit nassuiarneqarnermik aalajangersarneqassanngillat, tassa naalagaaffimmut tunngatillugu maleruagassanut tunngatillugu ("Danmarkip Naalagaaffia").

Tamatumunnga taarsiullugu inatsisit atuuttut (naalagaaffeqatigiinnermi inatsisit kiisalu naalagaaffiup inatsisai) malillugit §§ 43, 45, 46 aamma 73 imarisaasigut sunniutaasigullu § 1-imut attuumassuteqartillugit oqaasertai malillugit imarisaasigut namminersornerulernermi kiisalu namminersulernermi inatsisini qallunaat, savalimmiormut kiisalu kalaallit oqartussaasuisa inatsisini kiisalu inuiaat pisinnaatitaaffii pillugit inatsisitigut isumaqatigiissutini (isumaqatigiinniutini) suleriaasiat periusaallu kiisalu namminersornerulernermi namminersulernermilu aqqiisutit tunngavigalugit nassuiarneqarnerat aalajangersaaffigineqarsinaapput.

Kiisalu inatsisit atuuttut (naalagaaffeqatigiinnermi inatsisit kiisalu naalagaaffiup inatsisai) malillugit §§ 43, 45, 46 aamma 73 tunngavigalugu suliaaqqarfinnut nuunneqarsimasunut akisussaaffiit – Savalimmiuni savalimmiormiut oqartusaannut inatsisiliornermut pisaaneqartumut (lagtinget) kiisalu Kalaallit-nunaanni kalaallit oqartussaannut inatsisiliornermut pisaaneqartumut (Inatsisartut) inissinneqarput.²⁶

4.3 Nunanut allanut tunngasunut tunngatillugu oqartussat inatsisiliornermik pisaanermik inatsisinillu atuutsitsinermik pisaanermik tiguniaqartunut tunngaviusumik inatsisit maleruagassaat pillugit immikkut taasariallit (§ 19)

Tunngaviusumik inatsisini § 19-p imariasai tassaapput qallunaat oqartussaasuisa inatsisiliornermik pisaanermik kiisalu inatsisilik atuutsitsinermut pisaanermik tiguniaqartut pissutsinut aalajangersimasunut tunngatillugu akisussaaffii pillugit maleruagassat allat. § 19-imi maleruagassat ilaatigut oqartussat nunanut allanut tunngasutigut akisussaaffiisigut nalimmassartarpaat (nunanut allanut tunngasutigut), tassa § 19-imi "inuiaat akunnerminni pissutsit" eqqartorneqarput.

Tunngaviusumik inatsisini § 19-p imariasai ima oqaasertaqarput:

"§ 19. Inuiaat akunnerminni pissutsinut Kunngi naalagaaffik sinnerlugu iliuuseqartarpoq. Taamaattorli naalagaaffiup susassaqqarfiinik annertusisitsinissamik imaluunniit annikillitsinissamik kinguneqartussamik folketingi oqaloqatigeqqartinnagu Kunngi iliuuseqarsinnaanngilaq, imaluunniit naalagaaffiup pisussaaffilerneqarnissaanik kinguneqartussamik imaluunniit naalagaaffimmut annertunerusumik pingaarutilimmik kinguneqartussamik Kunngi iliuuseqassappat folketingip naammattumik peqataanissaa pisariaqarpoq. Taamatuttaarlu Kunngi inuaat akunnerminni isumaqatigiissutaannik folketingi peqatigalugu pilersinneqarsimasumik folketingi akuersiseqqartinnagu atorunnaarsitsisinnaanngilaq.

Imm. 2. Naalagaaffiup sakkulernikkut saassunneqarneranut illersornissaq eqqaassanngikkaanni Kunngi sakkutuut pisaaneqarnermut atortuinik naalagaaffimmut allanut folketingi akuersiseqqartinnagu atuisinnaatitaanngilaq. Iliuusissat aalajangersakkat taakkua malillugit Kunngip iliuuserisariaqagai ingerlaannartumik folketingimut saqqummiunneqartassapput. Folketingi ataatsimiinngippat katersuutiteqqaanngikkaluarlugit ataatsimiigiqquneqarsinnaavoq.

Imm.3. Folketingip akunnermini ilaasortanik ilaasortalimmik nunanut allanut politikikkut ataatsimiitamik, nævnimik pilersitsisaaq, naalakkersuisullu nunanut allanut politikikkut pingaarutilinnik aalajangiinissaq sioqqullugu ataatsimiititaq isumasioqatigeqqartassavaa. Nunanut allanut politikikkut ataatsimiititaliaq, nævni pillugu maleruagassat ersarinnerusut inatsisiliornermik aalajangersarne-qassapput." (Ataatigut titarlugu.)

Taamaallilluni § 19 imm. 1-imi takuneqarsinnaavoq, naalakkersuisut (Kunngi) "Inuiaat akunnerminni pissutsini naalagaaffik sinnerlugu iliuuseqartarpoq". (Ataatigut titarlugu). Tamannalu nangillugu allaqqavoq naalakkersuisut

26 Soorlu assersuutigalugu tiguisarneq suliaaqqarfinni Kalaallit-nunaannit tiguneqartuni inatsisartut inatsisaa nr. 25 ulloq 30. oktober 1992-immersumi tiguisarnermut tunngasuni naleqqusarneqarpoq. Inatsimmi § 1 imm. 1-mi imatut allaqqavoq." Inooqatigiit ataatsimut iluaqutissaat siunertarlugu pisariaqartinneqarpat Naalakkersuisut aalajangersinnaavaat suliaaqqarfinni Namminersornerullutik Oqartussanut atasuni pigisanik aalaakkaasunik privatimik pigineqartunik arsaarinninnissaq."

kisimiillutik Folketingi isumaqasioreerlugu naalagaaffiup susassaqarfiinik annertusisitsinissamik imaluunniit annikillitsinissamik kinguneqartussamik imaluunniit naalagaaffiup pisussaaffilerneqarnissaanik kinguneqartussamik iliuusqarnissaanik piviusunngortitsinissami Folketingip peqataanissaa pisariaqarpoq, imaluunniit annertunerusumik pingaaruteqarpat.

§ 19-imi maleruagassat pineqartut § 1-imut atatillugu nassuiarneqarlutillu atorneqassapput. § 1-imi maleruagassaq oqaatigineqareersutut Kunngaqarfiup Danmarkip immikkoortuini tamani atuupput taamaattumillu naalagaaffiup immikkoortuini pingasuusuni tamani atuullutik: Danmarkimi, Savalimmiuni aamma Kalaallit-nunaanni .

Inatsisini § 19 § 1-imut attuumassuteqartillugu nassuiarneqaraangat soorlu assersuutigalugu §19 imm. 1-p kingunerisaanik maleruagassaq taanna malillugu nunanut allanut tunngatillugu akisussaaffit qallunaat naalakkersuisuiniissapput (Kunngi) inatsisinik atuutitsinermut pisaaneqartutut.

§ 19 imm.1 imarisaasigut sunniutaasigullu § 1-imut attuumassuteqartillugit maleruagassat oqaasertai malillugit imarisaasigut nassuiarnerisigut aalajangersarneqassappata § 19 imm.1 tunngavigalugu nunanut allanut tunngatillugu kisussaaffit naalagaaffiup imikkoortuani oqartussanut inatsisinik atoritsinernik pisaaneqartumut nuunneqarsinnaassanngikkaluarput. Tamatumalu kingunerisaanik § 19 imm.1 tunngavigalugu nunanut allanut tunngatillugu akisussaaffit Savalimmiuni savalimmiormiut oqartussaasuinut nunneqarsinnaassanngikkaluarput. § 19 imm. 1 tunngavigalugu nunanut allanut tunngatillugu akisussaaffit savalimmiuni namminersornerulerneq pillugu inatsit 1948-meersoq kiisalu savalimmiuni nunanut allanut tunngatillugu akisussaaffit pillugit inatsit 2005-imeersoq tunngavigalugit savalimmiuni naalakkersuisut naalakkersuisut inatsisinik atoritsinermut pissaanermik tigummisaqaralutik ingerlatsinnaanaviannngikkaluarput. Kiisalu kalaallit oqartussaasuisa akisussaaffit Kalaallit-nunaannut atuutussanngortissinnaanaviannngikkaluarpaat.²⁷ Kiisalu Kalaallit Namminersornermut inatsisaat 2009-meersoq tunngavigalugu Naalakkersuisut inatsisinik atuutitsinermik pisaaneqarnerat tunngavigalugu Naalakkersuisunit oqartussaaffit atuutitilersinneqarsinnaanaviannngikkaluarput § 19 imm.1 tunngavigalugu nunanut allanut tunngatillugu akisussaaffit Kalaallit-nunaanni kalaallit oqartussaasuinut nunneqarsinnaassanngikkaluarput.

28

Kisiannili matuma siuliani oqaatigineqareersutut namminersornerulernermi kiisalu namminersulernermi inatsisini qallunaat, savalimmiormut kiisalu kalaallit oqartussaasuisa inatsisini kiisalu inatsisitigut isumaqatigiissutini (isumaqatigiinniutini) suleriaasiat periusaallu pillugit ersarissumik allaqqasoqarpoq inatsisit qallunaat oqartussaasuinut suliassaqarfiit tamakkiisumik inatsisiliornermik pissaanermik kiisalu inatsisinik atuutitsinermik pissaanermik malitseqartillugit savalimmiormiut taamatullu kalaallit oqartussaasuinut nuunneqartut. Kiisalu matuma siuliani oqaatigineqareersutut tunngaviusumik inatsisinut 1953-imeersumut §1-imut tunngatillugu piareersaataasumik suliat tunngavigalugit namminersornerulernermi taamatullu namminersulernermi inatsisinut malitsigitinneqartut tunngavigalugit namminersornerulernermit taamatullu namminersulernermit aqqiissuteqartoqarpoq tunngaviusumik inatsisinut ("tulluuttusoq") naleqqusarneqarlutik imarisaallu tunngavigalugit tamakkiisumik atuutussanngortillugit.

Inatsisit atuuttut § 1-imut attuumassuteqartillugit (naalagaaffeqatigiinnermi inatsisit kiisalu naalagaaffiup inatsisai) malillugit § 19 imarisaasigut sunniutaasigullu oqaasertai malillugit imarisaasigut maleruagassat malillugit nassuiarneqarnermikkut aalajangersarneqassanngitsut, tassa naalagaaffimmut tunngatillugu maleruagassanut tunngatillugu ("Danmarkip Naalagaaffia").

Tamatumunnga taarsiullugu inatsisit atuuttut (naalagaaffeqatigiinnermi inatsisit kiisalu naalagaaffiup inatsisai) malillugit § 19 imarisaasigut sunniutaasigullu § 1-imut attuumassuteqartillugit oqaasertai malillugit imarisaasigut namminersornerulernermi kiisalu namminersulernermi inatsisini qallunaat, savalimmiormut kiisalu kalaallit oqartussaasuisa inatsisini kiisalu inuiaat pisinnaatitaaffii pillugit inatsisitigut isumaqatigiissutini (isumaqatigiinniutini) suleriaasaat periusaallu kiisalu namminersornerulernermi namminersulernermilu aqqiissutit tunngavigalugit nassuiarneqarnerat aalajangersaaffigineqarsinaavoq.

Kiisalu inatsisit atuuttut (naalagaaffeqatigiinnermi inatsisit kiisalu naalagaaffiup inatsisai) malillugit § 19 tunngavigalugu suliassaqarfinnut nuunneqarsimasunut akisussaaffit – Savalimmiuni savalimmiormiut

27 Inatsit nr. 137 illoq 23. marts 1948 Savalimmiut namminersornerulernerannut tunngasoq (savalimmiormut namminersornerulernermit inatsisaat) kiisalu inatsit nr. 579 ulloq 24. juni 2005 savalimmiormiut oqartussaasa suliassanik suliassaqarfinnillu tigusunerannut tunngasoq (savalimmiormut tigusunermut inatsisaat).

28 Inatsit nr. 473. ulloq 12. juni 2009 Kalaallit-nunaata Namminersulerneranut tunngasoq (namminersornermut inatsit).

oqartusaannut inatsisiliornermut pissaaneqartumut (lagtinget) kiisalu Kalaallit-nunaanni kalaallit oqartussaannut inatsisiliornermut pissaaneqartumut (Inatsisartut aamma Naalakkersuisut) inissinneqarput.²⁹

Immikkoortuni 2.4-mi aamma 3.3-mi oqaatigineqareersutut inatsisiliornermik pissaanermik kiisalu inatsisinik atortitsinermi pissaanermik tigumiaqartut tassaapput suliassaqarfinnik tigusinermut atatillugu naalagaafimmiit Namminersorlutik Oqartussanut nuussinermi akisussaaffinnik tigusisut. Nuussinermut matumunnga atatillugu naalagaaffik naalagaaffiup namminersornermut inatsit tunngavigalugu maleruagassai

kiisalu inuiaat pisinnaatitaaffii tunngavigalugit qallunaat naalakkersuisuisa kiisalu Naalakkersuisut akornanni kalaallit namminersorneq pillugu aaqqiissukkami aammalu namminersorneq pillugu isumaqatigiissut (isumaqatigiissut) tunngavigalugu kiisalu namminersorneq pillugu intasisip tamanna pillugu maleruagassaatigut naalagaaffik pituttorsimavoq pisussaaffeqarlunilu.

Immikkoortuni 2, 3 aammalu immikkoortuni 4-mi matumani pissutsit allat tunngavigalugit nunanut allanut tunngasutigut akisussaaffinnik nuussineq tassarpiaasoq akisussaaffinnik nuussinivik, kiisalu akisussaaffinnik nuussineq tassaangitsoq akisussaaffinnik agguaanermi assersuutitut atorneqartussaag imaluunniit qallunaat oqartussaasuiniit kalaallit oqartussaasuinut akisussaaffinnik oqartussaaffilersuineq imaluunniit pisinnaatitsissummik tunniussineq.

4.4 Qallunaat naalakkersuisuisa suliassaqarfinnut nuuneqarsinaasunut tunngatillugu assigiinngitsunik allanngortitanillu, ilaatigullu imminnut assortuuttunik paasinninnerat

Inatsisit tunngaviusut assigiinngitsut inatsisit tunngaviusunit siullerniit 1849-imeersumiit ullumikkumutt inatsisit tunngaviusunut atuuttunut 1953-imeersunut, taannalu ilanngullugu allanngortinneqanngingajattumik imaqarput, tassa inatsisiliorlutut pissaaneq Kunngimiitoq (qallunaat naalakkersuisuiniippoq), kiisalu inatsisiliornermik pissaanermik tiguminnittut katersuuttartuupput (siusinnerusukkut Rigsdagen maannalu Folketinget) taakkualu ataatsimoorlutik aalajangernikuuvaat inatsisinik atuutsitsinermut pissaaneq Kunngimiittoq (qallunaat naalakkersuisuiniittoq eqqartuussinermillu pissaaneq eqqartuussivinniittoq).³⁰

Island, Savalimmiut kiisalu Kalaallit-nunaat namminersorerulernermi kiisalu namminersorermermi inatsisini assigiinngitsuni aammalu namminersorerulernermi taamatullu namminersorermermi aaqqiissutini 1871-imiit maannalu 2013-imi ilaanikuullutillu ilaapput (aamma siunissami). Inatsisit aaqqiissutillu qallunaat naalakkersuisuisa taamatullu Island-imi, Savalimmiuni taamatullu Kalaallit-nunaanni landstingini imaluunniit taakkunani inuiaqatigiinni sinniisunik isumaqatigiissutinit aallaaveqarput. Island-imi, Savalimmiuni taamatullu Kalaallit-nunaanni inatsisit aaqqiissutillu tunngavigalugit assigiinngitsunik annertussuseqartunik suliassaqarfinni aalajangersimasuni inatsisiliornermik pissaanerit aamma/imaluunniit inatsisinik atuutsitsinermermi pissaanerit tigusimallugit.

Namminersorerulernermi taamatullu namminersorermermi inatsisini assigiinngitsuni taamatullu isumaqatigiissutini aamma namminersorerulernermi taamatullu namminersorermermi aaqqiissutiti pillugit allagaatini takuneqarsinnaavoq qallunaat naalakkersuisui ukiut ingerlanerini qallunaat naalakkersuisuisa suliassaqarfinnut nuuneqarsinaasunut tunngatillugu assigiinngitsunik allanngortitanillu, ilaatigullu imminnut assortuuttunik paasinninnerat.

Suliassaqarfiit nuuneqarsinnaasut tassaapput suliassaqarfiit tunngaviusumik inatsisit malillugit namminersorerullutik oqartussanit kiisalu namminersorlutik oqartussanit tiguneqarsinnaasut taakkunungalu ilanngullugit suliassaqarfinni inatsisiliornermut pissaanerit kiisalu inatsisinik atortitsinermut pissaanerit akisussaaffiit nuuneqarsinnaallutik.

Immikkoortuni matumani ataani qallunaat naalakkersuisuisa suliassaqarfinnut nuuneqarsinaasunut tunngatillugu assigiinngitsunik allanngortitanillu, ilaatigullu imminnut assortuuttunik paasinninnerat eqqartorneqarpoq.

Assersuutitut taakkunungu tunuliaqutaasutut oqaatigineqarsinnaasoq tassa tunngaviusumik inatsimmi maannakkut atuuttumi § 3-mi inatsisiliorlutut pissaanermut, inatsisimik atortitsinermut pissaanermut kiisalu eqqartuussiveqarnermut pissaanermut tunngasutigut tunngaviusumik inatsisini assigiinngitsuni tunngaviusumik

29 Soorlu assersuutigalugu tigusisarneq suliassaqarfinni Kalaallit-nunaannit tiguneqartuni inatsisartut inatsisaa nr. 25 ulloq 30. oktober 1992-imeersumi tigusisarnermut tunngasuni naleqqussarneqarpoq. Inatsimmi § 1 imm. 1-mi imatut allaqqavoq: "Inooqatigiit ataatsimut iluaqutissaat siunertaralugu pisariaqartinneqarpat Naalakkersuisut aalajangersinnaavaat suliassaqarfinni Namminersorerullutik Oqartussanut atasuni pigisanik aalaakkaasunik privatimik pigineqartunik arsaarinninnissaq."

30 Tamanna pillugu tunngaviusumik inatsimmi maleruagassat assigiinngitsut ataani immikkoortortani matumani erserseqqineqarput.

inatsimmi siullermiit 5. juni 1949-meersumiit maannamut tunngaviumik inatsimmut maannamut atuuttumut 5. juni 1953-imeersumut imarisamik allannngortinneqarsimanngitsutut taasariaqarmat.

Tunngaviumik inatsisini assigiinngitsuni malittarisassaq imatut oqaasertaqarpoq;

Tunngaviumik inatsisini 1849-meersuni:

”§ 2. Inatsiliornermik Pissaaneq Kunngimiippoq Rigsdagenimiillunilu Ataatsimoorlutik. Inatsisunik atuutitsineramik Pissaaneq Kunngimiippoq. Eqqartuussinermut Pissaaneq Eqqartuussivinniipoq.”

Tunngaviumik inatsisini 1866-imeersuni:

”§ 2. Inatsiliornermik Pissaaneq Kunngimiippoq Rigsdagenimiillunilu Ataatsimoorlutik. Inatsisunik atuutitsineramik Pissaaneq Kunngimiippoq. Eqqartuussinermut Pissaaneq Eqqartuussivinniipoq.”

Tunngaviumik inatsisini 1915-imeersumi:

”§ 2. Inatsiliornermik Pissaaneq Kunngimiippoq Rigsdagenimiillunilu Ataatsimoorlutik. Inatsisunik atuutitsineramik Pissaaneq Kunngimiippoq. Eqqartuussinermut Pissaaneq Eqqartuussivinniipoq.”

Tunngaviumik inatsisini 1953-imeersumi:

”§ 3. Inatsiliornermik Pissaaneq Kunngimiippoq Folketingimiillunilu Ataatsimoorlutik. Inatsisunik atuutitsineramik Pissaaneq Kunngimiippoq. Eqqartuussinermut Pissaaneq Eqqartuussivinniipoq.”

Qallunaat naalakkersuisuisa suliaasaqarfinnut nuunneqarsinaasunut tunngatillugu assigiinngitsunik allannngortitanillu, ilaatigullu imminnut assortuuttunik paasinninnerannut assersuutitut taaneqarsinnaasut tassa nalilinnik pigisaqarsinnaatitaanermit, ilaqutariinnermut pisinnaatitaaffeqarnermit, kingornussissinnaatitaanermit eqqartuussiveqarnermit tunngasut. Nalilinnik pigisaqarsinnaatitaanermit, ilaqutariinnermut pisinnaatitaaffeqarnermit, kingornussissinnaatitaanermit pisinnaatitaaffiit eqqartuussiveqarnermit inatsisini innuttaasutut pisinnaataaffinni annertunerusumik ilaatinneqarput.

Assersuutit eqqartuinnermut atatillugu Island-imi inatsisit ataasiakkaat taaneqassapput. Aallarniutigalugulu inatsisit taakkua naatsumik eqqartorneqassapput.

Inatsit nr. 1 ulloq 2. januar 1871-imeersaq Islandip naalagaaffimmi naalakkersuinikkut aaqqissugaanerata kingunerisimavaa Islandip pissutsit ilaannut tunngatillugu nammineerluni aalajangiisinnaannngortitaanera. Islandip eqqartuussiveqarnermit immikkoortut arlaqartut immikkut susassaqaarfittut tigusineratigut tamanna pivooq. Naalagaaffimmi Naalakkersuinikkut aaqqissugaanermit inatsit tunngavigalugu Islandip immikkut ittumik susassaqaarfisaaqsigut ulloq 5. januar 1874-immersukkut immikkut ittumik susassaqaarfinnut tunngatillugu inatsiliornermit pissaaneq Kunngimiillunilu Islandip Altingianiippoq, tassa peqatigiillutik.

Naalagaaffimmi naalakkersuinikkut aaqqissugaanermit inatsit ulloq 3. oktober 1903-meersaq naalagaaffimmi naalakkersuinikkut aaqqissugaanermit inatsisip ulloq 5. januar 1874-imeersup Islandip immikkut ittumik susassaqaarfinnut tunngasup allannngortinneqarneranut tunngasumi Island inatsisunik atuutitsinermit pissaanermit tigusineq tunngavigalugu susassaqaarfiit ilaanni killilimmik nammineerluni aalajangiisinnaannngortitaavoq. Tamatumalu kingunerisaanik Kunngip oqartusaanera Islandimut ministeri aqutugalugu atortinneqalerluni. Islandimut Ministeri allanik ministeriuffeqarsinnaatitaannngilaq kiisalu ministeri islandimutut allassinnaassalunilu oqalussinnaassaaq, taamatullu ministeri Reykjavik-imi najugaqassalluni. Kiisalu inatsimmi § 2 tunngavigalugu Islandimut ministerip naalakkersuisut ingerlatsinerat akisussaaffigissavaa, tassa Altingip akisussaaffiisa iluani. Inatsimmi nr.1-imi ulloq 2. januar 1871-imeersumi Islandip naalagaaffimmi naalakkersuinikkut aaqqissugaanerani Islandip immikkut ittumik susassaqaarfisaaqsigut makkua allaqqammut:

- ”1. Inuit pisinnaatitaaffii, Pillaasernermit inatsisit tassungalu atatillugu eqqartuussiveqarnermit inatsit, taamaattorli Eqqartuussiviit Qullersaata, Højesteretip islandimut Eqqartuussinermit ingerlatsinerani Saaffissat qullersaattut inatsisimaneranik Allannnguinissaaq Naalagaaffiup inatsiliornermit pissaanermit pigisaqartui nalinginaasut peqataatinnagit ingerlanneqarsinnaannngilaq;
2. Politeeqarneq;
3. Oqaluffeqarneq Ilinniartitaanerlu;
4. Nakorsaqarneq Peqqinnissaqarnerlu;
5. Kommuneqarneq- Piitsunillu sullissineq;
6. Aqqusineqarneq nunallu Allakkeriveqarnera;
7. Nunatanut tunngasut, Aalisarneq, Niuverneq, Umiartorneq kiisalu Inuussutissarsiuutit allat;
8. Toqqaannartumik toqqaannannngitsumillu Akileraaruteqarneq;

9. Pisortat pigisaat, Pilersitsinerit Aningaasaliisarfillu." (Ataatigut titarlugu)

Inatsimmut nr. 137-imut ulloq 23. marts 1948-imeersumut Savalimmiut namminersornerulerneramut tunngasumut ilanngussami makkua Savalimmiut immikkut ittumik susassa qarfigisaatut allassimapput:

"Savalimmiut immikkut ittumik susassa qarfi

Liste A

Susassa qarfiit makku immikkut ittumik susassa qarfitut taaneqarsinnaapput, taamaattumillu ingerlaannartumik savalimmiuni namminersorlutik oqartussanut nuunneqarsinaallutik imaluunniit kingusinnerusukku lagtingip imaluunniit qallunaat naalakkersuisuisa qinnuteqarnerisigut nuunnaqarsinnaallutik.

- 1) Savalimmiut namminee lutik nutaamik aqqissuussinermi sinaakkutaritineqartut iluini namminersornermut aqqissuussaat. (Tamatumunnga atatillugu – sinaakkuttat pineqartut iluini – lagtingi pillugu aalajangersakkat, tassungalu qinersinermut inatsit, aqutsinermik ingerlatsineq, lagtingimi inatsisit pilersinneqartarnerat, nalunaarutininik akuersissuteqartarnerat, atuuttussanngortitsisarnerlu, nunami atorfillit, tjenestemandit atorfinitsinneqartarnerat, soraarsinneqartarnerat, sulinerini atugassarititat, aningaasarsiaqartitaanerat soraarninngortarnerallu ilaatinneqarput).
- 2) Kommununut tunngasut. (Tassani ilaallutik kommunit aqunneqarnerat, nakkutillineq kiisalu kommunemi akileraarutit).
- 3) Illuutinut tunngasut aamma qatserisartoqarnerat, illoqarfiit pilersaarusiorneqarnerat, inissaqarniarnermut apeqqutit, attartornermut apeqqutit, innuttaasunik nalunaarsuineq.
- 4) Peqqinnissaqarnerat, nakorsa qarnerat, juumooqarnerat, nappasimmaveqarnerat, nakorsaataarniarfeqarnerat (Matumani ilaapput nakorsaaneqarnerat, nakorsaasaarnermut inatsit, pualluutip tuberkulosip, nappaatillu tunillannartut akiorniarneqarneri, sianiutitigut nappaatit akiorniarneri, akiuussutissanik kapuineq).
- 5) Pisortatigut ikiuisarnerat. – Immikkut ikiuisarnerat. – Inuiaqatigiit sillimmaserneqartarnerat. – Inatsisitigut piumasaqaataasunik ajunaarnissamut sillimmasinerit. – Sulisut, sulinerini atugassarititat, ilinniartut, ikiortit, sulinngiffeqarnerat.
- 6) Akileraarutit toqqaannartut toqqaannangitsullu. (Tamatumunnga ilaapput naqitsisinut akileraarut, aningaasanik eqquiniaanermi, totalisatorspilinut akileraarut, savalimmiormiut lotteriivinit immikkut ittumik akileraarutit, kisiannili akitsuutit, soorlu skifteafgiffit, retssportlerit, eqqartuusivitsigut nalunaarsuineri akitsuutit ingerlatsivimmut aningaasalersuisumut tutsinneqassapput).
- 7) Aningaasaliissutinik akuersisarnermut inatsit kiisalu nammineq isertitanik atuisinnaanermut pisinnaatitaaneq tamakkiisoq – Naatsorsuuserinerimik ingerlatsineri aqqissuussineq, kukkunerisuiineq kiisalu, nammineq isertitat aningaasartuutillu pillugit kukkunerisuiusut oqaaseqaataanik sammisaqarnerat.
- 8) Umiarsualivinnut akitsuutinik akuersissuteqartarnerat.
- 9) Atuarfeqarnerat. (Tamatumunnga ilaallutik meeqqat atuarfiat, atuarfiit soraarummeerfiusartut pikkorissarnerillu, ilinniatsisunngorniarfiit, inuunnaat højskoliat, efterskolit, ungdomsskolit unnukkullu atuartinerit, husholdningsskolit kiisalu fagskolit soorlu niuvernermik ilinniarfiit, teknikikkut ilinniarfiit, sumiissusersiornermut ilinniarfiit il.il.)
- 10) Toqqorsiviit, atuakkanik atorniartarfiit, katersugaasiviit. (Matumunnga naalagaaffiup toqqortaatai ilaatinneqassanngillat, tassa tamakkua pinngitsooratik Det kgl. Bibliotek-imit toqqortaatigineqartussaammata).
- 11) Illuutinik, pinngortitamillu eqqissisimatitsineq.
- 12) Umiarsualiviit, sinerissamik isumannaarinerat, ikerasaliat, ermup nukinga atorlugu nukissiorfiit, angallannikkut ingerlatsineq, tassunga ilaatillugit aqqusernit, qimuttuitsut, taamaattut aqqutaat, ikaartaateqarnerat, omnibusse qarnerat assartuinerlu. Motorinut angallannermullu tunngasut. – Najukkami allakkeriveqarnerat – telegrafeqarnerlu, taamatuttaarlu oqarasuaateqarnerat. – Inaallagissatigut atortut.
- 13) Nunaannarmiuunermut pissutsinut nunamullu pissutsinut ingerlatsiviit, (Tamatumunnga ilaatillugit nalinginnaasunik nunaannarmiuunermut tunngatillugu inatsisiliorneq, nunamik attartorneq, attartornerlu forpagtning, agguuineq, taarsiineq, naasorissaasuaqqatut ingerlatsineq, naasunik naatsitsisarnerat, uumasuutinik kinguaassioertitsineq, naatsiivinnik ingerlatsineq, naasorissaasut saniatigooqarnerat, toqqavinnik pitsanngorsaaneq, orpippassuarnik ingerlatsineq). – Nersutit nakornaqarnerat. – Uumasunik ajoqutaasunik akiuiniarnerat. Uumasuutit, isumaqatigiisitsiniarnerat, uumasut illersugaanerit, qimmeqarnermut inatsit. – Sumiiffinni aalajangersimasuni piniarnerat uumasunillu eqqissisimatitsineq. – Aalisarnerat kiisalu

sumiffinni aalajangersimasuni aalisarneq aalisakkanillu eqqissisimatitsineq. – Nunaminertat agguarnerinik ingerlatsineq.

- 14) Isiginnaartitsisarfinnut- filmertarfinnut, aliikkusiartarfinnillu aningaasaliissutit. – Aningaasanik katersuiniarnerit eqquiniaasitsinerillu. – Qissiniarnerit. - Nassaat. – Toqunartut, akuukkat qaarsinnaasut, sakkut.
- 15) Apeqqutit pilersuinermut, tunisassiornermut kiisalu agguaassinermut tunngasut. – Akinik nakkutillineq, akit qaffasinnerpaaffii. – Killilersuinerit, akikilliissutit tapiissuteqarnermullu aqqissuinerit. – sinneqartoorutunik agguaassinerni annertussuliinerit pissarsiassanillu killillineq. Nioqqutissanik kaaviiartitsineq. – Imigassanut sakkortuumik aalakoornartulinnut tunngatillugu maleruagassat. Matusinermut piffissanut maleruagassat. - Sassaalliinernut unnuisarfearnerlu. – inuutissarsiornikkut ingerlatsineq. – Niuvernikkut peqatigiiffeqarnikkullu nalunaarsuineq. – Umiarsuarnik nalunaarsuineq. – Isumaqtigiisitsniartartut, nutserisullu, inatsisitigut isumaqtigiisitsniartartut, oqimaalutaasartut, uuttuisartut. – Kukkunersuisut. – Toqqorsiviit – Kommissionit, agenturit, niuvertut angalaartartut. – Nunani allani suliffinnut agenturit. – Naatsorsuuserinernik suliaqartartut. – Kreditforeningit assigisaallu najukkanilu sillimmasiisarfiit.
- 16) Najukkani nakkutilliisuunerit. – Eqqartuusivitsigut nalunaarsuisartut. Takornariaqarnermik ingerlatsineq. Immikkut siunertalimmik tiguisarneq. Naqitanik sanaartornermi aalajangersakkat. Immikkut ittumik piffissamik naatsorsuinerimi immikkut ittumik aalajangersaaneq.

Liste B

Makkua tungaasigut aalajangiisoqarnissaa sioqqullugu isumaqtigiinniaqqinnissamut illuartsinerit, tassa qanoq annertutigisumik immikkut ittumik suliassaqarfingortinnissaannut tunngatillugu:

- 1) Oqaluffeqarneq. (Tamatumunnga ilaatinneqarput oqaluffeqarnikkut aqqissuussineq tamarmiusoq, ritualit, oqaluffinni atorfiit, tjenestemandit, taakkua aningaasarsiaat, soraarnerussutisiaat, oqaluffiit, iliveqarfiit, oqaluffimmu ilaasortaajunnaarnerit ilaasortanngornerit, ilagiit sinniisaat, ilagiit qinersisarnerat, sognebåndsøsning-it). – Upperrisanik nalinginnaasunik allaanerusunik upperisallit, sapaatit/nalliuttut pillugit inatsisit.
- 2) Politiit.
- 3) Nunap iluani aatsitassat. - Radio. – Silaannakkut angallanneq.
- 4) Nunaatinut tunngatillugu aningaasaateqarfik.
- 5) Eqqussuinermik avammullu niuvernernik nakkutillineq.”

Suliassaqarfinnut ilaapput nalilinnik pigisaqarnermut inatsit, ilaqutareeqarnermut inatsit kiisalu eqqartuusiveqarnermut inatsit liistimi siuliani suliassarqarfinnik sorlernik nuussisoqarsinnaanersoq pillugu eqqaaneqanngitsoq. Tassa imaappoq inatsimmi nr. 137-imi ulloq 23. marts 1948-meersumi Savalimmiut Namminersornerulernerannut tunngasumi nuunneqarsinaasutut allaqqanngitsoq.

Qallunaat naalakkeruisisa Siulitaasoqarfiannut allakkiami ulloq 23. december 1975-meersumi allaqqavoq suliassarfiit makkua namminersornerulernerimik aqqiinermut atatillugu nuunneqarsinnaanngitsut:

- ”1. Naalagaaffiup naalakkersuiniikkut aqqissuunneqarnera, tamatumunnga ilaatillugit, qinersisinnaaneq kiisalu folketingimut qinigassanngortissinnaaneq, naalagaaffiup immikkoortuata foketingimi ilaasortaataitaqarnera, eqqartuusiveqarneq kiisalu kiffaanngissuseqarnissamut pisinnaatitaaffeqarneq.
2. Naalagaaffimmi innuttaassuseqarneq, pas, nalaagaaffimmut isersinnaanermut akuersissut, naalagaaffiup ilisarnaatai (najukkani aqqussuteqarnissaq inerteqqutiginnigilaa, tak. Namminersornerulernerimut inatsimmi §§10-12).
3. Nunanut allanut politikkimut tunngasut. Namminersornerulersimasut Naalagaaffiup immikkoortumuinnaq tassunga tunngasutigut isumaqtigiisuteqarnissamut periarfissaqarput, tassa saaffiginnissutiginiakkamut naalagaaffiup oqartussaasuisa piginnaatitsineranut tunngasutigut, taakkuinnaammi inuiaat pisinnaatitaaffii tunngavigalugit pisussaaffiliisinnaapput (namminersornerulernerimut inatsimmi § 8 imm. 4).
4. Illersornissaq.
5. Naalagaaffiup aningaasanik ingerlatsinera, Nationalbanken, pappiaranik aningaasanik naqiterineq, saviminernik aningaasat, uuttuutaat oqimaassusaallu, aningaasat nalingat.
6. Inuit pisinnaatitaaffii pillugit inatsisilioriaatsit nalinginnaassut ilaqutariinnermut pisinnaatitaaffeqarnermut, kingornussisinnatitaanermut tunngasut.
7. Eqqartuusiveqarnermut inatsit, parnaarussiveqarneq.” (Ataatigut titarlugu).

Inatsimmi nr. 577-imi ulloq 29. november 1978-imeersumi Kalaallit-nunaata Namminersornerulernissaanut tunngasumi suliassaqrarfiit Namminersornerullutik Oqartussanut nuunneqarsinnaasut nalunaarsorneqarsimapput:

1. Kalaallit-nunaata aqunneqarneranik aqqissuussineq.
2. Kommunit aqunnerannut aqqissuussineq.
3. Akileraarutit akitsuutillu.
4. Oqaluffeqarneq kiisalu nalininnginnaasumik upperisamik allaanerusumik upperisaqarneq.
5. Sumiiffinni aalajangersimasuni aalisarneq, piniarneq nunalerineq tuttuteqarnerlu.
6. Eqqissisimatitsineq.
7. Nunap pilersaarusernera.
8. Nerisaqarnermut kiisalu unammilleqatigiinnermut inatsisit, tassungalu ilanngullugu neriniartarfeqarnermut akunnittarfeqarnermut inatsisiliornerit, imigassanut aalakoortulinnut tunngatillugu maleruagassat kiisalu matusisarnerit piffissalersornerinut maleruagassat.
9. Isumaginninnermut tunngasut.
10. Suliffissaqarnarnermut tunngasut.
11. Atuartitsineq kiisalu kulturi tassungalu ilanngullugu inuutissarsiutitigut ilinniartitsineq.
12. Inuussutissarsiornikkut pissutsit nalinginnaasumik, tassungali ilanngullugit naalagaaffiup aalisarnikkut tunisassiornikkullu ingerlatsivii, inuussutissarsiutinut tapiissutit inuussutissarsiutitigullu ineriartortitsineq.
13. Peqqinnissaqarneq.
14. Inissianik attartornermut inatsisiliorneq, boligstøtte aamma inissianik ingerlatsineq.
15. Nioqutissanik pilersuineq.
16. Nunap iluani angalasunik kiisalu assartukkanik ingerlatsineq.
17. Avatangiisit illersorneqarneri.”

Suliassaqrarfinnut ilaapput nalilinnik pigisaqarnermut inatsit, ilaqutareeqarnermut inatsit, kiisalu kingornusisinnaanermut inatsit, kiisalu eqqartuussiveqarnermut inatsit liistimi siuliani suliassarqarfinnik sorlernik nuussisoqarsinnaanersoq pillugu eqqaaneqanngitsoq. Tassa imaappoq inatsimmi nr. 577-imi ulloq 29. november 1978-imeersumi Kalaallit-nunaata Namminersornerulernerannut tunngasumi nuunneqarsinnaasutut allaqqanngitsoq.

Inatsimmi nr. 578-imi ulloq 24. juni 2005-imeersumi savalimmiormiut oqartussaasuisa suliassanik suliassaqrarfinnillu tigusinerannut tunngasumi imatut allaqqasoqarpoq:

”§ 1. Inatsimmi matumani ilaapput suliassat suliassarqarfiillu tamarmiusut, takuulli imm. 2.

Stk. 2. Inatsimmut suliassat suliassaqrarfiillu makkua ilaanngillat:

- 1) Naalagaaffiup naalakkersuinikkut aqqissuunneqarnera.
- 2) Naalagaaffimmi innuttaassuseqarneq.
- 3) Eqqartuussiviit qullersaat, Højesteret.
- 4) Nunanut allanut tunngasutigut, isumannaallisaanermut, illersornissamullu politikkit.
- 5) Aningaasat nalinginut aningaasanullu politikki.” (Ataatigut titartlugu)

Inatsisisip taamaalilluni nalilinnik pigisaqarsinnaanermut inatsit, ilaqutareeqarnermut inatsit kingornusisinnaanermut inatsit kiisalu eqqartuussiveqarnermut inatsit tunngavigalugit suliassaqrarfiit savalimmiormiut oqartusaanit tiguneqarnissaat periarfissippai.

Inatsisisip nr. 473-p ulloq 12. juni 2009-meersup Namminersornerlutik Oqartussanut tunngasumut ilanngussami allaqqavoq suliassaqrarfiit makkua Namminersorlutik Oqartussanut nuunneqarsinnaasut:

”Liste I

- a) Sullivimmi ajutoornissamut Sillimmasiineq
- b) Peqqinnissasarnermut tunngasut sinneri
- c) Angallannermut tunngasut

- d) Nalilinnik pigisaqarnermut inatsit
- e) Aqqartartoqarneq

Liste II

- 1) Pinerluttunik isumaginnittoqarfik
- 2) Pas
- 3) Politiit aamma kiisalu unnerluussisoqarneq kiisalu tamatumunnga atatillugu pinerlutaalisitsinerup ilai
- 4) Eqqartuussiveqarneq tamatumunnga atatillugu eqqartuussivinnik pilersitsineq
- 5) Pinerluttumik pineqaatissiineq
- 6) Nunat allamiunut tunngasut, killeqarfinnullu nakkutilliineq
- 7) Inuit pisinnaatitaaffii
- 8) Ilaqutariit pisinnaatitaaffii
- 9) Kingornussisinnatitaaneq
- 10) Inatsisilerituutut ingerlatsineq
- 11) Sakkunut tunngasut
- 12) Radio atorlugu immakkut angalasut ajornartorsiulernermit isumannaalisaanermilu sullissineq
- 13) Radio atorlugu attaveqarnermut tunngasut
- 14) Selskabinut, naatsorsuutunik suliaqarnermut kukkunersuinernullu tunngasut
- 15) Inuussutissanut uumasut nakorsaqaarnernullu tunngasut
- 16) Silaannakkut angallanneq
- 17) Atortuunngitsunut inatsit
- 18) Piginneqqaartussaaneq
- 19) Umiarsuit sinnikui, tissarlukut aamma ikkalinerit
- 20) Imaatigut isumannaallisaaneq
- 21) Umiarsuarnik nalunaarsuineq umiartornikkut eqqartuussisarnerit
- 22) Nunap/immap assiliorneq
- 23) Imaani nalunaaqutsersuineq, naaralaartitsiviit aamma ilisimasortaqaarneq
- 24) Imaani avatangiisit
- 25) Aningaasatigut ingerlatsinermit nalimmassaaneq nakkutilliinerlu
- 26) Aatsitassanut tunngasut
- 27) Sulinermit avatangiisit
- 28) Silasiorneq" (Ataatigut titarlugu)

Inatsisisip taamaalilluni nalilinnik pigisaqarsinnaanermut inatsit, ilaqutareeqarnermut inatsit kingornussisinnaanermut inatsit kiisalu eqqartuussiveqarnermut inatsit tunngavigalugit suliaasaqarfiit kalaallit oqartusaanit tiguneqarnissaat periarfissippai.

Soorlu matuma siuliani naalisakkani takuneqarsinnaasoq suliaasaqarfinnut ilaatinneqarsinnaasut tassa nalilinnik pigisaqarsinnaanermut inatsit, ilaqutareeqarnermut inatsit kingornussisinnaanermut inatsit (ataatsimut innutaasut pisinnaatitaaffiini inatsisitut taaneqartartut) kiisalu eqqartuussiveqarnermut inatsit (pillaasarnermut inatsisinut tassungalu atatillugu eqqartuussiveqarnermut inatsisinut atatillugit) 1871-imi Islandip namminersornerullutik oqartussaanut Qallunaat Naalagaaffiata iluani nuunneqarsinnaapput

1948-mi Savalimmiut namminersornerulermata suliaasaqarfiit tamakkua Savalimmiunut susassaqaarfiit nuunneqarsinnaasut allartorsimaffiani liistimi allaqqanngillat. Pissutsit taakkua aammattaaq 1978-imi kalaallit namminersornerulernissaata pilersinneqarneranni atuupput. Tamatumunnga pissutaavoq taamanikkut qallunaat naalakkersuisuisa paasinninnerat naapertorlugu suliaasaqarfiit namminersornerulernermit Qallunaat Nalaagaaffiani

inissisimatillugu nuunneqarsinnaanngitsut. Tak. Qallunaat naalakkersuisiqarfiata allakkaa ulloq 23. december 1975-imeersoq.

Taamaattorli 1975-p kingornatigut Savalimmiut inatsit 2005-imeersoq tunngavigalugu kiisalu Kalaallit-nunaata inatsit 2009-meersoq tunngavigalugu suliassa qarfinnik taakkuninnga tigusinissamut periarfissinneqarput.

Assersuutit takutippaat qallunaat naalakkersuisuisa Qallunaat naalakkersuisuisa suliassa qarfinnut nuunneqarsinaasunut tunngatillugu assigiinngitsunik allannortitanillu, ilaatigullu imminnut assortuuttunik paasinninnerat, naak maleruagassaq inatsisini tunngaviusuni maanakkumut atuuttumi § 3 tunngavigalugu inatsisiliornermik pissaaneq inatsisilik atorfitsinermik pissaaneq kiisalu eqqartuussinermut pissaaneq atuukkaluartooq tassa tunngaviusumik inatsisini siullernili ulloq 5. juni 1849-meersumili atuuttoq allannortinneqanngitsumik atuukkaluartooq.

Pissutsip taassuma takutippaa qallunaat naalakkersuisuisa suliassat kiisalu suliassa qarfiit sorliit sumullu killeqartillugit tunngaviusumik inatsit tunngavigalugu namminersornerulernermik namminersulernermillu aqqissussinermut atatillugu nuunneqassanersut oqaaseqaataanni ersarissumik eqqortumillu oqaasertalerneqarsimanngitsut, kisiannili politikikkut isummanik aalajangiussinernillu sunnersimaneqarsimasut takuneqarsinnaallutik.

Taamaalilluni inatsit tunngaviusooq tunngavigalugu taamaallaat suliassa qarfiit akisussaaffiillu ataatsiakaaginnaat innatsisinnik tunngavilimmik naliliineq tunngavigalugu qallunaat oqartussaanniit savalimmiormiut oqartussannut kiisalu kalaallit oqartussaasuinut nuunneqarsinnaanngikkaluarpot.

Suliassa qarfinnut nuunneqarsinaasunut tunngatillugu qallunaat naalakkersuisuisa nikerartumik paasisinninnerat ilaatigut qallunaat naalakkersuisuisa nammineerlutik oqaaseqaataasigut allagaqaataasigullu takuneqarsinnaavoq. Assersuutit taaneqarsinaavoq Justistministeria qarfiupeqqartuussiviit, politiit pinerluttunillu isumaginittu qarfiup Kalaallit-nunaannut kiisalu kalaallit oqartussaannut nuunneqarnissaanut periarfissat pillugit oqaaseqaataanni ulloq 11. november 1997-immersumi takuneqarsinnaasoq. Qupp. 5-imi allaqqavoq:

”Naliliineq

Inatsimmi tunngaviusumi § 1-p oqaasertai imaluunniit aalajangerneq sioqqullugu suliat tunngavigalugit eqqartuussiveqarnerup, tamatumunngalu ilanngullugu eqqartuussiviit aqqissugaanerannut maleruagassat Kalaallit-nunaanni namminersornerullutik oqartussanut nuunneqarnissaanut akornutissaqanngilaq. Kiisalu aalajangersakkap qanoq annertutigisumik atorneqarnissaa qallunaat naalagaaffiata inatsisinut allagaqaataasigut nassuiarnenera naapertorlugu tamanna akornutissaqanngilaq.

Namminersornerulernermut inatsimmut atuuttumut atatillugu piareersaataasumik suliani qanorluunniit allaqqasooqaraluarpat tamakkaa tunuliaqutaralugit Justistministeria qarfiup paasinninnera tassaasoq tunngaviusumik inatsimmi § 1 naapertorlugu Namminersornerullutik Oqartussat Kalaallit-nunaanni eqqartuussiveqarnermik naleqqusaanissamut, tamatumunngalu atatillugu Kalaallit-nunaanni eqqartuussiveqarnerup aqqissugaaneranut maleruagassanik aalajangiisinaanissamut akisussaaffimmik tigusinissaat akornutissaqanngitsooq.” (Ataatigut titarlugu.)

Qallunaat naalakkersuisuisa eqqartuussiveqarnermut akisussaaffimmik nuussinissamut periarfissamut paasinninnermimmik allannguisimanerat namminersorlutik oqartussat inatsisaannut 1978-imeersumut atatillugu piareersaataasumik sulianut akerliunera oqaaseqaatini takuneqarsinnaavoq.

Akerlerluinnaanik paasinninneq Namminersornerulernissaq pillugu isumaliutissiisummi nr. 837-imi 1978-immersumi Namminersornerulernissamik aqqissuussinermi Atuakkami 1-imi takuneqarsinnaavoq, Isumaliutissiisut Kalaallit-nunaanni Namminersornerulernissaq pillugu Ataatsimiititaliarsuup isumaliutissiisutaa, April 1978-imeersoq. Kapitali IV-mi allaqqavoq:

”Kapitali IV: Namminersornerullutik Oqartussat susassa qarfi

A. Naalagaaffiup oqartussaasuisa kiisalu namminersornerullutik oqartussat akisussaaffeqarfiisa killeqarfilersornerat

Namminersornerulernerup aqqissugaaneramik ilusilersuinerup atatillugu naalagaaffiup oqartussaasuisa kiisalu namminersornerullutik oqartussat akisussaaffeqarfiisa killeqarfilersornerat ingerlanneqartariaqarpoq tamatumunngalu atatillugu suliassa qarfiit sorliit qanorlu ilillutik namminersornerullutik oqartussat akisussaaffigilissaneraat kiisalu/imaluunniit sunniuteqarfigilissaneraat. Killilersuineq tamanna ataatsimiititaliarsuup imatut suliarisimavaa:

1. Suliassa qarfiit naalagaaffiup oqartussaasuisa akisussaaffigisaat

namminersornerullutik oqartussanullu nuunneqarsinnaanngitsut

Matumani kapitali III, immikoortoq A 1 attorneqarpoq, pingaartumillu naalagaaffiup naalakkersuinikkut inissimanerat immikoortui kallarneqartut pineqarput (ilaatigut tassaallutik naalagaaffiup oqartussaanerpaasui, folketingimut qinersinnaatitaaneq qinigaasisinnaatitaanerlu, eqqartuussiveqarneq, kiffaanngissuseqarsinnaatitaanerillu), nunanut allanut tunngatillugu pissutsit, (tamatumunnga

ilaatillugu ilaatigut traktatinik isumaqatigiissuteqarsinnaaneq), naalagaaffiup aningaasatigut ingerlatsinera (tassunga ilaatillugu ilaatigut Nationalbanken taassumalu suliai, aningaasatigut ingerlatsinermut, aningaasanut aamma aningaasat nalinginut politikki). Illersorneq, pillaasinnaanermut inatsimmik isumaginninneq aama parnaarussiveqarneq (1) kiisalu inunnut ilaqutareeqarnermut inatsisit kingornussisinnaanermut inatsit nalilinnik pigisaqarnermut inatsit tunngavigalugitperiutsinut tunngasut ilanngullugit ." (Ataatigut titarlugu.)

Illuatungaatigut isumaliutissiisummut 1978 -imeersumut tunngatillugu eqqartuussiveqarnermut tunngatillugu paasinninneq inatsimmi nr. 1-imi ulloq 2. 1871-imeersumi Islandip naalagaaffimmi aaqqissuussineranut tunngatillugu inissimaneranut tunngasumi eqqartuussiveqarnermut tunngatillugu paasinninneq akerliuvoq.

Inatsimmi 1871-imeersumi ilaatigut suliassaqarfiit makkua Islandip immikkut ittumik susaqarfiisut taaneqarput, taakkua Islandimi oqatussanit inatsisiliortunit tiguneqarsinnaapput (kingusinnerusukkut Islandimi namminersornerulernermi oqartussat inatsiliornermik pissaanermik taamatullu inatsinik atortitsinermi pissaanermik tigungminnittut).³¹

"1. Innuttaasut pisinnaatitaaffii, Pillaasarnermut inatsit tassungalu atatillugu Eqqartuussiveqarneq, taamaattorli Eqqartuussiviit qullersaata Inissisimanerta Aaqqissuuteqqinneqarnerani, tassa Islandimi Eqqartuussinermik ingerlatsinermi eqqartuussiviit qullersaata sulineri Naalagaaffiup nalinginnaasumik Inatsisiliortutut pissaanermik tigungiaqartut akulerutsinnagit pisinnaanngilaq; ..." (Ataatigut titarlugu.)

Assersuutissaq ersarissoq alla tassa suliassaqarfinni Savalimmiuni "aatsitassat nunap iluaniittut" pillugit qallunaat naalakkersuisuisa assigiinngitsunik paasinninnerat Suliassaqarfinnut nuunneqarsinaasunut tunngatillugu qallunaat naalakkersuisuisa nikerartumik ilaatigullu imminnut akerleriittunik paasisinninnerat.

Taanna savalimmiomiut namminersornerulernemut inatsisaat 1948-meersaq malillugu³², suliassaqarfik "aatsitassat nunap iluaniittut" pillugit qallunaat naalakkersuisuisa kiisaluat savalimmiormiut naalakkersuisuisa akornanni isumaqatigiinniarnep kingornatigut savalimmiormiut immikkut ittumik susassaqarfiisut akuerineqarsinnaapput suliassaqarfittut nuunneqarsinaasutut inissinneqarnissaat inatsisit tunngaviusut malillugit pisinnaavoq. . Liste B-mi inatsimmut ilanngussaasoq imatut oqaasertaqarpoq:

"Liste B

Makkua tungaasigut aalajangiisooqarnissaa sioqqullugu isumaqatigiinniaqqinnissamut illuartsinertit, tassa qanoq annertutigisumik immikkut ittumik suliassaqarfinngortinnissaannut tunngatillugu:

- 1) Oqaluffeqarneq. (Tamatumunnga ilaatinneqarput oqaluffeqarnikkut aaqqissuussineq tamarmiusoq, ritualit, oqaluffinni atorfiit, tjenestemandit, taakkua aningaasarsiaat, soraarnerussutisiaat, oqaluffiit, iliveqarfiit, oqaluffimmut ilaasortaajunnaarnerit ilaasortanngornerit, ilagiit sinniisaat, ilasiit qinersisarnerat, sognebåndsløsning-it). – Upperrisanik nalinginnaasunik allaanerusunik upperisallit, sapaatit/nalliuttut pillugit inatsisit.
- 2) Politiit.
- 3) Nunap iluani aatsitassat. - Radio. – Silaannakkut angallanneq.
- 4) Nunaatinut tunngatillugu aningaasaateqarfik.
- 5) Eqquusuineri avammullu niuvernernik nakkutilliineq."

Naak Statsminister Anker Jørgensen malitsitit ulloq 18. februar 1982-imeersumi Savalimmiuni naalakkersuisunut allakkiamini imatut allakkaluartoq:³³

"Naalagaaffiup pingaarnersatut nunamik piginnittuunerata tamakkiisumik utertinneqarsinnaanngitsumillu naalagaaffiup immikkortuanut imaluunniit immikkortup inuinit imaluunnit namminersornerullutik oqartussaanut nuussinissaa qallunaat inatsisit tunngaviatigut periusaat naapertorlugu pisinnaanngilaq kiisalu Savalimmiut aatsitassanik nunap iluaniittunik kisermmaassisunngortinnissaat naalagaaffeqatigiinnermi pisinnaanngilaq. Tamatuma kingorna qallunaat naalakkersuisuisa "aatsitassat nunap iluaniittut" tamakkiisumik

31 Qulaani immikkoortortami matumani 4.4-mi liisti Islandip immikkut ittumik susassaqarfii punkt 9-ngorlugit erserserinneqarput.

32 nr. 137 ulloq 23. marts 1948 Savalimmiut namminersornerulernerannut tunngasoq.

33 Allakkap naalisarnera Kalaallit-nunaata naaminersulernissaanut isumaliutissiisummi nr. 1497/2008-mi qupp. 23-imi nassaassaavoq.

ilaannakortumilluunniit Savalimmiut namminersornerulernanni immikkut susassa qarfiisut suliassa qarfitut inissinneqarnissaat itigartitsissutigaa.” (Ataatigut titarlugu.)

Taamaalillutik qallunaat naalakkeruisuisa 1982-imi paasinninertik allanngortippaat. Qallunaat naalakkeruisuisi isumaqarunaarsimapput aatsitassanik nunap iluaniittunik suliassa qarfirmik nuussinissaq tunngaviusumik inatsisit tunngavigalugit ingerlanneqarsinnaasoq.

Qallunaat naalakkersuisuisa paasinninnertik 1992-imi allanngorteqqippat. Tassami qallunaat naalakkersuisui isumaqarunaarsimapput aatsitassanik nunap iluaniittut pillugit suliassa qarfiit tunngaviusumik nuunneqarnissaat inatsisit tunngaviusunut akereleusooq. Akerlianilli qallunaat naalakkersuisui 1978-imi pisut assigalugit aatsitassanut tunngasunik inatsit tunngaviusooq naapertorlugu nuussinissaq akornutissaqanngitsoq.

Qallunaat naalakkersuisuisa siulittaasuata kiisalu savalimmiorumiut naalakkersuisuisa ulloq 22. december 1992 isumaqatigiinnerat naapertorlugu aatsitassanut tunngasut savalimmiorumiut namminersornerullutik oqartussaanut nuunneqarput. Isumaqatigiissutini allaqqavoq:

1. Inatsit nr. 137 ulloq 23. marts 1948-meersoq Savalimmiut namminersornerulernerannut tunngasoq § 3, tak. liste B imm. 3 tunngavigalugu suliassa qarfik ”aatsitassat nunap iluaniittut” savalimmiorumiut immikkut susassa qarfiattut nuunneqarput.
2. Namminersornerulernerumut inatsimmi § 4 tunngavigalugu namminersornerulernerumut oqartussat suliassarfirmut tunngatillugu inatsisiliornerumut ingerlatsinissamullu oqartussaaneq tigussavaat.
3. Namminersornerulernerumut inatsimmi § 2 tunngavigalugu suliassa qarfinnut tunngatillugu aningaasartuutit namminersornerullutik oqartussat tigussavaat.
4. Namminersornerulernerumut inatsimmi § 2 tunngavigalugu namminersornerullutik oqartussat akisussaaffiat nunani tamani killilersuinikkut pisussaaffiit nalagaaffiup malitassaasa ataani inissisimavoq.
5. Suliassa qarfiup savalimmiorumut immikkut susassa qarfiattut nuunneqarneranut atatillugu isumaqatigiissummi sinaakkutaasut iluanni isumaqatigiissutissat sukumiinerusut Savalimmiuni naalakkersuisut kiisalu ministeria qarfiit attuumassuteqartut akornanni aalajangersarneqartassapput.
6. Siunissami aatsitassanik píaanikkut isertikkumaagassat kingunerisussaavaat naalagaaffiup Savalimmiunut tapiisutisartagaasa annikillisinneqarnissat siunertaralugu isumaqatigiinniarnissaq.” (Ataatigut titarlugu.)

Oqaaseqaatini ulloq 28. februar 2001-imeersup³⁴ kingunerisaanik Justitsministeria qarfiup paasivaa , Justitsministeria qarfiup paasinninnera naapertorlugu qallunaat naalakkersuisorisimasaasa isumaqatigiissut 1992-immersooq tunngavigalugu Savalimmiut namminersornerullutik oqartuussaaneq tunngaviusumik inatsisit periarfissiineranik annertunerusumik pisinnaatitaaffiliisimanissaat ilimagisariaqanngitsoq. Oqaaseqaammii allaqqavoq:

”Isumaqatigiissutit taamaallat kinguneraa, naalagaaffiup oqartussaasuisa inatsisiliornikkut ingerlatsinikkullu akisussaaffii taamatuma tungaatigut tunngaviusumik inatsit tunngavigalugu Savalimmiut namminersornerullutik oqartussaannut nuunneqarnerat. Taamaalillutik namminersornerullutik oqartussat suliassarfirmi pineqartumi ingerlatsinermi sinaakkutassanik nalinginnaasunik aalajangersaasinnaanermut kiisalu ilaatigut namminee lutik akuersissuteqarsinnaanissaq, misissueqqaarnissamut, misissueqqissaarnissamut kiisalu aatsitassanik savalinniullu nunataata iluaniittunik atuinnissamut akuersissuteqartarnissaq anguvaat. Tamatumunngalu ilanngullugu namminersornerullutik oqartussat aatsitassanik píaanermi isertinneqarsinnaasunik namminneerlutik aqutsinnaanissaq.

Namminersornerullutik oqartussat isumaqatigiissummi ulloq 22. december 1992-imeersumi angusat eqqartorneqartut saniatigut pisinnaatitaaffinnik allanik angusaqanngillat. Taamaattumik isumaqatigiissuteqarnikkut naalagaaffiup pi-ngaarnersatut nunamik piginnittuunerata nuunneqarnissaa imaluunniit Savalimmiut nunatamik iluanik piginnittuunissaq anguneqanngilaq. Soorlu assersuutigalugu isumaqatigiissummi 1992-imeersumi namminersornerullutik oqartussat Savalimmiut nunataata iluata nuunnissaa pigiunnaanissaa, tamatumunngalu atatillugu nunap iluata naalagaaffimmut allamut tunniunissaa pillugu aalajangisinnaanissaq anguneqanngilaq.” (Ataatigut titarlugu.)

34 Oqaaseqaatip naalisarnera isumaliutissiisummi nr. 1497/2008-mi qupp. 23-imi nassaassaavoq.

5 Namminersornermut inatsimmit piareersaataasumik suliani naalagaaffiup nunanut allanut politikikkut akisussaaffii pillugit inatsisitigut maleruagassai pillugit kiisalu Kalaallit-nunaata nunanut allanut politikimik ingerlatsinerani sinaakkuttat pillugit oqaaseqaatit

Soorlu matuma siuliani oqaatigineqareersuq³⁵ tunngaviusumik inatsimmi § 19 naalagaaffiup inatsisitigut maleruagassatigut nunanut allanut politikikkut sulianik akisussaaffinnillu ingerlatsinerami pingaarutilimmik tunngaviuvoq. Tunngaviusumik inatsisini § 19 imm.1 tunngavigalugu naalakkersuisut (Kunngi) inuiaat akunnerminni pissutsini Naalagaaffik Danmark sinnerlugu iliuseqartarpoq, tamatumunngalu ilanngullugit nunanut allanut kiisalu illersornissamut kiisalu isumannaallisaanermut tunngasut.

Kalaallit-nunaanni Namminersorlutik Oqartussat pillugit inatsissamut siunneruummi oqaaseqaatit nalinginnaasut³⁶ ("oqaaseqaatit nalinginnaasut") inatsisit tunngaviusut malillugit nunanut allanut politikimik akisussaaffiit Kalaallit-nunaannut nuunneqarnissaat eqqartorpaat. Tamanna pingaartumik pivoq oqaaseqaatit nalinginnaasut immikkoortuani 7.2-mi.

Immikkoortuani 7.2-mi tassani pineqarnerusoq tassa qallunaat naalakkersuisuisa paasinninnerat, tassanilu pineqarani taamanikkut kalaallit naalakkersuisorisimasaasa paasinninnerat.

Tassani ilaatigut immikkoortumi 7.2-mi oqaaseqatigiinni siullerni imatut allaqqasoqarpoq:

"Qallunaat naalakkersuisuisi naalagaaffiup inatsisitigut § 12-mi pisinnaatitsissutinik aaqqissuussinermut sinaakkusiussai aallaavigalugit makkuninnga oqaaseqaateqarput: ...". (Ataatigut titarlugu.)

Oqaaseqaatit taakkua immikkoortumut 4.5.4-mut (nunanut allanut, illersornissamut kiisalu isumannaallisaanermut politikimut tunngasumut) oqaaseqaatini nalinginnaasuni oqaaseqaatigiinni siullerni marlunni allassimapput:

"Nunanut allanut, illersornissamut kiisalu isumannaallisaanermut politikikkut pisinnaatitaaffiit tunngaviusumik inatsimmi § 19 tunngavigalugu qallunaat naalakkersuisuini inissimavoq. Qallunaat naalakkersuisuisa paasinninnerat tunngavigalugu pisinnaatitaaffiit taakkua Kalaallit-nunaanni Namminersorlutik Oqartussaasuinut nuunneqarsinnaanngillat." (Ataatigut titarlugu.)

Immikkoortumut 4.5-imut oqaaseqaatini nalinginnaasuni qallunaat naalakkersuisuisa kiisalu namminersornermi naalakkersuisut assigiinngitsumik paasinninnerat aammattaq eqqartorneqarpoq:

"4.5. Suliassaqarfiit qallunaat naalakkersuisuisa paasinninnerat naapertorlugu naalagaaffimmi oqartussaniiginnartariaqartut

Soorlu oqaatigineqareersutut siunnersuummi § 4-mi aalajangersagaq allaqqavoq, tassa qallunaat naalakkersuisuisa kiisalu Naalakkersuisut isumaqatigiissutigisinnaagaat, suliassaqarfiit ilanngussami allaqqanngitsut, kisiannili kallallit kisimiillutik susassaqarfigisaannut tunngasut Namminersorlutik Oqartussat tigusinnaagaat.

Naalagaafeqatigiinneq eqqarsaatigalugu tunngaviusumik inatsimmi immikkut ittumik aalajangersakkat tunngavigalugit taamaattorli qallunaat naalakkersuisuisa paasinninnerat naapertorlugu suliassaqarfiit ilaat naalagaaffimmi oqartussaniiginnassasut. Justistministeriaqarfiup oqaaseqaataa 3. november 2004 innersuutigineqarpoq, tassa pisinnaatitaaffinnik kalaallit oqartussaannut nuunneqarnissaat, taakkualu inatsimmut siunnersuummut ilanngussatut, bilag 2-tut ilaatinneqarput

Tamatumani pineqartoq tassa qallunaat naalakkersuisuisa paasinninnerat naapertorlugu naalagaaffiup naalakkersuinikkut aaqqissuunneqarnera, naalagaaffimmi innutaasinnaaneq, Eqqqartuussiviit Qullersaat, Højesteret, nunanut allanut, isumannaallisaanikkut taamatullu illersornissakkut politikki kiisalu aningaasat nalinginut taamatullu aningaasaqarnermut politikki. Suliassaqarfiit taakkua matuma kingornani annertunerusumik eqqartorneqarput. Namminersulernissamut ataatsimiititaliarsuup qallunaat naalakkersuisuisa naalagaaffiup inatsisitigut sinaakkutaliussanik paasinninnerat tunngavigaa, taamaattorli ataatsimiititaliarsuarmi ilaasortat ilaasa qallunaat naalakkersuisuisa paasinninnerannut isumaqataasiariaqannginnerannik paasinnilluni." (Ataatigut titarlugu.)

Inatsissamut nalinginnaasumik kiisalu immikkut ittumik oqaaseqaatit paasinninnerat kiisalu nunanut allanut tunngatillugu akisussaaffinnut tunngatillugu oqaaseqaatit tassaapput qallunaat naalakkersuisuisa paasinninneri oqaaseqaataallu, tassaatanillu Naalakkersuisut paasinninneri oqaaseqaataallu. Kiisalu tamakkua saniatigut oqaatigineqareersutut inatsissatut siunnersuummut oqaaseqaatini takuneqarsinnaavoq, Naalakkersuisut oqaaseqaatini paasinninnertut allassimasunut isumaqataanngitsut.

35 Tak.Se Immikkut ittumik immikkoortorta 4.3 kiisalu, Imm. nalinginnaaneq 2.4.

36 Kalaallit-nunaata namminersulernissaa pillugu inatsissatut siunnersuut nr. L 128, 2008-2009.

Soorlu matuma siuliani eqqartorneqareersoq namminersulernissamut inatsisip aallaqqaasiutaani allaqqasoq takuneqarsinaasoq inatsit inuiaat namminersornissamut aqqissuussinissamut pisinnaatitaaffeqarnerat tunngavigalugu isumaqatigiissuteqarneq (isumaqatigiinniarneq) tunngavigalugu suliarineqartoq, tamatumunngalu ilaatillugu Naalakkersuisut kiisalu qallunaat naalakkersuisuisa nunanut allanut tunngatillugu naligiillutik akisussaaffeqassasut.³⁷ Tamatuma ilaatigut kingunerissavaa qallunaat naalakkersuisuisa kiisalu Naalakkersuisuisut nunanut allanut tunngatillugu inatsimmut tunngatillugu tassungalu atatillugu namminersornissamut aqqissuussinernut assigiinngitsunik paasinninneri oqaaseqaataallu naligiittutut isigineqassammata namminersornermullu inatsisip atornerata nassuiarnerani oqimaqatigiittussaammata, tassa nunanut allanut tunngasuni akisussaaffiit pillugit maleruagassat ilanngullugit.

Pissutsit matuma siuliani pineqartut kingunerissavaat inatsimmut oqaaseqaatini kiisalu nunanut allanut tunngasuni akisussaaffinnut tunngatillugu oqaaseqaatit nassuiarneqarnermukkut immikkut pingaassuilerneqannginnissaat oqimaalutarneqannginnissaallu aallaavineqassammat kiisalu nunanut allanut tunngasuni akisussaaffinni maleruagassat atornerarnerini, tassamisoorlu assersuutigalugu paasinninnerit oqaaseqaatillu qallunaat naalakkersuisuisa pileritarsippatigit tassaniissammata kiisalu Naalakkersuisuinissanatik.

Inatsisissamut siunnersuummut oqaaseqaatit aqutugalugit pissutsit Naalakkersuisut paasinninnerat naapertorlugu namminersornermut iluaqutaasussaasut imaluunniit inatsisip nassuiarneranut atornerqarnissaanulluunniit tunngavineqartussat inissinneneqassasut paasineqarpata eqqartorneqarpataluunniit, taava pissutsit pineqartut inatsisip nassuarneqarnerani atornerqarneranilu tunngavineqartariaqarput, taamaaliornikkummi Naalakkersuisut kiisalu qallunaat naalakkersuisui pissutsit pineqartut isumaqatigiissutigisimassamatigit.

Allakkiap matuma oqaaseqaatit suliarineqarput, taavalu matuma siuliani pissutsit eqqartorneqartut tunuliaqutaralugit atuarniqartariaqarlutik paasineqartariaqarlutillu. Aamma taamaappoq immikkoortumi matumani ataaniittumi kiinga kingornani im mikkoortumi oqaaseqaatini.

Oqaaseqaatini nalinginnaasuni allassimavoq, qallunaat naalakkersuisuisa tunngaviumik inatsit naalagaaffiup immikkortuisa ataasiakkaat nunanut allanut politikikkut pissutsini namminneerlutik akisussaafilernerqarnissaannut akornutaasoq. Qallunaat naalakkersuisuisa paasinninnerat oqaaseqaataallu tunngavigalugit Namminersorlutik Oqartussat naalagaaffiup inatsisai tunngavigalugit nunanut allanut tunngasutigut nammineerlutik iliuuseqarnissamut akisussaaffeqalissagaluarpata inatsimmik tunngaviumik allanngortitsinissaq pisariaqarpoq (inuiaat akornanni pissutsinut tunngasut).

Qallunaat naalakkersuisuisa oqaaseqaatiminni nangillutik allappaat qallunaat naalakkersuisuisa nunanut allanut tunngasutigut akisussaaffeqarnerat tunngaviumik inatsimmi § 19-k tunngaveqartoq imaangitsoq namminersornermut inatsimmi maleruagassat tunngavigalugit nunannut allanut politikikkut suliassaqarfinni akisussaaffimmik Namminersorlutik Oqartussanut nuussisoqarsinnaasoq. Taamaattorli qallunaat naalakkersuisuisa nalinginnaasumik oqaaseqaatini allapput:

”Taamaattorli tunngaviumik inatsisip sinaakkutaasa iluini Naalakkersuisut naalagaaffik siinerlugu inuiaat akornanni susassaqarfiisigut suliaqarnissamut pisinnaatitaaffilernissaat periarfissaqarpoq.

Taamaattumik Naalakkersuisut naalagaaffik sinnerlugu inuiaat akornanni susassaqarfiisigut suliaqarnissamut pisinnaatitaaffilernissaannut, tassa apeqqutinut Kalaallit-nunaannuinaq tunngasutiguinnaq suliassaqarnissamut tunngaviumik inatsit akornutaasutut nalilerneqarsinnaanngilaq.”³⁸

Qallunaat naalakkersuisuisa oqaaseqaataat tunngavigalugu inuiaat akornanni susassaqarfiisigut suliaqarnissamut akisussaaffiliivinnissaq matumani pineqanngilaq. Taamaalliluni qallunaat naalakkersuisuisa nalinginnaasumik oqaaseqaatini paasinninneq malippaat, tassa qallunaat naalakkersuisuisa nunanut allanut tunngasutigut politikikimi akisussaaffeqarnermik tigumminniinnarnissaq ingerlatiinnarmassuk aamma suliassaqarfinni Naalakkersuisuinut pisinnaatitsissumik tunniusinnermut ilaatinneqartuni.

Kiisalu qallunaat naalakkersuisuisa nalinginnaasumik oqaaseqaatini paasinninneq malippaat, tassa Kunngeqarfiup Danmarkip soqutigisai eqqarsaatigalugit kiisalu tunngaviumik inatsimmi § 19-p kingunerissammagu Namminersorlutik Oqartussat nunanut allanut tunngasutigut politikikimi ingerlatsinissaa Kunngeqarfiup Danmarkip soqutigisaanut akerliumik ingerlatsinissaanik pinngitsoortitsinissaq, tamatumunnga ilanngullugu nalinginnaasumik nunanut allanut tunngasutigut politikki.

Taamaalliluni qallunaat naalakkersuisuisa nalinginnaasumik oqaaseqaatini paasinninnerat tunngavigalugu Naalakkersuisut nunanut allanut tunngasutigut politikikimi naalagaaffiup immikkortuisa sinnerinut aaqqiagiinnginnermik kinguneqarsinnaasumik aalajangersaanermik suliaqarsinnaanngillat, tamatumunnga

37 Tak. immikkoortorta 3.2

38 Immikkoortortamut 7.2.-mut nalinginnaasumik oqaaseqaatit

ilanngullugu inuiaat pisinnaatitaaffii tunngavigalugit isumaqatigiissusiorsinnaanatik, taakkua naalagaaffiup nunanut allanut tunngasutigut politikiani suliassa qarfinnut aalajangersimasunut nalinginnaasumik tun-ngaviinut akerliuppata.

Illuatunga atigit namminersornermut inatsisip aallaqqaasiutaani atuarneqarsinnaavoq inuiaat kalaallit inuiaat pisinnaatitaaffii tunngavigalugit inuiaasut nammineq aalajangiinissamut pisinnaatitaaffeqartut, kiisalu tamatuma nassuerutigina tunngavigalugu inatsit Danmarkip kiisalu Kalaallit-nunaatalu akunnerminni ingerlaqatigiinneq illuatungeriillutik ataqeqatigiinnissamik kissaateqarneq tunngavigalugu ineriartortinneqarsimasoq, kiisalu inatsit qallunaat naalakkersuisuisa kiisalu Naalakkersuisut akunnerminni naligiillutik illuatungeriinnerat tunngavigalugu ineriartortinneqarsimasoq. Kiisalu namminersorneq pillugu inatsimmi § 11 imm. 2-mi aallaqqaasoq tunngavigalugu qallunaat naalakkersuisui kiisalu Naalakkersuisut nunanut allanut tunngasutigut politikimi suleqatigiittut (inuiaat akornanni) Kalaallit-nunaata soqutigisaanik taamatullu Kunngaqarfiup Danmarkip tamarmiusumik soqutigisaanik qulakkeerinissaq siunertaralugu.

Taamaalilluni namminersorneq pillugu inatsimmut aallaqqaasiut aammalu nunanut allanut tunngasutigut politikimi suliassa qarfiit malinneqarput, tassa qallunaat naalakkersuisuisa kiisalu Naalakkersuisut Kalaallit-nunaata soqutigisaanik taamatullu Kunngaqarfiup Danmarkip tamarmiusumik soqutigisaanik qulakkeerinissaq ingerlatsinissarluni siunertaralugu.

6 Namminersorneq pillugu inatsisip Naalakkersuisut nunanut allanut tunngasutigut suliassa qarfitsigut suliqaarnissamut periafissat pillugit maleruagassai

Namminersorneq pillugu inatsit tunngavigalugu Naalakkersuisut nunanut allanut tun-ngasutigut suliassa qarfitsigut suliqaarnissamut (inuiaat akornanni susassa qarfiit) periafissa qarput. Namminersorneq pillugu inatsimmi Kapitali 4-mi (§§ 11-16) Naalakkersuisut kiisalu qallunaat naalakkersuisuisa akisussaaffii pillugit kiisalu inuiaat pisinnaatitaaffii pillugit isumaqatigiissuteqarnermut atatillugu pillugit isumaqatigiissuteqarnermi suleriaasaat pillugit maluagassat alaqtartut kiisalu nunanut allanut tunngasunik aallaqqapput.

Namminersorneq pillugu inatsimmi kapitali 4-mi maleruagassat Namminersorneq pillugu inatsimmi aallaqqaasiummut atatillugu nassuiarneqarluni atorneqassaaq. Aallaqqaasiummi oqaatigineqareersutut erseqqissaatigineqarpoq inuiaat kalaallit inuiaat pisinnaatitaaffii tunngavigalugit inuiaasut nammineq aalajangiinissamut pisinnaatitaaffeqartut kiisalu tamatuma nassuerutigina tunngavigalugu inatsit Danmarkip kiisalu Kalaallit-nunaatalu akunnerminni ingerlaqatigiinneq illuatungeriillutik ataqeqatigiinnissamik kissaateqarneq tunngavigalugu ineriartortinneqarsimasoq.

Tamatuma kingumerisaanik ilaatigut qallunaat naalakkersuisui kiisalu Naalakkersuisut tatigeqatigiillutik suliassa qarfinni arlaqtartuni suleqatigiissasut, ilaatigut nunanut allanut tunngasutigut, tassa Kalaallit-nunaata kiisalu Kunngaqarfiup Danmarkip ataatsimoorlutik soqutigisaanik ingerlatsinissa qulakkeerniarlugu.³⁹ Taamaattumik qallunaat naalakkersuisuisa suliassa qarfinni Kalaallit-nunaanuinaq tunngasuteqartuni kiisalu suliassa qarfinni Kalaallit-nunaannit tiguneqareersimasuni Naalakkersuisut akisussaaffimminnik i-ngerlatsinissaanik pinngitsoortitsinissartik killilersuinissartik pinaveersaartissavaat, tamatumunnga ilanngullugu aatsitassa qarnerup suliassa qarfiisa iluani sulliassa qarfinni.

Taamaattumik qallunaat naalakkersuisuisa Naalakkersuisut uranimik kiisalu aatsitassanik qinngornernik uloriaqtarlunni atuinissamut avammullu tunioraanissamut akisussaaffimminnik ingerlatsinissaanik pinngitsoortitsinissartik killilersuinissartik pinaveersaartissavaat, tassa suliassat Naalakkersuisut aatsitassatigut suliassa qarfinni oqartussaappata, suliassa qarfiillu (naalakkersuisut) kisimiillutik akisussaaffiinut taamaallaat tunngassuteqarputa.

Kalaallit aatsitassa qarnermut tunngasutigut suliassa ilaat aammattaq nunanut allanut tunngasunik ingerlatsinermut tunngasuuppata Naalakkersuisut aammattaq Kun-ngeqarfik Danmark sinnerlugu iliuuseqarsknaaput, tassa nunanut allanut tunngassuteqartut taamallat aatsisanut tunngasut kalaallinuinaq tunngasuuppata, tak. § 12, imm.1.

Nunanulli allanut tunngassuteqartut aammattaq Kunngaqarfik Danmarkip illersornissamut isumannaallisaanissamullu tunngassuteqarputa Naalakkersuisut Kunngaqarfik Danmark sinnerlugu aatsaat qallunaat naalakkersuisui suleqatigalugit iliuuseqarsinnaavoq, tassa namminersornermi inatsimmi § 13, tak. § 12, imm. 4-mi maleruagassat tunngavigalugit. Matuma ataani immikkoortumi matumani taassumalu kinguliini immikkortuni tamanna eqqartorneqarpoq.

39 Namminersornermut inatsit § 11, stk. 2.

Namminersorlutik Oqartussat inuiaat pisinnaatitaaffiisigut isumaqatigiissutinut malittaasunut kiisalu nunat tamat maleruagassaanut allanut Kunngearfiup Danmarkip taamaattuumillu Kalaallit-nunaata qaqugukkulluunniit pittuttorsimaffigisaani pissussaaffiit ataanni inissisimapput.⁴⁰

Inuiaat pisinnaatitaaffiisigut isumaqatigiissutinut imaluunniit nunat tamat maleruagassaanut allanut Kunngearfik Danmark pittuttorsimappat kisiannili Kalaallit-nunaat taakkununga ilaangippat, taava Namminersorlutik Oqartussat pissussaaffinnut inuiaat pisinnaatitaaffiisigut imaluunniit nunat tamat maleruagassaanut allanut atangillat.⁴¹

Namminersorneq pillugu inatsimmi kapitali 4-mi (§§11-16) Kalaallit-nunaata nunanut allanut susassaarfinnut tunngasutigut (nunanut allanut tunngasutigut suliassaqarfiit) sulinissamut dispositioniliornissamullu malerugassatigut attuumassuteqarfiit pingaarnert marluk aalajangersarneqarput.

Nalinginnaasumik oqaaseqaatit tunngavigalugit attuumassuteqarfiit pingaarnert marluullutik ukununga tunngassuteqarput:

"... inuiaat pisinnaatitaaffiisigut kiisalu nunat tamat pittuttorsimaffigisaannik pissussaaffitsigut isumaqatigiinniarnert isumaqatigiissutillu kisimik. Isumaqatigiissutit pittuttorsimaffinnik pissussaaffinnillu inuiaat pisinnaatitaaffiisigut inatsisitigut maleruagassat malillugit kiisalu isumaqatigiilluni aalajangersakkat imaaluunniit inuiaat pisinnaatitaaffii allat tunngavigalugit pittuttorsimasutut isigineqartarput. Taamaattorli aalajangersakkat atornerqartut tamakkunani periutsit tunngaviusut nalinginnaasunik tunngaviupput, tamakkualu nuna tamakkerlugu isumaqatigiissutini isumaqatigiinniutinilu ersersinneqarnerusarput, tassa isumaqatigiissutinut pittuttorsimaffinnik pissussaaffinnillu inuiaat pisinnaatitaaffiit naleqqiullugit."⁴²

Oqaaseqaatit nalinginnaasut tunngavigalugit tunngaviusumik periutsit namminersornermut inatsimmi kapitali 4-mi takuneqarsinnaapput, taakkualu Kalaallit-nunaata nunanut allanut allanut tunngasunik suliagarnerani aallaavittut atornerqartarput, tassa tamanna inuiaat pisinnaatitaaffiisigut kiisalu nunat tamat pittuttorsimaffigisaannik pissussaaffitsigut isumaqatigiinniarnert ingerlanneqanngikkaangata.

Inuiaat pisinnaatitaaffiisigut isumaqatigiissutit namminersornermut inatsit tunngavigalugu Naalakkersuisut nammineerlutik Kunngearfik Danmark sinnerlugu ingerlassinnaasaat namminersornermut inatsimmi § 12, imm. 1-imi allaqqapput. Maleruagassaq taanna tunngavigalugu Naalakkersuisut naalagaaffinnik allanik kiisalu kattuffinnik nunani tamani ingerlatsisunik naalagaaffik sinnerlugu isumaqatigiinniarsinnaallutillu inuiaat pisinnaatitaaffii tunngavigalugit isumaqatigiissuteqarsinnaapput, tamatumunnga atatillugu ingerlatsinermit isumaqatigiissutit, taakkualu Kalaallit-nunaanuinaq tunngasuuppata kiisalu suliassaqarfitsigut tamakkiissumik nunneqarsimasutigut.

§ 12 imm. 1 maleruagassatigut Naalakkersuisut inuiaat pisinnaatitaaffii tunngavigalugit isumaqatigiinniarsinnaatitaallutillu isumaqatigiissuteqarsinnaapput, suliassaqarfiit tiguqarreesut iluini, taakununga aatsitassanut tunngasut ilanngullugit.

§ 12 imm. 1 maleruagassanut inuiaat pisinnaatitaaffii pillugit suliassaqarfiit tamarmik isumaqatigiissuteqarnissaq siunertaralugu isumaqatigiinniutigineqarsinnaapput, tassungalu ilaatillugu annertuumik isumaqatigiinniarnertut atatillugu persuarsioranngitsumik isumaqatigiinniarnert ilaapput.

Taamaattumik Naalakkersuisut inuiaat pisinnaatitaaffii tunngavigalugit isumaqatigiinniarsinnaanerat aallaavigneqassaaq, tassa Kalaallit-nunaanuinaq tunngassuteqartutigut aatsisattatigullu susassaqarfitsigut, tamatumunnga ilaatillugit uranimik aatsitassanillu uloriaqartunik qinngornitalinnik misissueqqissaarnerit, piaanerit nunanullu allanut tunioraernerit.

Namminersornermut inatsimmi § 12, imm. 4 tunngavigalugu isumaqatigiissutit ilaat § 12 imm. 1 tunngavigalugu namminersorlutik oqartussat akisussaaffiit ilaatinneqanngillat. Maleruagassami imm. 4-p aalajangersarppaa isumaqatigiissutit taamaattut maleruagassami § 13 tunngavigalugu isumaqatigiissutigineqartassasut. Isumaqatigiissutit imm. 4-mut ilaatinneqartut tassa inuiaat pisinnaatitaaffii illersornissamut isumannaallisaanissamullu politikkit, kiisalu inuiaat pisinnaatitaaffii pillugit isumaqatigiissutit Danmarkimut

40 Namminersornermut inatsit § 16, stk. 1.

41 Soorlu assersuutigalugu Den Internationale Arbejdsorganisationimi (International Labour Organization, ILO) artikel 35-p najoqqutassiai malillugit nunap attavigisap avataani nunataqartut ("non-metropolitan territories") ILO-p isumaqatigiissutaanut ilaatinneqanngitsut, taakkua namminersulersimappata imaluunniit namminersornerulersimappata, taakkualu suliffissaqarniarnerup tungaatigut inatsisiliornikkut inatsisnillu atuutitsinikkut oqartussaaffeqarppata. ILO-p isumaqatigiissutaanut ilaatinneqartut taamaallaat tassaapput nunap attavigisap avataani nunataqartut, taakkununga ilaapput Kalaallit-nunaat kiisalu Savalinniut, nunap attavigisap naalakkersuisui suleqatigalugit nammineerlutik atuutitsisunik oqartussaartut ("naalakkersuisut", soorlu assersuutigalugu landsstyrenik naalakkersuisullit) kiisalu nunap attavigisap oqartussaannik suleqateqarlutik, ILO-p isumaqatigiissutaannik nunaminni atuinissamut nammineerlutik isumaqatigiissuteqarsimasut.

42 Oqaaseqaatit nalinginnaasut immikkoortua 7.3.

atuuttussat, imaluunniit Kunngaqafiup Danmarkip ilaasortaaffigisaani kattuffinnik nunani tamani ingerlanneqartunik isumaqatigiiniarnerit.

§ 13 imm. 1 tunngavigalugu inuiaat pisinnaatitaaffii pillugit isumaqatigiinniarnert aallartitsinneqartinnagit susassaqrifiit Kalaallit-nunaannut immikkut pingaaruteqartut pillugit qallunaat naalakkersuisuisa Naalakkersusut ilisimatissavaat.

Inatsimmut atatillugu piareersaataasumik suliarineqartuni takuneqarsinnaavoq periuseq tamanna inatsisitigut aalajangersarneqarsimasooq, tassa Namminersorlutik Oqartussat sapinngisamik piaartumik ilaatilerneqarnissaata pingaaruteqarnera ersseqqissarniarlugu. Naalakkersuisut qallunaat naalakkersuisuinit (naalagaaffiup oqartussai) ilisimatinneqarnerminnut atatillugu isummaminnik saqqummiussisinnaapput, tassa isumaqatigiinniarnissami ilaatinneqarnissamik kissaateqarnertik pillugu, taava isummat tamakkua naligiittut inissisimaneq tunngavigalugu isumaqatigiinniarnissamut piareersarnermut ilanngutissapput.⁴³

Suliani Kalaallit-nunaanuinaq attuumassuteqartuni qallunaat naalakkersuisuisa Naalakkersuisut isumaqatigiinniarnermik ingerlatsinissamut pisinnaatitaaffilersinnaavaat, tassa nunanut allanut pissutsinut ingerlatsivik peqataatillugu.⁴⁴

Isumaqatigiissutini Danmark kiisalu Kalaallit-nunaat isumaqatigiinniarnermi ataatsimoorlutik peqataasimappata, qallunaat naalakkersuisuisa ersseqqissaatigissavaat Naalakkersuisut sapinngamik annertunerpaamik peqataatinneqarsimasut.⁴⁵

Inuiaat pisinnaatitaaffii pillugit isumaqatigiissut Kalaallit-nunaannut immikkut pingaaruteqarpat, isumaqatigiissut akuerineqartinnagu imaluunniit atorunnarsinneqartinnagu Naalakkersuisusunut oqaaseqarfigisassanngorlugi saqqummiunneqassaaq. Naalakkersuisut peqataatinnagit isumaqatigiissuteqartoqarnissaa qallunaat naalakkersuisuisa pisariaqartutut isigippassuk, taava Kalaallit-nunaata sapinngamik annertunerpaamik peqataatinneqarani ingerlattariaqarpoq.⁴⁶

Pisussaaffik taamaallasat atuutinnigilaq, qallunaat naalakkersuisuisa inuiaat pisinnaatitaaffii pillugit isumaqatigiinniarnermik ingerlatsinermi Kalaallit-nunaannut immikkut ittumik pingaaruteqartuni isumaqatigiissuteqarnermi. Pisussaaffik aammattaq atuuppoq qallunaat naalakkersuisui inuiaat pisinnaatitaaffii Kalaallit-nunaannut immikkut ittumik pingaaruteqartut pillugit isumaqatigiissutaasa nassuiarnissaanni allannortinnissaanilu.

Taamaattumik Naalakkersuisut tamanna aallaavigalugu inuiaat pisinnaatitaaffii pillugit isumaqatigiissutinik isumaqatigiinniarsinnaanngillat -, tamatumunnga ilaatillugit uranimik aatsitassanillu uloriaqartunik qinngornitalinnik misissueqqissaarnerit, piaanerit nunanullu allanut tunioraanerit – Kunngaqarfiup Danmarkip illersornissamut imaluunniit isumannaallisaanermut tunngasutigut. Inuiaat pisinnaatitaaffiisigut isumaqatigiissutit taamaattut aallaavigalugit Naalakkersuisut taamaallaat isumaqatigiinniarsinnaapput isumaqatigiissuteqarsinnaallutillu qallunaat naalakkersuisui suleqatigalugit. Qallunaat naalakkersuisui tamakkua aallaavigalugit isumaqatigiissutinik taamaattumik isumaqatigiinniarsinnaallutillu isumaqatigiissuteqarsinnaapput.⁴⁷ Tamannali pissaq Naalakkersuisut suleqatigalugit kiisalu sapinngisamik annertunerpaamik Naalakkersuisut siumasioqatigalugit.⁴⁸ Tamatuma saniatigut qallunaat naalakkersuisuisa Naalakkersuisut nunanut allanut tunngasutigut ingerlatsivia peqataatillugu isumaqatigiissutinik taamaattumik isumaqatigiinniarnermik ingerlatsinissamut piginnaatitaaffilersinnaavaat kiisalu Naalakkersuisut qallunaat naalakkersuisui peqatigalugit atsiornissamut pisinnaatitaaffilersinnaallugit.⁴⁹ Soorlu assersuutigalugu illersornissami isumannaallisaanermil politikkimi pissutsit pingaarnerunngippata, kiisalu aatsitassanut tunngasut kiisalu nunanut allanut tunngasut pingaarneruppata imaluunniit qallunaat naalakkersuisuisa Naalakkersuisullu ersarissunik isumaqarpat kiisalu Kunngaqarfiup Danmarkip illersornissakkut isumannaallisaanikkut politikkikkut soqutigisaat kiisalu naalagaaffiup isummernera tamatumunngalu tunngatillugu ingerlatsineranullu isumaqatigiittoqarpat pissusissamisoorpoq. Taamaammallu qallunaat naalakkersuisuisa Naalakkersuisut isumaqatigiissuteqarfigisinnaavaat inuiaat pisinnaatitaaffii pillugit isumaqatigiissutinik qanorpiaq naalagaaffiup ataatsimoorissamik illersornissakkut isumannaallisaanikkullu politikkinik soqutigisaanillu ingerlatsinissaq qulakkiissaneraat tassa inuiaat pisinnaatitaaffii pillugit isumaqatigiissutinik isumaqatigiinniutiginissaat aallaavigalugu.⁵⁰

43 Oqaaseqaatit nalinginnaasut immikkoortua 7.5.

44 Namminersornermi inatsit § 13, imm. 2.

45 Namminersornermi inatsit § 13, imm. 3.

46 Namminersornermi inatsit § 13, imm. 4.

47 Namminersornermi inatsit § 12, imm. 4, aamma § 13.

48 Namminersornermi inatsit § 12 imm. 4, aamma § 13, imm. 1, 3 aamma 4, kiisalu § 11, imm. 2, aamma nammineerluni aalajangiisnaatitaaffeqarnermut pisinnaatitaanermut, naligiitaanermut ataqqeqatigiinnermullu inatsimmut allaqqasiummut oqaseqaat.

49 Namminersornermi inatsit § 12, imm. 4, aamma § 13, imm. 2 aamma 3

50 Namminersornermi inatsit § 12, imm. 4, aamma § 13, imm. 1 aamma 2.

Namminersornermi inatsimmi § 14-imi pineqarput pissutsit kaattuffiit nunani tamani i-ngerlatsisut Kalaallit-nunaata nammineq atini atorlugu ilaasortanngorsinnaanissaq a-ngusinissamut periarfissinneqarnissaq. Qallunaammi naalakkersuisuisa Naalakkersuisut qinnuteqarnerat allaavigalugu Kalaallit-nunaata tamatumingna qinnuteqaata aallaavigalugu qinnuteqaammik imaluunniit tapersersuinissamik tunniussaqaarsinnaavoq, tassa tamanna Kalaallit-nunaata naalakkersuinikkut aaqqissuunneqarnikkut inissisimaneranut naapertuuppat.

Inatsissamut siunnersuummut nalinginnaasumik oqaaseqaatini ilaavoq § 14, ataatsimoortumik ilaasortaanerit pingaaruteqarput, nalinginnaasumik sumiiffinnut imaatigut avissaarsimasunut, tassa nunanut allanut politikikkut susassaqarfiit naalagaaffimmit ilaasortaasumit ingerlanneqarnerat aallaavigalugu.⁵¹

7 Danmark-ip Kalaallit-nunaata uranimik aatsitassanillu uloriaqartunik qinngornitalinnik misissueqqissaarnernik, piaanernik nunanullu allanut tunioraanermik ingerlatsinissamut akuersinissaanik pinngitsoortitsinissaanut imaluunniit inatsisit malillugit killiliinissaanut periarfissat

Namminersorlutik Oqartussat namminersornermut inatsimmi §§ 2-4-mi maleruagassat malillugit aatsitassatigut suliassaqarfiit tigunikuuvaat.

Taamaattumik Namminersorlutik Oqartussat aatsitassanut tunngatillugu inatsisiliornermik pissaanermik inatsisinillu atuutsitsinerlutik (ingerlatsinerlutik) pissaanermik tigumiaqarput, tassa namminersornermut inatsimmi § 1-imi maleruagassat malillugit. Inatsisiliornermik pissaaneq Inatsisartuniippoq kiisalu inatsisinik atorfitsinerlutik pissaaneq Naalakkersuisuiniilluni.

Namminersornermut inatsissamut siunnersuummut nalinginnaasumik oqaaseqaatini aatsitassanut susassaqarfiit naatsumik imatut eqqartorneqarput:⁵²

”Aatsitassanut susassaqarfiit tassaapput Kalaallit-nunaanni aatsitassanik misissueqqissaarnerit kiisalu piaanerit. Aatsitassat paasineqassapput tassaasut pisuussutit ummassuseqanngitsut, soorlu aatsitassat manngertut kiisalu ikummatissat, kulbrintit.”

Kiisalu nalinginnaasumik oqaaseqaatini Namminersorlutik Oqartussat Kalaallit-nunaanni aatsitassanik piginnigtuunerat aatsitassat tungaasigut inatsisiliornermik pissaaneq kiisalu inatsisinik atorfitsinerlutik pissaaneq namminersornerup tamatuma tungaatigut tigusinerup kingunerissaanik naatsumik allaaserineqarpoq.⁵³

”6. Kalaallit-nunaata nunataata iluani aatsitassanik piginnittuunerat

Inatsissatut siunnersuut tunngavigalugu aatsitassanut tunngassuteqartut Namminersorlutik Oqartussanik tiguneqarsinnaapput, tak. ilanngussami liisti II imm. 26). Namminersorlutik Oqartussat aatsitassanut tunngatillugu inatsisiliornermik pissaanermik inatsisinillu atuutsitsinerlutik (ingerlatsinerlutik) pissaanermik tigumiaqalissapput.

Kalaallit aatsitassanut tunngasunik tigusinerisa kingunerisaanik aatsitassanut tungatillugu Namminersorlutik Oqartussat aatsitassarsiornermik ingerlatsinerlutik nammineerlutik sinaakkutassanik nalinginnaasunik aalajangersaasinnaanngussapput ilaatigullu akuersissutinik kiisalu misissueq-qaarnissamut akuersissutinik, misissueqqissaarnissamut akuersissutinik taamatullu aatsitassanik nunap iluaniittnik atuinissamut akuersissutinik ingerlatsinissaanngorlutik.

Aatsitassanut tunngassuteqartut tiguneqarpata, tamatuma kingunerisaanik Kalaallit-nunaata aatsitassat nunatap iluaniittunik piginnittuulissaaq aatsitassanillu atuisinnaalissalluni.”

Taamaalilluni namminersornermut inatsit malillugu aatsitassanut tunngasunik tigusinerup kingunerani Namminersorlutik Oqartussat aatsitassanut tunngasutigit inatsisiliornermik pissaanermik inatsisinillu atuutsitsinerlutik (ingerlatsinerlutik) pissaanermik tigumiaqalissapput, tamatumalu kingunerisaanik Inatsisartut

51 Oqaaseqaatit nalinginnaasut immikkoortua 7.6. Taamatut ittumik ilaasortaanerlutik imaluunniit imaluunniit inuiaat pisinnaatitaaffinut atuumassuterqartumik Kalaallit-nunaat nunatamigut nunatut immamik avissaaruteqartut inissisimavoq Oversøiske Lande og Territorier (OLT), tassa ilaatigut EU-mi isumaqatigiissummi artikel 198-mi maleruagassat malillugit associeretut EU-mi ilaasortaalluni.

52 Oqaaseqaatit nalinginnaasut immikkoortua 4.4.31.

53 Oqaaseqaatit nalinginnaasut immikkoortua 6.

aatsitassat tungaasigut inatsisinik aalajangersaasinnaanngorlutik,⁵⁴ kiisalu Naalakkersuisut ilaatigut aatsitassat tungaasigut nalunaarutinik aalajangersaasinnaalissapput kiisalu misissueqqaarnissamut akuersissutinik, misissueqqaarnissamut akuersissutinik atuinissamullu akuersissutinik tunniussisinnalissapput.⁵⁵

Kiisalu namminersornermut inatsit tunngavigalugu Namminersorlutik Oqartussat aatsitassat tungaasigut akisussaaffiit ilaapput ikummatissat, kulbrintit aatsitassallu manngertut tamarmik, tamatumunngalu ilanngullugit aammattaaq uranit kiisalu aatsitassat allat qinngornermik ulorianartullit, kiisalu Naalakkersuisut uraninik aatsitassanillu qinngornermik ulorianartulinnik misissueqqaarnissamut atuinissamullu akuersissutinik tunniussisinnalissapput.⁵⁶

Kiisalu namminersornermut inatsit tunngavigalugu Naalakkersuisut aatsitassat tungaasigut akisussaaffiit ilaapput aatsitassanik atuinermut atatillugu avammut tunioraanissamut akuersissutinik tunisisinnaaneq, taakununga atatillugit uraninik aammalu aatsitassat qinngornermik uloriaqartunik akullit.⁵⁷

Soorlu matuma siuliani taaneqareersoq namminersornermut inatsimmi § 12, imm. 4 § 13-mut ilanngullugu tunngavigalugit Naalakkersuisut namminneerlutik inuiaat pisinnaatitaaffiik Kunngeqarfik Danmarkip illersornissamut isumannaallisaanermullu politikianut tunngassuteqartutigit isumaqatigiissuteqarnissamut pisinnaatitaanngillat.

§ 12, imm. 4-mi taamaallat pineqarput inuiaat pisinnaatitaaffii pillugit naalagaaffinnik kattuffinnillu nunani tamani sulisunik isumaqatigiissuteqarnerit, tak. § 12, imm. 1. Taamaallilluni maleruagassat isumaqatigiissutini Kalaallit-nunaata suliffeqarfinnik namminersortunik isumaqatigiissuteqarfigisaanni aallaaviusumik atorneqassanngillat, tamatumunnga atatillugit namminersortut (niuvermik ingerlatsisut) pisinnaatitaaffisigut isumaqatigiissutini. Maleruagassat aallaaviusumik Kalaallit-nunaata suliffeqarfinnik namminersortunit imaluunniit pisortanit pigineqartunik salliutitsumik aammalu pisussaaffiliisumik inuussutissarsiornikkut (niuvermik ingerlatsisut) ingerlatsisunik ingerlatsisuunissamut akuersissuteqarpat, tamatumunnga ilaatillugit aatsitassanut tunngasutigit akuersissutit imaluunniit namminersortut pisinnaatitaaffii tunngavigalugit inuussutissarsiornikkut ingerlatanut allanut tunngatillugu akuersissutit.

Taamaattorli namminersornermi inatsimmi kapitali 4-mi tunngaviusumik periutsit aammattaaq inuiaat pisinnaatitaaffisigut suliaqarnermi atorneqarput tassa inuiat pisinnaatitaaffisigut pituttorsimasunik pisussaaffiliinerit saniatigut.⁵⁸ Tamatuma malitsigisaanik qularnanngitsumik inuiaat pisinnaatitaaffisigut allatigut suliaqarnermi, soorlu naalagaaffiup illersornissakkut politikiani imaluunniit isumannaallisaanikkut politikiani annertuumik malinneqarpoq, tamakkualu taamallat (taamaattariaqaraluarlunilumi) Naalakkersuisunit suliarineqarsinnaapput tassa qallunaat naalakkersuisui peqatigalugit suleqatigalugillu.

§ 12 imm. 4-mi maleruagassaq, tassa illersornissamut isumannaallisaanermullu politikimi, imm.1-imi pingaarnertut maleruagassamut ilaatinneqanngilaq aammalu pissutsit aalajangersimasut ilaatinneqanngitsut suuneri nalunaarlugit. Taamaattumik § 12 imm. 4-mi maleruagassaq aallavittut nassuiarneqartariaqarpoq pissutsinut imm. 4-mi pineqartunut marluusunut atuuttuenerata saniatigut pissutsinut allanut atuutinnitsoq, tassa imaappoq illersornissamut isumannaallisaanermullu politikikkut pissutsinut. Kiisalu § 12 imm. 4-mi maleruagassaq inatsisinut pissutsinullu piviusunut atatinneqarnera eqqasaatigalugu nassuiarneqartariaqarluni, maleruagassap attumassuteqarfiini, tamatumunnga ilaatillugu maleruagassap kiisalu namminersornermullu inatsisip siunertai.

Taamaattumik § 12 imm. 4-mi oqariartaaseq "illersornissamut isumannaallisaanermullu politikki" aallaavittut oqariartaatsip nalinginnaasumik (nalinginnaasumik) oqalunnikkut isumaa atuuffiilu tunngavigalugit nassuiarneqartariaqarluni. Illersornissamut politikimi nunanut allanut tunngasutigit atuutinninnera

54 Inatsisartut ilaatigut oqartussaaffik tamanna inatsisartut inatsisaannik nr. 7 ulloq 7. december 2009-imeersumik aatsitassanut taakkununngalu atatillugu suliniuteqarnerup pingaaruteqarneranik (aatsitassanut inatsit) kiisalu inatsisartut inatsisaat nr. 26 ulloq 18. december 2012-imeersoq tamanna inatsisartut inatsisaannik nr. 7 ulloq 7. december 2009-imeersumik aatsitassanut taakkununngalu atatillugu suliniuteqarnerup pingaaruteqarneranik (aatsitassanut inatsit) allannguummut tunngasumik aalajangersaanermi atorpaat.

55 Naalakkersuisut aatsitassanut inatsit tunngavigalugu aatsitassanik misissuinissamut akuersissutinik arlaqartunik tunngiussippat, tamakkununga ilanngullugu uranimik aatsitassanillu qinnornernik ulorianarunik akulinnik misissueqqaarnissamut akuersissutit, tassa aatsitassanik allanik piiaanermi(atuinissamut) akutut.

56 Oqaaseqaatit nalinginnaasut immikkoortua 4.4.31 aamma 6. Matuma siuliani allaqqasut ilaat matuma qulaani oqaatsini uteqqinneqarput.

57 Oqaaseqaatit nalinginnaasut immikkoortua 4.4.31 aamma 6. Matuma siuliani allaqqasut ilaat matuma qulaani oqaatsini uteqqinneqarput. Naalakkersuisut aatsitassanik piiaarneqartumik nunanut allanut tunioraanissanermut akuersissutinik tunniussisinnanerata ilaatigut Namminersorner-lutik Oqartussataatsitassanut tunngasunik tiguserata kingunerisaanik "aatsitassanik Kalaallit-nunaata nunataata iluaniittunik piginnittuulernermi nammeneq aalajangiinissamik atuinissamillu pisinnaatitaaffeqarnera" (immikkortorta 6), kiisalu Naalakkersuisut atuinissamut akuersissutinik tunniussinissamut akisussaaffeqarlutik (immikkortorta 4.4.31 aamma 6).

58 De almindelige bemærkninger afsnit 7.3.

tassaanerpaavoq sakkutooqarnikkut aaqjissuussinerit pissutsillu, kiisalu isumannaallisaanermut politikikkut nunanut allanut tunngasunut atuutinnginneranut killeqarfinnut tunngasutigit pissutsit kiisalu naalagaaffiup isumannaatsuunissaanut tunngasutigit pissutsit ilaatinneqartariaqarlutik.

Atuutitsinnginnermut maleruagassami nalinnginnasumi ilaatinneqanngillat nunanut allanut politikikkut susassaarfii allat imaluunniit pissutsit maleruagassani taaneqartut avataaniittut. Tamatuma kinguneraa maleruagassamut ilaatigit nunanut allanut politikimi aningaasanut tunngassuteqartut, niuvernermut tunngassuteqartut, pinngortitami pisuussutinut tunngassuteqartut imaluunniit inuiaqatigiinnut tunngassuteqartut allat ilaatinneqannginnerat, tamakkununnga ilanngullugit avatangiisinut tunngassuteqartut imaluunniit akileraartarnermut tunngassuteqartut.

§ 12 imm. 4-mut immikkut ittumik oqaaseqaatini allaqqavoq:

”Isumaqatigiinniarnermi pineqartumi illersornissamut kiisalu isumannaallisaanermut politikki qanoq annertutigisumik attumassuteqartinneqarnerisooq qanoq isumaqartoqarnerisooq nunap pineqartup illersornissakkut kiisalu isumannaallisaanikkut oqartussaani isumaqatigiissutissamik isumaqatigiinniarnemi pingaaruteqartut inissimasussaavoq imaluunniit Naalakkersuisut naalagaaffimmi allami susassaarfinni aalajangersimasuni oqartussaasumik taamaallaat isumaqatigiinniartarnissaat siunertarineqarnerisooq – soorlu assersuutigalugu avatangiisitigit oqartussaasuiniq imaluunniit akileraartarnermut oqartussaasuiniq.”⁵⁹

Susassaarfisigit oqartussaasut taamaattut ilaatigit tassaasussaapput aatsitassaqarnermut oqartussat.

Taamaattumik aatsitassamut tunngasut aallaavittut § 12 imm. 4-mut ilaatinneqanngillat.

Taamaattumik Kalaallit-nunaat aatsitassanut tunngasutigit inuiaat pisinnaatitaaffisigit pisussaaffillilluni isumaqatigiissuteqarsinnaavoq, tamatumunnga ilanngullugu naalagaaffinni allani aatsitassanut tunngasutigit oqartussaniq isumaqatigiinniarsinnaallunilu isumaqatigiissuteqarsinnaavoq. Isumaqatigiissutinik taamaattumik isumaqatigiinniarsinnaaneq isumaqatigiissuteqarsinnaanerlu, ilaatigit aatsitassanut tunngasutigit oqartussaasut saniatigit susassaarfinni allani oqartussaasut ilaatigooarlutik naalagaaffik pineqartoq Kalaallit-nunaanni isumaqatigiissummut angusarineqartumut tunngatillugu sinniisuffigisinnaanerannik ilimasuuteqarnermit killilersorneqassanngilaq.

Naminersornermut inatsimmut aallaqqaasiummi erseqqissarneqarpoq inatsit Naalakkersuisut kiisalu qallunaat naalakkersuisuisa naligiittut inissimallutik isumaqatigiissuteqarnerat aallavigalugu pilersinneqartoq. Aallaqqaasiut inatsisip nassuarneqarnerani tunngavigneqarsimasutut isigineqarpoq, tassami aallaqqaasiut inatsimmut ilaasutut inissinneqarsimammat.

§ 12 imm. 4-mi atuuffiginngisaanut maleruagassaq taamaallaat Kunngaqarfiup Danmarkip illersornissamut imaluunniit isumannaallisaanikkut politikikkut soqutigisaanik pi-ngaarutilinnik aalajangersimasunik suliaqarnissaq ingerlanneqartariaqalersillugu atuuppoq, kiisalu Kalaallit-nunaata soqutigisaasa § 12 imm. 1-imi pingaarnerusumik maleruagassat atorsinnaappatigit, pisuni aalajangersimasuni sunniutai annikinnerusumik pingaaruteqarput (pingaartumik) tassa 4-mi atuuffiginngisaanut maleruagassap Kunngaqarfiup Danmarkip soqutigisaminut atuinissaanut naleqqiullugu. Nassuiaat taanna naalagaaffimmi inatsisitigit maleruagassatigit piumasaqaataavoq naalagaaffiup inatsisaa sapinngisamik annertunerpaamik nassuarneqassasut kiisalu inuit pisinnaatitaaffiit naleqqussakkamik tassa inuit pisinnaatitaaffisigit maleruagassat kiisalu tunngaviusumik oqaaseqaatai malillugit, tamatumunnga ilanngullugu inuit pisinnaatitaaffii tunngavigalugit inuit nammineq aalajangersinnaanermut pisinnaatitaaffii, inuit pisinnaatitaaffii tunngavigalugit inuit ataasiakkaat assigiimmik pineqarnissaannut tunngaviusumik peritsit kiisalu assigiimmik ineriartornissaannut tunngatillugu tunngaviusumik peritsit.

Inatsissisatut siunnersuummi § 12 immikkut ittumik oqaaseqaatini allaqqavoq:

”§ 12 ...isumaqatigiissutini suliasanik susassaarfii tiguneqarsimasut avataani inissimasunik imaqartuni atuutinngilaq. Piumasaqaammik tassani nalilersuinerit qanoq sukumiitigisariaqassanersut sulinerimi aalajangersarneqassapput, kiisalu isumaqatigiissutissanut siunnersuutinut isumaqatigiinniutigineqartussanut tunngatillugu naliliisarneq naapertuuttumik ingerlanneqartarluni.”

Inuiaat pisinnaatitaaffisigit, illersornissamut imaluunniit isumannaallisaanikkut politikimik kallaasunik isumaqatigiinniarnermi isumaqatigiinnermilu imaassinnaavoq § 12 imm. 4-mi atuuffiginngisaanut maleruagassaq naapertuuttumik naliliineq tunngavigalu atortariangitsoq. Tamatumunngalu ilaatigit tunngaviusinnaavoq inuit pisinnaatitaaffii tunngavigalugit Kalaallit-nunaanni aatsitassanut tunngatillugu iliuuseqarnerit, tassa iliuuseqarnerit tassaammata suliasaarfinnut tamakkiisumik tigoreernikuusaanut tunngassuteqartut kiisalu Kalaallit-nunaanuinnaq tunngassuteqartuullutik. Pissutsi taama ittuni Kallaallit-nunaata imm. 1-imi pingaarnertut maleruagassaq, Kunngaqarfiup Danmarkip imm. 4-mi atuuffiginngisaanut maleruagassap atuinissaanut naleqqiullugu, annertunerusumik (pingaarnerusumik) soqutigisarissavaa.

Inuiaat pisinnaatitaaffii tunngavigalugit uranimik atuinissaq, nunanut allanut niuveruteqarnissaq tuniniaanissarlu pillugit isumaqatigiissutit illersornissamut kiisalu isumannaallisaanermut politikkimi pissutsinik kalluaasussaavoq. Isumaqatigiissutit taamaattut uranimik eqqissisimasumik atuinissamut tunngassuteqarpata Kunngaqarfiup Danmarkip illersornissamut kiisalu isumannaallisaanermut politikkimi pissutsit aallaavittut kalluarneqassanngillat. Kiisalu Kunngaqarfiup Danmarkip eqqissisimasumik siunertalimmik uranimik atuinissaq, nunanut allanut niuveruteqarnissaq tuniniaanissarlu inatsisit malillugit unitsitsinissaa soqutigisarinaviannngilaa, tamatumunnga atatillugu nukissiornermut atorneqarnissaa. Taamaattumik uvagut naliliinerput tunngavigalugu Naalakkersuisut, qallunaat naalakkersuisui ilanngutinngikkaluarlugit isumaqatigiissutit taamaattumik isumaqatigiissuteqarsinnapput. Taamaattorli Naalakkersuisut qallunaat naalakkersuisui isumaqatigiinniarnermik kiisalu isumaqatigiissuteqarnermik taamaattumik ilisimatittussaavaat, aammalumi apeqqutini taamaattuni qallunaat naalakkersuisuinik suleqateqarnermik nalinginnaasumik taamaaliortussaallutik.⁶⁰

Kisiannili eqqissisimasumik siunertaqanngitsumik uranimik atuinissaq eqqarsaatigineqarpat, akerlianilli soorlu assersuutigalugu qaartartorsuarnik sanaartornissamik (atomimik qaartartorsuit) siunertaqarpat, taava inuiaat pisinnaatitaaffii tunngavigalugit isumaqatigiissutit namminersornermut inatsimmi § 12 imm. 4-mi atuuffiginngisaanut maleruagassamut ilaatinneqassapput. Aammattaaq taamaappoq inuiaat pisinnaatitaaffii tunngavigalugit isumaqatigiissutit aammalu uranip unioqqutitsisumik eqqissinerunngitsumut atorneqaratarnissaa killilersimaaniarlugu suliniutit. Taamaattumik qallunaat naalakkersuisuisa Naalakkersuisut peqatigalugit uranimik nunanut allanut nioqquteqarnissamut tunisaqarnissamullu tunngatillugu atugassatigut piviusorsortunik assigiinnillu aalajangersaasinnapput, tassa uran unioqqutitsisumik eqqissinerunngitsumut atorneqaratarnissaa killilersimaaniarlugu.

Ullumikkut nunat atomimik qaartartorsuarnik (pisortatigootumik) peqareersut saniatigut nunanut allanut atomimik qaartartorsuarnik kiisalu uranimik allanillu qinngornermik uloriarnertunik qinngornilinnik siammaanissat pisinnaanerit kiisalu uran unioqqutitsisumik eqqissinerunngitsumut atorneqaratarnissaa pinngitsoortinniarlugu Kunngaqarfik Danmark nunat tamat isumaqatigiissutaannut pituttorsimavoq. Isumaqatigiissutit tamakkua Kalaallit-nunaannut atuutilissappata taava naalagaaffiup kiisalu Namminersorlutik Oqartussat, isumaqatigiissutit Kalaallit-nunaanni eqqortinneqarnissaat malinneqarnissaallu qulakkiissavaat, tassa uranimut aatsitassanullu qinngornernik uloriaqartunik qinngornillit, atorneqartut, Kalaallit-nunaanni toqqortarineqartut kiisalu assartorneqartut, kiisalu Kalaallit-nunaanni avammut tuniorarneqartut. Taamaammallu Foketingip kiisalu Inatsisartut qulakkiissavaat nunat tamat isumaqatigiissutaat nunami inatsisunik akuersissuteqarnikkut pisariaqartitsineq tunngavigalugu eqqortinneqarnersut. Kiisalu qallunaat naalakkersuisuisa kiisalu Naalakkersuisut qulakkiissavaat nunat tamat isumaqatigiissutaat malinneqarnersut eqqortinneqarnersullu, tamatumunnga atatillugu nalunaarusiornikkut, akuersissutit tunniussinissamik piunasaqaatinik aalajangersaanikkut, akuersissutit aalajangersimasuni, peqqusinertigut, ingerlatsinikkut aalajangersaanertigut allatigut, nakkutilliinikkut, allatigullu nakkutilliinikkut.

Namminersornermut inatsimmi § 12, imm. 4 tunngavigalugu Naalakkersuisut namminnerlutik inuiaat pisinnaatitaaffiisigut isumaqatigiissutitigut Kunngaqarfik Danmarkip ilaasortaaffigisaasunut isumaqatigiinniarnermik ingerlatsinissamut pisinnaatitaaffeqarnngillat.

Inatsisissamut siunnersuummi § 12-mut immikkut ittumik oqaaseqaatini imatut allaqqasoqarpoq:

”Isumaqatigiissutinut atatillugu pisinnaatitsisummik killiliineq tassa kattuffinnik nunani tamalaani atuuttunik, Danmarkip ilaasortaaffigisaanik isumaqati-giissuteqarnernut attuumassuteqartut immikkut ittumik killiliiffigineqarnerat immikkut ittumik isumaqarpoq, tassani EU kattuffiit nunani tamalaani atuuttu iluini, aammattaaq Kunngaqarfiup Danmarkip EU-p iluani nunat peqatigalugit ilaasortaaffigisaani, nunat tamat isumaqatigiissutaanik suliaqarnermi nunat tamaasa sinniisuuffigimmagit, kiisalu nunat ilaasortaasut taasisinnaanerit atuutsittarlugit. Maluginiarneqassaaq, paasinnilluarnissaaq eqqarsaatigalugu naalagaaffiit EU-mut ilaasortaasut nutaat immamik avissaaruteqartut nunanut allanut tunngasutigut suliaasaqarfiinik sullissisut, kisiannili EU-traktat-inut atasuunngitsut, pissutsini taamatut ittuni Maastricht-traktatemut nalunaarut nr. 25 malillugu nammineerlutik nunatamik immamik avissaaruteqartut soqutigisaanik iliuuseqarsinnaapput, tassa Ataatsimoorfiup soqutigisaanut ajoqutaanngitsunik, tassa soqutigisatigut iluarsisinnanngisaasigut.”

Kalaallit-nunaat kattuffinni nunani tamani atuuttuni arlaqartuni, Kunngaqarfiup Danmarkip ilaasortaaffigisaani ukiuni arlaqartuni Kunngaqarfik Danmark sinnerlugu isumaqatigiinniartarsimallunilu isumaqatigiissuteqartarsimavoq. Namminersornissamut Ataatsimiititaliarsuup Kallallit-nunaanni namminersuternissaaq pillugu isumaliutissii-ssutaani siusinnerusukkat kalaallit pisinnaatitsinermit tunngatillugu inatsisaani⁶¹ allaqqavoq, taassumalu maleruagassaata namminersornermut inatsimmi § 12 imm. 4 assigaa:

60 § 12-mut immikkut ittumik oqaaseqaatit

61 Inatsit nr. 577 ulloq 24. juni 2005 Naalakkersuisut inuiaat pisinnaatitaaffii pillugit isumaqatigiissutinut ilanngunnerannut tunngasoq.

"Kattuffinnut nunani tamani ingerlanneqartunut atatillugu, tassa naalagaaffiit EU-mut ilaasortaasut namminersortutut ilaasortaangitsut, taamaattumillu EU kattuffinni taakkunani taamaallaat ataasiinnarmik taasisinnaallutik (soorlu aalisanikkut kattuffiit NAFO, NEAFC og NASCO), taamaattorli pisinnaatitsinermut aaqqissuussineq atorsinnaalluni."⁶²

Taamaattumillu inatsisitigut ileqquulluni imaluunniit inatsisitigut sulinermi periusaalluni, taannalu aqqutigalugu ilaannikkut Naalackersuisut Kunngaqarfik Danmark sinnerlugu inuiaat pisinnaatitaaffiisigut isumaqatigiissutinik isumaqatigiinniarnissamut periarfissinneqartarpoq kattuffiit nunani tamalaani atuuttut iluini, naak Danmark kattuffinnut taakkununga ilaasortaagaluartoq. Suliassani ataasiakkaani aalajangersimasut aalajangerneqartarpoq Naalackersuisut taamaaliornissamut pisinnaanersut.

Nuuk, den 13. september 2013

Jørn Skov Nielsen

/

Kai Holst Andersen

Departementschef

Direktør

62 Kalaallit-nunaata namminersulernissaa pillugu Namminersulernissaq pillugu Ataatsimiititaliarsuup kalaallinik-qallunaanillu ilaasortallip isumaliutissiissutaa, april 2008, qupp. 67, 334 og 596 ff.

Ilanngussaq 8

Uranimik aamma aatsitassanik qinngornernik ulorianartunik akoqartunik allanik piiaanissamut akuersaanngilluinnarnissamik politikkeqarnerup atorunnaarsinneqarsinnaanera imaluunniit allannguuteqartinneqarsinnaanera eqqarsaatigalugu Naalakkersuisut nunanut allanut politikikkut piginnaatitaaffii pillugit tapiliussatut allakkiaq 27. september 2013-imeersoq

INATSIKINIK ATORTITSINERMUT MINISTEREQARFIK
NUNANUT ALLANUT MINISTEREQARFIK

27. september 2013

Uranimik aamma aatsitassanik qinngornernik ulorianartunik akoqartunik allanik piiaanissamut akuersaanngilluinnarnissamik politikkeqarnerup atorunnaarsinneqarsinnaanera imaluunniit allannguuteqartinneqarsinnaanera eqqarsaatigalugu Naalakkersuisut nunanut allanut politikikkut piginnaatitaaffii pillugit tapiliussatut allakkiaq

1 Aallaqqaasiut

1.1. Inuussutissarsiornermut, Aatsitassaqaqarnermut Suliffeqaqarnermullu Naalakkersuisoqarfik aamma Nunanut allanut naalakkersuisoqarfik uranimut aamma aatsitassanik qinngornernik ulorianartunik akoqartunik allanik piiaanermut avammullu annissuinermit tunngatillugu nunanut allanut pissutsini Naalakkersuisut aalajangiisinnaatitaaffii pillugit allakkiaq 13. september 2013-imeersoq nassiuereerpaat. Allakkiaq ilaatigut Kalaallit Nunaata inuiaqatigiinni pisinnaatitaaffinnut pisussaaffinnullu inatsisitigut inissisimanera aamma Naalakkersuisut nunanut allanut pissutsinut aalajangiisinnaatitaaffiisa qanoq issusaa aamma inatsimmi tunngaviumi § 19 pillugit isummersornernik imaqarpoq.

Inatsisunik atortitsinermit ministereqarfiup aamma Nunanut allanut ministereqarfiup tamanna tunngavigalugu tapiliussatut allakkiaq manna suliaraat.

Aammattaq uranimik aamma aatsitassanik qinngornernik ulorianartunik akoqartunik allanik piiaanissamut akuersaanngilluinnarnissamik politikkeqarnerup atorunnaarsinneqarsinnaanera imaluunniit allannguuteqartinneqarsinnaanera eqqarsaatigalugu Naalakkersuisut nunanut allanut politikikkut piginnaatitaaffii pillugit Inatsisunik atortitsinermit ministereqarfiup aamma Nunanut allanut ministereqarfiup allakkiaat 21. august 2013-imeersoq, ministereqarfiit sulit tunaartarisinnaasaat innersuussutigineqarpoq.

2 Kalaallit Nunaata inuiaqatigiinni pisussaaffinnut pisinnaatitaaffinnullu inatsisitigut inissisimanera

2.1. Naalakkersuisut allakkiaanni 13. september 2013-imeersumi allassimavoq (qupperneq 7), danskit naalakkersuisuisa aamma Naalakkersuisut akornanni Kalaallit Nunaanni namminersornermut aqqissuussaq aamma namminersorneq pillugu inatsimmi tamanna pillugu maleruagassat, "naalagaaffik" illuatungaannarsiorluni inuiaqatigiit pisinnaatitaaffiinnut pisussaaffiinnullu inatsisit malillugit Kalaallit Nunaanni Namminersorlutik Oqartussat pisinnaatitaaffiinnik killilersuisinnaanngitsoq aalajangersaavioq, pillugit inuiaqatigiit pisinnaatitaaffiinnut pisussaaffiinnullu isumaqatigiissuteqarsimasut. Inuiaat namminersorlutik aalajangiinissamut pisinnaatitaaffeqarnerat pillugu inuiaqatigiinni pisussaaffinnut pisinnaatitaaffinnullu maleruagassat aamma Kalaallit Nunaanni namminersornermut aqqissuussat aamma namminersorneq pillugu inatsimmi tamanna pillugu maleruagassat pillugit danskit naalakkersuisuisa aamma Naalakkersuisut akornanni inuiaqatigiit pisinnaatitaaffiinnut pisussaaffiinnullu isumaqatigiissut ("isumaqatigiissut") pisinnaatitaaffinni ilaatigut pineqartunut ilaasut allakkiami allassimavoq.

2.2. Namminersorneq pillugu inatsimmi aallarniutaasumi (aallarniut) allassimavoq, inuiaat kalaallit tassaasut inuiaat inuiaqatigiit pisussaaffii malillugit nammineerluni aalajangernissamut pisinnaatitaasut, tamanna nassuerutigalugu inatsimmi Danmarkip aamma Kalaallit Nunaata akornanni suleqatigiinnermi naligiinnissap ataqqeqatigiinnissallu siuarsarnissaannik kissaateqarneq tunngavigineqartoq, aammalu inatsimmi tamatumunnga naapertuuttumik Naalakkersuisut aamma danskit naalakkersuisuisa akornanni naligiimmik suleqatigiittut isumaqatigiissuteqarneq tunngavigineqartoq.

Kalaallit inuiaat nammineerluni aalajangernissamut pisinnaatitaaffeqarnerat ilaatigut Danskit-Kalaallit namminersorneq pillugu isumalioqatigiissitaata ataani naalagaaffimmuut inuiaqatigiinnilu pisinnaatitaaffinnuut pisussaaffinnullu apeqqutinuut suleqatigiissitaliami sammineqarpoq. Suleqatigiissitaliaq ilaatigut isumaqarpoq kalaallit inuiaat, inuiaat pisinnaatitaaffinnuut pisussaaffinnullu paasinninneq aallaavigalugu, inuiattut taaneqarsinnaanissaminnuut naammattumik arlalinnik immikkuullarissuseqartut. Kalaallit Nunaanni namminersorneq pillugu Kalaallit-danskit namminersorneq pillugu isumalioqatigiissitaata isumaliutissiissutaani (2008) qupperneq 25 innersuussutigineqarpoq.

Naalagaaffimmuut inuiaqatigiinnilu pisinnaatitaaffinnuut pisussaaffinnullu apeqqutinuut suleqatigiissitaliami ilaasortat kalaallit inuiaat namminersorluni aalajangernissamut pisinnaatitaaffeqarnerisa annertussusissaanuu assigiinningsunik nalilersuippuut. Namminersorneq pillugu isumalioqatigiissitaata isummersuutit taakkua tusaatissatut tiguai, tassungalu nangissutigalugu oqaatigalugu – kalaallit inuiaat namminersorluni aalajangernissamut pisinnaatitaaffeqarnerisa annertussusissaat qanoq ikkaluarpuunniit – Kalaallit Nunaat namminiilivinnissamik kissaatigarnersoq kalaallit inuiaat namminneerlutik aalajangerussaagaat, Naalakkarsuisut aamma danskit naalakkarsuisuisa akornanni isumaqatigiissutigineqartoq. Kalaallit Nunaanni namminersorneq pillugu Kalaallit-danskit namminersorneq pillugu isumalioqatigiissitaata isumaliutissiissutaani (2008) qupperneq 24-27 innersuussutigineqarpoq.

Tamatumunnga naapertuuttumik namminersorneq pillugu inatsimmi § 21, imm. 1-imi allassimavoq, Kalaallit Nunaata namminiilivinnissaa inuiaqatigiinnit kalaallinit aalajangerneqassasoq. Aammattaaq namminersorneq pillugu inatsimmi § 21, imm. 3-imi uniffiup aappaani allassimavoq, Kalaallit Nunaata namminersulivinnissaa piviusunngortinneqarnissaa pillugu Naalakkarsuisut aamma danskit naalakkarsuisuisa akornanni isumaqatigiissut Folketing-ip akuersineratigut isumaqatigiissutigineqassasoq.

Taamatuttaaq namminersorneq pillugu inatsit (L 128 – 2008/09) pillugu inatsisissatut siunnersuummi nassuiaatini nalinginnaasuni imm. 10.1-imi allassimavoq, danskit naalakkarsuisuisa aamma Kalaallit Nunaanni Naalakkarsuisut akornanni isumaqatigiissutigineqartoq, Kalaallit Nunaata namminiilivinnissaa kissaatigineraa inuiaat kalaallit aalajangerussaagaat.

Aammattaaq inatsimmut nassuiaatini nalinginnaasuni tassani allassimavoq, Kalaallit Nunaanni Namminersorlutik Oqartussat nunami naalakkarsuinikkut aaqquissuussinissamut piareersaataasumik suliamik aallartitsinissamik kiffaanngissuseqartut. Taamaalilluni Kalaallit Nunaat namminersornermut aaqquissuussinerup iluani namminiilivinnissamut kisimiilluni piareersaatigarnissaasaaq. Kalaallit Nunaata siunissaa aammalu Danmarkimut attaveqarnermut tunngassutillit pillugit inuiaat kalaallit namminneerlutik aalajangerussaappuut.

2.3. Inuiaat pisinnaatitaaffii pisussaaffiilu pillugit inatsisit naapertorlugit inuiaat kalaallit namminersorlutik aalajangernissamut pisinnaatitaaffeqarnerisa akuerineqarnerani, Kunngaqarfik Danmarkip – Kalaallit Nunaata namminiilivinnissamik angusaqarsinnaanermik kissaatigalernissaa tikillugu – inuiattut ataatsit pisinnaatitaaffeqarnera pisussaaffeqarneralu, aammalu naalagaaffinnuut allanut aamma nunani tamalaani kattuffinnuut naalagaaffik sinnerlugu inuiaat pisinnaatitaaffinnuut pisussaaffinnullu isumaqatigiissutinik isumaqatiginninniartarnerit isumaqatigiissuteqartarnerillu allannngortinneqanngillat.

Kalaallit Nunaata taamaalilluni Kunngaqarfik Danmarkimi inuiaat pisinnaatitaaffinnuut pisussaaffinnullu ilaanerata kingunerisaanik, Kalaallit Nunaat imminuut sinnerluni inuiaat akornanni pisinnaatitaaffinnuut pisussaaffinnullu susassaqarfinni iliuuseqarsinnaanngilaq. Suliassaqarfii Kalaallit Nunaata akisussaaffigilersimasai imaluunniit suliassaqarfii allat tassani pineqarnersut apeqqutaatinnagu tamanna atuuppoq.

Isumaqatigiissut 13. juni 2008-imeersoq namminersorneq pillugu inatsimmut ilaatigut tunngavigineqartoq, tassaannngilaq naalagaaffiit marluk akornanni inuiaat pisinnaatitaaffii pisussaaffiilu pillugit isumaqatigiissut, kisiannili tassaalluni Kunngaqarfik Danmarkimi immikkoortuni marlunni, Danmarkimi aamma Kalaallit Nunaanni, naalakkarsuisut akornanni isumaqatigiissut.

Tassunga atatillugu namminersorneq pillugu inatsisissatut siunnersuummut nassuiaatini nalinginnaasuni imm. 7.2-imi allassimavoq, kunngi (danskit naalakkarsuisui) inuiaat akornanni pisinnaatitaaffinnuut pisussaaffinnullu susassaqarfinni naalagaaffik sinnerlugu iliuuseqartassasoq, susassaqarfinni taakkunani naalagaaffiup ilaaniittut ataasiakkaat tunngaviummik inatsit malillugu nammineerlutik aalajangiisinnatitaaffilerneqarsinnaanngitsut, aammalu Kalaallit Nunaata namminiilivissimannnginnerani, Kalaallit Nunaat inuiaat akornanni pisinnaatitaaffinnuut pisussaaffinnullu susassaqarfimmi, naalagaaffimmi pisinnaatitaaffiit pisussaaffiilu aallaavigalugit imminuut sinnerluni iliuuseqarnissamut akuerineqassappat, tunngaviummik inatsisip allannngortinneqarnissaa pisariaqartussaavoq.

Aammattaq namminersorneq pillugu inatsisissatut siunnersuummut nassuiaatini nalinginnaasuni imm. 7.2.-imi allassimavoq, inuiaat akornanni pisinnaatitaaffinnut pisussaaffinnullu susassaqarfimmi naalagaaffik sinnerlugu iliuuseqarsinnaaneq, kalaallit oqartussaasuisa inatsisiliornissamik ingerlatsinissamillu piginnaatitaaffeqarfiiniit, aalajangiisuulluinnartumik allaassuteqartoq, tassami piginnaatitaaffiit taakkua naalagaaffiup ilaanut pineqartumut atuuttussanik maleruagassanik il.il. aalajangersaanissamut taamaallaat periarfissaqartitsippat. Kisiannili nunanut allanut politikikkikut suliasaqarfimmi naalagaaffik sinnerlugu iliuuseqarnermi naalagaaffik tamaat pituttuiffigineqartussaavoq, taamaalilluni nunanut allanut politikikkikut suliasaqarfimmi aalajangiinerit aallaaviatigut naalagaaffiup ataatsimut isigalugu nunanut allanut politikikkikut atugaannut kalluaasussaallutik.

Aamma namminersorneq pillugu inatsimmi § 16, imm. 2-imi allassimavoq, iliuusissat Namminersorlutik Oqartussat aalajangiunnissaannik eqqarsaateqarfigisaat aammalu aallartinneqarpata naalagaaffiup nunanut allanut attuumassuteqarneranut, ilanngullugu naalagaaffiup nunani tamalaani suleqatigiinnermi peqataanera, annertuumik pingaaruteqartussaappat, akuerineqannginneranni danskit naalakkersuisuinit isumaqatiginninniutigineqassasut.

Aammattaq uranimik aamma aatsitassanik qinngornernik ulorianartunik akulinnik allanik piiaanissamut akuersaanngilluinnarnissamik politikkeqarnerup atorunnaarsinneqarsinnaanera imaluunniit allannguuteqartinneqarsinnaanera eqqarsaatigalugu Naalakkersuisut nunanut allanut politikikkikut piginnaatitaaffii pillugit Inatsisinut atortitsinermut ministereqarfiup aamma Nunanut allanut ministereqarfiup allakkiaa 21. august 2013-imeersoq innersuussutigineqarpoq.

3 Nunanut allanut pissutsini Naalakkersuisut aalajangiisinnaatitaaffiata suussusaa aamma tunngaviusumik inatsimmi § 19

3.1. Naalakkersuisut allakkiaanni 13. september 2013-imeersumi allassimavoq (qupperneq 22), "[tunga viusumik inatsimmi] § 19-ip nassuiarneqarnera [tunngaviusumik inatsimmi] § 1-imit kiisalu namminersornerunermut aamma namminersornermut inatsisinut aamma inatsisinut tunngatillugu danskit, savalimmiut kalaallilu oqartussaasuisa suleriaasiinut ileqqinullu aammalu inatsisit aamma namminersornerunermut aamma namminersornermut aaqqissuussat pillugit inuiaqatigiinni pisinnaatitaaffinnut pisussaaffinnullu isumaqatigiissutinut (isumaqatigiissutit) ataqatigiissillugu § 19-ip imarisaa atuuffiilu aalajangerneqassapput."

Ingerlaqqilluni allassimavoq (qupperneq 22), "aammattaq inatsisit atuuttut malillugit (naalagaaffeqatigiinnermut inatsisit aamma naalagaaffimmi inatsisit), § 19 malillugu Kalaallit Nunaannut nunanut allanut piginnaatitaaffiit – suliasaqarfinnut akisussaaffigineqalereersimasunut tunngatillugu – [...] Kalaallit Nunaanni inatsisiliortuni aamma oqartussaasutut suliaqartuni inissisimapput."

Tamatuma saniatigut allassimavoq (qupperneq 22), namminersorneq pillugu inatsisip atuunnerani "nunanut allanut aalajangiisinnaatitaaffiup nuunneqavinnera – aammalu aalajangiisinnaatitaaffimmik suliakkiussinerinnaanngitsoq, piginnaatitsinerinnaanngitsoq imaluunniit – sinnerluni pisinnaatitsissutaannaanngitsoq" atuutsinneqalersoq.

3.2. Tunngaviusumik inatsimmi § 19, imm. 1, uniffik siulleq malillugu kunngi (danskit naalakkersuisui) naalagaaffik sinnerlugu inuiaat akornanni pisinnaatitaaffinnut pisussaaffinnullu suliasaqarfinni iliuuseqartussaavoq.

Inatsisinut atortitsinermut ministereqarfiup aamma Nunanut allanut ministereqarfiup allakkiaani 21. august 2013-imeersumi allassimavoq, danskit naalakkersuisuisa tunngaviusumik inatsimmi § 19 malillugu aalajangiisinnaatitaaffiat tunngaviusumik inatsimmi ingerlaannaq aalajangiisinnaatitaanerusoq – naalagaaffimmi naalakkersuisut immikkut pisinnaatitaaffiannik taaneqartartoq. Tamatuma ilaatigut atuunnerani Folketing-i inatsisunik danskit naalakkersuisuisa naalagaaffik sinnerlugu inuiaat akornanni pisinnaatitaaffinnut pisussaaffinnullu susassaqarfinni iliuuseqarnissaanik killilersuisunik akuersisinnaanngitsoq naatsorsuutigineqarpoq. Folketingi taamaattumik inatsimmik akuersippat, taamaalilluni ilimagineqartariaqarpoq danskit naalakkersuisuisa aalajangersimasumik aammalu ataatsimut isigalugu tunngaviusumik inatsimmi § 19 malillugu danskit naalakkersuisuisa aalajangiinerisigut inatsit saneqqussinnaagaat, takuuk ilaatigut Jens Peter Christensen allalu, Danskit Naalagaaffimmut inatsisaat (2012), qupperneq 191 f., Peter Germer, Naalagaaffiup naalagaaffittut pisinnaatitaaffii (saqqummersitat 5-at, 2012), qupperneq 245, aamma Alf Ross, Danskit Naalagaaffittut pisinnaatitaaffii I (saqqummersitat 3-iat Ole Espersen-imit, 1980), qupperneq 377. Aamma takuuk Max Sørensen, Naalagaaffiup naalagaaffittut pisinnaatitaaffii (saqqummersitat 2-iat Peter Germer-imit, 1973), qupperneq 200 f., og Poul Andersen, Danskit Naalagaaffittut pisinnaatitaaffii (1954), qupperneq 482.

Naalagaaffiup ilaani immikkoortut ataasiakkaat inuiaat akornanni pisinnaatitaaffinnut pisussaaffinnullu susassaqarfinni iliuuseqarnissamut nammineerlutik aalajangiisinnaatitaaffeqanngillat – aammalu taamaattoqarsinnaanani. Taamaattumik Kalaallit Nunaat naalagaaffimmi pisinnaatitaaffinnut tunngatillugu immiut sinnerluni inuiaat akornanni pisinnaatitaaffinnut pisussaaffinnullu susassaqarfinni iliuuseqarsinnaallappat, tunngaviusumik inatsisip allannguuteqartinneqarnissaa pisariaqartussaavoq, tassanilu ilaapput naalagaaffiit

isumaqatigiillutik aalajangersagaat il.il., taamaallaat Kalaallit Nunaannut pituttuisut annertunerusumillu danskit naalagaaffiannut pituttuinngitsut.

Kisiannili tunngaviusumik inatsit Naalakkersuisut – danskit naalakkersuisuisa inatsimmi tunngaviusumi ingerlaannaq aalajangiisinnaatitaanerata ataqquillugu – naalagaaffik sinnerlugu inuiaat akornanni pisinnaatitaaffinnut pisussaaffinnullu susassaqarfimmi iliuuseqarnissamut piginnaatinneqarsinnaanerannut akornusiinngilaq, soorlu tamanna Kalaallit Nunaanni namminersorneq pillugu inatsimmi (inatsit nr. 473, 12. juni 2009-imeersoq) (namminersornermut inatsit) aamma Kalaallit Nunaanni Naalakkersuisut inuiaat akornanni pisinnaatitaaffinnut pisussaaffinnullu isumaqatigiissuteqarsinnaanerata pillugu inatsimmi (inatsit nr. 577, 24. juni 2005-imeersoq) siusinnerusukkut atuuttumi pisoq.

Taamaalilluni namminersorneq pillugu inatsit pillugu inatsisissatut siunnersuummut nassuiaatini nalinginnaasuni imm. 7.2-imi allassimavoq, tunngaviusumik inatsit inuiaat akornanni pisinnaatitaaffinnut pisussaaffinnullu susassaqarfimmi, *taamaallaat* Kalaallit Nunaannut tunngassuteqartuni aammalu naalagaaffiup ilaanut allanut kalluaanngitsuni, Naalakkersuisut piginnaatinneqarnissaannut (sinnerluni pisinnaatitsissut) akornutaassasoq ilimagineqarsinnaanngitsoq.

Namminersorneq pillugu inatsit pillugu inatsisissatut siunnersuummut nassuiaatini nalinginnaasuni imm. 7.2-imi erseqqissarneqarpoq, piginnaatitsissutit aqqissuussami taamaattumi inuiaat akornanni pisinnaatitaaffinnut pisussaaffinnullu susassaqarfimmi iliuuseqarnissamut piginnaatitaaffiit tunniunneqavinnerat pineqanngitsoq, aammalu danskit naalakkersuisut taamaattumik suli nunanut allanut politikkikkut aalajangiisinnaatitaassasut, aamma susassaqarfimmi Naalakkersuisunut piginnaatitaaffiliinermi pineqartunut ilaasuni. Suliassaqarfimmi aalajangersimasumi inatsisiliorinissamut aamma allaffissornikkut aalajangiisinnaatitaaneq kalaallit oqartussaasuinut tunniunneqarsimagaluortoq, danskit naalakkersuisut taamaalilluni suli inuiaat akornanni pisinnaatitaaffinnut pisussaaffinnullu susassaqarfimmi suliassaqarfimmik pineqartumik kalluaasuni iliuuseqarnissamut inatsimmi tunngaviusumi ingerlaannaq aalajangiisinnaatitaanini atorsinnaavaa. Peqatigisaanik piginnaatitsissuteqarnermut aqqissuussaq malillugu naalagaaffik tamakkerluni inuiaat akornanni pisinnaatitaaffinnut pisussaaffinnullu isumaqatigiissutinut Kalaallit Nunaannit isumaqatigiissutigineqartunut inatsisitigut pituttorsimalertussaavoq.

Namminersorneq pillugu inatsit pillugu inatsisissatut siunnersuummut nassuiaatini nalinginnaasuni imm. 7.2-imi tamatuma saniatigut allassimavoq, naalagaaffimmi immikkoortumut aamma inatsimmi tunngaviusumi § 19-mik mianerinnerup kingunerisaanik, Naalakkersuisut nunanut allanut politikkikkut iliuuseqarnerminni – naalagaaffimmut tamarmut inuiaat pisinnaatitaaffinnut pisussaaffinnullu inatsisitigut qilersuisumik – naalagaaffiup soqutigisaannut akerliusumik iliuuseqarsinnaassanngitsut, ilanngullugit naalagaaffiup ataatsimut isigalugu nunanut allanut politikkia. Taamaalillutik Naalakkersuisut naalagaaffiup ilaanni allani soqutigisanut akerliusumik nunanut allanut politikkikkut aalajangiussisinnaassanngillat, ilanngullugu suliassaqarfimmi pineqartumi isumaqatigiissutinik naalagaaffiup nunanut allanut politikkiani tunngaviusunut nalinginnaasunut akerliusunik isumaqatigiissuteqarsinnaassanatik.

Tamatuma saniatigut namminersorneq pillugu inatsit pillugu inatsisissatut siunnersuummut nassuiaatini nalinginnaasuni imm. 7.2-imi allassimavoq, naalagaaffiup ataatsimut isigalugu nunanut allanut politikkianut naapertuuttumik pisoqarnissaata qulakkeernissaa siunertaralugu, Naalakkersuisut naalagaaffik sinnerlugu inuiaat akornanni pisinnaatitaaffinnut pisussaaffinnullu susassaqarfimmi iliuuseqarnissamut piginnaatitaanerannut aqqissuussinermi, aqqissuussamik nunanut allanut politikkikkut suliassaqarfimmi aalajangiussinissaq sioqqullugu pisariaqartillugu danskit naalakkersuisuisa ilisimatinneqartarnissaannik oqaloqatigineqartarnissaannillu qulakkeerisumik pilersitsinissaq pisariaqartooq.

Taamaalilluni namminersorneq pillugu inatsimmut nassuiaatini sukumiisumik nassuiarneqarpoq, Naalakkersuisut nunanut allanut politikkikkut aalajangiisinnaatitaaffiat piginnaatitsissuteqarnermik aallaaveqartooq.

Tassunga atatillugu aamma namminersorneq pillugu inatsimmi § 11, imm. 3 innersuussutigineqarsinnaavoq, tassani erseqqissarneqarmat nunanut allanut sillimaniarnermullu politikki naalagaaffiup susassaqarfifigaa, aammalu danskit oqartussasuisa nunanut allanut politikkikkut tunngaviusumik inatsit malillugu aalajangiisinnaatitaaffiat namminersorneq pillugu inatsimmi kapitali 4-imi (§§ 11-16) aalajangersakkani killilerneqanngitsoq.

Akerlianik namminersorneq pillugu inatsimmi namminerimmi imaluunniit inatsimmut nassuiaatini namminersorneq pillugu inatsit "nunanut allanut aalajangiisinnaatitaanerup nuunneqavinneranik – aammalu aalajangiisinnaatitaaffimmik suliakkiussinerinnaanngitsumik, piginnaatitsinerinnaanngitsumik imaluunniit – sinnerluni pisinnaatitsissutaannaanngitsumik" malitseqartooq tapersiisunik allassimasoqanngilaq, tamannalu oqaatigineqareersut Kalaallit Nunaata naalagaaffimmi naalagaaffiup pisinnaatitaaffiisigut inissisimaneranut naapertuussimassanngikkaluarpooq, takuuk matuma siuliani allassimasut.

Aammattaaq namminersorneq pillugu inatsimmi piginnaatitsissuteqarnermut aqqissuussamut tunngatillugu naalagaaffimmi inatsisitigut killissaliussat erseqqinnerusut pillugit, uranimik aamma aatsitassanik qinngornernik ulorianartunik akulinnik allanik piiaanissamut akuersaanngilluinnarnissamik politikkeqarnerup atorunnaarsinneqarsinnaanera imaluunniit allannguuteqartinneqarsinnaanera eqqarsaatigalugu Naalakkersuisut nunanut allanut politikikkut piginnaatitaaffii pillugit Inatsisinut atortitsinerumt ministereqarfiup aamma Nunanut allanut ministereqarfiup allakkiaa 21. august 2013-imeersoq innersuussutigineqarpoq.

4 Namminersorneq pillugu inatsimmut inatsimmut nassuiaatit isumaat immikkut

4.1. Naalakkersuisut allakkiaanni 13. september 2013-imeersumi allassimavoq (qupperneq 34), namminersorneq pillugu inatsimmut nassuiaatit "nunanut allanut pissutsini aalajangiisnaatitaanermut tunngassuteqartut, nunanut allanut pissutsinut aalajangiisnaatitaaneq pillugu nassuiaanermi atornerannilu aallaaviatigut imminermini pingaarteqartutut naleqartutullu oqaatigineqarsinnaanngitsut, pissutigalugu Naalakkersuisut pinnatik danskit naalakkersuisuisa kisimik paasinninnerimmasigit nassuiaaneralugillu".

Aammattaaq Naalakkersuisut allakkiaanni allassimavoq (qupperneq 34), "inatsisissatut siunnersuummut nasuiaatini pissutsit Naalakkersuisut paasinninnerat malillugu Namminersorlutik Oqartussanut iluaqutaasussat imaluunniit inatsisip nassuiarneqarnerani atorneqarneranilu allatigut tunngavigineqartariaqartut oqaatigineqarsimappata imaluunniit eqqaaneqarsimallutik, pissutsit taaneqartut taamaattoq inatsisip nassuiarneqarnerani atorneqarneranilu tunngavigineqartariaqarput, tassami Naalakkersuisut aamma danskit naalakkersuisui isumaqatigiissimassammata."

4.2. Namminersorneq pillugu inatsit pillugu inatsisissatut siunnersuummut nassuiaatini nalinginnaasuni imm. 7.2-imi allassimavoq, danskit naalakkersuisui isumaqartut, Namminersorneq pillugu isumalioqatigiissitaliami ilaasortat tamarmik danskit naalakkersuisuisa paasinninnerannut isumaqataanngikkaluartut, naalagaaffimmi inatsisinut killissaliussat namminersorneq pillugu inatsimmi nunanut allanut politikikkut suliassaqarfimmi piginnaatitsissuteqarnermut aqqissuussamut tunngaviusut.

Tamatuma malitsigisaanik Inatsisinut atortitsinerumt ministereqarfiup aamma Nunanut allanut ministereqarfiup paasinninnera malillugu namminersorneq pillugu inatsit imm. 3.1-imi allassimasut naalagaaffimmi inatsisitigut killissaliusanut naapertuuttumik paasisariaqarpoq nassuiarneqartariaqarlunilu.

Aammattaaq oqaatigineqassaaq nunanut allanut politikikkut suliassaqarfimmi piginnaatitsissuteqarnissamut aqqissuussaq aamma namminersorneq inatsimmi allassimammat, takuuk assersuutigalugu namminersorneq pillugu inatsimmi § 11, imm. 3-mut aalajangersagaq, tassani erseqqissarneqarpoq nunanut allanut sillimaniarnermullu politikki naalagaaffiup susassaqarfigigaa, aammalu danskit oqartussasuisa nunanut allanut politikikkut tunngaviusumik inatsit malillugu aalajangiisnaatitaaffiat namminersorneq pillugu inatsimmi kapitali 4-imi (§§ 11-16) aalajangersakkani killilerneqanngitsoq.

Ilanngussaq 9

Nunani tamalaani avammut annissuinermik nakkutiginitanni ilaasortat

Land	Zangger Komiteen	NSG - Nuclear Suppliers Group	Australien Gruppen	MTCR - Missil-teknologi-regimet	Wassenaar Arrangementet
Argentina	●	●	●	●	●
Australien	●	●	●	●	●
Belarus	●	●			
Belgien	●	●	●	●	●
Brasilien		●		●	
Bulgarien	●	●	●	●	●
Canada	●	●	●	●	●
Cypern		●	●		
Danmark	●	●	●	●	●
Estland		●	●		●
Finland	●	●	●	●	●
Frankrig	●	●	●	●	●
Grækenland	●	●	●	●	●
Irland	●	●	●	●	●
Island		●	●	●	
Italien	●	●	●	●	●
Japan	●	●	●	●	●
Kasakhstan	●	●			
Kina	●	●			
Kroatien	●	●	●		●
Letland		●	●		●
Litauen		●	●		●
Luxembourg	●	●	●	●	●
Malta		●	●		●

Land	Zangger Komiteen	NSG - Nuclear Suppliers Group	Australien Gruppen	MTCR - Missil-teknologi-regimet	Wassenaar Arrangementet
Mexico		●	●		●
Nederlandene	●	●	●	●	●
New Zealand		●	●	●	●
Norge	●	●	●	●	●
Polen	●	●	●	●	●
Portugal	●	●	●	●	●
Rumænien	●	●	●		●
Rusland	●	●		●	●
Schweiz	●	●	●	●	●
Slovakiet	●	●	●		●
Slovenien	●	●	●		●
Spanien	●	●	●	●	●
Sverige	●	●	●	●	●
Sydafrika	●	●		●	●
Sydkorea	●	●	●	●	●
Tjekkiet	●	●	●	●	●
Tyrkiet	●	●	●	●	●
Tyskland	●	●	●	●	●
UK	●	●	●	●	●
Ukraine	●	●	●	●	●
Ungarn	●	●	●	●	●
USA	●	●	●	●	●
Østrig	●	●	●	●	●
Ilaasortat amerlas-susaat	38	47	40	34	41

Ilanngussaq 10

Namminersorneq pillugu inatsimmi § 4 naapertorlugu atomip nukinganut tunngatillugu illersornissamut suliasaqarfimmi aalajangiisinnaatitaaffiit ilai pillugit isumaqatigiissutissamut missingiut

Peqqissutsimut Pitsaaliuinemullu Ministereqarfik   13. august 2013

Missingiut: Atomip nukinganut sillimaniarnermut aalajangiisinnatitaaffiup ilai pillugit Namminersorneq pillugu inatsimmi § 4 naapertorlugu isumaqatigiissut

Isumaqatigiissutip matuma atsioqatigiissutiginerani danskit naalackersuisui aamma Namminersorlutik Oqartussat isumaqatigiipput, uranimut imaluunniit thorium-ip saffiugassartaannut tunngatillugu aatsitassarsiorfimmik ingerlatsinermut aamma taakkuninnga tunisassianik suliarinninnermut tunngatillugu, Namminersorlutik Oqartussat Kalaallit Nunaanni atomip nukinganut sillimanarnermut suliasaqarfimmi aalajangiisinnaatitaasut, tassani ilaallutik tunisassianik uninngasuuteqarneq aamma assartuussineq kiisalu eqqagassanik tassunga atatillugu pilersunik qinngornernik ulorianartunik akulinnik passussineq akisussaasuunerlu.

Ulloq aamma atsiornerit

Peqqissutsimut ministeri

.....Naalackersuisoq

**Uranimik piianeq avammullu
annissuineq pillugu nalunaarsuaq
Akuersaanngilluinnarnissap
atorunnaarsinneqarnerani sunniutaasussat
pillugit suleqatigiissitaliaq**

2013/14: 3

**Saqqummersitsineq pillugu allatigut
saaffiginninnerit pisinnaapput uunga**

Udenrigsministeriet
Asiatisk Plads 2
1448 København K
Tlf.: 33 92 00 00
Fax: 32 54 05 33
E-mail: um@um.dk
www.um.dk

Inuussutissarsiornermut, Aatsitassaqaqarnermut
Suliffeqaqarnermullu Naalakkersuisoqarfik
Postboks 1601, 3900 Nuuk
E-mail: isiin@nanoq.gl

Nunanut Allanut Pisortaqaqarfik
Postboks 1340, 3900 Nuuk
E-mail: nap@nanoq.gl
Toqq.: +299 34 50 00

ISBN

978-87-92985-76-7

**Elektroniskinnngorlugu
saqqummersinneqarnera**

978-87-92985-77-4

Imaasa ilusilersorneqarneri
BGRAPHIC

Qaavata ilusilersorneqarnera
e-Types & India

Naqiterisoq

Rosendahls – Schultz Grafisk A/S

Web

Saqqummersitaq aaneqarsinnaavoq uani
www.um.dk
www.naalakkersuisut.gl

Akuersaangilluinnarnissamut politikkeqarnerup
atorunnaarsinneqarnissaa aammalu uranium allanillu
qinngornernik ulorianartunik akulinnik piiaanissamut
periarfissaqalernissaa pillugu aalajangiisoqassappat
sunniutaasussat pillugit suleqatigiissitaliamit nalunaarusiaq

Uranium piiaaneq taassuminngalu
Kalaallit Nunaannit avammut annis-
suineq aallartinneqassagaluarpat
sunniutaasussat pitsaanerpaamik
qulaajarneqarnissaasa qulakkeerne-
qarnissaa siunertaralugu, ministere-

qarfiit iluanni suleqatigiissitaliamik,
nunanut allanut sillimaniarnermullu
politikikkut taamatullu Naalagaaffi-
up iluani nalagaaffiup aningaasaqar-
neranut, inatsisitigut immaqalu
suliassatigut sunniuteqarnissaanut

tunngatillugu, uranium piiaanermut
avammullu annissuinnermut atatillugu
apeqqutininik attuumassuteqartunik
paasinarsisisussamik nalilersueq-
qissaartussa qilersinneqarpoq